MIHAIL SADOVEANU

FRAȚII JDERI

**

MIHAIL SADOVEANU

FRAŢII JDERI

ROMAN ISTORIC

BPT
Editura Minerva
1975

Volumul al doilea

Izvorul Alb

1936

Capitolul I

Cînd a fost cutremurul cel mare

Era către amiază şi soarele bătea cu putere în zidăria sură a Cetăţii. Nu sufla adiere de vînt; se boltea deasupra un cer alburiu de secetă.

De douăzeci şi una de zile nu plouase. În partea cîmpului, gospodarii nu mai puteau cosi otavă. Asemenea bucurie n-o puteau avea, ca totdeauna, decît oameni din munte. Într-o sfîntă zi ca aceea, a Tăierii Cinstitului Cap al lui Ion Botezătorul proroc, era acum mare sfat între munteni, la Ieslele lui Vodă şi la Timiş, şi sub Rarău, şi la Hangu, ca să iasă cu toţii de a doua zi, cu femei şi copii, să înceapă a cosi acea ierbuşcă de matasă, poreclită de ei „dulceaţa cerbilor”. Pe cînd aici, împrejurul Sucevii, miriştile şi imaşurile erau cafenii. Ţăranii îşi purtau oile şi vitele sub poala pădurilor, spre apa Siretului şi tocmai dincolo de Moldova. Se dovedise, deasemenea, puţin spor la stupi. În acea vară nu ieşiseră nici paroi, nici nu putuseră prisăcarii să reteze a doua oară fagurii mătcilor neroite, cărora ei le zic „buhai”. Nu ieşise spor nici la fruptul oilor, deoarece oile merg una cu albinele. Se împuţinase apa şi în fîntîni.

Spuneau unii oameni vechi că să fie asta semn, ca în anul de la zidirea lumii 6963, cînd a detunat spurcatul Mehmet-Sultan cetatea Ţarigradului. Şi în acel an s-a prelungit seceta asupra toamnei, pînă în luna noemvrie; şi monahii de la Aton au scris despre un rîu de la Machedonia, care, la 7 noemvrie a acelui an pustiu, s-a vîrît sub pămînt într-un loc anume, lăsînd albia uscată; şi numai după ce s-a vestit căderea Cetăţii împărăteşti şi pieirea lui Constantin-Împărat, au pornit puhoaie mari de ploi şi apa acelui rîu numit Vardar a prins a curge iarăşi în albia ei. Asemenea acum, de pe zidurile Cetăţii Domneşti, străjerii văd peste zăvoaie Siretul curgînd împuţinat: pare un brîuşor de argint. Şi ziua şi noaptea, în lungul ceasurilor, fîlfîie cînd şi cînd dinspre miazăzi aceeaşi aburire caldă. La a treia strajă, în puterea nopţii, cînd ies spaimele şi înlemneşte firea, aşa de tare se subţiază văzduhul sub clipirea stelelor, de s-aude un cucoş cîntînd stîns dintr-aşa depărtare, încît nu poate să fie decît de pe celălalt tărîm. Cînd se descopăr în răsărit genele zilei, întăi se scrijelează zarea cu sînge şi după aceea se arată soarele în

senin. Străjerul din chindia de cătră tîrgul Sucevii îşi înalţă ochii spre flamura de pe palatul măriei sale; boarea dimineţii n-o poate desfăşura. Acea flamură de matasă albastră, cu stema Moldovei – cap de bour şi stea cu cinci crengi – cusută cu fir de aur, a fost adusă măriei sale de cătră doi cinstiţi boieri greci de la Domnia Mangopului, dar de la împărătiţa Maria Comneanca. Acei boieri graşi cu bărbi pătrate au plutit pe Marea într-o caravelă genoveză, de la Cafa pînă la Cetatea Albă; şi de la Cetatea Albă au venit la Suceava cu călăreţi domneşti şi cu Luca Pîrcalabul, aducînd şi alte daruri de la Mangop, mai ales brocart italienesc, pentru straiul de mire al măriei sale Ştefan, şi, pe lîngă asta, şi cu bună vestire că va sosi chiar Împărătiţa Maria nu tîrzie vreme la Moldova. Cătră mijlocul lunii septemvrie se va sili înălţimea sa luminată să fie la Suceava. Deci se va bucura ţara de mireasă din viţa autocratorilor de la Bizanţ.

— Să ştii că atunci se vor deslega ploile, dădea încredinţare cuviosul Timoftei Sîrbul, dascălul măriei sale Alexăndrel-Voievod. Mai mult fost dascăl, căci acuma coconul domnesc era ieşit de subt ascultarea lui.

— Se poate, a răspuns dumnealui Petre Hărman, căpitanul siimenilor din Cetate; dacă acesta-i semnul secetei, apoi nu văd în el nici o minune. După secetă nu poate să urmeze decît ploaie, aşa cum, după văduvia destul de lungă a lui Vodă, urmează bucuria pe care ne-au vestit-o solii de la Mangop.

Aceşti tovarăşi care vorbeau despre toate se aflau într-un fund de pridvor, la chilia căpitanului. Era un fund adăpostit de vedere, numai bun pentru lucrarea ce se săvîrşea. În ziua aceea se întîmplase să deie dovadă de hărnicie la cuvînt mai ales cuvioşia sa Timoftei, – după vorba pe oare i-o scornise călugărul nebun Stratonic, de care vorbă binevoise a zîmbi însuşi măria sa Vodă:

Este la noi un dascăl de sîrbeşte
Care, cînd vorbeşte,
Clipeşte, bolboroseşte, pufneşte.
Dar, cît bea vin,
Bolboroseşte mai puţin
Şi grăieşte
Moldoveneşte
Ca apa.

— Aşteptînd ploaia de la Dumnezeu şi bucuria domnească, eu aş zice să nu stăm întru lenevie, urmă a da spor sfatului căpitanul Petrea.

— Bun cuvînt, a încredinţat cu grabă cuvioşia sa Timoftei. Pe cît de mare arşiţă e în pălştea soarelui, pe atît de plăcută e umbra sub boltă. Toate-s cu rînduială, căpitane, la curtea măriei sale şi bine este de trăit întru această Ţară a Moldovei. Cînd arată ceasornicul de soare al cincilea ceas, ştim că numaidecît medelnicerul bate cu polonicul în căldarea de aramă la cuhnii; fiind tocmai un ceas înaintea amiezii, copiii de casă deschid canaturile uşilor şi poftesc pe măria sa la prînz în spătăria cea mică. Au fost chemaţi astăzi unii boieri mari şi nu lipseşte înalt prea sfinţitul Teoctist, ca să binecuvinteze bucatele. Vine miros gras de batal fript şi ştiu că, pe lîngă ulcioraşul de vin, arnăutul domniei tale n-are să uite să aducă partea ce se cuvine căpitanului său.

— N-are să uite.

— Aşa că, urmă călugărul sîrb, avînd eu slăbăciune atît pentru friptură de batal cît şi pentru vin de Cotnari, aşa de bine mi se desleagă limba, încît s-ar mira părintele Amfilohie auzindu-mă ce fel mă bucur. Adevărat că, după aceea, pentru lăcomia mea, cad întru mare întristare; şi cerînd de la cuvioşia sa iertare pentru păcătoşenia mea, îmi caut pe jos vorbele; însă bucuria cea de a doua, a iertării, n-aş avea-o fără aceasta dintăi.

Această dintăi bucurie – o bucată de friptură din locul cel mai gras, de lîngă coadă, şi un ulcioraş de vin – tocmai o înfăţişa arnăutul căpitanului Petrea, şi trupul mare şi gras al cuvioşiei sale părintelui Timoftei păru că se subţiază deodată, lungindu-se în partea aceea. Căpitanul trase de la cingătoare jungherul şi desfăcu două bucăţi.

Monahul sîrb înghiţi un rînd, apoi se opri, băgînd de samă ceva nou în ograda castelului. Neamţul îl urmărea zîmbind cu ochii lui albaştri, care păreau solzi de cicori pe obrazu-i ars de soarele verii.

— Prea cinstite căpitane…

— Ascult, părinte.

Cuviosul Timoftei mai înghiţi o dată cu putere, după care, dobîndind iarăşi răsuflet, îşi scutură pletele.

— Poate domnia ta cunoşti, căpitane Petre, cine-s acei munteni mari, pe care-i văd ieşind de la cămări.

— Îi cunosc, răspunse căpitanul; sînt feciorii starostelui

Nechifor.

— Doritor sînt, prietine, să aflu ce veste au adus, urmă cu viclenie sîrbul.

— Au adus veste bună de la staroste: două căprioare şi un mistreţ tînăr, de şaizeci de ocă; deasemeni au adus şi alt vînat mărunt, precum şi lipani, dintr-un tău din munte. Cum se ştie, lipanul îi place măriei sale mai mult decît păstrăvul; însă trebuie adus cu cea mai mare grabă. Deci vînatul mare a fost pornit de ieri dimineaţă cu slujitori anume; iar feciorii au prins lipanii asară; au schimbat în două locuri, la poştele domneşti, caii şi au ajuns aici tocmai la ceasul potrivit, ca să aibă mulţămire măria sa.

— Ştiu, se grăbi să încuviinţeze sîrbul. Dumnealui Toma stolnicul are obicei de vine el însuşi cu tipsia şi o aşază furiş în stînga lui Vodă, cînd măria sa întoarce obrazul spre dreapta ca să spuie ceva părintelui mitropolit. Cînd întoarce ochii, măria sa vede lipanii şi se bucură de dragostea slujitorilor săi.

— Mai pofteşti, cuvioase părinte?

— Mai poftesc; bună friptură. N-ar fi fost chip să ne dăruiască acei feciori şi nouă cîţiva lipani?

— Nu cred, zîmbi neamţul, chiar dacă i-ai fi rugat însuţi cuvioşia ta. Aceşti doi feciori ai lui Nechifor Căliman nu cunosc nici milă, nici slăbăciune. Ar fi ascultat fără să clipească rugămintea cuvioşiei tale şi ar fi dat numai din cap, împotrivindu-se. Uită-te la dînşii cît îs de mari şi de grei: parcă ar fi nişte inorogi.

— Atunci, căpitane, numai degeaba ai vorbit de lipani, ca să se amărască inima în mine.

— Îndulceşte-o numaidecît, cuvioase părinte, ca să nu mi se scrie păcat la catastiful cel mare din cer.

Părintele Timoftei se adăpă îndelung şi îndesat din ulcica de lut.

Neamţul clătină din cap:

— Îngăduie, prea cuvioase, zise el, să-ţi fiu dascăl întru acest meşteşug. Învăţătura o am de la un meşter care îngrijeşte vinul armaş, din care, în această clipă, gustă şi stăpînul nostru.

— Pe cît înţeleg, e folositor să fii prietin cu pivnicerul Cetăţii.

— Sînt prietin cu pivnicerul, părinte; dumnisale Andronic Drăgotescu i-am botezat al doilea copil, deci sîntem şi cumetri; însă n-am cutezat, nici eu nici domnia sa, să ne atingem de buţile pe care stă pusă pecetea măriei sale. Aceste buţi, de cincizeci de vedre tocmai, sînt trimese de la Cotnari de către

dumnealui Feltin, pivnicerul de-acolo al Domniei, precum cunoşti cuvioşia ta; şi Vodă ştie socoteala acestor buţi, care sînt anume ale măriei, sale. Plăcut îi este să închine pocalul la petreceri cu soţi, precum face astăzi. Uneori gustă şi singur, cînd are griji, şi gînduri. Îi place să dea singur; s-ar supăra dacă i s-ar lua fără voie. Ai văzut poate şi cuvioşia ta, uneori, mînia măriei sale: boier, oştean şi mişel nu pot s-o înfrunte fără a-şi primejdui capul. Încît vinul care te îndulceşte acum pe cuvioşia ta nu-i de aici; ci de la dumnealui Feltin pivnicer, care-şi are partea sa, şi care Feltin pivnicer e socrul meu prea iubit şi învăţătorul meu. Domnia sa Feltin m-a învăţat că vinul acesta domnesc nu se bea ca apa, ca să se audă cum gîlgîie în gîtlej, ci îl primeşti pe limbă ca pe un şirag de mărgele, ca să-i prinzi agerimea şi mireasma.

— Aşa? se miră lung călugărul.

— Da, şi dacă vrei cuvioşia ta să te mai aduni cu mine la această lucrare, primeşte legea pe care ţi-o dau. Dumnealui Feltin pivnicer mi-a dăruit şi patru cupe de cleştar: în ele se prevede limpezimea cotnarului ca o nestemată; plăcerea vederii sporeşte pe a gustului. Cînd îmi vin prietini buni, scot cupele.

— Vrei să spui domnia ta, căpitane, că eu nu-ţi sînt prietin?

— Îndrăznesc să spun, cuvioase părinte, că nu-mi eşti, deoarece bei armaşul ca pe o apă de rînd.

— Sînt păcătos, sînt lacom, se tîngui părintele Timoftei. Ai găsit domnia ta băutori care gustă cum spui? Mira-m-aş!

— Am găsit.

— Doresc să aflu care sînt acei prietini ai domniei tale.

— Sînt puţini, părinte, şi-i văd rar. Unul e comisul Simion Păr-Negru.

— Cinstite căpitane Petre, trebuie să-ţi mărturisesc alt păcat: al zavistiei. Cînd voi vedea pe acel comis, am să-l urăsc de moarte!

— Ba iartă-l, părinte Timoftei, căci comisul Simion e ca şi acest vin, întru care nu se află răutate.

— Oi, căpitane, atunci mie mi-i scris să rămîn cel mai netrebnic, cel mai lacom şi cel mai rău. Încaltea avînd sub nas cîte sînt trebuitoare ticălosului trup, îmi simţesc limba slobodă; dar îndată ce trec la spovedanie şi la ispăşire, mă încîlcesc ca şi cum aş uita cu desăvîrşire limba moldovenească. După ce mi-ai spus că nu-ţi sînt prietin, nu-mi mai rămîne decît să lepăd lacrimi şi să mă duc să caut pe stareţul meu, părintele arhimandrit Amfilohie.

Dînd odată de duşcă ulcica de vin şi umilindu-se în aceeaşi clipă pentru asemenea faptă, cuviosul părinte Timoftei se ridică de pe laiţă şi se sprijini pufnind într-un stîlp al pridvorului. Neamţul îl privea cu zîmbetu-i neclintit; numai ochii i se ascuţiseră în două ace de lumină.

Deodată căpitanul de siimeni avu o tresărire. I se păru că s-a clătinat, de şi era liniştit în toată făptura lui bine legată. Ori se mutase, pieziş faţă de stîlp, călugărul sîrb? Dar între monah şi stîlpul pridvorului, păruse a se mişca, pieziş, faţă de stîlp, turnul de pe rîpa dinspre tîrgul Sucevii. În aceeaşi clipă adîncimile subpămîntene ale Cetăţii sloboziră un freamăt depărtat de năruire. Petrea Hărman primi prin tălpi simţirea acelui vuiet al afundului.

Cuviosul monah Timoftei privi nedumerit faţa schimbată a oşteanului şi începu a rîde.

Chiar atunci, dinspre partea palatului unde era gangul ce ducea la spătăria cea mică, zvîcni în lumina soarelui amiezii o arătare firavă, brîncind într-o parte şi în alta aprozii zăpăciţi. Era călugărul cel nebun Stratonic de la mănăstirea Neamţu. Răsuflînd o dată cu putere aerul liber, se opri ca să privească dacă toate ale acestei lumi sînt încă în fiinţă; după aceea, ca şi cum ar fi fost ars de un şfichi de foc, porni în goană spre pridvorul căpitanului Petrea Harman. Din cinci în cinci paşi, îşi zbătea în laturi braţele, tinzînd să salte în zbor în afară de orice primejdie; şi de cîte ori pîlpîia cu braţele şi cu rantia, ţipa scurt; groaza din el nu găsea destulă trecere prin gîtlejul lui: se frămînta în lăuntru-i ca o epilepsie. Cînd cutremurul se desluşi deplin ca o unduire de val în toată Cetatea, cuviosul Stratonic căzu cu fruntea la pămînt în pulbere; apoi se ridică în genunchi, cu braţele înălţate, privind halucinat spre un Dumnezeu al răzbunării în adîncimea cerului. Cuviosul Timoftei, otrăvit şi el de aceeaşi groază fără măsură, dădu drumul răcnetului pe care celalalt nu-l putuse elibera.

— Ne prăpădim! vine sfîrşitul lumii! urlă cu disperare călugărul sîrb şi bătu şi el metanie, sorbind în gură nisip şi mestecîndu-l în măsele.

Hărman se uită în juru-i, căutîndu-şi armele. Puse mîna pe toiagul lui de căpitan şi dintru-ntăi, fără ştire, năzui să meargă spre turnul care se clătise.

Cîteva clipe, freamătul pămîntului conteni. În palatul domnesc se stîrni larmă; cîteva ţipete de femei sfredeliseră

gangurile. La cămările slujbaşilor domneşti se ţeseau alergări fără noimă; boiernaşi cu capetele goale, unii cu sabia în mînă, se îmbulzeau la uşi. Siimenii, la odăile lor, se băteau la praguri şi în ferestre ca să iasă la lărgime. Al doilea val al cutremurului scutură pămîntul cu mai multă putere şi mai îndelung decît întăia oară, cu aceleaşi detunete subpămîntene. În cornul dinspre răsărit al Cetăţii, turnul numit al Nebuisei îşi lepădă în rîpă o aripă, cu mare sunet, şi clopotul lui dădu zvon prelung, atins ca de zimţii unei aripi a Demonului.

— Bate clopotul; se dărîmă Cetatea! se tînguia monahul sîrb. Întins la pămînt, pe o coastă, nu se mai putea ridica. Stratonic zvîcni în sus, îl privi pieziş şi cu groază ca pe însăşi dihania cutremurului, şi se duse în goană, pălălăind din nou din aripi, spre zvonul clopotului.

Frămîntarea de spaimă se opri deodată. Măria sa Vodă ieşise în soare, sunînd grăbit din pinteni. Privirea sa verde, cu sprînceana uşor încruntată, se ridică întăi spre ziduri, la străji, apoi se aţinti la odăile siimenilor. Orice tumult încetă acolo într-o clipă.

În vremea aceea, la sfîrşitul anului 1471, măria sa Vodă avea încă înfăţişarea tînără, de şi fruntea îi pleşuvise întrucîtva şi în plete avea sămănat argintul cărunteţii. Era cu capul gol. Purta strai de catifea roşă. Căpitanul de siimeni veni în fugă, pieziş, spre măria sa.

— Ce este, căpitane Petre?

— Măria ta, răspunse neamţul, nu-i nimic alta decît că trebuie să chemăm mîni meşteri zidari pentru turnul Nebuisei.

— Nu cumva, întrebă măria sa privind cu străşnicie spre oştenii buluciţi la odăile lor; nu cumva trebuie să chemăm şi nişte babe de sub Cetate, ca să descînte şi să afume cu păr de lup pe siimenii tăi?

Căpitanul Petrea Hărman încremeni, fără a îndrăzni să scoată un cuvînt de răspuns. În vremea asta, şiragul boierilor îmbrăcaţi în haine grele se desfăcu din gangul spătăriei în lumină, avînd în frunte pe prea sfinţitul mitropolit Teoctist. Pe obrazurile tuturor se încreţea acel dumnezeiesc semn al spaimei, pe care omul îl ţine de obicei ascuns în sine. Glasul veşniciei şi al morţii sunase din adîncimi spre pacea neclintită a cerului. Domnul izbutise să-şi ţie, sub zîmbetul batjocoritor din afară, zbuciumul lăuntric. Deasemeni, privind în tăcere pe boierii săi, îşi domolea gîndurile şi îndoielile de prevestire care legau întîmplarea aceea

catastrofală cu alte întîmplări năprasnice din anii trecuţi. Destinul ne pîndeşte din umbră în fiece clipă. În fiece clipă putem trece, ca acest glas din ceruri.

Un glas striga din ceruri. Era un zvon prelung de chemări ale unor paseri străine care treceau prin înălţimea amiezii pe deasupra Cetăţii.

— Aceştia-s puhoieri, zise cineva.

Vodă întoarse fruntea, ca să cunoască pe cel care grăise. Era unul din feciorii cei mari ai starostelui Nechifor Căliman. Glasul acela gros şi fără nici o urmă de sfială în el aduse un fior de veselie strîmbă pe obrazurile curtenilor.

— Înalt prea sfinţite părinte, vorbi măria sa cătră bătrînul mitropolit, te rog să binevoieşti a te întoarce în palat şi să găseşti pe măria sa Chiajna şi pe copii în paraclis, unde le-am poruncit să se ducă. Linişteşte-i cu sfatul şi încredinţează-i că Domnul Dumnezeu este ocrotitorul nostru. Veştile pe care le dă El sînt pentru căderea vrăjmaşilor noştri. De va fi bună-voia lui Dumnezeu, cum a căzut aripa turnului Nebuisei, aşa va cădea fala lui Radu-Vodă de la munteni, care se dovedeşte viclean cătră credinţa noastră şi supus ismailitenilor. A detunat în fundul pămîntului şi s-a dat zvon în înălţime, pentru ca să nu mai întîrzie domnii şi împăraţii; să nu se mai desfrîneze în lene, ci să purceadă împotriva lui Antihrist război pentru credinţa dreaptă. Duceţi-vă domniile voastre, boierii noştri, unii să cerşiţi gînd bun, alţii să vă rugaţi de iertare, alţii ca să isprăviţi vinul pe care l-aţi lăsat nebăut în cupe. Eu vreau să cunosc cît de tare s-au înfricoşat oştenii mei, în care mi-am pus nădejdea.

Cît cuvîntase Vodă, ca să-şi stăpînească el însuşi furtuna gîndurilor şi inimii, căpitanul Petrea Hărman se înturnase în loc, uitîndu-se urît la nemţi şi la siimeni. Cînd fu în preajma odăilor lor, le dădu o poruncă scurtă, amenînţîndu-i cu toiagul. Nu le trebuiră oştenilor domneşti decît puţine clipe ca să se întoarcă la paturile şi la firidele lor, să-şi ia platoşele, coifurile şi suliţile. C-o repede rînduială ieşiră, înşirîndu-se în faţa pridvoarelor. Panţirii cu platoşe şi coifuri de metal erau într-o parte. Alţi lefegii, cu platoşă de piele de bour şi cu arcuri nalte, se rînduiră în altă parte. Slujitorii de la balimezuri se urcară pe podul zidului, în straiele lor roşe, cu lăduncі la şold şi chivere cu pene de cocor în cap. Cînd se întoarse măria sa de cătră boieri, ca să certe pe oşteni, văzu opt sute de oameni aşteptîndu-i porunca, într-o neclintire de stîncă. Căpitanul Petrea singur nu-şi pusese coif şi

platoşă, nici n-avea la coapsă sabia. Îşi păstrase toiagul; era cu capul gol ca şi stăpînul său şi aştepta nemişcat voia măriei sale.

Vodă a făcut cîţiva paşi pe dinaintea şiragurilor. Şi-a prelungit cercetarea cu ochii. Sutaşii erau la locurile lor.

Unii bătrîni alvaniţi, pe care măria sa îi păstrase dintru început, de cînd venise cu ei ca să ia în stăpînire domnia, se uitau în vîrful turnului castelului, unde începea să se desfacă de vînt flamura. Simţind asupra lor privirile măriei sale, nu-şi puteau stăpîni un tremur al mustăţilor lor cărunte. Însfîrşit măria sa zîmbi şi bătu de două ori pe umăr pe căpitanul Petrea.

— Toate semnele lui Dumnezeu sînt bune pentru cei care cred în el, a grăit măria sa. Căpitane Petre, dă din partea noastră poruncă lui Andronic pivnicer să străpungă un vas pentru slujitorii mei. Fiecare să închine o oală pentru sănătatea noastră şi pentru biruinţa crucii.

— Întru mulţi ani să trăieşti măria ta! au strigat şiragurile de oşteni.

Vodă s-a întors către spătărie, urmat de boieri. Căpitanul Petrea Hărman a ridicat în sus toiagul şi lefegiii s-au desfăcut în clipă. Numai străjerii au rămas la locurile lor în cele patru cornuri ale Cetăţii. Un vînt dinspre munţi a început să zbată matasa albastră din boldul de pe vîrful castelului.

Capitolul II

Aici se arată feciorii cei mari ai starostelui Nechifor

Înainte de a pătrunde în gangul ce ducea în spătărie, Vodă se oprise întorcîndu-se cu faţa către ogradă. Spusese un cuvînt unui copil de casă din preajmă, iar acesta îşi făcuse loc cu grăbire printre curteni, trecînd spre grupele rămase în faţa pridvoarelor. Îndată se vestise porunca: măria sa chiamă pe feciorii starostelui Căliman. Tinerii vînători domneşti se înălţară greoi în sus, păşind cu paşi mari spre locul unde se oprise măria sa.

Erau c-un cap mai nalţi decît toată mulţimea aceea de oameni care se afla de faţă. Cînd se apropiară, descoperindu-şi capetele pletoase, Domnul le făcu semn cu degetul, zîmbind spre ei cu o bunăvoinţă pe care arar o arăta. Unii curteni se priviră pieziş, clătinînd în sus bărbile cu o înţelegere ascunsă a lumeştilor slăbăciuni, de care nu-i scutit nici stăpînul lor, oricît s-ar arăta că-i făurit din altă criţă decît lumea de rînd. Măria sa

are ca o dezvăluire de şagă după primejdie. S-a înfricoşat întăi, de aceea nici n-a cutezat să se ducă pînă în marginea Cetăţii, unde s-a dărîmat o aripă a unui turn, iar acum găseşte de cuviinţă să spuie cîteva vorbe unor vînători de rînd. Îi întreabă cum îi chiamă, trimete sănătate lui Nechifor Căliman starostele, îi înştiinţează pe ei că are de gînd, ca şi-n alţi ani, să iasă la munte la vînătoare de bouri; căci acuma, în septemvrie, la începutul anului, fiarele acestea încep a avea fierbinţeala dragostei şi se caută unele pe altele; mai ales buhaii mugesc cu putere, pălindu-se cu frunţile şi împungîndu-se cu coarnele, războindu-se pentru stăpînirea poienilor unde pasc bouroaicele. Mugetul bourului e mai adînc şi mai înfricoşat decît al cerbului care umblă după ciutele lui tot la vremea asta. Feciorii lui Căliman au dat răspunsurile cu sfiala pe care se cuvenea s-o aibă; după aceea s-au întors la pridvorul căpitanului Petrea, pe cînd siimenii şi panţirii se alinau la odăile lor. Căpitanul neamţ şi repezise un aprod la pivnicerul Andronic, ca să-l înştiinţeze de bunăvoinţa stăpînitorului pentru oştenii Cetăţii. După ce măria sa intră în umbra gangului cu alaiul său de curteni, se desfăcu dintr-acolo fiinţa subţiratică, naltă şi ciolănoasă a cuvioşiei sale arhimandritului Amfilohie. Înaintînd lin pe lîngă zid, cuvioşia sa părea cufundat în nişte gînduri ale sale, străin cu desăvîrşire de zarva care avusese loc numai c-un pătrar de ceas înainte. Soarele se afla înălţat drept în crucea amiezii; cînd sfinţitul Amfilohie se opri iarăşi, jucîndu-şi în neştire mătăniile între degetele uscate, păru a-şi căuta la picioare umbra şi n-o găsi; se răsuci ca s-o vadă îndărăt şi n-o descoperi nici acolo. Abia atunci păru cuprins de nelinişte, întrebîndu-se oarecum dacă n-ar trebui s-o caute în adunarea de la pridvorul căpitanului Hărman. Stătu întăi în cumpănă ascultînd clopotele din tîrgul Sucevii, care sunau primejdia trecută. Făcu după aceea cîţiva paşi în straiu-i cernit, în care trupu-i schilav mişca numai unghiuri. În cadrul camilafcei, obrazul lui avea un alb vechi de fildeş. Ca un painjen strîmb, care-l pîndea dintr-o umbră ascunsă, se arătă dintr-odată nu se ştie de unde Stratonic. Acest nemernic monah de la Neamţu umbla de-o vreme rătăcind prin tîrguri şi pe la curţi boiereşti. Cîte un răstimp se oploşea şi la Cetatea Domnească. Atunci era ajutor sfinţitului Amfilohie Şendrea la slujba paraclisului. Uneori avea primire şi la masa lui Vodă, ca să-i spuie unele din nebuniile lui, de care măria sa binevoia să facă haz. Ridicînd mai sus de umeri coatele, îşi mişcă degetele negre lîngă

ochi ca şi cum ar fi voit să ia în căngi pe arhimandrit.

Cei de la pridvor priveau cu uimire, de şi ştiau că nu-i nici o primejdie. Cum ajunse la trei paşi de mai-marele său, Stratonic se supuse în genunchi; cu mînile sprijinite în pămînt şi cu fruntea plecată aşteptă binecuvîntarea. Sfinţitul Amfilohie îl atinse cu mătăniile; Stratonic tresări şi se caţără prin aer spre mîna dreaptă a arhimandritului cuprinzînd-o şi sărutînd-o. Părea mai degrabă c-o muşca rînjind. El însă arăta o mare desfătare a sufletului.

— Cuvioase frate Stratonic, zise arhimandritul cu blîndeţă, după cît ştiu, aveai o anume rînduială poruncită pe ziua de azi.

— Sfinţite stăpîne, răspunse monahul, după ce ies cnejii de la prînzul luminăţiei sale, mă duc şi eu la tîrg. Are să fie faţă, la acel botez al nepoatei dumnisale marelui logofăt, şi înalt prea sfîntul.

— Se ştie asta, frate Stratonic, însă lumea nu-i alcătuită numai din cneji; sînt şi cneaghine, care au mare putere de vorbă. Cîteodată tac şi atunci le place să asculte sfaturile unui vraci iscusit cum eşti cuvioşia ta, care ai picături de felurite buruieni, pentru patimi ale trupului şi ale inimii. După ce le-ai dat ce le trebuie, domniile lor vorbesc iar. Toţi boierii care-or veni după aceea… cîţi sînt?

— Nu ştiu anume, sfinţite stăpîne. Poate să fie peste douăzeci de bărbi.

— Toţi aceşti douăzeci de boieri, cuvioase frate Stratonic, nu grăiesc – toţi la un loc – cît o jupîneasă vrednică.

— Aşa este întocmai, sfinţite stăpîne. Fiind lipsită de podoaba bărbii, muierea a dobîndit de la Domnul Dumnezeu spor limbii sale. Deci-dar binecuvintează, părinte.

Arhimandritul privi în locul unde stătuse monahul şi nu mai văzu nimic. Umbra lui strîmbă dintr-un umăr se prelingea în lungul părеţilor spre poarta cea mare a Cetăţii.

Sfinţitul Amfilohie închise o clipă ochii oftînd, urmînd a-şi petrece printre degete mătăniile. Apoi, căutînd dinaintea paşilor săi ceva pierdut, veni spre adunarea căpitanului neamţ.

Deşi era după tată din neam de venetici aşezaţi la Cotnari, căpitanul Petrea se dovedise bun pămîntean şi credincios slujbaş al măriei sale. De la maică-sa, care fusese moldoveancă, moştenise meşteşugul vorbirii. Iar de la părintele său, răposatul Hărman Neamţu, îi rămăsese bună cunoaştere a meşteşugului armelor celor nouă. Boierii moldoveni, mai ales cei bătrîni, se uitau la el pieziş, domniile lor avînd în mare cinste sabia şi suliţa,

singurele arme care pot dovedi vitejia unui bărbat. Şi arcul îl socoteau o armă vicleană care trimete de departe săgeata. Însă de la o vreme se născocise pe lume un meşteşug de puţini cunoscut, al pulberei de puşcă şi a unor sacaluşuri mari de bronz care detună şi bat cu ghiulele de piatră şi de fier. Asemenea drăcărie cunoştea căpitanul Petrea şi îndemnase pe măria sa Ştefan-Vodă să aducă meşteri turnători de la cetatea Danţig; după care măria sa încuviinţase să fie suite la unghiurile Cetăţii cîte două bombarde, iar la poarta cea mare una deosebită în turn, deasupra, în total nouă. Întrebarea era dacă se poate îngădui unor creştini drept-credincioşi să se folosească de arme care dau putere slabilor împotriva adevăraţilor viteji. Luminăţia sa Ştefan-Voievod zice că orice născocire a minţii omeneşti e bună, întrucît însăşi mintea omului e de la Dumnezeu şi întrucît acea născocire slujeşte adevărul, adică legea lui Hristos. Dacă măria sa Vodă spune aşa, boierii trebuie să se plece şi să tacă, fără a fi încredinţaţi. Numai unii dintre cnejii tineri, cătră care măria sa are deosebită luare-aminte, s-au înduplecat să creadă în asemenea rătăcire, însă bătrînii nu primesc cu dragă inimă decît cele bune de demult, iar stricăciunile noutăţilor nu le primesc decît în silă. Mare mirare le era tuturora că şi sfinţitul Amfilohie Şendrea încuviinţa născocirile neamţului. Ba încă făcuse ceva şi mai nechibzuit: că îl binecuvîntase întru ortodoxie. Aici iarăşi era o întîmplare ciudată şi întrucîtva nelegiuită. Hărman Neamţu cel bătrîn dusese pe prunc la episcopia catolică în Cotnari, ca să-i toarne popii lor în creştet aghiasmă din nişte cănăţui de steclă. Asta s-a săvîrşit la opt zile după naşterea copilului şi se chiamă la dînşii botez. Dar Smaranda Ursache, mama pruncului, rămăsese acasă bocind pierderea celui dintăi odor al ei. După ce a plîns cît a putut, au găsit-o adormită şi i-au pus la sîn pe Petrea. Pe cînd pruncul sugea, femeia a avut un vis: i se părea că a încolăcit-o pe după grumaz un balaur negru. Supunînd ea această vedenie soborului de creştine de la Hîrlău, unde era locul său de baştină, judeţul moaşelor şi babelor a hotărît să fie adus pruncul în taină, la biserica Sfîntului Dumitru din tîrg, şi acolo să fie cu adevărat botezat în legea dreaptă: ceea ce s-a şi făcut. Aşa că Smaranda Ursache s-a liniştit şi n-a mai avut visuri de groază; iar copilul a crescut în capiştea catolicilor, necunoscînd decît mult mai tîrziu taina botezului său. Deci sfinţitul Amfilohie l-a îmbrăţişat pe căpitanul Petrea întru ortodoxie şi boierii cei bătrîni au scuturat şi pentru aceasta din

bărbi şi au cîrnit din nasuri. Însă arhimandritul îi privea cu aceeaşi blîndeţă, şi-i binecuvînta cu dulceaţă, fără să se supere de vorbele lor, care se rosteau mai ales într-ascuns.

Ziua aceea a Tăierii Capului Sfîntului Ioan Botezătorul era o zi de ajunare întreagă pentru arhimandrit. Rînduiala monahicească a sfinţitului Amfilohie, aşa cum venise cu ea de la patriarhia Ţarigradului, era să mînînce de două ori pe săptămînă legume la amiază. În trei zile ale săptămînii îşi îngăduia pîne cu puţintel vin la prînzişor şi la asfinţitul soarelui. Iar miercurea şi vinerea ţinea post desăvîrşit. Fiinţa lui, de şi uscată, avea în ea lumină duhovnicească, care-i înfrumuseţa mai ales ochii şi fruntea naltă. În pielea străvezie a tîmplelor erau scrise vine albastre din care un vraci bun şi iscusit cetitor de stele – ştiind că arhimandritul e născut în zodia cumpenei, luna septemvrie în 14, sub domnia planetei Jupiter, cu strălucire mare a luceafărului pe cerul dimineţii – ar fi cetit izbîndă mare într-ale spiritului, ceea ce se vădea într-adevăr în toate ale sfinţiei sale. Ştiindu-se de asemeni că măria sa Ştefan-Vodă s-a născut într-aceleaşi împrejurări ale semnelor cereşti, însă cu şapte ani mai tîrziu, aceiaşi vraci ar fi lămurit la Voievod puterea stăpînirii prin sabie şi ar fi dovedit pricina pentru care sfinţitul Amfilohie este cel mai apropiat sfetnic de taină al măriei sale. Şi asta era o pricină de nemulţămire pentru sfatul bărbilor

Cuviosul Amfilohie Şendrea ajunse, fără să pară că vede, la pridvorul unde începuse sfat şi unde feciorii lui Nechifor Căliman se întorseseră. Vorba conteni; cei de faţă se închinară. Arhimandritul cunoscu pe căpitan şi-i zîmbi într-un chip cu totul prietinesc. După acel zîmbet păru că s-a deşteptat deplin şi privi în juru-i. Feciorii starostelui veniră şi sărutară mîna dreaptă, în care sfinţitul Amfilohie ţinea mătăniile de chilimbar roş.

— Voi sînteţi vînătorii domneşti cei noi? întrebă arhimandritul.

— Într-adevăr, cuvioase părinte, răspunse unul dintre feciori.

La acest răspuns, se amestecă monahul sîrb, urnindu-se greoi de lîngă stîlpul de care sta rezemat. Grăi cu glas tare:

— Vi se cuvine vouă, feciorilor vînători…

Sfinţitul Amfilohie se întoarse deodată spre el, privindu-l ţintă.

— Ce li se cuvine, cuvioase frate Timoftei? suspină el moale.

Subt acea privire cu scînteieri cenuşii de oţel, călugărul sîrb deveni în clipă gîngav.

— Am vrut, sfinţite stăpîne…

— Ce-ai vrut, cuvioase frate?

— Am dorit…

— Ce-ai dorit, cuvioase frate al meu?

— Ma-mai întăi, sfinţite stăpîne, mă rog cu umilinţă de iertare. În faţa lui Dumnezeu şi a fraţilor creştini care se află aici, rog a mi se ierta destrăbălarea întru care iarăşi am căzut. Am mîncat carne într-o sfîntă zi în care monahul are datoria să ajuneze. Am dorit să îndrept limba acestor feciori neştiutori, ca să se ştie că un arhimandrit nu e numai cuvios. Voi neştiutorilor, se întoarse el zbîrlit către vînători, aflaţi cum e cuviincios să închinaţi vorba voastră sfinţitului părinte arhimandrit.

Cei doi oameni mari îl priviră cu mirare şi sfială. Arhimandritul făcu un semn uşor cu mîna. Monahul sîrb îşi astupă cu palma vorbele care i se grămădeau iarăşi pe buze şi se feri din ochii stareţului său, căutîndu-şi un loc de umilinţă mai îndărăt, în spatele creştinilor. Mai erau în preajma căpitanului Petrea şase dintre sutaşii panţirilor şi siimenilor, între care se găsea şi mustăciosul Atanasie Alvanitul. Sosise deasemeni şi Andronic pivnicerul, ca să i se lămurească mai bine porunca Domniei. Cum se dădu la o parte cuviosul sîrb, avu şi domnia sa loc ca să se aşeze cu tot trupu-i mare şi cu obrazu-i rotund de coloarea stacojului fiert.

Amfilohie Şendrea zîmbi iar spre vînători, privindu-i cu luare-aminte şi cercetîndu-i din creştet pînă la picioare.

— Precît înţeleg, sînteţi feciorii starostelui Nechifor.

— Într-adevăr, cuvioase şi sfinţite părinte, răspunse de data asta cel de al doilea, care avea glas mai gros.

— Cum vă chiamă? pînă acuma nu v-am cunoscut. Prietinul nostru Nechifor Căliman starostele nu mi-a vorbit de voi niciodată, nici nu v-a adus la curte.

— Apoi, cuvioase şi sfinţite părinte arhimandrit, răspunse tot cel cu voce groasă, noi am fost acasă, la părintele nostru, şase feciori. Doi, aceştia care ne aflăm de faţă, am fost mai mari; ceilalţi s-au născut mai în urma noastră. Aşa că noi am fost rînduiţi de tineri în munte, la oile bătrînului. Am purtat oile ş-am stăpînit ciobanii. Am umblat de la Rarău pînă la Căliman, de unde-i baştină noastră, şi pînă la Ceahlău. Ne-am bătut uneori cu lotrii, cu lupii şi cu urşii. Aşa am stat noi mulţi ani, pînă ce s-au ridicat cei de acasă. Atuncea ne-a poruncit bătrînul să coborîm la vale; şi în locul nostru s-au suit în munte ceilalţi patru. Acuma, fiind flăcăi ungureşti, în vîrstă de treizeci şi cinci de ani, trebuie

să ne căutăm soţii, ca să avem şi noi feciori. Tot la aceeaşi vîrstă ca şi noi s-a însurat şi starostele. Deasemeni am fost rînduiţi vînători domneşti şi facem slujbă şi la Cetatea Neamţu.

— Am înţeles tare bine, zîmbi Amfilohie Şendrea. Rămîne să-mi spui numai cum vă chiamă.

— Apoi, sfinţite părinte arhimandrit, pe mine mă chiamă Onofrei; iar pe frate-meu acesta îl chiamă Samoilă.

— De ce rîzi? îl întrebă monahul, privindu-l lung.

— Avem noi ale noastre... răspunse cu îndoială Onofrei.

Samoilă rîdea şi el, arătîndu-şi toţi dinţii. Erau amîndoi îmbrăcaţi cu straie groase de pănură şi-n cap cu căciuli brumarii de pielcică de miel. Mijlocul le era încins cu curea; la şoldul drept aveau junghere lungi în teacă. Purtau cizme, semn că nu erau ţărani de rînd. Amîndoi erau ciolănoşi, sprîncenaţi, arşi de soare şi cu mustăţi dese castanii. Aveau mîini mari, pe care le strîngeau din cînd în cînd: la pumnii aceia se oprea mai ales cu stăruinţă admiraţia sfinţitului arhimandrit. Onofrei părea mai gros, şi mai spătos decît Samoilă.

— Dacă aveţi ale voastre, bine, urmă a zîmbi cu îngăduinţă monahul; eu nu vă cer să-mi spuneţi tainele voastre.

— Nu-i nici o taină, se amestecă Samoilă.

— Bine, bine. Ce v-a spus măria sa? A rămas mulţămit de vînatul pe care l-aţi adus şi mai ales de lipani?

— A rămas mulţămit mai ales de lipani. I-am prins asară într-un tău al nostru. Măria sa zice că are să ne dăruiască semne domneşti de argint, cu stema măriei sale, cum are bătrînul, şi cum mai are cineva, care-i tovarăş de vînătoare cu noi.

— Şi asta-i bine. Ce v-a mai întrebat măria sa?

De astă dată dădu răspuns glasul cel mai gros, adică Onofrei:

— Măriră sa ne-a întrebat dacă ne-am înfricoşat de cutremur.

— Şi voi ce i-aţi răspuns măriei sale?

— Noi i-am răspuns că nu ne-am înfricoşat. Se chiamă, sfinţite părinte, că zilele noastre sînt în mînile lui Dumnezeu şi sfîrşitul nostru e de mai nainte scris aşa că n-avem de ce ne teme. Dac-ar fi fost să se dărîme peste noi Cetatea, se dărîma, şi gata! Mulţămim lui Dumnezeu, nu s-a dărîmat. Căci n-a dat din coadă prea tare...

— Cum?

— N-a dat din coadă prea tare peştele cel mare pe care stă aşezat pămîntul. Precît spun oamenii vechi, este apă fără sfîrşit care se chiamă Marea. Şi la faţa apei stă peştele cel mare, cu

poruncă de la începutul zidirii să ţie sub soare pământul. Din vreme în vreme acel peşte are şi el nevoie de somn, adoarme, îi intră în nări apă şi strănută; ş-atunci se deşteaptă şi bate o dată din coadă; pe urmă bate ş-a doua oară. Aşa s-a cutremurat zidirea lumii de două ori şi azi.

Amestecă şi căpitanul Petrea cuvînt:

— Prea multă apă nu-i bună.

— Ştiu, încuviinţă Şendrea; de aceea a binecuvîntat Dumnezeu rodul viilor.

Îndrăzni, cu multă umilinţă, fără să iasă la lumină, şi cuviosul Timoftei:

— Cînd m-oi duce la dreptul judeţ, să dau samă pentru ticăloşia mea, Dumnezeu are să mă rînduiască în locul chitului, ca să nu simţesc în veac, pe limbă, decît apă.

— Apă sărată, adaose arhimandritul.

Cuviosul sîrb rîdea; însă ochii bulbucaţi îi erau plini de lacrimi. Vînătorii lui Căliman se uitau la el c-o uimire nemaipomenită.

— Gîndul care a venit de sus iubitului nostru frate întru Hristos e singura pedeapsă adevărată, urmă Amfilohie, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi. Apoi ridică privirile-i deodată întristate spre neamţ. Precum ţi-am mai spus domniei tale, căpitane, a fost un filosof grec, cu numele Pitagora, care ne-a învăţat să cunoaştem pe lună umbra pământului; asta se chiamă eclipsis şi înseamnă deşertăciunea eresurilor. Fericiţilor prietini, de ce rîdeţi iar? A venit poate vremea să spuneţi taina voastră?

— Avem un prietin, boier tînăr, zise Samoilă Căliman, care ne-a pus alte porecle decît cele pe care le avem. Umblăm cu el la vînat, şi nu este în acest meşteşug altul mai priceput decît dînsul. Aşa-i de ager încît chiar la o bătălie noi nu l-am putea birui, cu toată virtutea noastră. Aşa, dacă avem de vînat un mistreţ, noi nu luăm cu noi ajutor decît o slugă a lui, un tatar pe care-l chiamă Gheorghe; ş-o capaucă iscusită care are un glas ca de clopot, ce s-aude din cel mai îndepărtat afund de rîpă. După ce am vînît mistreţul în strîmtoare, noi ne pregătim ţepuşile cele mari, aşa cum am învăţat să le întocmim, lungi şi groase, pîrlite la vîrfuri. Cînd se izbeşte mistreţul, noi ne proţăpim în el. Tovarăşul nostru are alt meşteşug. Vine c-o suliţă numai cît o trestie, şi pe aceea o aruncă aşa încît străpunge fiara subsuoară, drept în inimă.

— E vorba de fecioraşul comisului Manole, dădu lămurire, cu glas încet, căpitanul Hărman.

Arhimandritul Şendrea asculta cu mare luare-aminte.

— Vra să zică, staţi sub ascultarea lui Ionuţ Păr-Negru? Acest boiernaş bezmetic se află deci tot în slujbă la Cetatea Neamţului? Într-adevăr măria sa Vodă a binevoit a-l uita acolo, pînă ce s-a cuminţi deplin. Spuneţi-mi dacă e în bună sănătate.

— Ce să spunem? E bărbat frumos şi fudul, sfinţite părinte. Iar cînd e cu noi domnia sa, avem o putere mai mare, încît nu ne mai temem de nimene pe lumea asta. Ş-avem mare plăcere să ne veselim cu domnia sa. Aşa că uitîndu-se el de mai multe ori la noi şi cîntărindu-ne pe fiecare după cît putem, mi-a spus mie Farmă-Piatră, iar lui Samoilă, Strîmbă-lemne. Este o poveste cu aceşti doi moldoveni de demult, cum s-au dus ei cu Făt-Frumos la Împărăţie. Apoi va veni vremea, zice domnia sa, ca să pornim şi noi la fel, să facem nişte isprăvi. Noi stăm sara la foc, îl ascultăm şi rîdem de năzdrăvăniile lui: nici nu ne mai trebuie vin.

— Parcă spuneaţi că vă aflaţi în slujbă la Cetatea Neamţului. Cînd aveţi vreme să staţi în petrecere la focuri, prin codri?

— Avem, sfinţite părinte arhimandrite. Nu ştie, se vede, toată lumea, cum umblă slujba la noi, la Cetate. Dacă nu ştii sfinţia ta, care ai de-a face cu altele, apoi să-ţi spunem noi. Trei săptămîni facem slujbă. Stăm strajă la poarta cea mare şi în chindie. Cînd vine pîrcalabul nostru, suim sus steag. Cînd se duce pîrcalabul la ale sale treburi dăm jos steagul. Noaptea, ridicăm puntea şi grapa. Cînd răsare soarele, sună din trîmbiţi cîntăreţii şi dăm jos puntea. Grijim să fie apă; şi la luna lui iulie, curăţim fîntîna din mijlocul Cetăţii. Deasemeni băgăm de samă să avem, la cămări, mălai pe trei luni de zile, pentru toţi străjerii, cînd sînt cu toţii grămadă, în număr de două sute. După trei săptămîni de slujbă la ziduri, avem o săptămînă slobodă a noastră; atuncea umblăm cu tovarăşul nostru. Are şi el o poreclă, de la moşneag; dar nu-i place cînd o aude, de aceea noi ne păzim să i-o spunem. Cînd face cîte o ispravă care nouă nu ne place, apoi eu numai mă uit aşa într-o parte la Samoilă ş-apoi el ştie ce vreau să spun.

— Ce vrei să spui?

— Vrea să spuie, se amestecă Samoilă, că Ionuţ al nostru e un mînz – precum îi zice bătrînul. Adică tot n-a uitat să zburde fără grijă. Dar acum i-au mai trecut incurile; numai stă pe gînduri şi cîteodată oftează. Zice că i-i urît într-asemenea închisoare.

— Stăi dumneata, Strîmbă-Lemne, rîse Onofrei, că mai am eu de dat şi altă lămurire părintelui arhimandrit. După acea săptămînă slobodă, mai avem de slujbă în afară de Cetate, fie la

podul Moldovei, fie la poşta domnească, fie de scos gospodarii din sate în podvezi, fie de adunat cai de jold. În alte părţi, slujba asta o fac răzăşii de rînd. Acolo, două poşte împrejurul Cetăţii, slujba o facem noi vînătorii. Dacă vrei să ştii sfinţia ta, noi avem rînduială, în acest cuprins, să prindem şi pe hoţi; dar bătrînul spune că sămînţa acestor mişei s-a stîrpit de cîtăva vreme, de cînd s-a statornicit cu putere asupra Ţării Moldovei măria sa Ştefan-Vodă. Deci şi noi dinspre partea asta avem mai puţin de lucru. În această săptămînă slobodă, ne adunăm noi cîteodată cu comişelul Ionuţ; dar nu totdeauna, căci domnia sa, pe lîngă toate, mai are un năcaz şi o lucrare. Are poruncă de la măria sa să se ducă în fiecare vineri la sfînta mănăstire Neamţu, să se spovăduiască la părintele Nicodim, fratele domniei sale. Iar în săptămînile slobode, trebuie să steie la părintele Nicodim trei zile: vineri, sîmbătă şi duminică, la învăţătura cărţii. Acesta-i un lucru greu şi neplăcut vînătorilor, ne gîndim eu şi cu Samoilă. Cartea-i bună s-o ştie popii şi călugării; nouă ne sînt date altele. De aceea îl vedem uneori pe comişelul Ionuţ Păr-Negru că se tulbură la ochi şi se rătăceşte, umblînd aşa prin Cetate, grăind singur şi scriind cu cărbunele pe păreţi.

Pe cînd Onofrei Căliman dădea aceste desluşiri, părintele arhimandrit încuviinţa din cap, plăcîndu-i să asculte, şi se mişca încet spre palatul domnesc, ducînd cu sine pas cu pas pe cei doi vînători nemţeni. Sfatul căpitanului Petrea rămase astfel deoparte.

— Veniţi după mine, porunci apoi sfinţia sa.

Samoilă şi Onofrei se văzură cu sfială în umbra gangurilor şi pătrunseră după sfinţia sa într-o chilie în care soarele răzbătea foarte împuţinat printre zăbrele, luminînd într-un colţ un iconostas cu candela aprinsă. Între icoanele schivnicilor credinţii, se afla o înfăţişare a Domnului nostru Hristos, răstignit. Vînătorii nemţeni îşi plecară grumazurile şi se descoperiră, făcîndu-şi grăbit cruce. Se uitară în jurul lor şi văzură cărţi legate în scoarţe, şi suluri de hîrtii, într-o ocniţă cu rafturi. În toată încăperea se mai afla o măsuţă, un scaun scund şi un pat îngust, care nu era nici după lungimea sfinţiei sale.

— Mi-au plăcut toate cîte mi-aţi spus, grăi părintele arhimandrit, aşezîndu-se pe scaun, şi ţinînd pe feciorii lui Căliman în picioare dinaintea sa. Vi se pare că-i mai bună rînduiala la Cetate, de cînd măria sa a trimes acolo pîrcalab nou?

— Ce să spunem? răspunse Samoilă Căliman cu îndoială, noi

am făcut slujbă şi cu răposatul Albu, dar nu multă vreme. Ne place mai mult un stăpîn tînăr. În fiecare zi cînd sună trîmbiţaşul şi se înalţă steagul, domnia sa ne aduce aminte că slujim pe măria sa Ştefan-Vodă; iar măria sa Ştefan-Vodă, zice pîrcalabul nostru cel nou, are moştenire şi legămînt să scoată Ţarigradul din mînile necredincioşilor. Atuncea tot are dreptate domnia sa Ionuţ Păr-Negru, că avem să ne ducem cîndva la acea împărăţie.

— Are dreptate, suspină arhimandritul privindu-i visător.

Se întinse în jurul lor o tăcere de ziduri sure, în care li se părea muntenilor că se înăbuşă. Se mişcară domol, dînd înapoi, spre uşă.

— Staţi, le porunci monahul.

Ei se opriră, cuprinşi de un fel de nelinişte. Întoarseră capetele de către privirea tare, care-i cerceta.

— Aţi spus că cunoaşteţi munţii, cu văile, piscurile şi potecile.

Onofrei veni iarăşi un pas înspre scaun:

— Cunoaştem, sfinţite părinte. Cincisprezece ani am hălăduit în acele singurătăţi, şi am avut megieşi numai fiarele din codru.

— Aţi umblat cu turmele starostelui pînă la Căliman?

— Am umblat. Ne-am suit pînă într-un pisc unde este o peşteră veche. După porunca părintelui nostru, am stat acolo şi ne-am închinat, punînd într-o firidă apă şi pită. Ne-a spus bătrînul nostru cum că acolo e un mormînt vechi.

— Însă nu v-a spus cine-i îngropat în acel mormînt vechi?

— Nu ne-a spus; nu ştie nici el.

— Aţi fost şi la Ceahlău?

— Am fost, sfinţite părinte

— Cunoaşteţi toate potecile care suie către Panaghia?

— Cunoaştem şapte poteci, pe care le ştiu şi ceilalţi ciobani. Iar odată, fiind cu bătrînul, el ne-a dus pe o cărare pe care n-o ştie nimeni. Am ajuns pînă într-un loc unde se face o rîpă. Acolo am stat. Bătrînul a lăsat acolo o oaie înjunghiată şi doi desagi de mălai măcinat; l-a pus pe Samoilă să sune din bucium de trei ori – de două ori lung şi a treia oară scurt. Am înţeles că acolo ar fi trăind un schivnic. Am umblat şi prin alte locuri cu turmele; cînd şi cînd venea şi bătrînul la stînile noastre.

— Aţi putea voi să găsiţi poteca aceea, a opta, pe care n-o cunoşteau alţii?

— Nu ştim, sfinţite părinte; de-atuncea a trecut vreme. Chiar de-atuncea uitasem de toate, căci treburile noastre sînt altele, nu să ne căţărăm la peşterile schivnicilor; însă cînd te-ai uitat

sfinţia ta la mine pînă în dosul ochilor mei, unde stau cele uitate, mi-am adus aminte. Poteca anume însă tot n-aş putea-o alege.

— Să ştii, Onofrei: cînd te vei întoarce sub munte, ai să cunoşti iarăşi toate.

— N-avem de ce ne întoarce; acuma stau la oi fraţii noştri cei mai mici.

— Dacă primiţi poruncă de la măria sa, vă întoarceţi.

— Dacă primim poruncă de la măria sa, ne întoarcem, răsuflă cu anevoie Samoilă. Onofrei îşi înghiţi răspunsul, rămînînd mut şi înfricoşat. Cu toată blîndeţea pe care o punea în vorbă, arhimandritul Şendrea avea în glas o ascuţime ameninţătoare.

Călugărul se întoarse spre masă, puse dinaintea sa o foaie de hîrtie, muie pana în cerneală şi trase cîteva semne, pe care vînătorii le priveau holbat. Îndoind foaia, arhimandritul întinse la candelă un beţişor de ceară roşie şi lipi marginile scrisorii. Scoase din degetul inelar de la mîna stîngă inel şi-l apăsă cu pecetea în ceară.

— Onofrei şi Samoilă, vorbi călugărul privind rînd pe rînd pe amîndoi vînătorii; vă încredinţez acest răvaş, ca să-l daţi mîni, dumnealui pîrcalabului Luca Arbore, în Cetatea măriei sale, la Neamţu. Să ştiţi că am scris aici o poruncă a luminăţiei sale stăpînul nostru. Domnul fie cu voi, sărutaţi-mi mîna şi duceţi-vă.

Capitolul III

Vedeniile şi istorisirile lui Stratonic cel nebun

„Călugărul cel nebun”, cum îi zicea toată lumea în Suceava, ieşi pe poarta cea mare a Cetăţii în soarele puternic de amiază. Cum dădu în cîmp, se opri o clipă şi se întoarse cu faţa la asfinţit, smîrcîind de cîteva ori şi trăgînd în nas un vîntişor harnic ce venea de cătră munţi. Pe codrii din acea parte a zării plutea acum o pîclă fumurie. Stratonic păru a-şi face socoteli, dînd din cap şi mormăind. „Pînă în sară nu plouă, îşi zise el, avem vreme să ne ducem şi să ne întoarcem. Sfinţitul stareţ Amfilohie nu se culcă pe pătuţul lui de un lat de mînă, pînă ce nu mă întorc eu să-l ospătez cu veşti. Atîta bucurie are acest monah, care-i mai nebun decît Stratonic: să ştie toate cîte se întîmplă şi se spun pe lumea asta.” Deşi umbla acum cu barba în piept şi pripit, cotind pe o potecă la dreapta, între risipituri de pietre vechi, deşi nu înceta de a mormăi cătră sine însuşi, monahul cerceta cu luare-

aminte împrejurimea. O vedea întrucîtva strîmb, însă o pricepea. De altminteri de multă vreme curtenii băgaseră de samă că nebunia lui era mai mult o înţelegere sucită a lucrurilor, sau o mască sub care se ascundea ori sfială, ori şiretenie.

Cînd ajunse în vederea tîrgului, la o cotitură unde drumeagul poticnea în rîpă, Stratonic ridică ochii lui tulburi şi privi depărtarea răsăritului. Peste Siret, cine ştie unde, şi mai departe, dincolo de Prut înspre Nistru, era o pustie de pulberi. Dedesubt, din cotlonul văii, dintr-o baltă aproape uscată, căptuşită cu giulgiu de matasă verde, izbucni fără samă orăcăitul broaştelor. Era la un ceas cînd aceste vietăţi de obicei tac. Glasul lor izbucni încă o dată, pe urmă tăcu.

Are să vie ploaie mare, cugeta Stratonic, cu privirile pierdute în adîncimea răsăritului. Sucevenii au să se mire că un călugăr sărman le dă vestea; au să se mire mai ales cînd, nu peste multe ceasuri, au să audă sunetul puhoaielor; şi n-au să ştie că nebunului i-au spus broaştele.

Ha! ha! au să se bucure cei de departe, care trăiesc lîngă pustia Ucrainei, întru sărăcie şi înfricoşare. De mult vitele şi oile de acolo au fost lăsate slobode, ca să caute singure apă şi păşune; iar nemernicii pămînteni îşi strîng în fiecare dimineaţă mai tare brîiele, ca să-şi subţieze pîntecele; în puţinul mălai care le-a mai rămas, amestecă humă. De-acolo, dintr-acea parte de lume, dintr-un sat cu bordeie scurmate în pămînt, a fugit Stratonic, cînd i-a venit vremea înţelegerii. Cînd era băitanaş şi trăia acolo, îl chema Sava şi umbla cu ceilalţi prunci la paza vitelor. Marginea aceea de ţară, ca şi acum, era supusă secetei la şapte ani o dată; însă în ceilalţi ani dădea Dumnezeu oamenilor atîta bielşug, încît n-aveau ce face cu el. De vîndut n-aveau cui vinde, nici grîu, nici orz, nici mălai. Mîncau şi părăduiau. Unii învăţaseră a face vinars din pîne. Înţelepciunea cea de obşte îi îndemna să strîngă în şase ani de bielşug, pentru vreme de lipsă, în care vreme de lipsă omul are mai cumplită poftă de mîncare decît în anii buni. Însă o altă înţelepciune, a ticăloşiei lor şi a nestatorniciei, de mult îi învăţase că gropile agonisite sînt prada lotrilor cazaci şi tatarilor. Tocmai în acei ani de lipsă şi arşiţă se ridicau nohaii de la Crîm şi flămînzii din Ucraina şi veneau să le răpească puţina hrană pusă deoparte.

În anul 1444, cînd ieşise zvon în lume despre marele război cu păgînii, Sava trăia într-acea lature tătărască şi era un flăcăuaş ca toţi ceilalţi din sat, la marginea Nistrului. Aşezării neamurilor

lui îi zicea Prigoreni. Cînd au sunat în alte sate clopote şi s-a dat de pe dealuri şfară în cuprins cum că iar vin nelegiuiţii în pradă, oamenii au lăsat bordeiele şi au mînat înaintea lor vitele în stufării şi smîrcuri, ascunzîndu-se şi ei acolo, pînă ce a trece furtuna.

Atunci Stratonic, chemîndu-l Sava şi fiind un copilandru numai de cincisprezece ani, a început a înţelege glasul vieţuitoarelor – dobitoace şi paseri. Vitele aveau un boncăluit ca de lup; cînii urlau între bordeie bocind morţii care aveau să fie. Cum au intrat la stuf, vitele şi-au contenit mugetul, iar cînii au amuţit. Cînd au apărut pe creasta dealului călăreţii tatari, împungînd cerul cu suliţile, nimene n-ar fi putut bănui că în vale ar sta creştini, tupilaţi în ascunziş. Numai iată că au venit pe o învăluire de vînt nişte nagîţi, rotindu-se în zbor pe deasupra pămătufurilor stuhului. Au prins a se mira şi a da glas: Aici! Aici! Cum au auzit călăreţii de pe deal, au dat răcnet chemînd şi pe alţii. Coborînd cu toţii, îndată au prins a împunge cu suliţile printre trestii. Una dintr-a-cele suliţi cu ghimpe de fier l-a pălit în umărul stîng pe Sava. Îndată ce s-a simţit străpuns, băitanaşul s-a răsucit pe o coastă şi şi-a vîrît obrazul în mlaştină, ca să-şi înăbuşe răcnetul de durere. Mulţi gospodari s-au dat robi şi au ieşit cu vitele. Copilul a rămas în covrul lui. Şi-a desfăcut din strai umărul şi l-a îndesat în mîl, ca să oprească sîngele; pe urmă a trăit patru zile singur în mlaştini, tîrîndu-se din loc în loc, hrănîndu-se cu rădăcină dulce de papură şi cu ouă. De şi avea umărul sfărîmat, flăcăuaşul rîdea cînd găsea cuibarele cu ouă pestriţe, din preajma cărora nagîţii săltau în zbor ţipînd.

Astfel a învăţat şi alt glas, al nagîţilor. Dintr-acea spaima şi dintr-acea risipire a rămas răsucit şi strîmb într-o parte, avînd şi acuma visuri urîte şi rînjete de nebun; însă înlăuntrul său Stratonic se socoate mai înţelept decît toţi oamenii. Căci ţăranii cei proşti, de şi erau spîrcuiţi astfel din şapte în şapte ani, au urmat să stea tot într-acelaşi loc, şi nici vreo apărare nu şi-au făcut; nici arme nu şi-au întocmit; pe cînd el a fugit singur în lume aşa cum era, bolnav şi strîmb, căutînd ţară aşezată. A găsit ocrotire la sfînta mănăstire Neamţu.

Cînd şi cînd i se arătau în vedenie căpcăunii. Atuncea îl apucau o durere de cap şi o greaţă şi-i venea o negură de sînge asupra frunţii şi ochilor. Cădea copleşit ca-ntr-un vîrtej, ţipînd cu spume între dinţii încleştaţi. Cuvioşia sa părintele Ifrim vraciul, de la bolniţa sfîntului lăcaş, se grăbea numaidecît să-i aducă

toate uşurările la asemenea suferinţă. Îl cufunda cu capu-n apă, îl bătea cu vergi la tălpi, îl afuma întăi cu pucioasă, pe urmă cu tămîie de la Ierusalim; după care venea şi-i cetea şi Varlaam cel bătrîn schivnicul poruncind Diavolului să iasă. Cînd bătea a douăsprezecea oară din picior încruntîndu-se, Demonul nu mai putea răbda şi trebuia să se ducă; Stratonic deschidea ochii şi ofta uitîndu-se în juru-i. Îi mai trebuia un răstimp pînă ce înţelegea unde se află.

Iată că de doi ani suferinţa nu i s-a mai întors: de cînd sfinţitul Amfilohie l-a luat lîngă sine la Cetatea Domnească. Sfinţitul Amfilohie are alt meşteşug. În loc să înfricoşeze şi să bată pe Diavol, după ce a intrat în păcătosul trup, spune nişte vorbe tainice, oprindu-l la uşa chiliei lui Stratonic. Acolo poate el lua felurite forme, de mîţă ori de liliac, ori de pasere de noapte şi poate chema în felurite chipuri: Stratonic nu-i răspunde – trece subt icoană, se aşază în genunchi şi cere fără cuvînt sprijin de la Cel care-i cumpăna lumii. După ce strigătul lui mut sună de multe ori în el, ca un tunet lăuntric, îi vine o putere, o linişte şi o bucurie. Ca să se îndeplinească, în trupul cel slăbănog, asemenea minune a milei, sfinţitul Amfilohie i-a pus straşnică rînduială a postului monahicesc şi, din cînd în cînd, canonul muţeniei şi al umbletului. Canonul muţeniei îl are noaptea, în cele trei luni de vară. Iar canonul umbletului i-l porunceşte sfinţitul Amfilohie, cînd în cîşlegile de toamnă cînd în cele de primăvară. Atuncea trebuie să umble fără încetare fie în Ţara-de-Sus, fie în Ţara-de-Jos, neavînd deslegare de popas decît o singură noapte. Drept este că popasul are învoire să-l facă subt acoperiş de curte boierească, unde află bună hodină; însă ospăţul nici în vremea umbletului nu i-i îngăduit. Tot la două săptămîni rînduiala lui Amfilohie Şendrea îl trage pe Stratonic înapoi la Suceava. Intră în chilia cu măsuţă şi scaun şi cu pat strîmt, se duce şi se închină în genunchi la Domnul Isus, după care se întoarnă spre stareţul său şi spune toate cîte a văzut şi a auzit.

Pentru lumea cealaltă deci, el a rămas Stratonic cel de la bolniţă. Insă, dimpotrivă, înţelegerea lui s-a luminat. Dar s-a luminat, învăluindu-se şi ascunzîndu-se în sine. S-a luminat aşa ca să spuie neghiobii boierilor măriei sale şi chiar măriei sale însuşi; dar ce vede şi aude păstrează curat numai pentru urechea stareţului său. Nu se află om pe lume care să asculte mai cu luare-aminte decît Amfilohie Şendrea.

S-ar părea că sfinţitul arhimandrit are slăbăciunea şi plăcerea asta, să asculte istorisiri. Însă înţelegerea lui Stratonic s-a luminat şi întru aceasta: nu pare a pricepe pentru că aşa se cuvine; însă pricepe că arhimandritul îi ceteşte şi-i despică într-un anumit chip istorisirile. Nu-l întreabă anume despre un om şi o întîmplare. Ci-i cere să vorbească despre toţi oamenii şi toate întîmplările. Încît Stratonic pare a nu şti ce-i place ori ce-i trebuie lui Amfilohie Şendrea.

Iată ce s-a întîmplat:

Domnia sa Neculai Albu, pîrcalab de Neamţu, s-a dus la vedere cu feciorul său Niculăieş, la domnia sa Iaţco Hudici, cel mai bogat dintre boierii din Ţara-de-Sus. Aşa-i de bogat acest boier, încît nu i se mai ştie sama zloţilor şi a pietrelor nestemate. Are aşezare la puţină depărtare de scaunul Sucevii, anume între luncile Siretului, pe o ridicătură de pămînt, în marginea dumbrăvilor. Neguţătoria acestui boier mare e mai ales cu prisăcile. Are domnia sa şase prisăcari malorosieni în şase poieni, în lungul apei Siretului. Taina pe care o cunoaşte el în privinţa acestor muşte a încredinţat-o cu jurămînt celor şase prisăcari; şi într-aşa chip călăuzesc ei roii şi mătcile, încît nimene nu umple la Sîntilie, ca domnia sa, atîtea buţi cu miere şi nu clădeşte în cămări atîtea sloiuri de ceară. Se spune că ar fi avînd o buruiană şi ar fi învăţat pe prisăcarii săi un descîntec, de nu ucid mătcile; ci cu trei săptămîni înainte de Sîntilie prigonesc musca din ştiubeie grase în ştiubeie slabe. Astfel, după porunca descîntecului, gîngăniile cele harnice părăsesc ştiubeiele pline de miere şi intră la lucru în faguri goi şi mai adună un rînd de dulceaţă din fînaţuri tocmai cînd au cea mai bogată floare.

Deci mierea şi ceara le neguţează la Liov.

Pe lîngă asta, are acest boier Iaţco Hudici la curtea lui nişte grajduri mari pentru vite. Cătră toamnă, slujitorii lui aduc, de la saraiurile din Ţara-de-Jos, vacile sterpe şi boii de doisprezece ani. Pînă în primăvara următoare, acele vaci şi acei boi primesc atîta hrană încît îşi sporesc greutatea şi-şi adaogă multă grăsime. La aprilie, vin neguţătorii nemţi de la Danţig şi ridică marfa aceasta ducînd-o vie în ţara lor. Un bou, un galbăn; trei vaci, doi galbini. Prin strunga asta trec vitele şi un pristav le strigă, pe cînd un slujitor al neguţătorilor le pune pecete cu fier înroşit în foc; iar în cerdac dumnealui Iaţco primeşte galbinii şi-i sună unul cîte unul şi îi caută la zimţi cu unghia.

Cînd are un om atîta avere, nu-i mai trebuie nici o dregătorie;

aşa că Iaţco Hudici a ajuns la cărunteţă rugînd pe măria sa Ştefan-Vodă să-l lese a-şi vedea de neguţătoriile lui. Vine la sfatul Domniei de cîte ori este divan; umblă şi prin ţară uneori cu alaiul măriei sale; dă vistieriei o dajdie pentru slujitorii de la Cetatea Sucevii, care dajdie n-o mai dă nici un alt boier, însă el o dă pentru că are linişte într-ale sale şi e ocrotit mai mult decît la orice domnie. În vremea asta a lui Vodă Ştefan, nici în Lehia nu este ca în Moldova aşa linişte la drumuri şi vămi pentru neguţători şi tihnă la treburi pentru gospodari. Prin urmare la care fecioară din domnia Moldovei se putea gîndi un boier semeţ ca Albu pîrcalabul, ca s-o agonisească pentru feciorul său Niculăieş Albu? Alţii încercaseră fără izbîndă. Domnia sa a nădăjduit să izbîndească; pentru aceasta a poftit cu sine pe unii din boierii mari ai lui Ştefan-Vodă.

Domnia sa Iaţco Hudici i-a primit cu bine. Şi-a deschis cămările. A pus pe masă miere nouă şi nuci. A poruncit să se sloboadă vin tocmai din fundul pivniţii, din cel care număra ani mai mulţi, şi s-a veselit foarte de toate vorbele şăgalnice ale pîrcalabului şi a arătat că-i place şi înfăţişarea lui Niculăieş. „Însă ce să spun dinspre partea fetei noastre? a adaos domnia sa. O singură copilă avem şi ei îi vom lăsa toate cîte agonisim, însă e prea crudă, încă nu ne gîndim s-o măritǎm. Este obicei în Ţara Moldovei să se mărite fecioarele şi la paisprezece ani; dar eu şi cu doamna mea am hotărît s-o ţinem lîngă noi pînă ce-a împlini şaisprezece. Aşa am mărturisit şi măriei sale şi nu ne putem lua vorba înapoi; pe lîngă asta măria sa binevoieşte să fie naş la nunta copilei noastre şi trebuie întăi să vie să se aşeze, la Cetatea Sucevii, nuna, adică o Doamnă nouă. Atuncea trebuie să-şi spuie şi măria sa Ştefan cuvîntul, în privinţa mirelui. Pînă atuncea mai este. Vă poftesc pe toţi să nu ascultaţi cu supărare vorbele mele, ci să le primiţi ca pe o bună rînduială a celui care ţine în dreapta sa buzdugan de poruncă. Binevoiţi a gusta din toate cîte se află întinse pe mese şi mai cu seamă a bea cu mine nu numai o cupă de vin, în cinstea unui oaspete scump al meu.”

Oaspetele acela scump, pîrcalabul Albu, mai mult s-a întristat decît s-a bucurat. Totuşi s-a silit să arate obraz vesel şi s-a îndemnat a bea. Au băut şi ceilalţi boieri, între care se aflau doi dintre cei mai apropiaţi ai măriei sale, anume: Isaiia, vornicul Ţării-de-Sus, şi Negrilă paharnicul.

Stratonic se afla din întîmplare la curtea lui Iaţco. Nu băga de samă la ce se face şi se spune. Era bucuros, ca un pui de

veveriţă care şade pe o creangă uscată în marginea dumbrăvii. Din cînd în cînd clipeşte şi hîrîie la soare. Aşa că monahul spunea din vreme în vreme cîte o nebunie a lui şi rîdea într-o parte întorcîndu-se apoi cu sfială spre asemenea luminate obraze boiereşti.

Au boierii moldoveni mare dragoste de băutură. Şi cu cît închină mai multe cupe, cu atîta vorbesc mai mult şi mai frumos. După aceea unii se bucură mai tare; alţii cad întru oarecare mîhnire; iar alţii arată o vitejie şi o fală pe care, socotea Stratonic în mintea lui, n-o arătase nici Alexandru Machedon-Împărat.

— Poţi să dai pe copila domniei tale acestui tînăr fecior al prietinului nostru, a hotărît într-o vreme vornicul Isaiia. Încuviinţăm noi nunta şi sîntem noi naşi. Noi şi cu paharnicul Negrilă, împreună cu jupînesele noastre.

— Ascult cu umilinţă asemenea poruncă, a răspuns Iaţco. Insă îngăduiţi să amînăm pe altă dată acest sfat. Vom hotărî atunci, după ce va afla cele de cuviinţă şi măria sa.

— Aici nu-i vorba de măria sa, ci de copila domniei tale, s-a împotrivit vornicul. Ne-o dai, ori nu ne-o dai?

— Copila noastră nu-i încă vîrstnică pentru însoţire; trebuie să cer deslegare de la Vodă; am să mai adaug, cu toată plecăciunea ce se cuvine unor înalţi dregători ca domniile voastre, că nu fac învoială şi nu rup preţ cu neguţătorii mei niciodată după ce am băut două pahare de vin. Iar astăzi, pe cît mai sînt în stare a socoti, am băut ceva mai mult.

Stratonic părea că ştie socoteala. A scos capul de după un stîlp al pridvorului.

— Socoteala este de două ori cîte douăsprezece, a rînjit el.

Vornicul a zvîrlit în el cu pocalul:

— Piei de acolo, popă.

Pe urmă s-a întors iar cu mare putere către boierul Iaţco:

— Ascultă ce poruncesc. Dă fata.

Iaţco şi-a mîngîiat barba căruntă şi s-a aşezat în jîlţ, tăcînd deodată.

— Nu te lasă Vodă? s-a grămădit asupra lui, cu glas dintr-odată scăzut, Isaiia vornicul. Află domnia ta, Iaţco Hudici, că trebuie să-ţi faci din vreme prietini. Află domnia ta, Iaţco Hudici, că vremea trece şi oamenii sînt schimbători.

— Aşa este, a răspuns suspinînd Iaţco.

— Ba noi boierii cei vechi de ţară nu sîntem schimbători! s-a împuternicit, bătînd din picior, Isaiia vornicul,

S-a întîmplat asta în toamna trecută, adică la începutul anului de la Hristos 1471, şi boierii cei doi, vornicul şi paharnicul, au stat pînă tîrziu cu mare ceartă asupra lui Hudici. Acesta şi-a pus mînile pe piept şi a suferit în tăcere, privind cum asfinţeşte soarele în apa Siretului. După ce a asfinţit soarele în apa Siretului, a venit un rob c-o tabla de argint din partea doamnei lui Iaţco. Dumneaei trimetea oaspeţilor mere domneşti, care, după cum se ştie, alină tulburarea.

La ceasul al treilea al serii, cuviosul Stratonic povestea stareţului său, în chilia cea scundă din Cetatea Domnească, cum a urmat acea adunare veselă de boieri. Mai cu samă i-a plăcut lui Stratonic să rîdă de ce a spus el însuşi. Sfinţitul Amfilohie a făcut mai mult haz de ce a spus vornicul Isaiia şi a poftit să i se mai spuie o dată cuvintele acelea, întocmai. După aceea a îngenunchiat la iconostas, rugîndu-se puţin. S-a ridicat şi a ieşit cu paşi măsuraţi, ca să afle dacă Vodă veghează încă.

Nimene n-a ştiut de mirările de-atunci ale lui Stratonic, căci el adormise în chilia lui şi uitase toate.

La miezul nopţii, pe cînd boierii oaspeţi ai lui Hudici intrau în tîrgul Sucevii călări şi se împrăştiau pe uliţi, spre gazdele lor, Atanasie Arvanitul, însoţit de slujitori ai cetăţii, a poprit pe vornic şi pe paharnic, care se aflau împreună şi încă se certau veseli, şi i-a poftit să-l urmeze. Cînd domniile lor au dus mîna la săbii, lefegiii domneşti i-au sprijinit dintr-o parte şi dintr-alta în suliţi. Doi slujitori au prins caii de căpăstru. Alţi slujitori au apucat pe cei patru oameni boiereşti, care călăreau în urmă. În aceeaşi noapte s-au făcut cercetări la gazdele din Suceava. Călăreţi au purces cu cea mai mare grabă la curţile de la ţară ale boierilor, ca să ridice dulapurile şi răcliţile cu hîrtii. Umblătorii vorniciei din Ţara-de-Sus şi călăreţii de la Cotnari ai marelui paharnic au fost aduşi pînă în trei zile, ca să se mărturisească sfinţitului Amfilohie, sub jurămînt.

Iată, din nişte vorbe, fără nici un amestec al unui sărman călugăr, arhimandritul a putut ceti o taină, pe care, curînd după aceea, a dat-o pe faţă. Anume: şi Isaiia şi Negrilă primiseră scrisori, cu trei ani înainte, de la Petru-Vodă Pribeagul, cel care-şi găsise osînda de la măria sa Ştefan-Vodă în Secuime. Primiseră scrisori şi întorseseră răspuns.

Deasemenea se aflaseră scrisori, gătite numai cu două zile înainte, pentru Radu-Vodă, la Ţara Muntenească. Se arăta în aceste scrisori, luminăţiei sale izbăvitorului boierimei Moldovei,

că tiranul îşi găteşte oşti pentru război istovind biata ţară; şi cînd vor fi gata oştile, are să fie prea tîrziu; deci lucrarea cea bună trebuie săvîrşită fără întîrziere. Acea lucrare bună, care trebuia săvîrşită fără întîrziere, era întoarcerea ţării la vechea ei slobozenie. „Căci de paisprezece ani e atîta strînsoare în Ţara Moldovei, cum nu s-a mai cunoscut asemenea strînsoare în veacuri. Iar Domnul Dumnezeu nu va îngădui să se stingă cerbicia de odinioară a boierilor de baştină. Însă dacă măria sa Radu-Vodă întîrzie şi nu săvîrşeşte cele despre care a fost înţelegere şi jurămînt, atunci vai nouă: în aceste locuri desmierdate vor rămîne numai slugile tiranului şi mişeii de rînd. Aşa a ajuns ţara la vremea de apoi, încît nu mai conteneşte prostimea cu pîrile împotriva boierilor săi. A ajuns prostimea să găsească dreptate la un Voievod nătîng, care nu s-a pomenit în veci în această ţară, nici se va mai pomeni cu ajutorul măriei sale Radului-Vodă şi a Domnului Dumnezeu, ţiitorul cerului şi al pămîntului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor.”

La 12 ianuarie trecut, pe cînd măria sa Ştefan-Vodă se afla în tabără la Vaslui, a venit poruncă la Cetate să fie scoşi din temniţa cea mai dedesubt cei trei boieri cu scrisorile. Pe lîngă vornic şi paharnic, adăugise plîngerea sa către Radu-Vodă şi domnia sa Alexe stolnicul. Toate le descurcase cu rugăciunile şi farmecele lui acest sfinţit arhimandrit Amfilohie.

În ziua de 14, foştii dregători ajungeau la Vaslui cu paza, avînd îndată în urmă şi pe Dimcea Tatarul, gîdele. Divanul osîndise pe vicleni, fără de nici o şovăire; însă măria sa Ştefan-Vodă stătuse o bucată bună de vreme în cumpănă, pentru pieirea lor. Tot sfinţitului Amfilohie i se arătase, în rugăciuni ori în vis, deslegarea sub chipul sfinţilor părinţi mucenici ucişi în muntele Sinai, a căror prăznuire cade tocmai în ziua de 14 a lunii ianuarie. După ce a avut vedenia, sfinţitul Amfilohie s-a dus la măria sa şi s-a plecat cu smerenie, spunîndu-i numai aceste vorbe: „Pentru întărirea credinţii drepte, au căzut capetele multor fii buni ale căror suflete au fost curate ca lamura; iar măria ta cutezi a sta la îndoială, cînd ai de plinit o datorie către acelaşi Hristos Dumnezeu?” Deci, la sfinţitul soarelui, Dimcea a făcut să cadă capetele viclenilor, lovindu-i numai cîte o singură dată, cu o pană de oţel ageră ca un brici.

Îndată ce se iscase pricina unora dintre oaspeţii săi din sara aceea de toamnă, dumnealui Iaţco Hudici n-a mai simţit dulceaţa mierii de la cele şase prisăci ale sale. Dimineaţa, cînd se scula, şi

sara, cînd se culca, i se părea că are venin la rădăcina limbii. În ziua sfîntului praznic al Arhanghelilor, fiind o vreme lină de iarnă în anul acela, la curtea lui de pe Siret a venit o sanie uşoară cu doi cai murgi, pe care o mîna din picioare un ţigan domnesc. Cînd a ajuns sania în dreptul pridvorului, s-a dezvălit din cergi arhimandritul Amfilohie şi s-a închinat cătră stăpînul locului, zîmbind. A mărturisit după aceea domnia sa Iaţco Hudici că, orişicît era de mare şi de gras şi orişicît de bogat boier era, cînd a văzut acea arătare cernită şi subţiratică, i s-a înegrit toată priveliştea din valea Siretului. Cît alb era pretutindeni, ca un argint dumnezeiesc, totul a scăzut într-o pîclă amurgită.

— Solul măriei sale e negru într-adevăr, a zis cu zîmbetul lui ştiut şi cu glasu-i moale sfinţitul Amfilohie, însă te roagă să cunoşti în el, cinstite boier Iaţco, semn bun de la înalta milă. Numai un om care n-are nici o vină se poate teme aşa de sabia dreptăţii. Nu te-ai dus domnia ta la acei vicleni, ci au venit ei aici, ca să-ţi facă silă. Tot aşa de vinovat ai fi de fapta unor lotri care ţi-ar răpi domniei tale ştiubeiele de la o prisacă. Măria sa Vodă te pofteşte să vii iarăşi în fiecare duminică la sfînta leturghie, în paraclisul Cetăţii, şi îţi trimete răspuns prin mine că n-a uitat că va să fie naş copilei domniei tale, cînd i se va alege mire.

Din acea zi a Arhanghelilor i s-a întors lui Hudici somnul. Însă a căzut la grea scîrbă alt boier al măriei sale. Tot atunci un călăreţ domnesc suia la Cetatea Neamţu, c-o poruncă pecetluită cu inel domnesc în ceară roşie. Dumnealui pîrcalabul Neculai Albu era poftit să se tragă un timp la moşia sa de pe apa Cuejdiului şi să steie acolo nelipsit, pînă ce i-a venit altă poruncă a măriei sale.

Se află în Ţara Moldovei unii călugări care ştiu să scrie nişte vorbe pe un petec, pentru izgonirea frigurilor rele. Între aceştia se număra chiar cuviosul Stratonic. Iată însă un petec de pergament, care a adus boala în loc s-o alunge; domnia sa pîrcalabul Albu n-avea decît şaizeci şi doi de ani şi se gîndea să dănţuiască la nunta feciorului său. Nu s-a mai gîndit la asta şi a căzut la pat întru amară mîhnire. A tot mers în scădere zi cu zi, de i se prevedeau ciolanele prin piele şi toate neamurile veneau să-l vadă ca pe o minune şi-i plîngeau de milă. Într-o zi a cerut să sărute crucea şi s-a mărturisit preotului său, după care s-a săvîrşit şi s-a mutat întru veşnica vieţuire.

Preotul a făcut mărturisire în biserică, lîngă sicriu, că răposatul s-a dus în acea lume cu inima curată şi fără nici o

vinovăţie. A fost întristare grea în boierime cînd l-au coborît în lăcaşul de veci. S-a zvonit cum că s-ar fi rostit şi unele vorbe de cîţiva la praznic. Îndată s-a aflat că nici măria sa n-avea vreun prepus anume împotriva pîrcalabului său; chiar nici nu-l schimbase din dregătorie cît se aflase în această viaţă; însă curtenii au a suferi de multe ori asemenea obijduiri ce par neînţelese. Nici Niculăieş Albu n-a fost scos din boieria lui de jitnicer. La înmormîntarea de pe Cuejdiu a fost faţă şi portarul Sucevii din poruncă domnească. A rămas o vreme ca un fel de abur otrăvit peste suflete. Ascunzişul tainei poate îl va fi ştiut Vodă, ori poate îl cunoştea sfinţitul Amfilohie. Altcineva nu era să fi avut ştiinţă: nici Niculăieş, feciorul pîrcalabului. S-ar fi cuvenit ca jitnicerul Niculăieş Albu să se arate ofilit la chip şi să ceară de la măria sa uitarea unei necuviinţi, dacă nu a unei vinovăţii; el însă îşi împuţinase şi mai tare grijile după ce intrase în moştenirea părintească. Îşi trimisese cele două surori la mănăstire şi petrecea în tîrg la Roman şi în tîrg la Piatra, cu alţi boiernaşi prietini ai săi, vrednici băutori de vin.

Toate aceste imagini tulburi se învălmăşeau în vedenia lui Stratonic, deoarece auzise broaştele orăcăind la marginea stufului, în balta secătuită, şi văzuse o ţarcă pe cumpăna fîntînii.

La acea fîntînă, jumătate de cale pînă la tîrg, călugărul nemţean avea obicei să se oprească.

Cum vedea ciutura goală deasupra colacului de piatră, îl cuprindea o sete nebiruită. Apa nefiindu-i oprită în rînduiala lui monahicească, numaidecît cobora găleata şi o scotea plină la lumină, ca pe un ochi al adîncului.

De data asta, ţarca bătu spre el batjocoritor.

— Caragaţ! caragaţ!

— Vreau să-mi potolesc arşiţa! îi răspunse Stratonic, răsucind spre pasere tîmpla şi privind-o numai c-un ochi.

— Caragaţ!

— Aha! pricepu monahul: este iar om străin la marginea crîngului?

— Este, încuviinţă paserea. Bagă de samă. Dă-mi o nucă.

— Îţi dau şi două, răspunse rîzînd Stratonic.

Vîrînd o mînă sub rantia de şiac mohorît, scurmă în săculeţul pe care-l avea aninat la coapsa dreaptă şi scoase două nuci. Le sparse în măsele şi se duse să le aşeze deoparte, la zece paşi, pe o margine de lespede. Cînd veni iar spre colacul fîntînii, ţarca fîlfîi şi se duse să ciugulească nucile. Stratonic ridică apă rece din

fîntînă; îşi făcu întăi semnul crucii ş-apoi se plecă asupra ciuturii şi se adăpă cu mare poftă. Se ridică în sus pufnind zgomotos.

— Îs bune nucile? întrebă el, rînjind, spre pasere.

— Caragaţ! Dar apa-i bună?

— Dacă-i vinul lui Dumnezeu, cum să nu fie bună?

Ţarca luă o nucă în plisc şi se duse mai departe. Stratonic înţelese că omul dosit în marginea crîngului s-a apropiat. Deci se întoarse şi-l cunoscu. Era acelaşi, pe care-l mai văzuse şi altădată. Rîdea cu voie bună.

— Parcă vinul cel adevărat nu-i tot de la Dumnezeu, părinte?

— Ai dreptate; toate sînt de la Dumnezeu; dar eu, ca un călugăr păcătos, n-am deslegare decît pentru apă.

— Vorbeai cu paserea aceea? Ştii ce spune?

— Fireşte că ştiu.

— Ţi-a spus poate că văd negru înaintea ochilor de foame?

— Asta ţi se cunoaşte după obraz, cinstite creştine. De cînd aştepţi, ai flămînzit şi mai ales ai însetat. Aş putea să te sfătuiesc să te potoleşti cu apă, însă, după nasul dumnitale, cunosc că ai rînduiala vinului şi apa n-o poţi suferi.

Omul se înveseli rîzînd gros şi se apropie lîngă colacul fîntînii. Purta încălţări de piele roşă, straie de postav şi cuşmă de miel. În brîu, sub cotul drept, avea un jungher. Părea un slujitor de boier bogat. Era prea bine îmbrăcat, ca să nu se înţeleagă că stăpînul său trebuie să fie un om semeţ. După vîrsta slujitorului se putea presupune că şi stăpînul e tînăr. Bine hrănit şi rumenit în lenevie, se vedea că omului îi place şaga.

— Stăpînul dumitale întîrzie la petreceri cu tovarăşii săi, zise monahul.

— Se poate; dar cînd dumnealui se îndestulează, nu se cuvine să rabd eu. Vine iar ţarca, să-i mai dai o nucă. Totdeauna stai aşa cu dînsa de vorbă?

— Da. Însă de unde ştii domnia ta? se miră Stratonic.

— Nu ştiu; te-am mai văzut trecînd.

— Tot pe aici?

— Da.

— Mă mir mult; eu trec rar. Sînt un păcătos monah, la ascultarea stareţului meu.

— Acum nouă zile, într-o duminică, nu m-ai văzut tot aici?

— Nu, mărturisi cu nevinovăţie Stratonic.

— Ba eu eram tot aici şi te-am văzut. N-ai stat şi atunci de vorbă cu paserile?

— Ia şi eu un biet rătăcit, suspină monahul, închizînd o clipă ochii. Oamenii rîd de smintelile mele, cum faci şi domnia ta acum. Dar, cum spuneam mai înainte, toate sînt de la Dumnezeu. Primesc şi eu, umilindu-mă, starea în care mă aflu; îngăduie-mă şi domnia ta, aşa smintit cum sînt. Aşa cum dau nuca asta ţărcii, după ce am sfărîmat-o în măsele...

— Caragaţ!

— Cum dau nuca asta ţărcii, aşa dau oamenilor tămăduire de unele boli. Dacă n-ai ştiut pînă acuma, află că Stratonic cel prost ştie să scrie frigurile şi cunoaşte rădăcini de buruieni pentru junghiuri şi tusă. Ştie să oblojească şi răni de suliţă şi de săgeată.

— Am auzit de cuvioşia ta, zise omul stînd cu mînile în şolduri şi privindu-l de sus. De mirare este cum poate pune Dumnezeu putere într-asemenea slăbiciune.

— N-am nici o putere, cinstite frate.

— Se spune că nebunii nu sînt lipsiţi de şiretenie.

— Cinstite frate, n-am nici un şiretlic. Nici bun nu sînt, căci îs singur. Beţiv nu sînt, căci nu pot bea. Bătăuş nu-s, căci toţi mă bat. Dator nu-s, căci nimeni nu-mi dă pe datorie.

Slujitorul se veseli iar, coborîndu-se oarecum din înfăţişarea-i dispreţuitoare.

— Ce boli ştii să mai tămăduieşti, părinte?

— De ştiut nu ştiu; eu dau leac; Dumnezeu hotărăşte viaţa şi moartea.

— Leacuri de dragoste ştii?

— Asta nu mi-i îngăduit. Pentru asta sînt babe vrăjitoare; toate au să se ducă în focul cel nestins al Gheenei.

— Nu m-ai înţeles, părinte. Te întreb de leac pentru părăsire de dragoste. Ca să nu mai stau eu aici răbdînd, cu dinţii rînjiţi. Ascultă-mă ce-ţi spun eu. Nu-i mai mare ticăloşie pe lumea asta decît umbletul acestei nebunii. Nu are stare pe loc nici la Cuejdiu, nici la Piatră, nici la Roman. Noaptea numără stelele grăind singur; ziua se uită la mine. M-aduce după dînsul la Suceava, bucurîndu-se. Se întoarce de la Suceava întristat. Iar ne ducem la Roman, iar ne ducem la Piatra. Pe urmă se întoarce spre Suceava, şi, cînd poposim, stă fără somn, numărînd iarăşi stelele.

— Despre cine vorbeşti, cinstite creştine?

— Despre stăpînul meu.

— Socoteam că boala asta e a domniei tale.

— Domnul Dumnezeu să mă ferească.

— Amin. Află, cinstite frate, că la suferinţa asta sînt două leacuri. Unul îl ştie stareţul meu cel vechi, de la bolniţa mănăstirii Neamţu, părintele vraci Ifrim. Duci pe stăpînul domniei tale la părintele vraci Ifrim. Îl afundă pînă la gît într-un poloboc cu apă rece şi-l ţine acolo legat, pînă ce-i trece. Doftoria asta e bună la felurite boale; aşa m-a lecuit părintele Ifrim şi pe mine de ducă-se pe pustii; socot că-i bun leac şi pentru fierbinţeala de care spui.

— Poate-l ţine cam mult, în acel poloboc.

— Îl ţine pînă ce-i trece. Îl mai scoate la soare să se zvînteze. Dacă trebuie, îl bate cu vergi.

— Atuncea nu-i tocmai bine. Nu vreau să rămîn fără stăpîn, îmi dă simbrie şase taleri pe an, şi straie, şi hrană cît oi fi vrednic să mînînc. M-am învăţat c-un stăpîn falnic şi-mi place; n-aş vrea să se prăpădească. Poate-i mai bun leacul de-al doilea.

— E bun ş-acela, însă nu-l am eu. Îl are muierea.

— Nu-i muiere nevastă; e o fecioară.

— Atuncea leacul e în mîna părinţilor acelei fecioare. S-o ceară şi să i-o deie.

— Greu. Stăpînul meu mai bucuros ar îndura vergile, numai să-i fie răsplătită osînda. Fata e o copilă neştiutoare; însă boierul cel bătrîn e un neînţelegător hapsîn.

— Cine să fie? Cine să fie? se întrebă închizînd numai un ochi Stratonic şi scărmănîndu-şi barba rară cu ghiarele.

— Nu se poate spune.

— Şi de ce nu vrea să i-o deie?

— Nici asta nu se poate spune.

— Atuncea eu aş cunoaşte, dacă nu-i cu supărare, al treilea leac.

— S-aud şi ţi-oi fi mulţămitor.

— S-o fure.

— Apoi la leacul acesta, cuvioase părinte, m-am gîndit eu mai întăi şi întăi. Dar iarăşi nu se poate; căci e leac mai cu primejdie decît al vraciului. Înainte vreme era mai bine în ţara asta a Moldovei, cum aud că spune şi stăpînul meu şi cum mărturisesc alţi boieri prietini ai domniei sale. Se ducea feciorul şi fura fata care-i plăcea, şi gata. Tot astfel a făcut şi părintele meu. A furat pe maică-mea şi a dus-o într-o pădure. Se supăra Domnia mai mult pentru răpiri silnice de fete de boieri; dar venind neamurile şi stăruind, Vodă îşi făcuse obicei să se înduplece. Cînd iaca, măria sa Ştefan-Vodă întăreşte legea veche; şi nici vrea să

primească sfat nici să se înduplece. Pentru o fată uşoară ca o pană cum e a noastră, dacă o purtăm în braţe de la apa Siretului pînă la apa Bistriţei, ne prăpădim capetele. Încă să zicem că pe stăpînul meu îl descăpăţînează; se chiamă că şi-a luat de o grijă şi atuncea într-adevăr că s-a tămăduit de toate; dar pe mine mă poate trimete în fundul ocnei, ca să-mi încep de pe acuma schingiuirea cea din veac.

— Cine să fie? Cine să fie? întreb de boierul dumnitale!

— Caragaţ! caragaţ! dădu de veste ţarca.

Boierul slujitorului venea dinspre tîrg călare şi suia poteca spre fîntînă. Era într-adevăr un tînăr mîndru, cu mustaţa neagră, c-o mantie de postav roş aruncată pe umărul stîng şi prinsă la gît în sponcă de aur. Ţinea dreapta în şold. Avea cizme roşe cu pinteni de argint; cuşmă de jder cu pană neagră şi creaţă de cocor. Era smead, cu ochii ca de păcură şi cu obrajii rotunziţi.

Ţarca zbură pe deasupra lui rîzînd. El nu-i băgă în samă cîrcîitul. Era posomorît, apăsat de scîrbă lăuntrică.

— I-a spus pe nume, şopti monahul către slujitor. Acesta-i jitnicerul Niculăieş.

— Cine nu-l cunoaşte pe stăpînul meu? se fuduli slujitorul.

Călugărul se închină cu smerenie şi se dădu la o parte. Boierul cel tînăr trecu peste el cu privirea.

— Drăghici, pasă şi-ţi ia calul, porunci el cu nerăbdare oprindu-şi harmasarul murg. Slujitorul se repezi către marginea crîngului, unde-i sta în pripon calul. Boierul dădu pinteni, urmîndu-l.

— Iar am umblat degeaba; ar fi mai bine să fac cum mă hotărîsem eu întăi şi să nu mă iau după o minte proastă ca a ta. Am căutat la toate bisericile. Nu se vede nicăieri.

— Pe urmă măria ta te-ai dus şi ai mîncat, iar eu am răbdat de foame.

— Nu-i nimic. Cînd mînîncă stăpînul, se satură şi sluga. Grăbeşte-te. Nu te opri la nici o crîşmă. Ispiteşte de ce n-a venit în duminica asta. Nu doresc nimănui starea mea; vreau cel puţin s-o văd de departe.

Cuviosul Stratonic înţelese şi mai bine cîrcîitul paserii, întorcînd numai o ureche spre vorbele stăpînului. Se furişă la vale pe poteca semănată de bolovani şi cunoscu de departe, numindu-le, toate clopotniţile bisericilor domneşti, care împodobeau acel vestit tîrg de scaun.

Dinspre acele clopotniţi şi turnuri veneau prigorii, plutind în

văzduh la mică înălţime. Şi glasul acelor zburătoare cu pene verzi şi azurii îl înţelese monahul. Cereau ploaie, de cătră munţi, unde începeau să se desluşească îmbulzeli de nouri. Mormăind vorbe numai de el înţelese, nebunul grăbi paşii sub soarele copleşitor şi în curînd pătrunse în uliţile întortocheate ale tîrgului. Toma, logofătul cel mare, îşi durase case nouă nu de multă vreme în partea joasă a tîrgului, în cea mai mare apropiere a Cetăţii. Lîngă curţile cu pridvor, larg streşinite cu şindrilă, se întindea un şirag de odăi, unele pentru robii înălţimii sale logofătului, altele pentru slujitorii domneşti şi pentru scriitorii de care logofeţia avea cînd şi cînd nevoie. Toate clădirile acestea erau împresurate de zaplaz. În uliţă dădea o poartă mare de lemn, arcuită şi acoperită, împărţită în două. Prin deschizătura cea mai largă intrau carîtele boiereşti şi călăreţii; prin portiţă intrau pedeştrii.

Călugărul se strecură la odăi, după aceea la cuhnii. La odăi găsi puţini slujitori. La cuhnii stătu puţin. Mirosurile mîncărilor n-aveau nici o putere asupra fiinţii lui uscate. Bucătarii se hodineau; masa boierească se sfîrşise; plăcintele dulci fuseseră cărate la iatacul jupîneselor. Îmbielşugarea fusese mai mult într-acestea deoarece înălţimea sa logofătul se dusese la prînzul domnesc în Cetate; iar tagma femeiască – după socotinţa lui Stratonic – mînîncă puţin, pentru că vorbeşte mult. După ce se adună iar la iatacul lehuzei jupîneasa Aglaia, fiica dumnisale marelui logofăt, – cneaghinele bagă de samă că nu s-au îndestulat la masă; ş-atunci poruncesc să le vie acele lucruri dulci pe care bucătarii nu uită să le pregătească; şi dintr-însele ciugulesc cu hărnicie şi necontenit.

Cînd se află strînşi bărbaţii în adunarea lor, femeile ospătează deoparte. Această rînduială se ţine din vremuri vechi la Moldova, pentru că bărbaţii tac. Pe lîngă asta, chiar cînd vorbesc, bărbaţii au de pus la cale numai politiceşti treburi şi taine. Deci soborul jupîneselor tinde totdeauna să se aleagă deosebit, ca să poată descoase şi descurca toate cîte sînt pe lumea asta.

Jupîneasa Aglaia, lehuza, după ce dăruise lumii un fecioraş de trei ocă, stătea acum în pat, înălţată între perini, şi zîmbea adunării din jurul ei; pe cînd doica roabă alina pruncul într-un colţ ferit de lumină, cumpănind înainte şi înapoi leagănul. Acel leagăn, ca o sănioară încovoiată în lături, suna pe duşamele. Jupînesele aşezate pe scaune şi divanuri vorbeau necontenit cu glasuri scăzute. Copilul aţipise în zgomot şi descîntec. Cînd şi

cînd tresărea. Doica ţigancă se apleca asupra lui, dîndu-i sînul.

Se aflau în acel sobor femeiesc bătrînele familiei logofătului: mama logofătului Toma şi soacra logofătului Toma; amîndouă erau tot aşa de zbîrcite şi de încovoiate din grumaz şi se priveau furiş cu aceiaşi ochi neprietenoşi ca şi cu cincizeci de ani în urmă, pe vremea cînd era stăpînitor în Moldova Alexandru-Vodă Bătrînul. Soţia logofătului de mult părăsise această lume: „de binele pe care l-a avut de la soţul său iubit”, suspina în taină soacra logofătului, cneaghina Marghita Dănuţeanca. Mai erau în sobor vere, cumnate şi nepoate, în număr de douăsprezece, – şi cu bătrînele paisprezece. Lehuza, frumoasă şi zîmbitoare, în floarea primăverii sale – era a cincisprezecea. Straiele boieroaicelor moldovence din acel timp erau cu mult mai întunecate şi mai cuviincioase decît ale doamnelor din Lehia. Nu se cuvenea unei cneaghine să-şi arate părul. Toate aveau legături de mătasă peste frunte, pînă la urechi şi ceafă. Cele mai tinere purtau cercei mari: singura podoabă strălucită. Fustele, în falduri, li se împrăştiau peste picioruşe. Cînd şi cînd li se arăta cîte un vîrf de condur; asta nu s-ar fi putut întîmpla nici într-un chip, dacă s-ar fi aflat un bărbat în acea adunare. Cu neputinţă li se părea cneaghinelor moldovence de-atunci să-şi închipuie alt port şi altfel de cuviinţă decît cele pe care le moşteniseră din zile vechi. Orice schimbare le-ar fi părut ca un sfîrşit al timpurilor. Îndrăznelile noutăţilor erau numaidecît osîndite. Patru ani au vorbit jupînesele din scaunul Sucevii despre oarecare soţie a unui boier de mîna a doua, cu numele Candachia, care se fudulea cu zorzoane leşeşti. Cînd au îndrăznit unii dintre bărbaţi să găsească plăcere în înfăţişarea acelei venetice venită tocmai de pe ceea lume, de la Bîrlad, şi aşezată aici în Ţara-de-Sus, apoi supărarea acelui sobor prea înalt n-a mai cunoscut margine. Nu s-a găsit altă pedeapsă mai grea, decît ca numele acelei Candachii să nu se mai rostească. Ieşise însă o ştire tainică printre roabele ţigănci, că cneaghinele cele mai fudule cearcă singure podoabe străine în iatacurile lor, fiind încredinţate că aşa-zisa frumuseţă a acelei Candachii a lui Cristea Păr-Negru nu se datoreşte decît acestui meşteşug.

Boieroaicele acelui sobor ţineau rînduielile vechi şi în alte privinţi. La nunţi ori la naşteri, ori la înmormîntări, erau alcătuiri anume care nu puteau fi împuţinate ori adăogite cu nici un chip.

De pildă, acum, lehuza trebuia numaidecît să aibă adunare în jurul ei. Şi trebuia să stea numaidecît aşa, în perini, avînd foalele

strîns legate c-un brîu de lînă. Şi trebuia să ronţăiască din orice rodin i se aduce dacă-i ceva de mîncare, şi să se bucure de orice rodin care i-i adus pentru podoabă ori îmbrăcăminte. Trebuie să fie cu luare-aminte la sfaturile celor bătrîne în ce priveşte bolile pruncilor, care sînt nenumărate. Răul-copiilor este cel mai primejdios; însă cea mai supărătoare pentru mame e acea suferinţă a pruncilor care se chiamă plînsori.

— A venit călugărul cel strîmb, şopteşte doica, înaintînd cu umilinţă şi neîndrăznind să-şi ridice ochii spre slăvitele obrazuri. Cuviosul Stratonic ştie să scrie plînsorile.

— Într-adevăr, n-ar fi rău să i se scrie pruncului plînsorile, e de părere cneaghina Marghita, subţiindu-şi buzele. Asta n-a făcut răposata maică-ta, adaogă ea, întorcîndu-se către lehuză, ş-a avut ce te asculta plîngînd. De la două săptămîni ai prins a plînge, ş-a tot plînge, de stătea toată casa în picioare.

Roaba lepăi cu picioarele desculţe pînă la uşă; acolo se răsuci în loc:

— Zice călugărul că vine de-a dreptul din Cetate. A fost acolo mare zvoană cu cutremurul.

Atuncea să vie numaidecît cuviosul Stratonic, să afle soborul jupîneselor ce s-a întîmplat la Cetate. Se zice că ar fi fost prăbuşire şi ar fi sunat un clopot în adîncul pămîntului. Deasemenea, zice că s-ar fi simţit putoare de pucioasă. Dacă a fost aşa, apoi să ştiţi dumneavoastră că nu-i bine. Să vedem ce spune călugărul. Spune degrabă, cuvioase Stratonic, s-a întîmplat prăbuşire mare şi a fost spaimă?

— Cum să nu fie spaimă? mărturiseşte călugărul închinîndu-se smerit către aleasa adunare. Cît despre scrisoarea de plînsori pentru pruncul cel nou, pot s-o fac numaidecît. Cum îl chiamă?

— Neagu. Însă acuma răspunde la altele de care te întrebăm.

Cneaghinele ronţăiesc cu hărnicie aluaturile dulci.

— Acea scrisoare pentru plînsori, urmează monahul, ca şi cum n-ar fi auzit nici dintr-o parte, nici din alta, am învăţat-o eu de la un grec, carele şi el a aflat-o la Sfîntul Mormînt, însemnată pe marmură. Bună este pentru prunci, deoarece aduce din singurătate şi din pădure hodina căprioarelor ş-a urşilor, ş-a lupilor ş-a paserilor, adică a tuturor vieţuitoarelor care au somn viu, şi nu primeşte la copil hodina pămîntului şi a pietrelor, fiind acestea cu primejdie de moarte.

— Ce-a spus măria sa? E vorba de cutremur.

— Măria sa n-a spus nimica, fărădecît a certat pe oştenii care se înfricoşaseră.

— Dar boierii?

— Dumnealor boierii cei mari ai divanului s-au înfricoşat şi ei ca mişeii cei de rînd.

— Asta nu-i de crezut.

— Bine, vă poftesc pe luminăţiile voastre să nu credeţi. Ştiu că aicea domniile voastre aţi rîs ş-aţi cîntat cînd s-a scuturat zidirea.

— Ba asta nu se poate; că e puterea lui Dumnezeu. Am dat strigăt mare şi am ieşit în uliţă, uitînd aicea pe lehuză şi pe prunc.

Lehuza şi pruncul n-aveau nevoie de nimic, fiind subt ocrotirea Maicei Domnului. Care turn s-a prăbuşit? Şi ce clopot a sunat în fundul pămîntului?

— Nu s-a prăbuşit nimic; au căzut nişte pietre de la chindia Nebuisei; şi n-au sunat clopote, ci tunete, cum se şi cuvenea, vădindu-se puterea veşnică. Bine este că s-a înfricoşat toată suflarea, ca să-şi aducă aminte că fala nu slujeşte la nimic. Fiind vechi căpătăile pămîntului, Dumnezeu a poruncit slugei sale să le schimbe. Deci sluga sfinţiei sale Diavolul, – ptiu! cruce de aur în această casă! —a săvîrşit lucrarea cînd a fost vremea amiezii. A schimbat căpătăile putrede şi pămîntul s-a mişcat de două ori. Să vedeţi luminăţiile voastre, însă, că prorocul Ilie, care nu ştie bine treburile gospodăriei de dincolo, fiind jidov, are să înceapă iar să prigonească pe Belzebut, cu varga de foc. Chiar şi-a adunat nourii pe munte şi acuşi are să înceapă a tuna. Pînă în sară avem ploaie. Să scrie umilitul Stratonic plînsorile?

— Să le scrie. Va fi fiind aşa cum se spune, că n-au sunat clopote; totuşi e destul că s-a auzit din adînc tunetul; ba s-ar putea spune că acesta e un semn şi mai mare. Sînt de spus multe care nu se pot spune; altele se pot spune, dar se află prea multe urechi care ascultă; treburile nu merg bine de la o vreme în ţara asta. Am fi, de o pildă, doritoare să ştim de ce-i lăsat un oarecare venetic, putred de bogat, să se înfumureze într-atît şi să înfrunte pe un boier de neam pămîntean, tînăr şi frumos, cum e acela pe care-l ştim cu toţii?

— Pot să-i scriu şi aceluia plînsorile… mormăieşte Stratonic.

Cneaghinele se uită una la alta şi rîd de nebunia monahului.

Intră o roabă şi şopteşte ceva, dînd o veste.

— Tocmai vorbim de lup şi lupoaicele-s la uşă… rîde

jupîneasa Ţura a lui Moţoc. Vin ruştele.

— A, vin ruştele?

Întoarce şi Stratonic fruntea şi vede pe jupîneasa cea mare a lui jupîn Iaţco Hudici. Rareori s-a putut vedea o îngîmfare mai mare şi un umblet mai legănat. Însă jupîniţa Maruşca a lui Hudici e un fel de sfiiciune bălaie. Prea subţirică şi păşind prea mărunt. Parc-ar fi înfricoşată; numai cînd şi cînd aruncă într-o lături o căutătură iute. Ar putea fi frumuşică, o preţuiesc cneaghinele, dacă ar fi grasă. Cum se poate uita un bărbat falnic la asemenea gînganie?

Capitolul IV

Mărturisirea măriei sale Ştefan-Voievod

Într-al doilea ceas al serii, ploaia sosi pe vînt asupra Cetăţii; nourii coborîră, lumina se împuţină şi din văzduhul încărcat de negreaţă fulgeră foc asupra văilor. Era în înălţimea nevăzută o huruire măreaţă ce părea că răspunde abia acum, însă cu mai multă strălucire, tunetelor subpămîntene de la amiază. Vîntul avea un sunet înalt, care creştea ascuţindu-se în meterezurile zidurilor şi-n ferestrele înguste ale turnurilor. Străjerii primeau în firide snopii de ploaie care se abăteau pieziş asupra lor. La cămările domneşti se aprinseseră făcliile de la Paşti. Sfinţitul Amfilohie trecu în paraclis şi îndeplini singur treburile de rînd ale eclesiarhului, aprinzînd luminile în faţa chipurilor sfinte, după aceea se aşeză în analoghion, lîngă strana Domniei, murmurînd cu glas încet rugăciunile ceasului de sară.

Aştepta pe Voievod. Măria sa nu putea să întîrzie. Domniţa Chiajna veni însă înaintea măriei sale şi-şi căută un loc de umilinţă în laturea stîngă a naosului. Îşi sprijini coatele pe marginile stranei şi rămase cufundată în întristarea-i mută şi în straiul negru care o învălea de sus şi pînă jos. Părea că ascultă şopotul rugăciunilor, însă ea era atentă, ca totdeauna în asemenea împrejurare, la vedenia lăuntrică a unui şirag de nefericiri.

Cînd intră Vodă, ea nu se clinti. Amfilohie conteni numai o clipă scurtă, ca să se încline, cu mîna stîngă pe inimă, îndată ce stăpînul său se aşeză în jilţul cu stemă. Glasul lui mai sună un timp sub cerul paraclisului, grăbind sfîrşitul rugăciunilor. Sfinţii se uitau la măria sa cu albul ochilor neclintit de după flăcările

lumînărilor de ceară. Ca şi una din aceste zugrăveli colţuroase, Amfilohie stătu fără mişcare, cugetînd. Vuietul ploii de afară ajungea de departe şi stîns în paraclis.

— Părinte Amfilohie, grăi Domnul cu jumătate de glas, trebuie să mă mărturisesc sfinţiei tale. Astăzi sufletul meu s-a cutremurat în faţa puterii lui Savaot.

— Toţi sîntem frunze la suflarea lui de vifor, îngînă arhimandritul. Totuşi pe aleşii săi Domnul Dumnezeu îi ocroteşte, căci aşteaptă să se plinească întăi lucrarea lor în această lume şi în această viaţă.

Voievodul plecă fruntea.

— Părinte Amfilohie, făgăduinţa mea către Domnul Hristos şi către prea curata lui Maică Fecioară, mi-am împlinit-o în parte. Unele biserici au fost înălţate; altele se isprăvesc acum; altele se vor clădi. Apucînd Ismailiteanul Cetatea Împărăţiei, a spurcat lăcaşurile sfinte şi le-a schimbat în geamii. Dumnezeu a îngăduit asta ca o pedeapsă grecilor, pentru destrăbălarea lor. Ţarigrădenii de mult nu mai ascultau nici de Dumnezeu, nici de împărat. Fără aceste două ascultări, nici o împărăţie nu poate sta. Deci varvarii surpînd pe bizantini, Hristos a rămas sărăcit de-atîtea odoare. Unde a fost dulceaţă a inimii întru slava lui Isus, acuma-i capişte idolească. N-am putut fi mai harnic, căci am găsit ţara bîntuită de răi şi sărăcită; însă am sporit pe cît am putut, în acest pămînt, cetăţuile credinţii. Paguba de acolo întrucîtva am răscumpărat-o.

— Slăvite stăpîne, la judeţul cel din veac se va ţine samă.

— Nu-i destul, părinte.

— Ştiu, stăpîne. Această hotărîre ascunsă a măriei tale, de care eu umilitul am avut înştiinţare, nu o vei mai întîrzia.

— Crezi sfinţia ta că acesta este înţelesul semnului ce mi s-a arătat azi?

— Luminate stăpîne, am fi lipsiţi de credinţă dacă am înţelege altfel. În fiecare zi răsare şi asfinţeşte soarele, arătînd trecerea timpului. Dumnezeu cere şi alte fapte.

— Nu voi întîrzia, sfinţite părinte Amfilohie. Acesta e gîndul meu cel mai din adînc, pe care sfinţia ta l-ai înţeles. De doi ani oastea mea e gătită. Aştept să se mişte domnii şi craii, precum e înţelegerea. Fără un sprijin de pretutindeni, nu pot păşi înainte. Cînd au purces de la crăiia franţuzească şi de la Italia luptători pentru Sfîntul Mormînt, au ieşit de pretutindeni puterile creştinătăţii, ca să deie sprijin, şi astfel au biruit cetăţile

necredincioşilor şi au dobîndit locul sfînt. Tot aşa acum; vreau să văd aur şi fier punîndu-se în mişcare; vorbele şi făgăduinţile nu folosesc dacă nu-s sprijinite de oşti. Sînt în lume crai şi împăraţi; puterea lor e slăbăciune dacă nu înţeleg de ce răsare şi asfinţeşte soarele, cum bine spui sfinţia ta. Numai prostimea vieţuieşte pentru pîntece; domnii şi craii au altă rînduială. Cine nu vede primejdia ismailitenilor, nu-i nici domn nici crai. Cine nu se pune pe sine jertfă pentru credinţă, nu-i vrednic să ţie în stăpînirea sa noroadele; e mai puţin decît cel din urmă mişel.

Măria sa tăcu un timp. Apoi oftă, coborî din jîlţ şi se duse în partea stîngă a naosului, ca să îngenuncheze la icoana Prea Curatei. Înflăcărarea sau mînia sa se potoliră încet-încet.

— Cînd eram pribeag şi sărac, zise el privind aţintit în trecut, am poposit într-o sară la marginea Mării cu părintele meu Bogdan-Vodă. Măria sa mi-a spus unele lucruri, ca unui copilandru ce mă aflam; apoi primind poate de la Dumnezeu o înştiinţare că sfîrşitul măriei sale va să fie năprasnic, m-a dus la o bisericuţă de ceamur din marginea acelor pustietăţi pe unde umblam; a pus pe călugărul de acolo să facă slujbă, după aceea mi-a poruncit să îngenunchez şi m-a legat cu jurămînt înfricoşat. „Cînd vei ajunge stăpîn în moştenirea părintelui tău – mi-a spus măria sa –, să-ţi aduci aminte că zilele vieţii tale sînt numărate. Din ziua întîia să dai lui Hristos slavă, şi din ziua a doua să ridici sabia. Căci domnia Moldovei s-a întemeiat pe această poruncă de la Dumnezeu.”

— Măria ta, îngînă arhimandritul ca pătruns de o întristare; toate acestea ai binevoit a mi le încredinţa, mărturisindu-te mie păcătosul. De aceea n-am încetat zi şi noapte de a mă ruga pentru izbînda măriei tale. Dumnezeu binecuvintează lucrarea ce săvîrşeşti. Înainte de a lovi pe ismailiteni, această sabie a bătut întăi pe aceşti ticăloşi păgînteni, care n-au cunoscut alcătuirea dintru început a ţării şi care s-au destrăbălat în huzur. Popii măriei sale Domnului Moldovei nu cunoşteau decît praznicele; boierii măriei sale Domnului Moldovei erau vameşi ai neguţătorilor, globnici ai noroadelor, se bucurau prea mult de vin şi se bucurau şi mai mult să fure femei şi fete ale altor creştini. Măria ta ai pus cu sabia aici lege tare şi sufletul meu s-a bucurat. Căci aşa a fost porunca din veac, despre care binevoieşti a pomeni iarăşi măria ta. Pînă acuma am socotit că nu mi-i îngăduit să vorbesc şi eu. Astăzi socot că am deslegare. Deci am să rog umilit pe măria ta să binevoieşti a asculta. Pe cînd eram

prunc de cincisprezece ani vîrstă, mă aflam la ascultare în această sfîntă mitropolie a Sucevii. Pe urmă am fost trimes de către maimarii mei la Ţarigrad la învăţătură. Atunci, la vîrsta de care vorbesc, mă găseam slujitor în acest paraclis, şi, fiind măria sa Alexandru-Vodă Bătrînul în ceasul izbăvirii, am intrat cu înalt prea sfinţitul mitropolit Gheorghie la măria sa, ducînd sfîntul potir, ca să fie măria sa împărtăşit. Nu era de faţă nimenea altul, decît un monah foarte bătrîn, cu înfăţişare de schivnic. Îmi aduc aminte că era încins cu o funioară de tei şi purta opinci de piele nerasă de mistreţ. Îşi ţinea vîrîte mînile în mînicile rantiei şi îşi avea fruntea plecată asupra măriei sale. Îi ajungea barba pînă pe genunchi. Nu-i vedeam ochii din sprîncene. Copiii de casă fuseseră scoşi afară din cămară; boierii fuseseră poftiţi să lese singuri pe măria sa cu acel schivnic. Cînd am intrat noi şi am înţeles eu poruncile care au fost date, am vrut să mă trag îndărăt; însă schivnicul s-a întors spre mine, a scos mîna dreaptă din mînică şi mi-a făcut semn, poruncindu-mi să stau.

— Acest prunc curat să fie martor, a zis el. Să audă, să ţie minte şi să tacă, pînă ce-i va porunci Dumnezeu să vorbească. Măria ta te duci în limanul cel fără de vifor, unde nu mai este aducere-aminte pămîntească şi în curînd ai să taci de-a pururi. Poruncesc acestui popă să tacă şi el. (Popa era înalt prea sfinţitul mitropolit.) Mult nu are şi se va duce şi el după măria ta. Au venit la mine în munte doi călăreţi domneşti şi m-au chemat. Măria ta vei fi avînd nevoie de mine, ca să-ţi spun întru acest ceas ce va fi mîni în ţara măriei tale. Cît ai fost în putere, măria ta ai uitat pe acei monahi singuratici care trăiesc în munte într-anumit loc şi au binecuvîntat pe voievozii cei dintăi din această parte de lume. Acuma ţi-ai adus aminte. Iar eu m-am uitat asupra măriei tale mai de demult şi în vedeniile mele mi s-au arătat numai spaime. O, Alexandre-Vodă, în semeţia şi bielşugul tău, ai uitat de ce v-a rînduit aicea Dumnezeu stăpînitori. Căci Dragoş-Voievod, cel dintăi, şi Bogdan-Voievod, cel de-al doilea, au fost legaţi cu jurămînt înfricoşat, şi li s-a pus cu foc, pe umărul drept, pecete şi au fost trimeşi dincoace de munţi, la marginea lumii, ca să tocmească apărarea creştinătăţii.

Măria sa Alexandru-Vodă a făcut semn c-o mînă, dorind să spuie ceva.

— Dumnezeu să se milostivească de sufletul meu, a zis. Dac-am greşit, mă rog să fiu deslegat, ca să nu sufăr pedeapsă în veci. Poftesc să ştiu ce va fi după mine.

Schivnicul n-a dat răspuns. A lăsat pe părintele mitropolit să rostească iertarea şi să deie împărtăşania.

Măria sa mai avea puţin răsuflet şi şi-a întors iarăşi ochii spre bătrîn.

— O, suflete, treci spre uitare, a rostit schivnicul. Măria sa a închis ochii şi a adormit de-a pururi. Mie-mi bătea inima cu spaimă. Părintele mitropolit a slăbit şi s-a aşezat în jilţul de la capătul celălalt al crivatului.

— Alexandre-Vodă, a urmat schivnicul, punînd mîna dreaptă pe fruntea mortului, va fi în ţara asta, după tine, mişelia răzvrătirii şi a uitării de Dumnezeu. După această pedeapsă, se va alina furtuna răutăţii, şi va ieşi din nouri un bour tînăr care va sufla pe nări foc îngemănat, şi coarnele lui şi le va îndrepta spre răsărit.

Arhimandritul se opri, răsuflînd ca după un urcuş greu.

— După aceea? întrebă Vodă.

— Atîta-i, măria ta. Sfîrşitul va binevoi să-l arate Dumnezeu.

— Ce s-a făcut prorocul?

— S-a întors în singurătatea sa. Nu l-a mai chemat nimeni; nici el singur n-a mai coborît din munte. Într-adevăr, asupra ţării au venit răutăţile una după alta, într-acelaşi număr ca cele care au lovit pe egipteni.

— Doresc să ştiu dacă bătrînul acela mai trăieşte.

— Nu mai trăieşte, măria ta; de-atuncea sînt patruzeci de ani. Dar am înţeles că, în singurătatea unde sălăşluia el, ar fi vieţuind acuma un ucenic al lui.

— Proroceşte şi acesta?

— Da. A avut dar, de aceea a fost ales. După ce învaţă toate tainele şi cunoaşte semnele vieţii şi morţii, şi stelele cerului, poate proroci. Deci proroceşte.

— Îl ştii în care munte are sălaş? Căci aş dori să-l cercetez.

— Măria ta, am aflat de la un slujitor vechi al Domniei, anume Nechifor Căliman, că schivnicul s-ar fi aflînd; însă n-a cutezat să-mi spuie unde anume se află. Bănuiesc, după unele ştiri ce am de la oameni tari de virtute şi slabi de minte, că am putea da de urma lui ori în nişte pustietăţi din Călimani, ori într-o altă peşteră, meşteşugit ascunsă în rîpile Ceahlăului. Dacă porunceşti măria ta, am să aflu calea şi locul.

Vodă îşi zbătu palma mînii drepte la tîmplă ca şi cum ar fi vrut să alunge o muscă supărătoare. Stătu puţin cu sprînceana încruntată, apoi se mişcă.

— Părinte Amfilohie, vino cu mine, zise el.

Călugărul închise cartea în care cetise, dar lăsă făcliile aprinse. Vodă se abătu înspre strana Domniţei Chiajna.

— Să nu te duci! îi şopti ea, cu ochii măriţi de înfricoşare.

Apoi ieşi din locul unde stătuse, ca să îngenunche la icoana Panaghiei.

Arhimandritul urmă pe stăpînitor.

Măria sa purta straiul de catifea, însă fără cingătoare, îşi păstrase pintenii, care sunau pe lespezile gangului. Copiii de casă rămaşi la intrarea paraclisului, afară, ridicară făcliile, luminînd umbra. Încă se învăluiau afară ploaia şi vîntul. Vodă intră în camara lui obişnuită, unde primea pe dregătorii cei mai de credinţă şi unde avea plăcere să poruncească diacilor să scrie, după cuvîntul său, cărţile, – fie cele latineşti către Lehia ori Ţara Ardealului, fie cele obişnuite către pîrcalabii cetăţilor. Se afla în acea încăpere un divan cu scorţuri, avînd pe părete deasupra podoabe de arme. Lîngă o masă joasă de abanos, cu încrestături de sidef, se afla jilţul său. La o parte erau măsuţele pentru scriitori. În păretele dinspre răsărit, iconostasul de argint, cu candelă, alcătuit din trei bucăţi ce se puteau închide una peste alta. Acest iconostas, lucrat de argintarii din Gafa şi sfinţit de egumenul Varlaam în mănăstirea Zografu la muntele Atonului, întovărăşea pe măria sa în expediţii şi-n taberi.

Vodă rămase în picioare, după ce intră în camara sa de taină. Amfilohie Şendrea închise uşa. Paşii copiilor de casă se depărtară. Străjerii bătură cu suliţile în pardoseală de două ori, vestind că sînt la datoria lor.

— Ai spus, sfinţite părinte, că ai putea afla calea şi locul.

— Dacă măria ta porunceşte…

— Nu poruncesc, ci doresc, – zîmbi domnitorul. Aici este o taină, ce stă mai sus decît puterile pămînteşti.

— Eu de mult aştept de la stăpînul meu acest ceas, ca să-l încredinţez că are şi datoria să se ducă acolo, după o datină veche.

— Cine sînt aceşti proroci, sfinţite părinte?

— Nu se poate şti, măria ta. Din graiul bătrînului pe care l-am văzut eu cu ochii mei, am înţeles că e băştinaş din munte. Grăia ca un cioban, însă fără repezuşuri de glas şi fără asprime. Se pare că bacii cei vechi şi muntenii stăpîni de oi, care-şi duc turmele în singurătăţi o dată pe an, ştiu mai bine decît noi ce este, dar se tem ca de moarte să spuie. Am înţeles de la

starostele Nechifor că seminţia lor ar fi domnească. Unii au ieşit voievozi şi războinici; alţii au fost închinaţi pustiei.

— Sînt creştini ca şi noi?

— Sînt, măria ta; altfel nu se poate; dar au şi o ştiinţă veche. Acuma mă gîndesc că n-a sărutat atunci mîna înalt prea sfinţitului şi i-a spus altfel decît se cuvine.

— Orişicum ar fi, după cîte mi-ai arătat, trebuie să-l cercetez, părinte Amfilohie.

— Nu se ştie dacă-l vom putea face să vorbească, măria ta, căci aceşti singuratici sînt uneori îndărătnici şi răi. Eu aş vrea să-l întreb, măria ta, aşa lucruri, încît să pot ceti gîndurile tuturor dregătorilor şi boierilor mari şi mici ai măriei tale.

— Socot eu, sfinţite părinte Amfilohie, că ai mai multă dreptate decît mine. Eu pe toţi cîţi îi am lîngă mine, care mînîncă pînea mea ori se bucură de mila domniei mele, îi socotesc că sînt fără vicleşug. Le-am deschis sufletul meu şi i-am îmbrăţişat. Dar iată că unii au început să mă vîndă, ca Iuda pe Domnul Hristos.

— Sînt mulţămit, stăpîne, că ai dovedit, atunci cînd a trebuit, o mînie binefăcătoare. Cum ai spus însuţi măria ta, robul e totdeauna vrednic de iertare pentru minciună; iar pentru furtişag îl baţi, fără să-l strici. Pe cînd un boier, care se bucură de dulceaţa vieţii, se face aşa de vinovat, nedreptăţind, sau viclenind, sau minţind, încît nu poate fi judecat decît cu ascuţişul săbiei. De la bătrîn am înţeles că tot aşa de tare e şi pedeapsa stăpînitorilor de noroade, dacă nu stau în scaunul lor cu dreptate şi curăţie de suflet; numaicît judeţul lor e de la Dumnezeu, care-i loveşte cu o sabie cu mult mai cumplită. Aşezînd măria ta aşa lege în ţară, întru slujba lui Hristos Dumnezeu, nu-ţi poţi îngădui nici o milă după cum nu-ţi îngădui slăbăciune către pruncul măriei tale.

Vodă rîse cu amărăciune:

— Crezi că nu-mi îngădui slăbăciune, sfinţite părinte Amfilohie? Am de multe ori încredinţarea că sînt slab faţă de unele fapte ale lui Alexandru-Vodă. Bag de samă că eşti un curtean cu limbă destul de ascuţită, părinte. Cunoşti iarăşi ceva despre urmările coconului domnesc?

— Încă nu, stăpîne. La Roman, unde ai binevoit a-l trimete măria ta, are bun sfătuitor pe sfinţitul vlădică Tarasie. Măria ta te gîndeşti poate să-l înfăţişezi schivnicului?

— Cel care ceteşte gîndul semenului său e cît şi un proroc, zîmbi Vodă. Sfinţia ta crezi că nu i-a venit vremea?

Amfilohie Şendrea şovăi să dea răspunsul. Vodă oftă, întristat.

— Am şi eu destule asupra sufletului meu, începu iar măria sa.

— Toate au trecut, stăpîne.

— Am dat morţii os din osul părintelui meu.

— Dacă ai fi şovăit, măria ta, ai fi săvîrşit greşală. Pentru iertarea acelei fapte s-au rugat toţi preoţii şi călugării bisericilor măriei tale. Te-a deslegat şi părintele mitropolit Teoctist. Canonul postului, pe care ţi l-ai rînduit pe nouă ani măria ta în fiecare vineri, zi în care a fost judecat cu sabia Aron-Vodă, este şi el bine primit. Nici eu nu încetez a striga în toate zilele, dimineaţa şi sara, către Pururea Fecioara, arătîndu-i cum şi de ce trebuie să înlăture această pîră de la faţa Domnului Dumnezeu. Măria ta poţi să te înfăţişezi oriunde, fără grijă.

Voievodul îşi clătină fruntea:

— Cu grijă şi cutremur mă voi înfăţişa cînd va bate ceasul. Nădăjduiesc că Domnul şi judecătorul meu, cel care stă pururi în lumină şi vede în inimile noastre ca într-un cleştar, va cerceta fără greş şi va zice: Acest trup s-a zămislit prin bună-voia mea; această inimă a fost cumpănită de mine. Acesta este slujitorul meu Ştefan, carele a păcătuit pentru ca să se întemeieze dreptatea mea în moştenirea părinţilor săi. A prigonit pe lotri; a bătut peste fălci pe duşmani, a grăbit sfîrşitul viclenilor; toate le-a făcut spre slava credinţii, ca să întărească oştile credincioase mie.

— Prorocia măriei tale pentru judecata ce va să fie mi se pare bună, măria ta, zîmbi arhimandritul.

— Totuşi să ascultăm şi pe alţii mai cuminţi decît noi. Să afli locul. Mă voi duce să văd pe pustnic.

— Voi face cum porunceşti, stăpîne.

Voievodul începu să se plimbe prin chilie, de la uşă la iconostas.

Se opri. Alungă iar de la tîmplă bîzîitul îndoielii şi tulburării.

— Părinte Amfilohie, mărturisi el, m-am simţit astăzi lovit şi clătinat. Mulţămesc pentru cuvintele pe care mi le-ai spus, ca un adevărat învăţător de la Bizanţ. Mă simţesc mai luminat, cu atît mai vîrtos cu cît am văzut în preajma mea frunţile unora încreţite şi ochii altora tulburi. Ascultă, părinte Amfilohie, naravurile bătrînilor noştri sînt ca nişte răni vechi: se tămăduiesc cu greu, ori lasă urme neşterse. Uneori mă gîndesc că totul trebuie înoit

de istov. Trebuie casă nouă.

— Trebuiesc, stăpîne, boieri şi dregători tineri, care au crescut întru credinţa şi frica măriei tale. Ridicînd boierime nouă, măria ta, îţi găteşti şi ostaşi care să umble cu vrednicie înainte, nu să-şi caute papucii în urmă. Aşa că şi întru aceasta ai lucrat cu spor, slăvite Doamne.

— Îţi mulţămesc, prietine. Totuşi spovedania mea trebuie să fie întreagă. Cunoşti că vor fi şi alte pîri, care se vor tîrîi ca nişte gîngănii spre talgerul cîntarului din veac. Căci acest ticălos trup se desfătează uneori întru beţie, şi alteori în plăcere trupească.

— Noi te-am deslegat de asta, măria ta. Pentru strădania măriei tale în această viaţă, nu poţi avea altă plată. Om fiind nu te poţi desface de cele omeneşti. Este asta ş-o moştenire a neamului moldovenilor. Cumpănind bine, tot de la Dumnezeu vine şi această păcătoasă desmierdare a pămîntenilor, avînd ei atîta vrăjmăşie în jur, atîtea valuri şi vînturi ale nestatorniciei, a tatarilor şi ismailitenilor. Cel puţin se bucură de vin bun şi de femei frumoase. N-ar fi nimic asta, dacă n-ar fi iubitori şi de minciună şi de nedreptate. Deci strînsoarea care le-o dai măria ta e bună. „Iert desfătările, lovesc minciuna.” Măria ta ai grăit bine şi mulţi au luat aminte. Bătrînilor li s-a părut că sînt struniţi prea tare; calul vechi nu se învaţă buiestraş; cei tineri cunosc frîul.

Măria sa veni însfîrşit la jîlţ, ca să găsească hodină mai mult inimii decît trupului. Amfilohie îl cercetă cu ochii pe jumătate închişi, ca pe un bolnav căruia i s-a potolit arsura frigurilor.

— Binevoieşte, măria ta, să dai poruncă pentru alaiul de nuntă. Cu ajutorul lui Dumnezeu, Domniţa Maria nu va întîrzia nici o zi şi o vom avea aici la 14 a lunii septemvrie, ziua de naştere a măriei tale.

— Crezi că nu va întîrzia? O aştepţi cu mare dorinţă? surîse Vodă.

— Nu va întîrzia, stăpîne. La vremea asta cloceşte paserea alchion, în stîncile mării, şi nu-i încuviinţată valurilor nici o răzvrătire. Iar de dorit, dorim cu toţii domniţă de neam împărătesc. Zestrea măriei sale nu-i cea de acum, adică stîncile pustii de la Mangop, ci Ţarigradul.

Vodă privi visător iconostasul:

— Măria ta cată să amîi celelalte treburi… stărui călugărul.

— Care?

— În ziua de 17 ale lunii septemvrie, se întemeiază tabără de

oşti la Vaslui. La o săptămînă după aceea se adună la Bîrlad călărimile din Ţara-de-Jos.

— Asta-i o altă nuntă, părinte, pe care o pregătesc de paisprezece ani. Cu nici un chip nu o voi întîrzia. Poftesc cupa mea. Ţine-mi sfinţia ta tovărăşie ca bună şi credincioasă rudă a noastră. Văd că ploaia tot curge; pămîntenii noştri sînt şi ei bucuroşi în sara asta.

Capitolul V

Unde Onofrei Căliman şi Samoilă Căliman duc o scrisoare la Cetatea Neamţului

Feciorii starostelui nu mai zăboviră la curte. Îşi căutară numaidecît caii şi le strînseră chingile, scoţîndu-i la lumină din dosul unde stătuseră. Erau nişte animale cu păr îmbielşugat ca o lînă, cu cozile prea lungi şi cu moţurile de coamă revărsate asupra ochilor. Nu erau nici roibi, nici murgi; se ţineau într-o coloare amestecată. Păreau prea scunzi pentru făpturile stăpînilor lor. După ce se cumpăniră în tarniţile nalte, căptuşite cu perinile pe care, noaptea, şi le puneau căpătăi, Onofrei şi Samoilă ieşiră de sub boltă, apoi mirosiră vîntul şi se îndreptară spre apa Moldovei către tîrgul Baia. Picioarele lor lungi erau încîrligate în scări prea scurte, după obiceiul călăreţilor de stepă, ca să se poată din cînd în cînd înălţa cît de sus, priveghind depărtarea. De altminteri şi căluţii murgi-roibi erau de neam răsăritean de la Mongolia, cu boturi lungi şi frunţi berbecate. Aceşti cai nu fug prea tare, însă merg într-o întinsoare şapte poşte. Pot să rabde setea şi foamea. În vremea iernii nu stau în alt adăpost decît al coamei lor spulberate.

După ce ieşiră în cîmp, călătorii se uitară numai o dată unul la altul în tăcere, fără a îndrăzni să înceapă sfat. Erau îngrijoraţi cît de zvoana şi spaima ce văzuseră în Cetate, cît mai ales, de taina scrisorii, pe care Onofrei o purta în torbă.

Mai întăi, arhimandritul s-a uitat lung la dînşii, cercetîndu-i de sus pînă jos cu luare-aminte şi cu supărare. Pe urmă, fără să se gîndească mult şi fără să întrebe ce şi cum, a pus mîna pe o pană de gîscă tăiată ca o săgeată şi a muiat-o în catran. După ce a scos-o din catran, a împuns cu dînsa în hîrtie, zgîriind tot în colţuri şi făcînd nişte semne de ameninţare.

S-a oprit într-un timp şi s-a uitat la ei; după aceea a împuns

iar în hîrtie. A lepădat pana şi a păturit hîrtia, uitîndu-se iarăşi la dînşii, pe sub sprîncene. Apoi cînd a pus pecetea inelului în ceara roşie, a mormăit ceva singur, parcă ar fi zis: Bun.

Ce poate să fie bun într-o carte ca asta, închisă şi pecetluită?

Nu poate să fie nimica bun. O poruncă de la măria sa poate cuprinde multe supărări. Poate cuprinde asemenea supărări, încît să nu le mai găseşti leac. Cînd primeşte o poruncă scrisă şi închisă de la măria sa, orice dregător, fie el cît de mare şi de tare, îngălbeneşte. Sărută pecetea, deschide hîrtia şi pe urmă se luminează la obraz ori se face vînăt ca veninul.

— Să ştii că pînă desară plouă, grăi Samoilă privind zarea munţilor.

Onofrei încuviinţă:

— Asta numaidecît. Se văd burhai de neguri pe Halăuca. Însă în trei ceasuri noi sîntem la sfînta mănăstire, şi nici nu ne pasă. De acolo avem puţin pînă la locul nostru.

— Ne oprim o ţîră la părintele Nicodim?

— Ne oprim la părintele Nicodim.

Vorbele acestea le schimbară abia în şleahul Nimircenilor. Imaşurile erau pustii, între crînguri ofilite de secetă. Fiind zi sfîntă, nu se zăreau oameni nicăieri la lucru. Vîntul bîzîia în spini cu pămătufuri roşii. Stoluri de mii de grauri se ridicau şi se înclinau coborîndu-se, ca nişte pale de fum. În urmă se zăreau pe jumătate, ca dintr-o apă, numai turnurile Cetăţii Domneşti. Tîrgul Sucevii se scufundase.

Samoilă Căliman, mai vioi şi mai neliniştit, ocoli iar întrebarea îngrijorătoare:

— Cînd a spus că vine Domniţa cea nouă?

— Cine să spuie? Eu n-am auzit pe nimeni anume. Vorbeau slujitorii. Ai auzit şi tu.

— Am auzit. De ziua Crucii. Înainte de asta are să trebuiască să ne întoarcem iar cu vînat şi cu peşte.

— Dacă a vrea Dumnezeu, om veni; dacă n-a vrea Dumnezeu, n-om veni.

— Cine ştie! oftă Samoilă.

Onofrei se alătură de tovarăşul său, trăgînd dinainte taşca, de la şoldul stîng, şi cotrobăind în ea.

— Ascultă, frate. Mai poart-o şi tu. Nu ştiu ce va fi avînd, dar mi se pare grea ca un pietroi.

— Bine, dă-o încoace.

Samoilă o primi şi o cîntări în degete. I se părea totuşi

uşoară. Dar după ce o aşează cu grijă în torba lui şi mai călări un timp pînă la dealurile de unde se vedea iazul cel mare al Şomuzului, simţi şi el greutatea lucrului pe care-l ducea. Parc-ar fi fost un farmec. Nu era cu putinţă să fie lucru curat. Cu toate acestea era o carte alcătuită de un sfinţit arhimandrit.

— Socot eu că nu se poate să se afle la curtea măriei sale arhimandrit vîndut, rosti cu hotărîre Samoilă. Mi se pare grea şi mie.

— Ce?

— Cartea.

— Ţi-am spus eu, frate Samoilă. De aceea m-am gîndit eu mai întăi şi mai întăi să ne oprim la părintele Nicodim. Cît despre arhimandrit, m-am uitat bine la el, şi n-am văzut nici un semn să fie celalalt.

Celalalt era cel pe care nu cutezau să-l pomenească. Îşi făcură amîndoi cruce, îndemnîndu-şi caii. Umbrele lor fugeau alungite pe luciul încreţit al iazului. Aşa trecură în rîpa Rădăşenilor, după aceea suiră la dealul Horbaza şi de acolo văzură apa Moldovei. Făcură popas.

Ca să-şi împărtăşească deopotrivă suferinţa, aici schimbară o dată torbele, – ca să n-o mai scoată la lumină. După ce-or trece dincolo de apa Moldovei ş-or apuca poteca muntelui Pleşu, or mai schimba o dată.

Soarele se cufundase în îmbulzelile de nouri. Vîntul sufla acuma aprig şi răcoros.

Pe Pleşu era negură; căluţii suiau harnic pocănind în piatră cu copitele nepotcovite. Brazii aveau şuiet de şuvoaie. Întîlniră un cîrd de ciute cu cerbul lor. Stăteau în marginea unei poieni în neclintire, ascultînd larma codrului. Numai cînd fantasmele celor doi călăreţi fură la cinci paşi asupra lor, cerbul pufni scuturîndu-şi coarnele cu multe raze şi făcu o săritură în laturi, căzînd în rîpă, cu ciutele după el.

Coborîră la mănăstire, după patru ceasuri de cale, tocmai cînd sunau clopotele. Pe munţii de dincolo de apa Nemţişorului, ploua. Mai aveau vreme pînă în sară.

Pîrăul era cu desăvîrşire secătuit. Îl trecură prin prund, într-un loc unde apa puţină fugea pe subt alvie, ca să iasă mai departe. Şfichiuiţi de ploaie, grăbiră la căsuţa părintelui Nicodim.

— Poate să găsim aicea şi pe Ionuţ Păr-Negru, îşi dădu cu părerea Samoilă.

Onofrei se veseli, ca unul ce se socotea însfîrşit ajuns la

liman.

— Dac-ai fi mai înţelegător, măi Samoilă, şi ţi-ai face socoteala pe degete, dădu el sfat fratelui său, atuncea n-ai mai spune o vorbă ca asta. Ştii bine că asta nu-i săptămîna slobodă a tovarăşului nostru.

— Ştiu; însă poate să fie o întîmplare.

— Întîmplare poate să fie numai una; să nu găsim pe părintele Nicodim.

— Puşchea pe limba dumnitale, bădică. Onofrei rîse şi-şi bătu torba cu palma stîngă:

— Acuma nu mi se mai pare grea; s-a uşurat iar.

Fratele Gherasim, slujitorul cel uscat al monahului le deschise poarta.

— Acasă-i cuvioşia sa?

— Acasă.

Coborînd de pe cai, suiră în pridvor. Caii se duseră singuri sub şopron. Fratele Gherasim veni după ei şi căută la coburi trăistile de orz, petrecîndu-le fiecăruia după urechi. Le slăbi chingile şi-i bătu cu palma peste şale, deasupra cozii, pînă ce căluţii răspunseră rînchezînd înăbuşit.

După rînduita închinăciune către sfintele icoane şi în faţa cuvioşiei sale, feciorii starostelui se aşezară pe laiţă alături unul de altul, tuşind. Deci erau doritori să întrebe ceva, ori să ceară un sfat.

— Spuneţi, zîmbi părintele Nicodim venind asupra lor. Ce este? ce vi s-a întîmplat? Mă uit şi cetesc în ochii voştri. S-a întîmplat ceva bătrînului?

— Bătrînul e tare, slavă Domnului, îl încredinţă Onofrei. Au să mai mînînce încă multă vreme caii orz din sicriu. Ştii cuvioşia ta că dumnealui s-a semeţit să-şi facă raclă şi s-o suie în pod. Pe urmă, văzîndu-se că întîrzie să moară, s-a scos racla lîngă corlata cailor.

— Ştiu asta. Socot eu că vreţi să-mi vorbiţi despre altceva.

Onofrei se scărpină în cap. Luă de alăturea căciula şi o cercetă.

— Se chiamă că noi venim de la Domnie, mărturisi el însfîrşit. Am dus acolo nişte căprioare şi nişte peşte.

— A fost ş-acolo cutremur?

— A fost; s-a auzit detunînd în fundul pămîntului. S-a înfricoşat lumea; dar noi nu ne-am înfricoşat.

— Cum să vă înfricoşaţi? căci voi nu vă temeţi nici de puterea

lui Dumnezeu.

Onofrei şi Samoilă se ruşinară întrucîtva. Cel de-al doilea, în sfîrşit, dădu el lămurire deplină.

— Grija noastră e din altă parte, cuvioase părinte Nicodim. Dumneata ce zici, bădică Onofrei? să arătăm ori nu cartea aceea părintelui Nicodim?

— Despre ce carte grăiţi voi?

— Apoi avem cu noi carte scrisă şi pecetluită de la Domnie. A scris-o sfinţitul Amfilohie arhimandritul. Şi i-a pus pecete cu inelul măriei sale. Şi ne-a dat-o nouă, cu poruncă. Numaidecît să ne înfăţişăm cu ea la domnia sa pîrcalabul nostru.

— Ei, şi voi ce faceţi?

— Noi ne ducem la Neamţu. Avem la noi cartea. Onofrei trase cu grijă din torbă scrisoarea. Nicodim o primi, o cercetă pe faţă şi pe dos şi o dădu înapoi.

— Foarte bine. Duceţi scrisoarea ş-o daţi pîrcalabului. Ce ştiţi voi de vă temeţi?

— Nu ştim nimica. Ne gîndim numai să nu fie ceva rău.

— Să vă spun eu ce trebuie să faceţi, zîmbi cuviosul Nicodim apropiindu-se de ei şi punîndu-le pe rînd mîna pe frunte. Aveţi să mîncaţi cîte-un dărăb de pită şi să beţi cîte-o ulcică de vin. După care încălicaţi şi vă duceţi drept la Cetate ca să înfăţişaţi pîrcalabului scrisoarea. Spuneţi lui Ionuţ sănătate.

Feciorii lui Căliman au făcut aşa precum le-a poruncit călugărul, în ceea ce priveşte pita şi vinul. Însă din partea cărţii nu s-au liniştit deplin. Tot a mai rămas în ei o drojdie de îndoială.

S-au învălit în dulame şi au purces spre Cetate prin ploaie. Căluţii împrăştiau necontenit raze de apă din ghiolurile drumului. Ploua cu repeziciune şi des. Cînd ajunseră la apa Ozanei, găsiră valuri tulburi. Părerea lui Onofrei, ca cel mai mare şi mai înţelept, era că numaidecît trebuie să se oprească şi la casa părintească. Bătrînii îşi împuţinează virtutea, dar îşi sporesc cuminţenia. Trebuie întrebat şi moşneagul.

— Dacă zici dumneata aşa, să ne oprim, se învoi numaidecît Samoilă. Avem vreme să ajungem înaintea stingerii lumînărilor, cînd se zăvorăşte poarta.

Era acasă şi Căliman bătrînul şi-şi scoase asupra lor jumătate de trup, pe uşă, mirîndu-se de graba cu care descălecau. El nu-şi cunoştea feciorii aşa de harnici, fiindcă ciobanii au toate ale lor mai domoale; chiar şi mintea. Însă după ce acei ciobani se prefac în vînători şi se mai duc şi-n lume, pe la curţi domneşti, – se vede

că se iscă într-înşii o agerime.

— Ptiu, drace! Dar de unde veniţi voi, măi feciori? Aţi şi fost la Cetate şi v-aţi şi întors?

— Am şi fost şi ne-am întors.

— Mă bucur pe de o parte, răspunse bătrînul, că aţi umblat bine; însă pe de altă parte îs tare scîrbit. Mi s-a iscat de ast'dimineaţă durere la o pustie de măsea şi, vedeţi, mi s-a umflat falca. Chiar cînd aţi căzut voi, mă găteam să mă duc în grajd, unde m-aşteaptă Şandru fierarul.

M-a mai durut o dată şi n-am scos-o. Acuma trebuie s-o scot numaidecît. Ungurul acesta faur e bun meşter; o trage afară într-o clipă. Vreţi să-mi spuneţi ceva? Se cunoaşte după ochi.

— Vrem să-ţi spunem ceva, tătucă.

— Apoi atuncea spuneţi degrabă, cît îs alinat. Pe urmă mă apucă alt răstimp de junghiuri. Mai stăi oleacă, Şandrule! răcni el pe uşa deschisă; după care se întoarse în mijlocul odăii. Spuneţi degrabă, că dă iar peste mine un val. Asta-i a doua pe care o scot. Se apropie, măi băieţi, funia de par.

— Tătucă, se grăbi să înştiinţeze Samoilă, aducem cu noi o carte domnească.

— Bine. Să chemăm dascălul s-o cetească.

— Porunca-i s-o dăm jupînului pîrcalab.

— Atuncea de ce v-aţi oprit aici? Duceţi-vă s-o daţi pîrcalabului. Ptiu, drace! Duceţi-vă, flăcăi, eu nu mai pot să rabd. Dar ce să fac? Am să rămîn numai în optsprezece măsele şi gata. Iaca vin! răcni el către fierar.

Rămaşi singuri, feciorii starostelui se uitară unul la altul: după aceea îşi luară de samă şi ieşiră să-şi caute caii. Onofrei cugetă cu glas:

— N-am făcut nimica.

Cînd ajunseră sub Cetate, suna muntele de puhoaie şi de rostogoliri de bolovani. Ozana venea cu harmasari de spumă. De sus, ploaia nu mai contenea. Zidăria neagră a Neamţului atîrna sub nourii coborîţi. Încă era o lumină leşietică de sfîrşit de zi, cînd urcară sus. Straja îi cunoscu, slujitorii aplecară puntea.

— Poate nu-i jupînul pîrcalab la Cetate, se gîndi, tot cu glas, Onofrei.

Însă, pe cît mărturiseau slujitorii, jupînul pîrcalab era la Cetate.

— Atunci tot ne mai rămîne una, zise Samoilă.

— Ce ne mai rămîne? Nu ne mai rămîne nimica.

— Ne mai rămîne una; să ne ducem întăi la prietinul nostru. Să vedem ce zice şi el. Ş-apoi, după aceea, cum a vrea Dumnezeu.

— Asta-i vorba cea mai înţeleaptă pe care ai spus-o azi, Samoilă, – se învoi Sfarmă-Piatră.

Ionuţ Păr-Negru era la chilia lui cu tatarul. Îi crescuseră iar pletele, însă îi rămăseseră mai scurte decît înainte vreme; în schimb, li se mai întunecase castaniul. Deasemenea i se mai întunecase şi pata de jder de cătră tîmpla stîngă şi-i era mustaţa bine rotunzită. Totuşi nu avea înfăţişare deplină de bărbăţie, din pricina ochilor, care rămăseseră tot copilăreşti.

Tatarul trăgea pe piatră jungherul şi avea alăturea sabia lui Ionuţ, pentru aceeaşi lucrare. Pîcla ploii şi a nourilor era afară aşa de deasă, încît trebuise, alături de piatră, să aprindă opaiţ.

— Iaca oamenii noştri, zise Jderul cel mititel, săltînd vesel de pe divanul lui. S-au întors degrabă. Ce să fie asta? N-a pierit nimene la Suceava de cutremur?

— Nu, răspunse cu părere de rău Onofrei.

— Ce-ai păţit, meştere? Ţi s-a întîmplat ceva pe drum?

— Nu.

— Ce-i, Strîmbă-Lemne? De ce mîrîie aşa frate-tău? Poate i-i foame. Am aici slănină, pită şi usturoi. Ştiu că-i place să puie felie de slănină pe felie de pită, şi peste dînsele, un căţel de usturoi. Cît ai zis cranţ! a şi înghiţit. Pe urmă i-i sete. Te înştiinţez că n-avem vin.

— Este destulă apă în ploaia de afară, mormăi Onofrei.

— Aici este un drac la mijloc. Spune tu, Samoilă.

Cu destule cotituri, Samoilă mărturisi întîmplarea cu scrisoarea.

Jderul cel mititel ascultă cu linişte, privindu-i pe rînd. Pe cînd povestea Samoilă, Onofrei ducea întruna mîna la torbă; dar se stăpînea şi nu deschidea taina. Tatarul îşi contenise treaba şi se uita la ei cu mirare.

— Hm! într-adevăr, poate să fie ceva la mijloc, se învoi zîmbind Ionuţ.

Onofrei înghiţi două noduri de supărare:

— Părintele Nicodim şi tătuţa spun că n-a mai fi nimica.

— Aşa spun ei, cu vorbele lor?

— Nu. Aşa am înţeles eu; aşa a înţeles şi Samoilă,

— Ei, atuncea poate să nu fie nimica. Este un obicei la împăratul Turcului. Dacă vrea să piardă pe cineva, îi dă carte şi-l

trimete la cutare dregător al său. Acesta ia cartea, o deschide, o ceteşte; pe urmă trage paloşul şi retează celuia capul.

— De ce? se îngroziră feciorii.

— Nu ştiu. Aţi săvîrşit cumva vreo faptă necuviincioasă?

— Da’ de unde! Am spus numai acelui părinte arhimandrit că a dat peştele din coadă.

— Care peşte? cel pe care l-aţi închinat voi măriei sale?

— Nu. Cel pe care stă pămîntul. De aceea a fost cutremur.

— Să văd cartea.

De mult Onofrei aştepta această poruncă. Trase cartea domnească şi o înfăţişă. Ionuţ o duse întăi la ochi, pe urmă la nas.

— Asta-i porunca măriei sale?

— Asta.

— Atuncea ce-mi staţi aici, spunînd poveşti cu împărăţia Turcului şi cutremurul pămîntului? Haideţi cu mine numaidecît la dumnealui jupînul pîrcalab Luca. Dac-a fi rău, să mă taie pe mine, – căci m-am săturat de cînd vieţuiesc într-această robie.

— I-am spus noi acelui părinte arhimandrit cum vieţuieşti domnia ta aici.

— Atunci de aceea am eu vestire în inima mea că nu poate să fie nimica rău.

Vînătorii se încredinţară şi ei numaidecît de asta, rîzînd. Însă oricum, o scrisoare închisă poate cuprinde uneori primejdie. Asta se ştie: dovadă împăratul Turcului. Ciudat este că şi cel nevinovat se simte înfricoşat: dovadă Samoilă; dovadă Onofrei. A fost şi cutremurul; mai este şi ploaia asta cu neguri despletite.

Cum a prins a rîde Ionuţ, lor li s-a părut că beau vin vechi.

Jupînul pîrcalab Luca Arbore chemase la poruncă schimburile de străji ale nopţii. De şi de ani era tihnă la Neamţu, domnia sa schimbase rînduiala moale a răposatului pîrcalab Albu. Căci ostaşul şi cetatea trebuie să fie în orice clipă gata. De la hotarul unguresc nu-s decît puţine ceasuri de cale; într-o noapte poate descăleca o oaste sub Cetate. Deci în fiecare ceas, domnia sa, ucenic tînăr al măriei sale, punea o grijă neînduplecată.

Ionuţ intră, închinîndu-se. Vînătorii se opriră mai în urmă.

După ce se dădură lămuririle, cartea se desfăcu dintro-dată şi străjerii ridicară opaiţile la înălţimea privirilor jupînului pîrcalab. Iată care era cuprinsul cărţii:

„Cătră prea cinstitul pîrcalab Luca, sănătate.

Porunca măriei sale Ştefan-Voievod. Cinstite pîrcalabe Luca de la Cetatea Neamţului, cum vei primi această carte să chemi la domnia ta pe Ionuţ feciorul comisului Manole şi să-i porunceşti să ia pe fratele său mai mare comisul Simion de la Timiş şi să se înfăţişeze la Cetatea Sucevii fără întîrziere, cu slugile lor şi cu aceşti doi vînători, Onofrei şi Samoilă, iar altfel să nu faci, ci să urmezi întocmai, făcînd trebuinţă măriei sale aceşti slujitori. A scris Amfilohie arhimandrit.”

Pîrcalabul se întoarse din nou de la început şi ceti cu glas, după aceea întrebă, păşind către vînători:

— Aţi auzit? aţi înţeles?

Amîndoi fraţii stăteau înlemniţi, după rînduiala de atunci a oştenilor, cu picioarele desfăcute în laturi, şi nu le venea a-şi crede urechilor. Cum se poate face una ca asta că unul zgîrîie cu o pană, la Suceava, pe hîrtie, şi altul ceteşte la Neamţu? Semnele acelea împunse cu săgeata de pană de gîscă sînt pentru ochi şi, cu toate aceste, jupînul pîrcalab le vorbeşte. Asta-i minune mai mare şi decît cutremurul. Iar de înţeles au înţeles. Totuşi trebuie să le lămurească mai amănunţit şi prietinul lor Jder cum stă treaba.

— Am auzit ş-am înţeles, luminăţia ta, răspunse Onofrei cu destulă îndrăzneală. Şi ne pare rău că ne ducem la slujbă în altă parte.

Nu era adevărat. Nu le părea rău. Jderul rîdea la ei.

— Vă pare rău că sînteţi rînduiţi în slujba măriei sale la Suceava? mă mir, răspunse boierul pîrcalab.

— Ce să facem? dacă aşa a venit vremea… oftă Samoilă, uitîndu-se într-un colţ.

— Duceţi-vă! porunci pîrcalabul Luca. Am de vorbit numai cu jupîn Ionuţ Păr-Negru.

Oare ce-are să-i spuie lui jupîn Ionuţ? se întrebau ei ieşind. Să mai fie scris acolo şi altceva? Boierul pîrcalab Luca rămase privind lung la Jder şi-i zîmbi cu prietinie, ca unui frate mai mic.

— Jupîne Ionuţ, îi zise el; mă bucur şi totodată mă întristez. Mă bucur, căci măria sa te-a iertat pentru nebuniile ce-ai săvîrşit şi te chiamă la mila sa. Mă întristez, căci mă despart de domnia ta.

La vremea aceea pîrcalabul Luca era tînăr. Era cu opt ani mai vîrstnic decît Ionuţ Jder. Purta o barbă rotundă neagră-corb şi se uita cu ochi focoşi. Era aprig între slujitorii cei noi ai măriei sale şi

cunoştea bine meşteşugul evropenesc al armelor, pe care îl învăţase la Cracovia. Îşi gătise pentru războaiele măriei sale o spată grea şi dreaptă, ca a cavalerilor cruciaţi, pe care ştia s-o poarte cu două mîni.

Jder nu simţi nici o întristare. Căzuseră de pe el muşchiul şi rugina Cetăţii.

— Mîni împlineşti porunca, îi hotărî pîrcalabul, îmbrăţişîndu-l.

— Cinstite jupîne pîrcalab, pe cît înţeleg, eu nu pot întîrzia. Trebuie să purced chiar în noaptea asta, după ce pun la cale pe Călimani. Mă duc să găsesc pe bădiţa Simion şi să-i adun şi lui cele de trebuinţă. Am de văzut şi de părintele meu. Are să se bucure muţa. Dacă nu ştii domnia ta cine-i muţa, am să-ţi spun că-i dumneaei comisoaia Ilisafta Jderoaia.

— Să fie sănătoasă, răspunse pîrcalabul Luca, întrucîtva jignit de graba lui Ionuţ.

— Însă nu pot să încalic chiar acum, adaose îndată Jderul cel mititel, pentru că eu şi tatarul trebuie să ne împrumutăm şi să agonisim cina din astă sară. Cei doi vînători ai măriei sale au nevoie măcar de jumătate de baniţă de mălai; le mai trebuie şi altele. Dacă ar fi mulţi ca dînşii, nu ştiu dacă i-ar putea dovedi jitniţile şi cămările măriei sale.

Capitolul VI

Unde se arată şi vorbeşte iar cunoştinţa noastră veche, comisoaia Ilisafta

Lăsînd poruncă tovarăşilor săi vînători să-l ajungă din urmă, Ionuţ Jder ieşi din Cetate în zori de ziuă, la 30 august, cu sluga sa tatarul. Din vremea nebuniilor, cugeta el singur, coborînd domol apa Ozanei, i-a rămas numai harmasarul pag, pe care călăreşte şi acuma. Încolo toate s-au domolit în el şi de-acuma nu mai are alta decît să se facă monah la o sfîntă chinovie. Numai dacă s-ar supăra pe el comisoaia Ilisafta, pocnind din palme şi înălţînd ochii spre sfintele icoane, cînd a auzi asemenea hotărîre năprasnică, şi numai dacă măria sa i-a porunci altfel, poate s-a învoi să-şi ducă veacul tot în lume şi între oamenii de rînd. Într-adevăr numai comisoaia şi Vodă ar fi putut primi cu bună-credinţă asemenea mărturisire, izvorîtă dintr-o bucurie ascunsă şi vicleană. Toată înfăţişarea blîndă şi moale a Jderului celui mic cuprindea o bucurie nouă, pe care o alinta ascunzîndu-şi-o lui

singur, ca să nu i-o ştie şi să nu i-o risipească alţii. Îşi rosese destul zăbala în plictisul Cetăţii, îngrăşîndu-se; i s-ar fi părut amar să se întoarcă îndărăt. Nu rămîne îndoială că porunca Domniei cuprindea eliberarea lui. Nu era o amăgire – ca să se ducă la Suceava şi să se întoarcă, după aceea, iar, la Neamţu. Chiar dacă va fi să rămîie în cealaltă Cetate, viaţa de acolo e mai deschisă, cu mai multe tovărăşii; curînd, vine măriei sale şi Doamnă nouă; pe urmă, pe cît înţelege el şi pe cît a fost de părere şi pîrcalabul Arbore, e chemat totodată la slujba măriei sale şi Simion Jder. Parcă l-ar fi întrebat anume măria sa pe Ionuţ cu cine i-ar plăcea să slujească. — Eu, cu bădiţa Simion, mă duc şi pînă la Han-Tatar, nici nu-mi pasă! zise el rîzînd şi întorcîndu-se spre Gheorghe Botezatu.

— Cum ai spus, măria ta? întrebă tatarul grăbindu-şi calul şi trăgînd după el şi pe ceilalţi doi, pe care erau încărcate boclucurile stăpînului său, straie, arme şi scule de vînătoare. Între straie, arme şi scule de vînătoare, vîrît într-o desagă pînă la gît şi numai cu capul scos afară, se afla şi Pehlivan, căţelul cel nou al Jderului.

— Cum ai spus, măria ta?

— Am spus: cu bădiţa Simion, eu mă duc şi pînă la Bogdihan.

Botezatu primi cu nepăsare vestea.

— Mergem, de ce nu? răspunse el.

— Tu l-ai văzut vreodată?

— Am auzit de el, dar de văzut nu l-am văzut. Acela-i un păgîn; ce am eu cu dînsul? Dar eu am să-ţi spun domniei tale că, pînă la Bogdihan, în Ţara Chitailor, e cale depărtată, poate de şase luni, ori de un an, cine poate şti? Se aude că de-acolo s-aduc cuişoarele şi scorţişoara de care se plînge dumneaei jupîneasa comisoaia, că-s aşa de scumpe. Dacă ne ducem, apoi n-om uita să-i agonisim dumisale o traistă cu asemenea mirodenii.

— Bine, Botezatule, n-om uita, surîse Ionuţ, gîndindu-se că poate să-i vie măriei sale un gînd să-i trimeată la chitai şi pe el şi pe bădiţa Simion. Fără tine nici nu se poate, îl încredinţă el pe tatar. Nu putem uita nici pe Călimani. Luăm şi pe Pehlivan.

Copoiul scheună din desagă, privind cu agerime pe Ionuţ şi cerîndu-se slobod. Era un căţel cu păr fumuriu aspru şi cîrlionţat. Era zbîrlit şi cîrlionţat împrejurul botului, pînă în ochi. Jder îl avea în dar de la o căţea a răposatului pîrcalab Albu, mare vînător în vremea sa. Tataru îl îngrijise şi-l crescuse şi, neavînd alta de

lucru în lenea Cetăţii, îl învăţase felurite lucruri de mirare, din care pricină oştenii îi şi schimbaseră numele, dîndu-i poreclă. La poruncă, se trîntea la pămînt şi închidea ochii, mort; ori se înălţa în sus şi umbla în două picioare; ori se dădea tumba. La vînat încă nu-şi dovedise destoinicia, dar de două ori, scăpînd în pădure, fusese auzit de străjeri cum mîna pe costişă, ţăhnind pînă departe, în funduri de ponoare. Deci trebuia să meargă şi Pehlivan la chitai.

— Îl luăm şi pe el, se încredinţă tatarul, ca să se mire de dînsul limbile păgîne, şi ca să poată amirosi drumul înapoi, să nu ne rătăcim.

Grăind, trecură prin marginea apei şi cotiră la drumul Timişului. Puseră caii în trap. Botezatu se ţinea aproape, însă Jder era cercetat de alte gînduri şi-şi grăbea umbletul.

Soarele încă nu răsărise; după contenirea ploii văzduhul era greu de pîcle. Puhoaiele curgeau prin rîpi. În anume locuri apa cărase bolovănişul din munte, împiedicînd drumul. La adierile dimineţii, pădurea scutura din cînd în cînd stropi reci.

Cînd ajunseră la şes, auziră în înălţime zvonuri de zbor şi chemări. Prin ceaţă, treceau spre revărsările Moldovei stoluri de gîşte şi raţe sălbatice. Într-o singură noapte şuvoaiele munţilor umpluseră albia secătuită a rîului. Jder asculta cu luare-aminte glasurile văzduhului, încercînd să le deosebească. I se păru într-o vreme că sus deasupra pîclei sînt ape, în care se rotesc şi umblă acele zburătoare străine, sosite odată cu furtuna.

Calea era singuratică. Jder văzu un singur păstor într-un corn de rîpă stînd neclintit cu sarica în spate şi privind în depărtare, în şesuri. Oile îi erau risipite la marginea unei bălţi. Cînd cunoscu oameni străini, acel cioban ridică toiagul şi chiui. Tatarul îi răspunse. Jder tresări din gîndurile lui, rîzînd. Nu mult după aceea perdelele de neguri începură să se tragă la o parte înspre pădurile de la dealuri şi soarele luci o clipă asupra aşezărilor de la Timiş.

— Ajungem, măria ta! strigă din urmă tatarul. Lucirea de soare se stinse. Jder opri.

— Ascultă, Botezatule, porunci el. Eu am întăi şi întăi de împlinit porunca domnească, deci mă duc drept înainte. Tu coboară devale la curte şi spune dumnealui comisului celui bătrîn şi dumnisale comisoaiei că vin şi eu numaidecît, după ce văd pe comisul Simion.

— Să spun că slujba noastră la Cetate s-a sfîrşit? se veseli

tatarul.

— Se-nţelege; dar la Timiş nu poposim decît pentru răsuflet. Are să aibă ce se bucura muţa... oftă Ionuţ; apoi îndată zîmbi de vederea apropiată a comisului Simion şi de altă revărsare de soare, care se răsfrîngea ca din oglinzi din bălţile umflate ale Moldovei.

Gheorghe Tatarul coti spre curte; Ionuţ spre odăile hergheliilor. Comisul Simion trebuie să fie numaidecît la închisoarea mînzilor, ori a strîjnicilor, unde are obicei să vie întăi şi întăi, dimineaţa. Lui Ionuţ i se păru ciudat că nu-l găseşte. Întrebă din mers pe slujitori.

— Unde-i comisul Simion?

— Trebuie să fie la domnia sa acasă.

— Însă are obicei să iasă totdeauna aici. S-a întîmplat ceva?

— Nu s-a întîmplat nimica. Vine ş-acuma, dar nu în fiecare zi.

— Toate aici sînt în bună stare?

— În bună stare, jupîne Ionuţ; să n-ai domnia ta nici o grijă. Are aşa uneori cîte-o toană comisul Simion, precum ştii şi domnia ta. În cîte o zi se îmbată.

Ionuţ îşi grăbi calul printre grajdurile iepelor şi odăile slujitorilor. Îndată sări din şa, în faţa chiliei comisului. Simion auzise tropotul. Ieşi în uşă întăi cu sprîncenele aplecate pe ochi; îndată însă după aceea obrazul i se limpezi.

„Se poate să fie iar băut”, se gîndi mezinul, privindu-l cu luare-aminte.

Veni la el şi-l cuprinse. Îl sărută şi-l strînse de după grumaz. Nu mirosea a băutură.

— Tu eşti, Ionuţ?

— După cît se pare, eu sînt, bădiţă Simioane. Spune-mi că eşti supărat, ca să-ţi dau o veste bună.

— Nu sînt supărat.

— Atunci n-ai nevoie de vestea mea.

Comisul Simion privi o clipă obrazul mezinului, desfătat de bucurie copilărească, şi dădu din umeri. Ionuţ îl cuprinse iar, cu desmierdările lui viclene.

— Să-ţi spun vestea, bădiţă?

— De la cine?

Odată cu întrebarea asta, pusă cu glas schimbat, Simion Jder păru că tresare, cuprinzînd braţul lui Ionuţ.

— O veste care are să te bucure, bădiţă.

— De la Suceava?

— De la Suceava.

Obrazul lui Simion se lumină ca de o fulgerare.

— Îţi aduc poruncă de la măria sa.

Simion părăsi braţul fratelui său. Obrazul i se umbri iar. Ionuţ îl cerceta cu luare-aminte, căutînd să-l cetească.

— Bine; spune porunca măriei sale.

— Poate aşteptai veşti din altă parte? de la cine?

— De la nimene. Aşteptam aşa o veste. Poate-i asta pe care mi-o aduci. Dacă-i veste rea, nu mi-o spune încă.

Poate mă scoate măria sa de aici, cum era vorbă, ca să mă trimeată la Vaslui în tabără, ori în ţinutul Putnei la hotarul muntenesc.

— Asta ar fi veste rea?

— Nu ştiu, Ionuţ. Poate n-ar fi rea; mai bine ar fi poate să mă duc cît mai departe, la marginea pămîntului.

— Ce ai, bădiţă Simioane?

Mezinul îi dădu ocol de jur împrejur, privindu-l de sus pînă jos. Bădiţa Simion slăbise.

— N-am nimica.

— Ai ceva, bădiţă Simioane. Pe cît aş înţelege, porunca măriei sale nu-i veste rea. A sosit, ieri, carte la pîrcalabia de Neamţ, cum că să ne ridicăm fără întîrziere noi doi, domnia ta şi cu mine, împreună cu slugile noastre, să ne înfăţişăm la porunca măriei sale în Cetatea Sucevii.

— Măria sa porunceşte să mă duc la slujbă acolo?

— Nu pot şti bine; dar aşa mi se pare. „Făcînd trebuinţă măriei sale aceşti slujitori”, rosteşte cartea. Aceşti slujitori: adică domnia ta şi cu mine.

Comisul Simion se însenină. Ochiul ager al mezinului urma să-l cerceteze furiş. Totuşi Simion nu era deplin lămurit şi, în clipa următoare, îşi scutură fruntea. Se întoarse în loc şi intră în chilia lui între pielării şi hamuri lepădate prin colţuri. Mezinul îl urmă; îşi încrucişă braţele pe piept, privind cu mirare la neorînduiala încăperii. Patul pe care dormise comisul Simion era răscolit, dovadă că hodina lui fusese mai mult o răsucire pe grătar, deasupra unui jaratic. De şi abia deschisese ochii la lume, Jderul cel mic cunoştea ceva din zbuciumele nopţilor nedormite şi avea înţelegere că nimic din alte tulburări ale lumii n-ar putea să îngenunche pe Simion Jder, decît una singură, care-l zugrumase şi pe el, cu ghiare de criţă.

Simion se trînti pe un scaun scund şi-şi rezemă coatele pe

genunchi şi fruntea în palme. Ionuţ rămase în picioare.

— Cînd e porunca să ne înfăţişăm?

— Fără întîrziere.

— Atuncea să purcedem chiar acuma?

— Da, bădiţă Simioane.

— La Suceava?

— Întocmai precum spui, bădiţă Simioane. Pentru mine-i bucurie, că mi-am isprăvit osînda.

— Bine că ai isprăvit cel puţin tu. A mea începe din nou.

— Nici la Suceava nu eşti mulţămit că te duci? Acolo nu-i la capătul pămîntului. Ai vreo grijă aici? Poţi veni din cînd în cînd.

— Ce grijă vrei să am aici, afară de slujba mea, care nici pe aceea nu mi-o împlinesc bine? M-a certat şi ieri bătrînul. Are dreptate şi l-am rugat să mă ierte. Aşa încît, acuma, ori sînt eu aici, ori nu, – tot atîta-i. Rămîne Lazăr Pitărel, care-i bărbat vrednic.

— Poate te întorci pentru altele, îl ispiti mezinul. Simion nu răspunse. Ionuţ veni şi-l cuprinse de după umăr, rezemîndu-şi fruntea de tîmpla lui, viclean:

— Bădiţă Simioane, n-ai spus la nimeni?

— Ce să spun? De ce te alinţi aşa ca o muiere?

— Bădiţă Simioane, nu te-ai mărturisit nici părintelui Nicodim?

— Lasă-mă; nu-mi avea tu grija.

— Bădiţă Simioane, spune-mi mie. Ţi-i dragă o fată. Comisul se smunci îndărăt, apoi se izbi, holbat, spre Jderul cel mic.

— De unde ştii?

— De la domnia ta, bădiţă. Se vede. Altceva nu poate să fie.

Dintr-odată Ionuţ scapără într-un rîs pe care Simion nu l-ar fi aşteptat niciodată ca răspuns la năcazurile sale ascunse; după aceea se prăvăli într-o parte pe pardoseală, drept în felul lui Pehlivan, rămînînd mort, cu ochii închişi.

— Bădiţă, strigă el apoi c-un fel de nebunie, sărind în picioare şi îmbrăţişînd iarăşi pe comis; asta-i mai bună veste decît toate poruncile lui Vodă.

Comisul îl îndepărtă, apoi se supuse şi-l primi, zîmbind, în braţe.

— Nebunule!

— Ba nu-s numai eu nebun; sînt şi alţii. Spune-mi repede ce este, căci n-avem vreme de prăpădit; chiar azi trebuie să ieşim de la Timiş.

Înfăţişarea comisului se schimbă întrucîtva, subt învăluirea mezinului său. Intră şi soarele în chilie. Răzbătură din depărtare nechezări vesele de la închisorile strîjnicilor şi tretinilor:

— Haide, spune.

Comisul stătea încă la îndoială. În închipuirea lui, patima pe care avea s-o mărturisească era un lucru de scădere şi de ruşine pentru un bărbat deplin cum era el. Ca unul trecut o dată prin foc, s-ar fi cuvenit acuma să primească bătălia cu mai puţină tulburare. Însă dragostea venise din nou întocmai cu aceeaşi volbură de altădată, ceea ce era ori blăstăm, ori fapt: altceva nu poate fi. Aşa-i şi socotinţa comisoaiei Ilisafta.

Simion Jder îngînă şi cu glas acest gînd al său.

— Aşadar muţa ştie... îi răspunse încet Ionuţ.

— Ştie. Mai mult a înţeles domnia sa, decît i-am spus eu. Dumnisale nu-i place fata, de şi-i de neam.

— Cum se poate? răcni Jder cel mic. Mă rog dumnitale, cu fata are să se însoare comisoaia? Spune-mi, bădiţă, cine-i.

— Întăi să-ţi spun cum a fost întîmplarea. Eu socot că asta-i mai degrabă o rînduire de la Dumnezeu, decît de la vrăjitoarele de care grăieşte muţa. Cînd a fost înmormîntarea lui Neculai Albu cel bătrîn, pîrcalabul, a venit de la Cuejdiu un călăreţ la curte la Timiş cu mare rugăminte de la jupîneasa Anghelina, văduva pîrcalabului, ca să nu cumva să lipsească dumneaei comisoaia de la slujba îngropăciunii şi de la praznic. Deoarece nici una dintre jupînesele din ziua de azi nu cunoaşte aşa de bine ca dumneaei comisoaia toate cîte se săvîrşesc şi trebuiesc în asemenea împrejurare. Fiind domnia sa jupîneasa Anghelina cu inima ruptă şi friptă, într-asemenea foc al amărăciunii, nici se mai poate clinti din jilţ, nici nu mai are mintea limpede. Deci să vie comisoaia să stăpînească şi să ducă toate. Cînd a primit vestea asta, muţa a prins a plînge, după care s-a bucurat şi s-a pregătit de plecare. Numaidecît trebuia s-o întovărăşească cineva pe cale: s-o ducă, s-o ocrotească, s-o aducă înapoi.

— Eu nu mă pot duce, îmi spune domnia sa comisul Manole. Atîtea are să-mi spuie dumneaei pe drum, încît are să trebuiască să-mi facă şi mie toate rînduielile şi să mă îngroape lîngă pîrcalab. Te-aş ruga pe domnia ta, comise Simioane, zice tata, să te duci cu dumneaei, şi ţi-oi fi mulţămitor pînă la sfîrşitul zilelor mele.

Deci muţa s-a suit în rădvan şi eu am încălicat şi am dus-o la Cuejdiu, ascultînd eu cu supunere toate cîte a binevoit domnia sa

să-mi spuie. Au fost toate bine alcătuite şi săvîrşite şi n-a ieşit nimene din poruncile muţei. A plîns şi domnia sa cu mare glas, după cuviinţă, şi a ocrotit pe toţi oaspeţii în jurul domniei sale, la praznic, şi jupîneasa Anghelina a fost tare mulţămită că s-au isprăvit toate cu bine. Eu am găsit doi prietini şi stam aşa de vorbă cu ei, ca unul care n-are altă treabă. Vine lîngă noi şi Niculăieş Albu, feciorul răposatului. Frumos băiet şi vrednic; însă nu mi se părea deloc întristat. Umbla cu capul gol, cum e rînduiala feciorilor mortului, însă avea pe el strai prea împodobit pentru acea călătorie din urmă a părintelui său. Ne pofteşte în chilia sa şi ne cinsteşte cu vin. După asta ne scoate în cerdac şi ne roagă să priveghem la lumea strînsă, să-i spunem care jupîneasă şi care jupîniţă ne place mai mult. Atuncea mi-a arătat el o jupîniţă subţire şi balaie.

— O vezi? mă întreabă.

— O văd. A cui e?

— Uită-te lîngă dînsa, la stînga, se află o jupîneasa naltă, grasă şi frumoasă. Aceea-i mama ei. Şi mai încolo un boier mare, smolit şi cu nas coroiat, care grăieşte c-un fel de blîndeţă. Acela-i tatăl ei şi-l chiamă Iaţco şi-i cel mai bogat om din Ţara Moldovei. Din pricina acestui Iaţco, prietenilor, a pătimit şi s-a îngropat pîrcalabul cel bătrîn Albu. Să-mi răspundeţi dacă nu se cuvine să-şi plătească fapta sa.

Cînd a spus vorba asta, Niculăieş a rîs.

După cîte ştiam eu mai cu samă de la muţa, din cele ce-mi vorbise pe drum, într-adevăr patima pîrcalabului se trăgea dintr-o întîmplare în care au fost amestecaţi boierii pieriţi la Vaslui astă-iarnă. Întîmplarea a fost la casa lui Iaţco; iar Iaţco şi-a păstrat capul. Poate n-a fost vinovat; dar n-a fost vinovat nici pîrcalabul Albu. Poate n-au fost vinovaţi nici ceilalţi boieri, zice muţa.

Mă uitam la jupîn Iaţco, ascultînd ce-mi spune Niculăieş. Văd că a întors spre noi capul copila acelui Iaţco. Cînd a dat cu ochii de noi, a întors repede fruntea. După aceea iar s-a uitat furişat către noi. A treia oară am văzut că mă priveşte cu stăruinţă, deci se uita la mine.

Comisul Simion se opri şi întrebă, rîzînd cu puţină amărăciune:

— Din ce se scoate veninul?

— Din buruieni, bădiţă Simioane.

— Nu-i adevărat. Eu am primit veninul din ochii fetei lui Iaţco.

L-am simţit în mine ca o dulceaţă, ce-mi pătrundea toată fiinţa. Se alina un timp şi iarăşi mă străbătea.

N-o ştiam. Nu vorbisem niciodată cu dînsa. Nu-i cunoşteam numele. Băgase ea de samă ceva la mine? Într-un timp, mi-a zîmbit.

Repeziciunea asta cu care m-a prins nu-i place muţei. Cuviincios nu este pentru o jupîniţă, zice dumneaei, să zîmbească unui bărbat. Cu toate acestea, mi-a zîmbit. Uită-te la mine şi vezi în ce stare m-a adus.

În după-amiaza zilei a doua, adunarea de la Cuejdiu s-a risipit, urmă bădiţa Simion. Boierii s-au suit în rădvane şi s-au dus. Nu am înţeles de ce a venit cătră mine jupîn Iaţco şi m-a întrebat cînd plec cu jupîneasa comisoaie, deoarece şi dumnealui are acelaşi drum cu noi şi ar pofti să mergem tovărăşie.

— Nu te mira, jupîn comise Simioane, de rugămintea mea, zice jupîn Iaţco.

— Sînt mirat numai că-mi cunoşti aşa de bine numele, cinstite jupîne.

— Îţi cunosc numele şi am aflat şi de tatăl domniei tale, cinstitul comis Manole Păr-Negru. Eu am, comise Simioane, o nevastă care ştie toate din cer şi de pe pămînt, aşa cum ştiu toate nevestele. Şi mai am o copilă, care de-asemeni află toate cîte sînt pe lume. Ea m-a îndemnat să vin să te caut şi să cunosc în domnia ta pe cel mai destoinic călăreţ şi pe cel mai tare mînuitor de sabie din cîţi boieri are măria sa. Domnia ta ai prins pe feciorul Hanului Mamac şi pe fratele Hanului. Deci dă şi domnia ta laudă muierilor, care află toate. Am venit să te rog, comise Simioane, să nu te depărtezi de noi cît vom merge pe un drum, deoarece am eu o taină şi o frică, pe care am să ţi-o lămuresc altă dată cînd mă voi bucura de prietinia domniei tale.

I-am răspuns că nu trebuie să aibă nici o grijă. Toate drumurile ţării sînt subt ocrotirea măriei sale.

— Nu mă tem de hoţi de rînd, a răspuns Iaţco; am slujitori buni. Mă tem de duşmani.

Atunci mi-am adus aminte de vorbele lui Niculăieş Albu. M-am gîndit şi la altele, mai ales să văd de aproape ochii ce mă înveninaseră. Am primit rugămintea lui jupîn Iaţco. După ce am ieşit în drumul mare, l-am lăsat să se depărteze cu rădvanul şi cu slujitorii pînă ce se va alina colbul stîrnit de cai şi roţi. Urmam după aceea noi – muţa în rădvan, eu calare. La o cotitură, la margine de pădure, am zărit un căpuşor bălai privind în urmă.

Nu mult după aceea s-a întîmplat lucrul de care se temea jupîn Iaţco.

În pădure, la un dîmb prăvălatic, au ieşit din rîpă oameni armaţi, oprind caii. Slujitorii călări ai lui Iaţco au tras săbiile. Erau doi şi mi s-au părut oameni vrednici. Îndată am fost şi eu în sprijinul lor. După ce am pălit pe cîţiva dintre năvălitori, sîngerîndu-i, am rămas stăpîni. Am poruncit celor doi slujitori să-şi repeadă caii după dînşii, ca să apuce pe vreunul din ei. Dar locul era prăpăstios. Lotrii s-au mistuit în rîpă. Slujitorii s-au întors singuri. Jupîn Iaţco mi-a zis:

— Aşa-i că bănuiala mea se adevereşte?

S-a coborît din rădvan la mine şi jupîniţa. Atuncea am văzut-o de aproape şi mi s-au împainjenit privirile. Am auzit-o grăind şi n-am înţeles ce spune. Mai degrabă muţa, care ne-a ajuns din urmă, a putut-o desluşi. Mi-a spus domnia sa după aceea că fata lui Iaţco n-ar fi decît o ruscuţă bălană, cu ochii de leuştean şi cu obrajii stropiţi de pistrui. Aşa îmi place mie; dacă ar fi altfel, nu mi-ar plăcea.

După ce ne-am împrietinit noi cu felurite vorbe, am pornit iarăşi – de data asta împreună. Am mers aşa fără nici o supărare pînă la apa Cracăului. Cînd făceam cîte un popas, jupînesele nu mai conteneau din vorbă. Mai ales muţa; şi mai ales jupîneasa lui Iaţco. Aşa era de blajină jupîneasa comisoaie cu domniile lor şi aşa le zîmbea şi-i poftea, încît eu m-am încrezut; dar în inima muţei nu era nici o prietinie, precum ai să te încredinţezi singur.

Ajungem noi la apa Cracăului. Trece rădvanul lui jupîn Iaţco întăi. Cînd trecem şi noi prin vad, se întîmplă un lucru la care nu se aştepta nimeni. Se suie o roată de dinainte pe nişte bolovani şi se prăvale rădvanul într-o parte atît cît trebuia ca s-o lepede pe jupîneasa Ilisafta în baltă. Cînd a ţipat dumneaei ca înjunghiată, eu am şi fost alături, apucînd-o de-o aripă şi trăgînd-o la mine în şa. Uitîndu-mă în clipa aceea înainte, am văzut pe fata lui Iaţco rîzînd către mine. Poate rîdea mai mult de întîmplarea comisoaiei şi de fustele dumnisale muiate. Cum am ajuns pe celalalt mal, amîndouă, şi fata şi jupîneasa lui Iaţco, au fost lîngă muţa, împresurînd-o cu mîngîieri. Au dat jos pe jupîn Iaţco împingîndu-l spre rădvanul nostru, iar pe muţa au suit-o în locul lui. Au schimbat foile de pe dumneaei, au învălit-o, au doftorit-o, încît iarăşi m-am gîndit că toate acele întîmplări care urmau una după alta sînt bine orînduite în catastiful cel de sus, la Dumnezeu.

După ce s-a întemeiat asemenea prietinie, jupîneasa Ilisafta numaidecît trebuia să oprească pe străini în popas de sară, la Timiş. Trebuie întăi să se vadă şi să se afle în lume ce fel de gospodărie are domnia sa; al doilea, ce fel de plăcinte cu brînză de oaie ştie să pregătească domnia sa – dintr-acele din care a gustat şi Vodă, lingîndu-şi degetele. Toate au fost făcute cu voie-bună, ca la o primire de oaspeţi. Bucuros s-a arătat mai ales comisul Manole şi s-a împrietinit numaidecît cu jupîn Iaţco, fără nici un fel de prefăcătorie – mîncînd domniile lor un clapon fript şi bînd cîte un ulcior de vin. Iar jupîneasa Ilisafta părea şi mai bucuroasă şi mai plină de prietinie. A întrebat-o pe jupîneasa Anca a lui jupîn Iaţco despre aşa de multe, încît de la o vreme au trebuit să intre într-un ietăcel, ca să fie sfatul domniilor lor în cea mai mare taină.

Cît au stat jupînesele într-o odaie cu noi, Maruşca mi s-a părut că-i o sfîntă mucenică. Aşa-i numele ei; cel mai frumos nume.

„Mi se pare că are dreptate comisoaia, îşi zicea în sine Ionuţ; cum poate cineva să spuie că Maruşca e cel mai frumos nume?”

— Şedea dreaptă pe divan, urmă comisul Simion, privind-o, văzînd-o aevea şi zîmbindu-i; şedea dreaptă pe divan, cu mînuţele în poală. Din cînd în cînd îşi frămînta degetele; nu se uita la mine, nu rostea nici o vorbă. Dar după ce au ieşit jupînesele, fără să se grăbească s-a mişcat, a trecut pe lîngă bătrîni care se înţelegeau foarte bine din pahare, la masă; şi, după ce a ajuns în uşa deschisă, m-a întrebat să-i lămuresc ce se vede către pădure, subt asfinţitul soarelui.

M-am dus lîngă dînsa, ca să-i dau răspuns:

— Acelea-s grajdurile măriei sale. Acolo se află iepele şi mînzii; şi harmasarii cei vestiţi ai măriei sale.

Ea m-a lăsat să-i vorbesc, furişîndu-se pe sub rourusca cerdacului. Cînd am fost numai eu cu ea, am priceput cît e de înţeleaptă. Multă vreme n-aveam, căci se putea să iasă numaidecît în urma noastră jupînesele. Aş fi vrut să-i spun totuşi ceva, de şi nu ştiam ce. Ea mi-a arătat îndată că n-am nevoie de vorbe. A venit sub braţul meu şi şi-a rezemat fruntea de mine. Am ameţit, am închis ochii. Aici comisoaia are poate dreptate: m-a împuns în inimă. Am cuprins-o şi ea a ridicat gura spre mine, voind parcă să strige, – dar s-a supus numaidecît şi a tăcut. Cînd am vrut s-o sărut a doua oară, mi-a ieşit uşor de sub braţ; a trecut în cerdac, pe urmă a intrat în odaie şi s-a aşezat iar pe

divan, cu ochii plecaţi, ca o sfîntă mironosiţă.

Cum am înţeles focul întru care am intrat, am pornit spre pădure, pe jos şi cu capul gol, ca să mă răcoresc şi să cuget. Nici nu m-am putut răcori, nici n-am putut cugeta. Cînd m-am întors, se întuneca; jupîneasa Ilisafta poruncise să se aprindă lumînări şi să se întindă iar masa.

Comisul Simion se opri.

— Pe urmă? îl îndemnă Jder cel mic.

— Atîta-i.

— Cînd s-a întîmplat? nu mi-ai spus pînă acuma nimica.

— S-a întîmplat de puţină vreme, în vara asta. De atuncea ai mai fost tu la Timiş; dar era într-o vreme cînd încă mă stăpîneam. Acuma-i gata; nu mai pot; mă ia puhoiul la vale.

— Bădiţă Simioane, după ce-i vedea-o iar, ai să te potoleşti.

— Într-adevăr, de-atunci n-am mai văzut-o. Dacă Vodă porunceşte să mă duc la Suceava, cred c-am s-o caut. Jupîn Iaţco are aşezare destul de apropiată de Cetatea măriei sale. Numai să nu fie vreun duh şi o înşelare, cum spune muţa. Dumneaei îmi ascunde necontenit în straie buruieni descîntate. Nana Chira cunoaşte mai ales desfacerile de farmec şi mai cu samă de farmec de dragoste. Dar eu nu cred nimica; nici nu primesc să-mi desfacă. Ştiu eu ale mele.

Fraţii rămaseră o vreme tăcuţi, privind afară, pe uşa deschisă. Soarele biruise cu desăvîrşire, risipind negurile şi umplînd de strălucire tăpşanul Timişului. Ionuţ avu o clipă de vis mîhnit şi de păreri de rău, apoi îşi scutură fruntea. Aceeaşi mişcare o făcu şi comisul Simion. Chiar atunci se auzi afară glasul comisului Manole şi Lazăr Pitărel se ivi în uşă.

— Acuma eu şi bătrînul sîntem împăcaţi, zise comisul Simion către Jder cel mic. El îmi ţine partea; spune că să mă grăbesc, cît mai are putere să joace la nuntă. Muţa însă e potrivnică.

Amîndoi ieşiră în soare. Comisul Manole nici n-avu vreme să descalece. Mezinul se căţărase la el, cuprinzîndu-l şi îmbrăţişîndu-l.

— Du-te degrabă devale, îi porunci bătrînul, desfăcîndu-se din braţele lui; te-aşteaptă comisoaia, ca să te judece pentru toate răutăţile pe care le săvîrşeşti. Am înţeles că pe comisul Simion îl chiamă la Suceava măria sa. Bună veste, care deasemenea nu-i place comisoaiei. De ce trec anii, de ce-i plac dumnisale comisoaiei tot mai puţine lucruri. Am înţeles eu că doreşte iar o tinereţă; dar asta nu se mai poate. N-ai pornit?

— Mă duc numaidecît, cinstite comise şi dragă tătuţă; îl aştept numai pe bădiţa Simion.

— Lasă-l pe el. Trebuie întăi să ne sfătuim, să vedem cum rămîn treburile de aici. După aceea şi-a lua caii, boclucurile ş-un slujitor ş-a coborît devale.

Comisul Simion asculta cu fruntea plecată ce se spune şi se plănuieşte, supunîndu-se destinului.

Jder cel mic încălecă şi coborî la curte.

Cum pătrunse în cerdacul de dindos, simţi în nări miroaznă de găină friptă. Şi cum vîrî capul pe uşă, se simţi cuprins şi îmbrăţişat.

— Ia să-ţi dai samă, tu răutate a lumii, îl mustră jupîneasa Ilisafta, cum cutezi să treci în altă parte, cînd drumul tău era întăi aici, la maică-ta?

— Dragă muţă, bate-mă şi pe urmă iartă-mă. Am dus poruncă grabnică lui bădiţa Simion.

— Am auzit. Vină după mine; spune-mi cît ţi-i de foame. Nu atîta pentru foamea ta te-aduc aici, în camara asta, cît ca să mă pot aşeza. De la o vreme, mă tot dor picioarele. De două săptămîni, nu pot dormi noaptea. Nu ştiu ce să fac, dragul muţei. Am chemat pe popa Dragomir să-mi cetească; am pus pe nana Chira să-mi descînte; pînă acuma n-am folosit nimica. Dac-oi ajunge cu bine la Sîntămăria cea mică, am să mă duc la un sfînt schit care se chiamă Negura. Acolo este o icoană făcătoare de minuni pentru dureri de picioare.

— Dragă muţă, zise Jder, pîndind un popas al comisoaiei, ce facem cu bădiţa Simion?

Jupîneasa Ilisafta tresări şi se zbătu pe divan, parc-ar fi ajuns-o jăratic.

— Ţi-a spus? ce ţi-a spus?

— Mi-a spus că i-i dragă fata lui Iaţco.

— Ba eu ţi-oi spune, dragu mamei, că asta-i altceva. Boala se chiamă săptămîna-chioară. El nu vede că fata aceea-i numai cît degetul? N-ai ce strînge în braţe; păr de cînepă, obraz stropit; ce vede el la dînsa? Of şi iar of! Acest fecior îmi dă multă grijă şi amărîte gînduri. Aicea vede oricine fără nici o greutate că e un fapt. I-a dat ceva în băutură; ori i-a aninat de strai o ghiară de liliac. Parcă nu ştim noi cum se săvîrşesc toate acestea? Acuma ne străduim să-l scăpăm şi nu ştiu cum oi face.

— Se tămăduieşte el singur, după ce i-a fi nevastă.

— Unde se poate asta, dragu mamei? Tu grăieşti ca un copil

neştiutor. Las’ că-i o urîtă, – asta-i una la mînă; dar eu am să-ţi spun ţie că sînt şi alte multe pricini la mijloc.

Întăi şi întăi acest Iaţco Hudici e un venetic, boier nou al măriei sale Ştefan-Vodă. El de neamul lui ar fi arman din Ucraina. Făcînd el bani mulţi cu negoţul în Ţara Leşască, a fost cu credinţă pentru coconul lui Bogdan-Vodă – şi l-a împrumutat în vremuri grele pe măria sa Ştefan cu douăsprezece mii de taleri nemţeşti. Acuma i s-au întors paralele înapoi cu dobîndă şi are avere de-o măsoară cu baniţa. Dar poate să aibă haznalele lumii; nu-i decît un eretic din tagma lui Arie. Adevărat este că s-a lepădat de păcătoşenia lui şi l-a binecuvîntat prea sfinţitul de la Suceava în legea noastră moldovenească; dar eu ştiu de la bătrînii noştri că oala veche nu se mai face nouă. Aşa că Maruşca aceea, pe lîngă toate, e şi fata armanului. Unii spun însă că nu-i copila lui Iaţco. Jupîneasa lui e ruscă din Ucraina şi s-ar fi însoţit cu Iaţco fiind văduvă şi avînd pe Maruşca. Altfel acel boier e om bun şi cu dreptate; în dragostea jupînesei, a luat de suflet pe copilă şi i-i tată mai bun decît celalalt care a lasat-o de izbelişte şi în sărăcie cu maica ei. Acela a fost un pribeag; nu se mai ştie nimic de el; a pierit la turci. Apoi te întreb: cum putem noi primi o însoţire cu o asemenea copilă, care se trage din nişte ţărani malorosieni de rînd? Descurcă-mă tu, dragu muţei, că eu nu pot. Dacă-i fata lui Hudici, nu se poate; dacă nu-i fata lui, iar nu se poate. Doamne Dumnezeule, zic eu mai degrabă, încurcate-s cărările noastre în astă lume; numai dincolo ne pui sfinţia ta pe calea cea dreaptă. Vinovat, zic eu în gîndul meu, este şi acest mărit şi slăvit Ştefan-Vodă, care îngăduie în divanul măriei sale boieri venetici. Acuma jupîn Iaţco e cneaz în Ţara Moldovei şi are cele mai mari prisăci; dar înainte vreme a fost neguţător arman. Ocrotindu-l pe jupîn Hudici şi căutîndu-i în coarne, măria sa Ştefan-Vodă a prigonit pe boierii noştri de baştină. Unora le-a luat capul. Alţii au murit de inimă rea. Aşa a fost bietul pîrcalab Albu, pe care l-am bocit şi eu. Săracii noştri boieri şi cneji de la Moldova au intrat la grea slujbă. Acest Ştefan-Vodă nu-i iartă şi nu-i cruţă, de şi domniile lor au fost temelia Ţării, pe cînd domniile treceau cum trece vîntul. Temîndu-ne de măria sa, toţi trebuie să ne supunem – zic domniile lor, după cum i-am auzit; însă oftăm după vremea de demult, cînd toate erau în puterea noastră. Ce-au să spuie domniile lor boierii de ţară cînd or vedea că feciorul cel mai mare al comisului Manole se însoţeşte cu veneticii şi arienii?

Dragu muţei, nu se poate cu niciun chip. Am pus pe nana

Chira să săvîrşească cele de cuviinţă. Dacă nu văd izbăvire cît de degrabă, apoi iau cu mine lumînări de ceară, gătite şi descîntate, ca să le duc la icoana Maicei Domnului, la schit la Negura. După aceea i-or cădea solzii de pe ochi, şi are să se mire el singur de ce i-a fost drag.

Tu o cunoşti? ai văzut-o vreodată?

— N-o ştiu, nici n-am auzit de dînsa decît acuma, dragă muţă. Însă altfel decît spui domnia ta nu poate fi. O mai chiamă şi Maruşca.

— Numele ca numele. A avut şi măria sa Ştefan-Vodă, demult, o dragoste cu asemenea nume. Însă ar fi putut să fie batîr frumoasă, – aşa cum e maică-sa jupîneasa Anca. Stam şi mă uitam la dînsele, mirîndu-mă. Ce să facem? Toate ale vieţii şi lumii sînt de mirare. Dacă mi-a primi sfînta icoană rugăciunile şi l-oi vedea pe fratele tău mai liniştit iar mie mi s-a mai alina durerea de picioare, apoi tot am să mă învrednicesc să mă duc pînă la Suceava, să mă sfătuiesc cu unele şi cu altele jupînese vechi; şi am să trec şi pe la curtea lui jupîn Hudici; astfel, dacă este cumva altă taină la mijloc, o desleg eu şi pe aceea.

Jder cel mic se veseli, fiind de părere că jupîneasa Ilisafta are să călătorească la Suceava mai ales ca să-şi vadă feciorii.

— Af şi of, Ionuţ, se tîngui comisoaia; rămîn aicea singură şi comisul Manole e tot mai tiran cu mine. Toate acestea cîte le-ai aflat acum, domnia sa nu mă sufere să i le spun. Închipuieşte-ţi că domnia sa dă învoire lui Simion. Dacă i-i dragă fata, n-are decît s-o ceară, zice domnia sa. Ha-ha! vreau să mă bucur de nepoţi! strigă iarăşi domnia sa. Ce spui tu de asta?

Jder cel mic nu găsi de cuviinţă să spuie nimic. Jupîneasa Ilisafta îl privi bănuitoare.

— Nu cumva ai şi tu vreun dor ascuns, dragu mamei? Spune repede, ca să nu te înăduşi. Aşa a stat Simion şi a tăcut săptămîni de zile, încît m-am spăriat pentru viaţa lui. Ori te înăduşi, ori crapi: aşa-i socoteala acestor suferinţi. Dacă te mărturiseşti, îţi vine o uşurare.

— Mulţămesc lui Dumnezeu, se veseli Jder, sînt în deplină sănătate. La Cetatea Neamţului nu se vede obraz femeiesc nici cu pistrui, nici fără pistrui. Rînduiala noastră este să trăim ca nişte călugări.

— Aşa-i şi la Suceava?

— Acolo-i întrucîtva altfel, comisoaie Ilisaftă. În Cetate e şi curtea măriei sale. Pe lîngă asta, acolo sînt mai multe schimburi

de oşti şi trăim şi-n tîrg la Suceava, care-i vestit tîrg în toată lumea pentru frumuseţile lui. Trebuie să-ţi mai spun, comisoaie Ilisaftă şi dragă muţă, că slujba măriei sale poate fi şi în altă parte. Măria sa ne poate trimite la tabere, ori în hotarul unguresc, ori la hotarul Ţării Leşeşti, după voia măriei sale. Pe cît s-aude, îndată ce face măria sa nuntă, ne gătim ca să batem război cu Ţara Muntenească. Mai cu samă pentru asemenea treabă ne pofteşte pe noi măria sa.

— Am auzit, am auzit! se tîngui iarăşi jupîneasa Ilisafta. Pîn-acuma a avut Domnia alte rînduieli; îşi căuta soţiile la leşi ori la unguri, între rudele crailor. N-aş putea să-ţi spun că-mi place, dar aşa a fost datina. Acuma ce-i vine măriei sale să trimeată în cealaltă lături a pămîntului să-i aducă o împărătiţă tătăroaică?

— E nepoată a împăraţilor de la Ţarigrad, muţă dragă şi jupîneasă Ilisaftă.

— Mira-m-aş! eu am auzit că-i o tătăroaică. Au moldovenii noştri asemenea slăbăciuni.

Jupîneasa Ilisafta se opri deodată, muşcîndu-şi buzele; apoi scuipă uşor asupra Jderului, descîntîndu-l:

— Nu mai şti tu toate; am spus şi eu o vorbă.

— Vorba asta, muţă, o cunosc eu, deoarece nu mai sînt prunc. Îţi sărut mîna, jupîneasă comisoaie, şi te poftesc să ierţi pe comişi pentru dragostele lor, iar măriei sale să-i îngădui să-şi aducă mireasa de unde pofteşte.

— Ştiu, ştiu, se umili comisoaia; ori mi-a plăcea mie, ori nu, împărătiţa aceea de la Mangop tot vine. Ce ştii tu de alte tătăroaice?

— Ştiu de vorbele care se spun împotriva comisului Manole. Una ar fi fost maica mea cea dintăi, pe care n-am cunoscut-o.

— Deasemenea tatarcă, spune comisul Manole, însă nu-i adevărat. Doamne Dumnezeule, oftă şi se închină comisoaia, acestea sînt muceniciile mele pe care le port cum ai purtat sfinţia ta crucea pe Golgota.

După ce-şi şterse lacrimile, jupîneasa Ilisafta se bucură însfîrşit de vederea mezinului său, îşi uită durerea de picioare şi se duse să-i aducă mîncare şi pită proaspătă. Îi puse talerul dinainte şi privi cu plăcere pe Ionuţ cum rupe cu dinţi albi şi tari ca de oţel dintr-un picior de găină friptă.

După ce se aşează iar în fundul divanului, îşi urmă sfatul.

— Supărată pentru urmările lui Vodă află că este şi cumnată-ta Candachia.

Ionuţ n-avea cînd răspunde ori întreba.

— Ştiu că eşti doritor să afli numaidecît din care pricină e supărată cumnată-ta Candachia, urmă cu plăcere jupîneasa Ilisafta. A poftit să fie pîrcalabeasă. După ce a răposat jupînul pîrcalab Albu, jupîneasa Candachia, cumnată-ta, a trimis numaidecît pe Cristea la Suceava, să intre la măria sa şi să-l roage numaidecît să se milostivească, dîndu-i pîrcalabia de Neamţu. N-a mai avut nevoie Cristea să se ducă la Suceava. De abia ne-am întors noi de la înmormîntarea pîrcalabului vechi şi s-a zvonit că a intrat în Cetate pîrcalab nou. Atuncea s-a scîrbit jupîneasa Candachia că n-are să mai aibă vînători la scară, nici n-are să trîmbiţeze buciumele pe zid, cînd are să se suie domnia sa cu soţul său la Cetate. Nici n-au să-i iasă înainte oştenii, cînd se lasă puntea pe lanţuri. A venit dumneaei aici şi s-a tînguit că de mult pofteşte să fie pîrcalabeasă şi iată, a rămas întru suferinţa răbdării. Atuncea a împins pe vistiernicul nostru Cristea să se ducă la unele adunări boiereşti, care s-au scornit după moartea pîrcalabului Albu. Se află boieri şi jupînese care au şi ei suferinţi la fel şi s-adună ca să-şi spuie unul altuia, la ureche, vorbe asupra măriei sale. S-aude că măria sa vrea să bată război la Ţara Muntenească. Să vedem. Întîiul noroc al măriei sale a fost cu Matiaş-Crai, cînd a stropşit oştile lui Matiaş-Crai la Baia. Al doilea noroc al măriei sale a fost cînd a intrat în Secuime, trimeţînd călăreţii săi să pălească pînă la Sighişoara. Atuncea a prins măria sa pe Petru Aron-Vodă şi, cînd a pus să-i deie jos capul, s-au îngurzit grumazurile tuturor. Al treilea noroc al măriei sale a fost la dumbrăvile de la Lipnic. Atuncea s-au înfricoşat tatarii, căzînd cu frunţile la pămînt. Deci avînd măria sa noroc de trei ori, a patra oară poate să nu mai aibă noroc. Căci Radu-Vodă, de la Ţara Muntenească are în sprijinul său pe turci; iar pe turci nu i-a biruit nimene niciodată de cînd e lumea şi pămîntul, fiind ei trimeşi ca o pedeapsă împotriva creştinilor şi avînd în sprijinul lor şi pe Diavol. Deci au nădejde într-a patra oară; atuncea poate se gîndesc unii să se plece la mila Radului-Vodă.

Ionuţ isprăvise piciorul de găină friptă:

— Comisoaie Ilisaftă, zise el cu obrazul plin de îngrijorare; pentru asemenea gînd au căzut capetele lui Isaiia vornicul şi a soţilor săi. Dacă n-or fi înţelepţi vistiernicii, atuncea poate să rămîie, într-o zi, şi ei scurtaţi. Nu i-ai dat domnia ta un sfat jupînesei Candachia? Asemenea adunări sînt cu primejdie. Măria

sa are legămînt de la Dumnezeu, precum au mărturisit şi comisul Manole şi starostele Nechifor; biruinţile şi slava lui sînt mai presus de oameni. Deci va birui pe Radu-Vodă şi va tăia pe cei care-şi vorbesc la ureche.

— Vai, dragu mamei, cum ţi s-au aprins ochii! Adevărat este: aşa am spus şi eu jupînesei Candachia, să adune acasă pe soţul său. Măria sa Ştefan-Vodă a împlinit doisprezece ani de domnie, şi, după cum i-a cetit planeta sa şi zodia sa acel popă învăţat din Lehia, dacă a domnit cu bine ani doisprezece, va mai domni doisprezece; iar dacă va ajunge în putere şi în anul al douăzeci şi patrulea, atuncea puterea sa va mai ţinea încă pe atîţia ani.

— Am auzit şi eu de asta.

— Aicea la noi a venit într-o sară un călugăr cam împrăştiat la minte, cu numele Stratonic. El ne-a spus despre planetă şi zodie; după aceea a poftit să-i dau de mîncare; pe cînd mînca a început a ispiti pe comis şi a-l întreba de una, de alta. Comisul Manole e ca bourul din pustie: merge drept înainte, sfărîmînd; aşa că el s-a încruntat la monah, poruncindu-i să nu mai întrebe, căci nu poate fi om trăitor în Ţara Moldovei care să nu dorească sănătate şi izbîndă măriei sale. Atunci monahul acela Stratonic s-a rugat cu umilinţă să fie iertat. După ce a ieşit comisul, însă, monahul s-a întors către mine ispitindu-mă dacă n-aş avea cumva altă părere. Eu i-am răspuns că am părere să chem înapoi pe comis – să-l întrebe iar pe dumnealui comisul dacă nu-i mulţămit cu cele ce-a aflat.

Urmînd a vorbi cu el, am înţeles că se duce către acele adunări boiereşti, deci nebunia lui trebuie să fie mai înţeleaptă decît ne închipuim noi. Cum i-am spus toate acestea, Candachia s-a suit în trăsură şi s-a dus numaidecît unde ştia domnia sa, ca să-şi aducă acasă vistiernicul.

În vremea cît comisoaia Ilisafta urma să spuie toate cîte ştia, bucurîndu-se de vederea mezinului său şi de pofta lui de mîncare, comişii ceilalţi – bătrînul şi cu Simion – coborîseră de la herghelie. Venind pînă în preajma acelei cămări, auziseră glas şi-şi plecaseră urechea, după care se depărtaseră numaidecît în vîrful degetelor, ieşind afară, ocolind casa şi trecînd în cerdacul cu rouruscă. Acolo oftară cu mulţămire, aşezîndu-se unul lîngă altul şi tăcînd. Asta era părerea lor de bine şi de rău, într-un ceas de despărţire ca acela. Slujitorul comisului Simion, cu numele Niţă Negoiţă, şi slujitorul lui Ionuţ aduceau şi grămădeau într-un colţ straie şi arme. Nana Chira, care avea înţelegere a supărărilor

şi mîngîierilor omului, aduse şi puse pe masă, lîngă cinstiţii comişi, un ulcioraş de vin de la camară. Mai veni o dată, ca să lese şi patru ulcele, după care se dădu după uşă, aşteptînd o vreme. Neauzind nimic, se duse clătinînd din cap.

Bătrînul şi feciorul se uitară unul la altul, după ce numărară ulcelele. Abia după aceea îşi dădură sama că roaba cămărăşiţă avea şi ochi, nu numai urechi, şi ştia să facă bine numărătorile. Pe poartă, prin umbra teilor, se arătă părintele Dragomir, înaintînd cu greutate şi pufnind de puterea arşiţii. Îndată după ce se arătă părintele Dragomir, se opri în urma sfinţiei sale, la poartă, ş-un tropot de cal. Veni îngrijat, la acelaşi pridvor, starostele Căliman. Socoti ulcelele, le găsi în număr potrivit şi trase la sine pe a sa.

— Gata! zîmbi comisul Manole către feciorul său.

Cum s-a aşezat părintele Dragomir, suflînd cel dintăi în fundul ulcelei, îndată a şi dat veste de mirare, cum că nu mai departe decît în nouă zile măria sa dă zvon din bucium şi scoală ţara la război. Altă lămurire nu are cutremuratul de pămînt din ajun. Cînd se va cutremura pămîntul în numărul berbecelui, a cetit dascălul Pamfil în gromovnicul lui, va fi vrajbă şi tăiere între împăraţi şi o muiere ismailiteancă va făta scorpie cu chip de om.

— Ptiu, drace! a ridicat din cealaltă parte glas Nechifor Căliman, pipăindu-şi falca de unde-i lipsea a doua măsea. La sfînta mănăstire Neamţu a fost sobor şi ieromonahii cei mai învăţaţi au deschis cărţile sfinte, ca să găsească în ele, cum se cuvine, înţelegerea a toate. S-a găsit într-o carte veche scris cum că se cutremură pămîntul atunci cînd iese la faţa mării Leviatanul; atuncea îl fulgeră soarele şi el cade iar la întuneric zvîrcolindu-se. Se adevereşte asta mai ales dacă şapte nopţi au cîntat cucoşii c-un glas schimbat ca de spaimă – stînd, în toată lumea, atunci cînd cîntă, cu pliscurile întoarse spre răsărit. Adevărat, au zis unii monahi bătrîni, care n-au somn noaptea, cucoşii au cîntat astfel cum scrie la carte. Deci se va ridica război mare împotriva limbilor păgîne. Cînd, nu se ştie anume, dar semnele s-au arătat.

Le-am spus şi feciorilor noştri asta – cînd am văzut mai ales că au poruncă să se înfăţişeze la Domnie.

— Să ştiţi, feciori, tu Onofrei şi tu Samoilă, că are să fie război.

Ei au răspuns:

— Las’ să fie.

Capitolul VII

Jderii se duc la Domnie

Cei doi Jderi, cu slujitorii lor, au intrat la Cetatea Domnească la 2 a lunii septemvrie, adică a doua zi de anul nou 1472. La ceasul al treilea al dimineţii, cînd au ajuns ei, măria sa Ştefan Vodă era în divan, ţinînd judeţ pentru o călcare de pămînturi ce s-ar fi făcut la Prut într-un loc ce se chiamă Vadu Calului. Pricinaşii erau de faţă la uşa spătăriei, împreună cu preoţii şi bătrînii lor, ca să le fie mărturie. Cum era obicei, Vodă intrase la divan după ce ascultase slujba dumnezeiască în paraclis şi luase anafura. Astfel orînduia dreptăţile pînă către vremea amiezii, după care oamenii se trăgeau la o parte, fie ca s-aştepte hrisovul domnesc întărit şi pecetluit, fie ca să se întoarcă la locurile lor, cu boieri de curte şi hotarnici, pentru desăvîrşita încredinţare a judeţului. Toată lumea se înfăţişa cu cutremur la măria sa, îngenunchind sub sabia dreptăţii sale ştiind că măria sa stă pe acest pămînt al Moldovei ca să ţie statornică rînduiala lui Dumnezeu. Cum pămîntul îşi dă roadă, aşa muritorul să-şi încheie munca, fără strîmbătate şi şireclic. Cel bun să vieţuiască la lumină între drepţi; cel rău să intre la osîndă în întuneric. Măria sa veghează neclătit la hotărîrile sale, subt ochiul lui Dumnezeu.

Pe lîngă cei cu judecata, aşteptau şi alţi oameni să aibă intrare la mila Voievodului. Unii erau meşteri zidari, alţii turnători de clopote. Se aflau si neguţători de la Liov, şi un sol al braşovenilor. Deasemeni aşteptau, sub ferestrele paraclisului, nişte cuvioşi monahi, de la Sfîntu Munte.

Un călăreţ care intrase în ceasul al treilea, în urma Jderilor, avusese singur intrare numaidecît, ca cel ce aducea veste grabnică de la pîrcalabia Cetăţii Albe.

Era ceva în legătură cu sosirea Doamnei Maria. La odăile slujitorilor, se stîrni o şoaptă de îngrijorare. Nu mult după aceea, ieşi din palat sfinţitul arhimandrit Amfilohie Şendrea. Întăi clipi din ochi în faţa soarelui; după aceea privi de jur-împrejur la lumea adunată; binecuvîntă pe cei din preajma sa fără a se opri şi-şi făcu loc de-a dreptul către pridvorul căpitanului Petrea. Privirile călugărului se aţintiră asupra Jderilor şi fraţii înţeleseră că pe dînşii îi caută sfinţia sa. Ionuţ îşi îndreptă fruntea cu fudulie, după care îşi descoperi chica, aşteptîndu-şi rîndul să sărute şi el dreapta sfinţitului Amfilohie. Comisul Simion Jder

primi cu linişte asupra sa semnul sfintei cruci. Arhimandritul îi puse mîna pe umăr:

— Măria sa cunoaşte că ai venit şi s-a bucurat, zise el. Să ai îngăduinţă, comise Simioane, pînă ce vor trece alte treburi ale norodului, după care măria sa îşi va alege un ceas pentru prietinii săi.

La glasul acela învăluitor al sfinţitului Amfilohie, comisul Simion îşi simţi inima bătînd. Ionuţ cercetă pe furiş în jur, să înţeleagă dacă au auzit şi alţii acele cuvinte. Era aproape căpitanul neamţ. Mai încolo aşteptau în picioare, rezemaţi cu spatele de zid, feciorii cei mari ai starostelui Căliman. Numai după ce Ionuţ le făcu un semn anume din sprînceană, înţeleseră că trebuie să se bucure şi ei; deci se uitară unul la altul, după aceea la Ionuţ, bucurîndu-se. În fundul privdorului, într-un cotlon mai umilit, se găseau în sfîrşit şi slugile, cu straiele şi cu armele Jderilor. Gheorghe Botezatu Tatarul mai avea să privegheze şi pe Pehlivan, să nu iasă în lume să stîrnească vreo zarvă, şi ţinea pe pumnul stîng şi eretele lui Ionuţ, dîndu-i să apuce în clonţ, una cîte una, bucăţele de carne. După trei bucăţele date eretelui, Pehlivan aştepta pe a patra care venea cătră dînsul, şi o prindea din zbor. Privirile şi fala lui Ionuţ nu scăpară nici slugilor acestora. Prin urmare – cugetau ei – la curtea măriei sale avem să trăim bine, avînd de toate cu îmbielşugare pentru pîntece şi deasemeni vreme destulă pentru somn. Pe lîngă somnul din vremea nopţii, mai este un somn, mai adînc şi mai dulce, în căldura sfîrşitului verii, afară la umbră, cînd adie o boare, ca să alunge muştele.

Sfinţitul Amfilohie se întoarse spre Jder cel mic:

— Ionuţ Păr-Negru, să-mi spui dacă cinstita comisoaie Ilisafta se află sănătoasă.

— Slavă lui Dumnezeu, şi mulţămim sfinţiei tale de întrebare.

— S-a bucurat că ţi-ai isprăvit mucenicia la Cetate la Neamţ?

— S-a bucurat, răspunse Ionuţ, simţind că i se suie sîngele pînă în albul ochilor.

— Ne dă voie oare domnia sa jupîneasa Ilisafta să te socotim între slujitorii cei mai de-aproape ai măriei sale?

Ionuţ îşi ascuţi limba ca să dea un răspuns ager; dar se opri la vreme; îi bătea şi lui inima. Monahul îl trăsese lîngă sine, acoperindu-i urechea stîngă cu stufişul sărăcăcios al bărbii.

— Cele puţin bune s-au uitat, îi şopti el.

Monahul adaose cu glas tare, ca s-audă şi slujitorimea:

— Să ştiţi că s-a apropiat ceasul celor vrednici.

Cu ochii lui cenuşii străbătu în îngrijorarea care se cetea pe feţele unora.

— Să mai ştiţi că a venit un sol, urmă el, repezit de domniile lor Luca şi Bîlco, pîrcalabi. Galioanele lui Mehmet-Sultan s-au tras din pricina furtunii într-un loc ce se chiamă Limanul lui Sfîntu Nicolai, după Clonţii-de-Fier. Îndată ce s-a luminat de la Dumnezeu vremea, s-a văzut din miazănoapte caravela genoveză, cu comoara pe care o aşteptam. Cum s-a cetit măriei sale vestea în divan, s-a făcut soare pe obrazurile tuturor cinstiţilor boieri. Să se bucure deci şi slujitorii măriei sale, după ce dumnealui pivnicerul va da la vremea prînzului cele de cuviinţă.

Vestea trecu fulger şi glasurile se învăluiră întru slava stăpînului. Străjerii de la meterezuri ridicară cuşmele în suliţi; cei de la porţi dădură strigăt din surle.

În după-amiaza acelei zile, a fost îngăduinţă să se veselească slujitorii, deci căpitanul Petrea a pus străji, ca să nu aibă îngăduinţă alţi oameni străini a trece la odăi. Nici boierului postelnic Grigoraşcu Jora nu i-ar fi fost îngăduit. Ca să nu se audă vorbele nemţilor şi siimenilor pe care le rosteau asupra boierilor. Unii dintre slujitori erau prea mînioşi la beţie şi îşi destrăbălau limba. Însă şi asupra celor blînzi şi asupra celor aprigi avea putere căpitanul Petrea, numai cu toiagul. Cînd ridica domnia sa în sus toiagul negru încrustat cu argint, toţi încremeneau ca nişte stane; numai prea uşor se clătinau şi nu îndrăzneau să răsufle.

Nici în ziua a doua măria sa n-a avut vreme destulă ca să primească pe comisul Simion şi Jder cel mic. Cătră amiaza acestei zile au sosit la Cetate comisul cel bătrîn Manole şi cu starostele Nechifor. Comisul Manole trebuia să primească porunci pentru caii alaiului nunţii. Însuşi domnia sa trebuia să călărească pe un cal domnesc, de la Cetate la mitropolia Sucevii şi înapoi. Starostele Căliman avea să înţeleagă ce fel de vînaturi şi peşte trebuiesc cuhniilor măriei sale pentru masa cea mare.

N-au putut nici bătrînii să aibă intrare la Vodă. Cum se isprăvise divanul judecăţilor, îşi aşezaseră măsuţe împrejurul măriei sale pisări, cu penele de gîscă gata. Măria sa făcea poftire la Ţara Leşască şi la Ardeal, crailor, voievozilor şi boierilor, înştiinţîndu-i cu cărţi de ţeremonia domnească din scaunul Sucevii. Ca nişte buni fraţi creştini vor fi primiţi toţi cîţi vor pofti să vie; nu le va lipsi tain şi gazdă; şi nu vor avea altăceva de făcut decît să se veselească. Alte anumite cărţi latineşti au scris

pisării pentru Voievodul Ţării Ardealului şi pentru Riga Lehiei, rugîndu-i să îngăduie boierilor moldoveni, fugari de la Petru Aron-Vodă, să se întoarcă la pămîntul lor în Moldova, unde vor găsi iertare. Pe lîngă aceste cărţi latineşti, s-au scris şi altele sîrbeşti anume pentru unii din boierii pribegi. În una s-a făcut ştiinţă de iznoavă logofătului Mihu, cel care sta fugar la Liov:

„Cu mila lui Dumnezeu, noi Ştefan-Voievod Domnul Ţării Moldovei facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor ce-o vor vedea ori o vor auzi cetită că am dat această carte a noastră domniei sale Mihului logofăt. Văzînd această carte a Domniei mele, domnia ta să vii la noi fără teamă, deoarece te-am iertat şi toată mînia asupra ta am lepădat-o din inima noastră; şi vrem să te ţinem în cinste, deopotrivă cu boierii noştri de frunte, şi cît vom fi în viaţă, nu vom mai pomeni greşalele trecute; iertate să fie, pe cinstea şi credinţa noastră creştinească, într-o zi de bucurie cînd ne vine nouă Doamnă.”

Cartea aceasta o spunea pe de rost sfinţitul Amfilohie, la pridvorul căpităniei nemţeşti, unde era sfatul cel de obşte al Cetăţii. Comisul cel bătrîn şi starostele Nechifor clătinară din cap cu neîncredere şi în semn de împotrivire.

— Să mă ierţi, sfinţia ta, zise starostele, însă eu sînt ca un cal nărăvaş al cinstitului comis Manole...

— Noi n-avem cai nărăvaşi, se lepădă comisul.

— Ptiu, drace! atuncea numai eu îs mîrţoagă cu nărav în Ţara Moldovei. Eu nu cred că Mihu s-a îndupleca. Cel ce-a răspuns dreptului cu strîmbătate e lipsit de credinţă; aşa că logofătul va fi iar surd cînd va asculta această carte de iertare. Au mai ajuns asemenea cărţi la domnia sa, şi domnia sa Mihu s-a temut să iasă din Liov. Cinstitul comis Manole ştie mai multe decît mine. Domnia sa Mihu logofătul a strigat chiar în norod vorbe împotriva stăpînului nostru şi a trimes lotri, care să fure pe Catalan, harmasarul cel bătrîn al măriei sale. Bună carte trimete măria sa: glas minciunos are s-o cetească.

— Cu toate acestea, cinstite staroste Căliman, răspunse cu blîndeţă arhimandritul, mai bine este pentru domnia sa logofătul Mihu să se supuie. Bine este şi pentru ţară, ca să nu mai fie acolo, în Lehia, viclenie şi ponegrire. Deci zic eu că numaidecît logofătul trebuie să vie să îngenunche la mila măriei sale.

— Ptiu, drace! Eu şi cu cinstitul comis cunoaştem marfa, noi

socotim că n-a trece prin vamă.

— Avem să vedem, întoarse răspuns sfinţitul arhimandrit tot cu blîndeţă. Eu am visat astă-noapte că logofătul Mihu va să se înfăţişeze la măria sa.

Bătrînii se mirară de asemenea vis. Ionuţ Jder asculta cu luare-aminte încercînd să pătrundă înţelesul ascuns al vorbelor arhimandritului. Simion îl împunse uşor cu cotul, fără să-l privească şi fără să-i spuie nimic.

De la divanul măriei sale ieşiseră boierii în ograda Cetăţii şi-şi strigau slujitorii; unora le făceau trebuinţă cai înşăuaţi; alţii, mai graşi şi mai bătrîni, aveau nevoie de trăsură. Rînd pe rînd trecură, purtîndu-şi cu fală straiele scumpe şi toiegele. Trecu şi barba înalt prea sfinţitului Teoctist. Îl împresurară monahi, aburcîndu-l în caleaşcă. Dumnealui Iaţco Hudici încălecase, închinîndu-se cuviincios către alţi boieri care treceau. Pe obrazul lui era zîmbet. Oricît se pleca spre alţii, domnia sa jupîn Iaţco se socotea cel mai în putere la curtea măriei sale, avînd galbini destui nu numai la aşezarea sa de pe Siret, ci şi la casa dumnisale de negoţ de la Cracovia. Puterea sa fiind bine cumpănită din două părţi, stătea neclintită. Închinăciunile pe care le împrăştia în dreapta şi în stînga erau o plăcere ascunsă a domniei sale. Această plăcere avea ca pavăză în afară zîmbetul acela subţire.

Cînd să pornească, jupîn Iaţco Hudici văzu obrazuri cunoscute. Descălecă numaidecît şi veni la pridvor.

— Nu poate fi pentru mine bucurie mai mare decît vederea prietinilor, zise el.

Bătrînul Manole Jder şi Simion se închinară spre el.

— Îi poftesc pe aceşti prietini la mine acasă, urmă Iaţco. Domniile lor vor găsi puţin la sărăcia mea; mă voi bucura mai mult eu de domniile lor, ca de un bun scump.

— Mă rog de iertare, jupîne, răspunse bătrînul comis; aşteptăm intrare la măria sa.

— N-aş îndrăzni să stăruiesc, cinstite comise, întoarse numaidecît cuvînt jupîn Hudici, dacă n-aş fi auzit anume de la măria sa că va să primească mîni atît pe comişii cei tineri, cît şi pe cei bătrîni.

— Dar despre staroşti nu s-a auzit nimica? se amestecă Nechifor Căliman.

— N-am auzit nimica despre staroste, zîmbi Hudici. Domnia ta eşti starostele?

— Eu sînt starostele.

— Să fii sănătos. Eu am spus prietinului meu ce am auzit de la măria sa, vorbind măria sa aşa fel ca s-ascult şi eu.

— Ptiu, drace! Atuncea cum facem cu vînatul şi cu peştele?

Părintele Amfilohie dădu numaidecît lămurire:

— Fii liniştit, staroste. Prietinul domniei tale măria sa Ştefan-Vodă te chiamă mîni, cum iese de la paraclis.

— Vra să zică tot mîni?

— Precum îţi spun.

— Atuncea de ce nu s-a auzit şi despre staroste?

— Nu se poate şti de ce nu s-a auzit, se întoarse spre el jupîn Iaţco Hudici, după ce se închină cu acelaşi zîmbet spre arhimandrit. Ai să fii îngăduitor, cinstite staroste, să iau de lîngă domnia ta pe acest prietin al nostru şi pe feciorul său comisul?

— Prietinul domniei tale mai are şi alţi feciori, mormăi nemulţămit starostele. Dinspre partea mea ia-i şi pe aceia.

— Care sînt, mă rog domniei tale? întrebă Hudici, întorcîndu-se de data aceasta spre comisul Manole.

Pînă ce se desluşiră prietiniile şi feciorii, mai trecu un pătrar de ceas. Părintele Amfilohie se retrase. Jupîn Hudici ieşi pe poarta Cetăţii mînîndu-şi de dinapoi musafirii. În frunte era Ionuţ; după aceea comisul cel bătrîn şi cu Simion. La coadă urmau slujitorii. Era alaiul cel din urmă care ieşea de la Cetate. În acest alai, cu toate încredinţările ce dădea jupîn Iaţco, cel mai fericit, însă cu desăvîrşire mut, era comisul Simion Jder.

Deci, după părerea lui, întîmplările urmau să se deşire cum erau scrise.

Comisul cel bătrîn, de şi nu-şi însuşise de la jupîneasa Ilisafta, într-un veac de om, meşteşugul bănuielilor, totuşi cunoscuse în purtarea lui Iaţco mai ales vorbele de bunăvoinţă ale măriei sale. Deasemenea bătrînul cumpănise bine şi bucuria feciorului său Simion. Jder cel mic nu dădea nici un semn; îşi flutura numai penele în vînt şi din cînd în cînd dădea pinteni calului şi se depărta înainte.

După ce trecură de marginea tîrgului Sucevii, călăreţii intrară în drumeagul Iţcanilor. Soarele dintr-odată se învălui în nouri şi vînt de la asfinţit începu să joace. Din ziua cutremurului, la acest ceas al zilei, năvălea fără greş un vînt din munte, cu ploaie viforoasă. Ploua atît cît trebuia bălţilor să nu reverse şi cîmpurilor goale să se umple de oglinzi. Aşa era cumpăneala lui Dumnezeu după secetă. Îndată după viforul de ploaie se alegea iar soarele

şi întinderile începeau să fumege aburi. Unde fusese iarbă arsă c-o săptămînă înainte, acuma începea să se frăgezească locul în coloarea buraticului.

Punîndu-şi calul în trap întins şi poftind pe tovarăşii săi să grăbească, jupîn Iaţco Hudici se tînguia de năcazurile îndurate în anul acela.

Întăi au mers prisăcile slab, arăta domnia sa. Au căzut deasemeni multe vite. Grîul a crescut numai de două palme şi a rămas rar, ca barba spînului. Mălaiul a dat prea puţin spor. Apoi din orz încaltea nu s-a ales nimic. Acuma au dat ploi. Nu crede omenirea că-i prea tîrziu? Are să aibă oare vreme iarba să se înfiripeze?

— Cîtă pagubă am avut eu, dragă jupîne comise, nimeni nu poate să ştie; numai unul Dumnezeu cunoaşte şi sfinţia sa a avea îndurare să nu mă stîng cu desăvîrşire.

— Sîntem în mîna Celui-de-sus, răspunse bătrînul comis.

— Adevărat; păcătuim, amestecînd chibzuinţa noastră puţină în rînduielile sale fără greş. Aşa am grăit eu totdeauna, însă m-am plecat şi m-am supus, fiind după aceea prea mulţămit în zilele vieţii mele de mila sa. Dacă vrea Domnul Dumnezeu, într-o săptămînă creşte iarbă pentru vite şi nasc flori pentru gîzele mele. Iar dacă nu se întîmplă asta aici, apoi binevoieşte Cel-prea-înalt să sporească preţurile negoţului. Socotind toate, văd că, la urma urmei, trebuie să ne mulţămim că sîntem sănătoşi noi, şi soţia noastră, şi copila noastră prea iubită.

Tocmai învăluirile de apă se îmbulzeau din urmă pe harmasarii vîntului, cînd călăreţii intrară la curtea lui Iaţco. Slujitorii trecură la odăile cele mici. Stăpînii se grăbiră să cerceteze masa întinsă, în sufragerie. Jupîneasa de gazdă şi fiica ei au stat tupilate la camara lor, pînă ce au ieşit oaspeţii în cerdac. Atunci dumneaei jupîneasa Anca s-a arătat singură, aducînd cu mînile sale nuci şi miere, după obiceiul casei.

Cunoscînd jupîneasa Anca pe comisul Simion, a ţipat cu mirare. A pus numaidecît bunătăţile pe masă dinaintea lui jupîn Iaţco şi a soţilor săi, şi s-a mai mirat o dată, pocnindu-şi palmele. Uitîndu-se în stînga, a cunoscut pe comisul cel bătrîn şi s-a mirat iar. A vrut numaidecît, după aceea, să ştie cine-i fecioraşul care zîmbeşte.

— Ş-acesta-i feciorul domniei tale, cinstite comise, a strigat domnia sa, bătînd a treia oară din palme. Amîndoi îţi samănă şi au pata castanie lîngă tîmplă. Poate mai ai şi alţii?

— Mai am şi alţii, mulţămesc lui Dumnezeu, care ne-a dăruit cinci feciori, apărîndu-ne de fete.

— Of! suspină jupîneasa Anca, noi n-avem decît fete.

— Una, jupîneasă Ancă, numai una, zîmbi Iaţco.

— E destul, oftă jupîneasa.

Cu deosebită pricepere a lucrurilor lumii, comisul Manole arătă vorbele înţelepciunii celei din veac, – că mai degrabă poţi păzi un cîrd de iepuri, decît o fată.

Stăpînii locului se uitară unul la altul, îngăduind şi ei asemenea veche învăţătură.

— Dar, cinstite comise Manole, adăogi înveselit de vin jupîn Iaţco, învăţătura asta adevărată a ieşit mai mult din rînduiala prostimii; pe cînd noi boierii cei mari sîntem cu multă priveghere asupra copilelor noastre. Cînd am fost cu nevasta şi copila noastră la Cracovia, acum doi ani, am poftit la mine la gazdă pe un astrolog iscusit care mi-a adeverit mai întăi numele copilei. După ce a ştiut cum o chiamă, s-a uitat în scrisorile lui şi a cetit că norocul ei va fi de şapte ori cît al maicei sale. Acuma cum se cuvine să înţelegem asemenea vorbire? Că va avea copila aceasta şapte fii şi fiice? Ori dacă eu singur am fost norocul jupînesei Anca, – atuncea bărbaţii Maruşcăi au să fie şapte?

Porunceşte-i, cinstită jupîneasa Ancă, să vie aici, să vadă pe oaspeţii noştri.

Gazda şi oaspeţii erau veseli. În cinstea acelei arătări măiestre, jupîn Hudici mai umplu o dată cupele de argint.

Comisul Simion Jder se grăbi să deşarte băutura, întunecîndu-şi ochii şi îngălbenind la faţă. Jder cel mic se silea să-şi crească ochii în cap, ca şi cum ar fi trebuit să i se arate o stea cu coadă.

Jupîneasa Anca se întoarse:

— Zice că nu vrea să vie.

— Cum nu vrea să vie? Cine nu vrea să vie?

— Nu vrea să vie Maruşca domniei tale!

— Foarte cu uimire ascult eu asemenea răspuns, se cruci jupîn Hudici. Ori nu grăieşti domnia ta, jupîneasă Ancă, ceea ce se cuvine, ori mi-am prăpădit auzul şi înţelegerea în clipa aceasta.

— Ba eu grăiesc adevărul şi domnia ta auzi bine.

— Cum ar fi cu putinţă asemenea neascultare, jupîneasă Ancă? Noi i-am dat bune învăţături şi mai cu samă am crescut-o în frica lui Dumnezeu şi a părinţilor.

— Ăsta e adevărul, se învoi jupîneasa Anca. Toate le-ai făcut domnia ta pentru dînsa. I-ai dat nu numai învăţătură, dar şi învoire să se împăuneze ca fetele şleahticilor şi să se alinte. S-arată, după cum o vede toată lumea, cu frică şi cu sfială şi-i mai cuviincioasă decît multe copile moldovence; însă într-o clipă îi vine o încăpăţînare şi întoarce fruntea. Alt leac nu-i decît s-o iei de mînă şi s-o aduci aici domnia ta singur.

— Adevărat, oftă fericit cneazul Iaţco. E copila tatei şi de noi ascultă.

Jupîneasa Anca îşi învălui foile în jurul mesei şi se aşeză în jilţul soţului său. Era grasă, albă şi frumoasă. Comisul cel bătrîn o privi cu mare plăcere. Se auziră şoapte şi paşi. Paşi amestecaţi: unii greoi, alţii mărunţi şi uşori, ca de şoarece. I s-ar fi cuvenit comisului Manole să se întoarcă spre arătarea aşteptată; însă domnia sa urmă a privi pe jupîneasa lui Hudici, care avea o căutătură dintre cele mai ciudate spre fiica ei prea iubită. Cu acea căutătură piezişă o cerceta, ca să se încredinţeze oarecum încă o dată că, pentru a se lumina cerdacul, nu era nevoie de asemenea subţirenie. Copilăria e copilărie şi frumuseţea se coace cu anii, îşi făcu în gînd socoteală comisul cel bătrîn, dînd întru totul dreptate jupînesei Anca.

O uimire la care nu se aştepta avu Jder cel mititel. Gîndul lui cel dintăi, cum dădu cu ochii de jupîniţa Maruşca, fu să sară de-a dreptul din cerdac în ogradă, să încalece şi să se tot ducă. Să alerge într-o întinsoare pînă la Timiş; să sară, să cuprindă de după gît pe jupîneasa Ilisafta Jderoaia şi să-i strige rîzînd: Muţă dragă, a ieşit dreptatea domniei tale, ca undelemnul la faţa apei.

Neîndrăznind să facă săritura, rămase locului, întorcînd ochii către luncile Siretului şi spre sclipirile depărtate de ape.

— Asta-i copila noastră! glăsui biruitor jupîn Iaţco.

— O cunoaştem, se bucură comisul Manole.

În ochii verzi ai copilei scînteia soarele. Rîdea şi-i sticleau şi dinţişorii.

Cu toate încredinţările maicii sale, nu părea încăpăţînată; dar urma să se alinte.

— Pe unii dintre musafirii domniei tale nu-i cunosc, zise ea, subţirel şi repede, tatălui său.

— Nu cunoşti numai pe comisul cel mic Ionuţ, îi dădu lămurire cneazul.

Ionuţ întoarse obrazul, ca să bucure vederea jupîniţei lui Iaţco.

— Îmi place mai mult comisul Simion, zise ea, copilăreşte.

Capitolul VIII

Ce au vorbit Jderii cu măria sa

Cînd intrară Jderii cei tineri cu bătrînul lor în cămara de taină a măriei sale, găsiră numai pe sfinţitul arhimandrit Amfilohie. Grijise candela de la iconostas şi o împrospătase cu undelemn, aprinzîndu-i o feştilă nouă de iască. Un fir de fum de tămîie se scria în lumina ferestrei, răsucindu-se spre bagdadie şi risipind mireasmă aspră. Era într-al doilea ceas al dimineţii.

Jderii se închinară către arhimandrit şi rămaseră în picioare, privind iconostasul de argint şi celelalte lucruri scumpe ale cămăruţei. Lui Ionuţ îi plăcea îndeosebi spada cea dreaptă cu mîner scump, pe care o văzuse la sărbătoarea Înălţării de la sfînta mănăstire Neamţu. Stătea în stînga iconostasului, priveghind oarecum şi ea în ceasurile de rugăciune ale măriei sale.

— Aşteptaţi, le zise arhimandritul cu glas moale, făcîndu-le semn de linişte.

Intra soarele dimineţii prin firida naltă a ferestrei. Monahul se întoarse către acea lumină, şoptind o rugăciune. După ce-şi isprăvi rugăciunea, oftă, rămînînd neclintit. Jder cel mic îşi auzea inima bătînd. Comisul Simion avea încă în el, ca o lamură de miere, dulceaţa ceasului de sară, din ajun, cînd avusese iar lîngă sine pe copila lui Iaţco. Se mişcase, vorbise şi se alintase numai pentru dînsul. Găsise prilej să se atingă de umărul lui, în trecere. Îi spusese şi cîteva cuvinte la plecare. Unele din aceste cuvinte fuseseră auzite de toată lumea; altele le auzise numai el. Mai cunoscuse cîndva această boală aprigă, dar fiinţa lui o uitase. Acuma focul se întorsese iar. Simţind în el nebunia, avea şi spaimă şi bucurie.

Bătrînul comis răsufla prelung în barba-i căruntă, apăsat de aşteptare. Totdeauna în clipa dintăi avea sfială la vederea Domnului său. Fruntea aceea înaltă, pe care o cunoscuse cîndva tînără şi senină, acum era cărunţită de grijă, deasupra unor ochi care se aspreau necontenit. Se spunea că măria sa rîde tot mai rar către prietinii săi.

„Asta nu poate să fie adevărat”, cugetă bătrînul, în neclintirea lui, privind iconostasul. Drept în lumina candelei lucea

ca o lacrimă a umbrei fruntea încununată de spini a Domnului Hristos. „Poate să fie adevărat, îşi răsucea bătrînul comis gîndurile; poate să fie adevărat, pentru multe pricini care se ştiu şi se aud. Vor mai fi fiind şi altele care nu se ştiu.”

— La ce te gîndeşti, cinstite comise? îl întrebă sfinţitul Amfilohie, tot cu glas moale.

— Mă gîndesc la ce i-om fi făcînd noi trebuinţă măriei sale... îngînă bătrînul.

Arhimandritul îl înţepă cu ochii, urmînd a zîmbi:

— Nu te gîndeşti la asta, cinstite comise Manole.

— Poate mă gîndesc la năcazurile măriei sale, mărturisi bătrînul.

Arhimandritul îl binecuvîntă:

— Fericit barbat în gura căruia nu este viclenie, cum se spune în Psalmi. Cinstite comise Manole, domnia ta ceteşti bine de şi nu cunoşti meşteşugul cărţii. S-a dat de mult poruncă voievozilor: că cel ce vrea să fie mai mare peste alţii, să fie sluga tuturor. Prostimea credea la Bizanţ că împăratul său nu face alta decît mînîncă şi doarme. Iar boierii noştri, care sînt destul de ageri, cred că luminăţia sa îi ceartă cu ură. Adevărat că fagure de miere sînt cuvintele bune şi dulceaţa lor e tămăduirea sufletelor; dar stăpînitorului, pe lîngă limbă dulce, i s-a dat şi sabie.

Simion Jder îşi scutură fruntea şi încercă să aibă luare-aminte. Vorbele înţelepţilor sînt întrucîtva încurcate, îşi făcea el socoteală în sine.

Măria sa are nevoie de slujba noastră, se desluşea Ionuţ Jder, destupîndu-şi bine urechile.

Bătrînul Jder îndrăzni să-şi dea iarăşi părerea:

— Pe cît se vede, toată lumea e ascultătoare de poruncile măriei sale.

— Care porunci? întrebă arhimandritul, întorcînd numai urechea ca s-asculte răspunsul.

— Măria sa a făcut rînduială în ţară, urmă comisul Manole; fiecare trăieşte la locul său în pace. Au fost tăiaţi lotrii şi s-au liniştit drumurile; neguţătorii nu mai au de nicăieri sminteală. Iar dregătorii domneşti sînt mai puţin graşi decît înainte vreme, avînd ceva mai multă trudă. Porunci tari au ieşit de la măria sa ca fiecare sat să-şi grijească iazul său; şi la fiecare opust de iaz să fie moară. Deasemenea nu s-a îngăduit unei obşte să n-aibă biserică întru care să se închine lui Dumnezeu. Şi fiecare obşte să aibă prisacă; să înveţe munca de la albine şi să agonisească

ceară pentru făcliile sfintelor slujbe. Măria sa poate avea mulţămire.

— Aşa este, i se poate spune cu dreptate: Primeşte, măria ta, ale tale dintru ale tale!

Părintele arhimandrit oftă.

„Ce vrea să spună acest popă?” se năcăjea să înţeleagă comisul Manole.

Călugărul păstră tăcere un timp; după aceea se dădu la o parte, lăsînd iarăşi să se vadă sub lucirea candelei trupul sfîntului Izbăvitor, pe cruce.

— Adevăr zic ţie, bătrînule, şopti el, omul nu trăieşte numai cu pîne.

Îi privi dintr-odată pe tustrei Jderii, cu ochii umeziţi şi fierbinţi. Parcă ar fi vrut să pătrundă în inima lor.

Urmă cu alt glas, mai ridicat:

— Nu ştiu dacă aveţi să înţelegeţi domniile voastre ce vreau să spun eu. Oare Dumnezeu s-a întrupat şi s-a răstignit, ca să ne umflam noi întru îmbielşugare? Dumnezeu şi stăpîn a toate fiind, de ce s-a jertfit? Au n-aţi auzit domniile voastre că Ierusalimul e spurcat de ismailiteni? Au nu ştiţi că Cetatea Împărăţiei stă sub sabia păgînului? Bisericile creştinătăţii nu mai sînt. Din aurul sfintelor odoare, meşterii de la Cazangilar-Cearşî au bătut budă, unde se scîrnăveşte Mehmet-Sultan. Vai nouă! A spus un înţelept de la Solunt că se vor adeveri vorbele lui Apocalipsis: vor veni zilele acelea cînd vor căuta oamenii moartea şi nu o vor afla! Acel înţelept de la Solunt a dovedit că în numele lui Mehmet se cuprinde numărul lui Antihrist. Şi anii cînd a ieşit el la lume, şi cînd a bătut el războaiele sale, şi cînd a detunat Ţarigradul, toţi acei ani răspund la numărul lui Antihrist. Numărul lui este 666; deci e fără credinţă, fără lege şi fără hodină. Demonul se desfătează spurcînd cuvîntul, despre care a spus sfîntul Ioan Evanghelistul că este Dumnezeu. Iar noi, după ce a pus măria sa Ştefan-Vodă rînduială în ţara aceasta şi şi-a tocmit oştile, să ne învălim în seul nostru şi să ne plecăm în culcuşul nostru ca necuvîntătoarele? Asta n-au înţeles unii dintre boieri, care-şi ascut limbile în taină împotriva măriei sale; n-au înţeles că Ştefan-Vodă are de la Dumnezeu o rînduială. Măria sa singur a cunoscut-o în inima sa; deci Dumnezeu l-a ales ostaş al său.

Ionuţ Păr-Negru se simţi mic şi-şi înghiţi lacrimile. Ceilalţi doi Jderi se ţinură cu tărie, strîngînd din fălci, dar bîntuiţi înlăuntrul lor de mare cutremur.

Sfinţitul Amfilohie îşi lăsă barba căruntă şi săracă în piept cu obidă şi-şi frămîntă mînile uscate cu degete ca de vreascuri. Nu mai voia să încredinţeze pe nimeni; era ca într-un ceas al desnădejdii sale.

— Eu umilitul Amfilohie, şopti el ca pentru sine, doresc să nu fi fost însemnat niciodată în stele ceasul întru care m-am născut. Am cunoscut Ţarigradul, desfătarea lumii, şi am învăţat la curtea cea veche a împărăţiei, la Vlaherne, şi la Sfînta Patriarhie. Am privit minunile lumii – bisericile împărăteşti şi nu le-am uitat. Şi am plîns în aceste sfinte lăcaşuri, împreună cu fraţi şi cuvioşi părinţi, Sfîntul Mormînt cotropit de limbi păgîne şi am visat izbăvitori ca acei care au mai fost odată. S-au sculat cîndva luptători ai crucii şi au venit asupra Răsăritului ca puhoaiele. Au sprijinit oştile împăratului şi au mers de au bătut Cetatea Antiohia. Acolo la Cetatea Antiohia s-a aflat, în pămînt îngropată, crucea răstignirii Domnului Isus, şi, ridicînd acea cruce, oştile creştinătăţii au cunoscut în ele puterea lui Dumnezeu, spulberînd pe ismailiteni. Atunci s-au arătat în nouri arhangheli cu trîmbiţi, ameninţînd asupra Cetăţii Ierusalimului. Deci oştile creştinătăţii au dobîndit atunci Mormîntul Sfînt. După aceea desfătările lumii făcîndu-i pe toţi să uite ceea ce nu trebuie să uităm nici într-o clipă a vieţii noastre, şi domnii şi prostimea s-au întors iar cătră ticălosul lor trup, uitînd cuvîntul; prin această viclenie a lui Belzebut s-au prăpădit iar şi Ierusalimul, şi cetăţile. Necredincioşii au cutezat să surpe şi Împărăţia.

Toate s-au făcut, ca să ne vie a treia oară desăvîrşirea înţelegerii. Căci au fost şi puhoaiele lui Han Ghinghis care au bătut asupra noastră şi asupra legii lui Hristos. Demonul n-are numai o înfăţişare şi numai un nume. Deci cînd au venit hoardele potopind şi s-au suit în munte la locul unde era baştina voievozilor, s-au înspăimîntat acei voievozi bătrîni şi au căutat sfat la luptătorii Sfîntului Ioan, care erau călugări nemţi cu arme, apărînd această margine a lumii. Atunci au ieşit voievozii de la munte la cîmpie, avînd legămînt să fie luptători pentru cruce.

Răutăţile vremurilor au împuţinat sufletul oamenilor şi mai mult, învrăjbind şi pe creştini unii cu alţii. Iar acum Dumnezeu vrea ca vrăjbile să se curme şi creştinii să-şi aducă aminte de Mormîntul Sfînt şi de Cetatea împăraţilor. Deci precum se lămureşte în cuptor aurul şi argintul, aşa s-a ales în inima măriei sale, prin voinţa lui Dumnezeu, gîndul cel bun. Bielşugul vieţii nimic nu însamnă. Măria sa vrea să agonisească Adevărului,

adică lui Hristos.

Monahul suspină cu lacrimi, ca şi cum se socotea singur. Bătu metanie sub candelă, şi-şi umili fruntea, lovind-o de pardoseala chiliei. Apoi se opri neclintit, în genunchi.

În aceeaşi înlemnire stăteau şi Jderii.

Lucirea soarelui se stinse; un nour astupă firida ferestrei. Chilia se umbri. Simion Jder tresări: băgă de samă în laturea stîngă a iconostasului chipul Maicei Domnului plîngînd. Pruncul Isus zîmbea în braţele sale; iar prea curata Fecioară plîngea. Tulburat pînă în adînc, îşi furişă privirile spre părintele său şi spre Ionuţ. În aceeaşi clipă văzură şi aceştia plîngerea Maicei Domnului şi se spăimîntară. Se uitară tustrei unul la altul, apoi iarăşi se întoarseră spre minune. Luci iarăşi soarele în fereastră; sfînta Fecioară îi privi înseninată.

Sfinţitul arhimandrit Amfilohie părea că-i uitase. Însă nu-i uitase. Veni către ei.

— Prietinilor şi fraţilor, zise el cu voce moale, ca după o trudă. Ascultaţi ce am să vă spun, înainte de a veni măria sa aici. După ce-a veni măria sa, eu nu mai pot spune nimic. De doisprezece ani am venit aici de la Sfîntul Anton şi m-am plecat la mila măriei sale. Înainte de a fi duhovnicul său, am priceput gîndul cel din adînc al măriei sale. Pe urmă am aflat de legăminte şi de jurăminte; gîndul a fost dintru început statornic în măria sa. Toate au mers bine cu voia lui Dumnezeu şi măria sa şi-a întemeiat oştile.

Au prins a umbla vorbe şi cărţi la crai şi împăraţi, ca să se ridice iarăşi crucea împotriva întunericului. Deci după unele izbînzi pe care Dumnezeu a binevoit a le îngădui măriei sale, Vodă a început a-şi face gătire. Precum se ştie, măria sa va păşi întăi asupra Radului-Vodă, ca să scoată această domnie de sub puterea lui Mehmet-Sultan. Îndată ce săvîrşeşte măria sa această faptă, se mişcă împăraţii şi craii. Iată că, înainte de a săvîrşi fapta pe care i-o porunceşte Dumnezeu, măria sa trebuie să supuie lui Dimcea gealat capetele unor boieri ai săi de frunte.

Bătrînul Manole Jder se miră cu înfricoşare.

— Asta este? Jupînesele noastre, care ştiu toate, spun altceva.

— Cinstite comise Manole, zîmbi călugărul; în ţara asta muierile grăiesc cam mult: şi la botezuri, şi la nunţi, şi la înmormîntări.

— Şi la înmormîntări… Încuviinţă comisul Manole. Pe urmă se

tulbură deodată şi nu-şi mai urmă cuvîntul.

Arhimandritul îşi ascuţi iar privirile.

— Să nu socotiţi domniile voastre că, dintre cîţi boieri sînt în Ţara Moldovei, Vodă s-a gîndit la domniile voastre, ca să vă aleagă anume, iar eu să vin şi să lămuresc toate cîte am lămurit. Taina asta a început a se vădi de mult şi eu m-am ostenit a o lămuri multor boieri ai măriei sale. Măria sa însuşi a mărturisit în faţa lui Dumnezeu şi cu jurămînt această înfricoşată taină a domniei sale; căci măria sa are pecete pe braţul său drept şi legămînt sfînt; dar boierii se dovedesc tot aşa de uşuratici, ca şi mişeii. De doi ani poate aţi băgat de samă pe obrazul şi pe fruntea măriei sale o grijă, ca şi cum l-ar roade o otravă. De multe ori stă la îndoială de sine însuşi, împovărîndu-şi inima, din pricina lumeştilor greşale ce a săvîrşit ca o fiinţă de carne şi sînge. Îndoiala măriei sale vine mai ales de la aceşti boieri umflaţi de seu care s-au destrăbălat douăzeci şi cinci de ani de cînd s-au tăiat şi s-au prigonit feciorii şi nepoţii lui Alexandru-Vodă Bătrînul. Aceea a fost viaţa desmierdată a boierilor, cînd n-au avut stăpîn. Atuncea au învăţat să se îndestuleze şi să nedreptăţească, uitînd de sufletul lor. Puţine case ale drepţilor au rămas pe acest pămînt. De trei ani, de cînd îl văd pe măria sa înveninat de răutate şi bîntuit de îndoială, am început să pîndesc pe cei puţini şi buni, alegîndu-i. Am găsit şi între cei bătrîni, să nu te superi, cinstite comise Manole, dar am găsit mai mult între boierii cei tineri. S-a iscat tulburare din pricina asta între corbii cei vechi, dar măria sa mă îndeamnă să aleg înainte grîul de neghină. Nu te-ai supărat, comise Manole?

— Nu m-am supărat; eu slujesc cu dreptate pe luminăţia sa Ştefan-Vodă. Să mărturisească şi aceşti feciori ai noştri.

Feciorii nu găsiră cuvinte; sărutară mîna părintelui Amfilohie, mulţămindu-i astfel că i-a ales şi pe ei pentru slujba măriei sale.

— Deci am început a pîndi, a căuta şi a alege dregători tineri şi oşteni buni pentru măria sa. Am înţeles că trebuie să se săvîrşească şi altceva, pentru liniştea măriei sale. Deci, fiind Petru Aron-Vodă pribeag şi fugar în Secuime, a putut fi ademenit şi prins, ca să-i cadă capul, şi să nu mai fie alt os de voievod, trăitor lîngă hotarul ţării. S-a făcut aşa şi am văzut că-i bine. Mai sînt unii boieri mari pribegi la leşi. Poate va binevoi măria sa să vă vorbească de dînşii. Eu am s-ascult, să văd ce aveţi să răspundeţi domniile voastre. Are să vă poruncească măria sa şi altele.

Sfîrşitul acestei vorbiri, cuviosul Amfilohie îl înşiră cu grabă. Urechea sfinţiei sale era aţintită şi în afară şi simţise obişnuitul zvon al apropierii lui Vodă prin gangurile palatului.

Se auzea fîşîitul de paşi al copiilor de casă. Străjile băturâ în lespezile de piatră cu mănunchiurile suliţilor. Un aprod deschise de afară uşa de stejar.

Măria sa părea mai senin la faţă. Poate dormise bine; ori poate, după cît îndrăznea să-şi închipuie Ionuţ, se bucura de vederea acestor slujitori ai săi.

Măria sa purta strai uşor de postav cafeniu şi încălţări de cordovan de un roş stîns. Era cu capul gol. Pe piept îi atîrna o cruciuliţă de aur c-un Hristos subţire tăiat în piatră de onix. Era cel dintăi dar de la Doamna Maria, rămăşiţă din comorile împăraţilor Comneni.

Jderii îngenunchiară şi sărutară mîna dreaptă a măriei sale, apoi se ridicară şi se traseră în laturea uşii.

Vodă se aşeză în jîlţ şi-i privi cu asprime. Sfinţitul Amfilohie se închină smerit cu mînile pe piept şi făcu doi paşi spre ieşire, umblînd pieziş, cu faţa întoarsă spre măria sa.

— Rămîi aici, sfinte părinte, porunci Domnul. Amfilohie Şendrea se întoarse la locul său, lîngă iconostas. Atunci măria sa vorbi şi întrebă:

— Ştie acest boier bătrîn, prietinul nostru, de ce am chemat la mine pe coconii săi?

— Ştie că luminăţia ta i-ai chemat la slujba Cetăţii şi se bucură.

Domnul zîmbi şi încuviinţă, întorcîndu-şi obrazul spre comis.

— Avem nevoie de oşteni buni, cinstite comise Manole.

— Măria ta, răspunse Jder bătrînul, aceşti feciori ai noştri nu s-au născut pentru altceva.

— Ai rostit vorbe plăcute pentru urechile noastre, cinsite comise şi prietine, zise măria sa. Vine o vreme cînd domnia noastră cerem oameni vrednici şi fără frică. Dumnezeu ne porunceşte să fim gata pentru războiul sfînt. Nu putem primi lîngă noi decît bărbaţi fără şovăire. Pe lîngă alţii, vor fi şi aceşti feciori ai domniei tale. I-am judecat bine; mai ales în sama lor ne încredinţăm domnia noastră viaţa.

— Slăvite stăpîne, cît va fi într-înşii suflare, poţi fi fără grijă.

Vodă încuviinţă, plăcîndu-i iar vorbele bătrînului.

Simion Jder avea întinsă în fiinţa lui ca o coardă de suferinţă. Ar fi vrut să mărturisească şi el o robie a credinţii lui, însă

vorbele se descîntau în el, fără răsunet în afară. Jder cel mic, însă, îşi găsi iar ascuţişul limbii sale şi-şi holbă ochii, poftind să vorbească, dar neîndrăznind.

— Ionuţ Păr-Negru vrea să ne spuie ceva... băgă de samă măria sa, zîmbind.

— Slăvite stăpîne, se hotărî Jder cel mic să-şi apere prietinii; ai binevoit să chemi sub lumina măriei tale şi pe doi vînători, feciorii starostelui Căliman. Au sosit şi ei şi aşteaptă îndurarea luminăţiei tale. Vrednici sînt; mai cu samă tari de vîrtute, cum nu se află alţi bărbaţi între noroadele măriei tale.

— Pare că i-am chemat şi pe dînşii, într-adevăr. Chematu-i-ai şi pe dînşii, sfinţite părinte Amfilohie?

— I-am chemat, stăpîne. Puţintel mai nainte pentru dînşii am vrut să ies: căci ştiu că se întristează, rezemîndu-se de zidul palatului.

Ionuţ rîse:

— Mărite stăpîne, dacă s-a supăra unul din ei, se opinteşte cu umărul şi dă jos zidurile.

— Care-i acela, meştere Ionuţ?

— Acela-i Onofrei, Sfarmă-Piatră, măria ta. Pe celalalt îl chiamă Samoilă Strîmbă-Lemne.

Măria sa binevoi să rîdă. Sfinţitul arhimandrit ieşi din chilie ca să caute pe Călimani.

În curînd îi aduse la uşă. Acolo-i opri şi le dădu sfat:

— Băgaţi de samă, feciorilor, le spuse sfinţia sa; cum intraţi în chilie la măria sa, să nu uitaţi: să vă puneţi în genunchi şi să-i pupaţi cinstita dreaptă.

Amîndoi încuviinţară mormăind asemenea sfat şi-şi plecară frunţile, ca să împungă în uşă. Aprodul deschise. Ei statură la îndoială.

— Intraţi! îi îndemnă Amfilohie Şendrea.

Cum intrară, amîndoi dădură cu ochii de iconostas şi-şi făcură grăbit cruce. Ridicînd ochii în stînga, văzură pe prietinul lor Jder şi simţiră în ei puterea îndrăznelii.

— Jupîne Ionuţ, unde-i măria sa? întrebă Onofrei.

— Aicea-i măria sa.

Ei îşi cîrniră nasurile la dreapta şi văzură pe măria sa în jîlţ. Statură în cumpănă o clipă, neştiind bine cum să facă. Se lăsară în genunchi: duşameaua chiliei se cutremură. I se părea lui Samoilă că Vodă-i cam departe de ei.

Întinse mîna ca să tragă jilţul mai încoace. Înţelepciunea lui

Onofrei îi dădu însă mai bună învăţătură. Sfarmă-Piatră se tîrîi în genunchi spre jîlţ şi Samoilă îl urmă.

— Ascultaţi, vrednicilor slujitori ai noştri, le zise Vodă; voi sînteţi cel mai bun dar pe care mi l-a putut face starostele Nechifor.

— Starostele Nechifor e tata nostru… băgă de samă Onofrei.

Jderii îi făcură semne să tacă.

— Nu mai spun nimica, mormăi el.

Vodă le porunci să se ridice şi-i aşteptă să se aline. După aceea se îndreptă spre comisul Manole.

— Cinstite comise, ascultă dorinţa domniei mele şi priveghează să se îndeplinească. De astăzi într-o săptămînă, adică vineri 11 septemvrie, dorim să ieşim sub muntele Ceahlău, la vînătoare de bouri. Starostele Căliman, precum i-am poruncit, va fi la Hangu de joi sara, cu cînii şi cu zece vînători bătrîni ai săi. Vom fi şi noi acolo joi sara, cu puţini boieri ai noştri… Ne vor însoţi aceşti slujitori de credinţă, care se află de faţă. Vineri în ziuă, starostele Nechifor va împresura urmele, – după aceea noi vom intra cu vînătorii şi cînii. Vom vedea atunci unde facem popasul de amiază.

Comisul Manole se miră:

— Să fie bouri sub Ceahlău?

— Tot aşa s-a mirat şi Căliman starostele… zîmbi măria sa.

Onofrei ridică fruntea:

— Este unul; dar pe acela nu l-a putut prinde nimene de-un vac de om.

— L-om prinde noi, hotărî Vodă.

Onofrei îşi închină fruntea. El era de altă părere; însă, dacă Vodă zice într-un fel, nu se cuvine nimănui pe lumea asta să se împotrivească.

— Mai am ceva, grăi înălţimea sa Domnul, privind cu zîmbet pe cei doi fraţi Jderi. Ascultă domnia ta, comise Simioane, şi dă-mi o deslegare.

— Ascult, săpîne, tresări Simion Jder.

— Ieri, precum se ştie, urmă Vodă, am trimes o carte de iertare boierului nostru Mihu, care se află pribeag la Liov. De cincisprezece ani stă domnia sa în pribegie. De două ori l-am cerut Craiului; de două ori i-am mai trimes cărţi de iertare. Nici Craiul nu mi l-a dat. Nici Mihu nu s-a supus. Acuma îl iertăm a treia oară şi-l poftim iar. Multe supărări am avut noi pentru uneltirile care s-au săvîrşit la vecinii noştri craii, de către unii

voievozi şi boieri pribegi. Poftim ca uneltirile să steie. Pribegii să se întoarcă la baştina lor. Căci mîni ori poimîni va binevoi Dumnezeu să arate semn, pentru începutul războiului creştinătăţii. Domnia ta ce socoteşti?

— Eu socot, Doamne, că la porunca măriei tale toată suflarea trebuie să se închine.

— Deci crezi domnia ta, comise Simioane, că boierul Mihu se va întoarce?

Simion tăcu.

— Sfinţia ta ce crezi, părinte Amfilohie?

— Dacă-mi îngăduie luminăţia ta să spun adevărul, eu socot că dumnealui logofătul Mihu n-are să deie răspuns bun nici de data asta.

— Iar gîndul domniei tale care-i, cinstite comise Manole?

— Eu îl cunosc pe logofătul Mihu ca boier trufaş şi îndărătnic, măria ta. Nici eu nu cred c-are să se întoarcă.

Jder cel mic se frămîntă, cerînd cu ochii holbaţi îngăduire să vorbească şi el. Simion Jder îl opri punîndu-i mîna pe umăr, după care se răsuci înspre Vodă:

— Cer îngăduinţă, Doamne, să spun ce credem noi – eu şi cu fratele meu Ionuţ.

— Îngăduit îţi este, comise Simioane.

— Noi socotim, slăvite stăpîne, că domnia sa logofătul Mihu va veni să îngenunche la mila măriei tale.

Vodă înălţă sprîncenele, privind într-o parte. Acolo unde privea măria sa, nu se afla logofătul Mihu.

— Are să vie să stea acolo, unde pofteşti măria ta, întări Simion Jder.

— Cînd s-ar putea întîmpla asta, comise? Poate după nunta domnească?

Simion îşi plecă fruntea. Ionuţ rînji singur, înturnînd fruntea spre ungherul chiliei.

Capitolul IX

Vînătoare domnească şi bourul cel tare de la Izvorul Alb

Măria sa porni pe neaşteptate de la Suceava, numai cu vînătorii săi şi cu slujitorii, lăsînd portar al Cetăţii pe boierul său cel nou Hărman. Siimenii care ieşiseră de la odăile lor în urma Domnului, în număr de două sute, erau sub puterea lui Simion

Jder postelnic nou al doilea. O samă din vînătorii starostelui erau duşi înainte. Deasemeni răzăşii din trei ţinuturi încălecaseră ca să vie întru întîmpinarea măriei sale la Pipirig. Acest alai petrecu Domnia pînă în valea Largului, de unde se vede ridicîndu-se pieptiş în nouri muntele Pătru-Vodă. Din acel loc pîlcurile de răzăşi cu căpitanii lor se desfăcură în două: unii apucară pe albia Bistriţei la deal, descălecînd la Borca; alţii coborîră pe albia Bistriţei la vale, făcînd popas la Călugăreni, lîngă Piatra Diavolului.

Copiii de casă întinseră masă de prînz în Poieniţa Mînzului sub culmea lui Pătru. Acolo, lîngă revărsarea brazilor şi treptele puhoaielor, se împrăştiaseră grohotişuri: unele, în chip de lespezi, de mult se înţeleniseră. În jurul lor răsăreau ici-colo din ţărîna săracă brînduşe, florile brumei. Erau cele din urmă podoabe ale toamnei; cupele lor, în care nu venea să se adape nici o gîză, aveau albăstrimea palidă a cerului. În poiană era pace; deasupra sunau şuiete; mestecenii şi cireşii însemnau pe luncă pete de aur vechi şi aramă.

Ciobanii din acel munte dobîndiseră voie de la măria sa ca să se înfăţişeze şi să închine brînză în bărbînţe şi bărbăcuţi graşi. Vodă îi primi între acele grohotişuri şi flori ale brumei.

Erau opt stăpîni de turme, cu cîte un strungar în urma fiecăruia. Fiecare din aceşti feciori aducea de căpăstru un asin, pe samarul căruia se afla aşezat ploconul. La patruzeci de paşi, în marginea poieniţii, stăpînii de turme îngenunchiară şi-şi descoperiră pletele, punînd deoparte la pămînt căciulile de berbece. Îngenunchiară şi feciorii. Numai asinii stătură în picioare; cîţiva din ei începură să zbiere din surle, cu mare uimire. Locul era plin de slujitori şi vînători domneşti; aşa mulţime nu se văzuse niciodinioară în acea parte de lume.

Măria sa trimise poruncă stăpînilor de turme să se apropie. Ei îşi lăsară căciulile în iarbă, ca să vie măgăruşii să le miroase, şi înaintară la Domnie cu capetele goale, îngenunchind iar.

— Vă mulţumim pentru darul domniilor voastre, zise Vodă.

Starostele lor îndrăzni să răspundă, ridicînd fruntea:

— Poftim sănătate luminăţiei tale, Doamne: şi să guşti măria ta din fruptul oilor noastre. Noi facem aici o brînză care se chiamă domnească; dar nu ştim dacă ajunge pînă la Cetatea măriei tale. Noi socotim aşa, slăvite Doamne, că de la munte şi pînă la Cetatea luminăţiei tale, se găsesc mulţi cloncani care o ciugulesc.

Vodă zîmbi de asemenea îndrăzneală şi pofti să i se desfacă, pe lespedea de dinaintea sa, o bărbînţă. Copiii de casă se repeziră bătîndu-se în capete spre măgăruşi. Aceştia se smunciră cu spaimă din căpestre şi se suiră pe rîpi ciocănind repede din copite. Oierii răcniră, din genunchi, cum se aflau, către strungari, cum să facă să prindă asinii, împresurîndu-i.

Bărbînţa fu adusă şi desfăcută. Vodă luă cu două degete şi gustă.

— Ia mai multă, măria ta, îl îndemnă unul dintre munteni.

Măria sa gustă şi a doua oară.

— Într-adevăr, se învoi Domnul, brînza asta e mai bună decît orişicare pe lume.

— S-o ospătezi sănătos, slăvite Doamne, se bucurară oierii.

Măria sa porunci stolnicului său să sloboadă acelor stăpîni o bute de vin, ca s-o beie cu soţii şi să cînte întru slava sa.

Oierii se bucurară a doua oară.

— Aveţi nevoie de ceva, domnilor si fraţilor? îi ispiti Vodă.

— Nu; căci ne-am îndestulat de bună-voia măriei tale. Avem destulă lărgime aici de la un uncheş al măriei tale, de la carele am şi dat muntelui nume Pătru-Vodă.

Copiii de casă slujeau masa; vînătorii hrăneau focul din preajmă cu trunchiuri întregi.

— Am înţeles, slăvite Doamne, îndrăzni iarăşi unul dintre oieri, că măria ta te duci în petrecere de vînătoare. Se află şi aicea la noi destule fiare. În vara asta au ieşit împotriva noastră, cu război, nişte urşi. Ne-am hărţuit noi cu dînşii o vreme, pînă ce-au trîntit pe Dominte într-o rîpă. Dacă nu ştii măria ta, apoi află că Dominte e baciul meu cel mai bătrîn. După ce l-au trîntit, el s-a sculat din rîpă şi s-a suit iar la război. Apoi i-am lăsat să ieie cîte-o oaie şi după aceea i-am alungat cu cînii şi cu parii.

— Sînt şi bouri? întrebă măria sa.

— Sînt. Au ei nişte locuri unde hălăduiesc şi nu-i tulbură nimeni; însă măriei tale trebuie să deie dijmă, – fiind luminăţia ta stăpîn şi al omului şi al dobitocului.

După ce alaiul purcese din nou şi ieşi iarăşi la lărgime, măria sa văzu pîclă asupra muntelui celui mare. Cînd se porunci al doilea popas, la asfinţitul soarelui, pîcla se lăsă pe poalele Ceahlăului şi piscul rămase în lumină nins, dincolo de lume şi singur ca o clopotniţă a lui Dumnezeu. Starostele Căliman ieşise în calea măriei sale, călăuzindu-l deodată într-o pustietate. Erau în nişte poieni ascunse sub zidăriile prăpăstiilor, unde bătea cu

putere, ca o vîlvoare de pojar, asfinţitul.

Siimenii apucară intrările locului, împînzind străji. Măria sa trecu numai cu cei opt vînători vechi ai starostelui, cu însuşi Căliman şi feciorii lui şi cu Jderii cei tineri, într-un afund mai adînc al singurătăţii. Cînd se opriră şi descălecară, sosi din urmă şi sfinţitul Amfilohie Şendrea.

Începea să scadă lumina.

Arhimandritul alese loc curat la marginea izvorului ce se prelingea din stîncă şi desfăcu iconostasul. Dădu sunet dintr-o simandră mică de aramă, bătînd în ea ca într-o toacă şi începu slujba de sară. Cum îngenunche măria sa în faţa imaginilor sfinte, se auzi în munte, undeva departe, o toacă de lemn răspunzînd simandrei. Vodă o asculta cu luare-aminte ca pe o cîntare a singurătăţii. După aceea se sculă din rugăciune şi veni la foc. Îndată vînătorii se mişcară, ca să pregătească palatul de noapte al Domniei.

După rînduială oamenilor de pădure, cea dintăi grijă a popasului e focul. Deci dăduseră la pămînt cu topoarele, în marginea poienii, carpeni şi fagi. Niciodată lemnul acesta n-a avut altfel de întrebuinţare în munte: vîlvătăile şi jarul carpănului si fagului au o putere tot aşa de mare ca a soarelui în dricul verii. Oamenii starostelui chibzuiră întăi o temelie de trunchi bătrîn; după aceea clădiră cu meşteşug un jertfelnic de trupuri tinere. Apoi zbătură cu amnarele în cremene, aprinzînd sori mici în vîrfuri de iască; suflară puterea aceasta în uscăciune de cetină şi muşchi, aşezînd-o sub jertfelnic; vîntul învălui deodată vîlvătăile, desfăcîndu-le în limbi aprige.

Starostele Căliman alese locul de hodină al Domniei la un molid, într-o apropiere potrivită a flăcărilor. Întăi făcu semnul crucii în scoarţă cu toporul, ca să îndepărteze nesomnul, apoi potrivi culmea colibei, pe care ceilalţi vînători sprijiniră laturile. Cu solzi de cetini alcătuiră acoperişul. Subt adăpost clădiră aşternut gros dintr-aceleaşi clomburele de brad subpuse treptat. Zvîrliră deasupra poclăzi. Vodă se aşeză în dogoarea luminii în deschizătura colibei. În partea cealaltă a focului se rînduiră vînătorii măriei sale, desfăcînd de pe ei cojoacele şi prăjindu-se cînd pe-o parte, cînd pe alta. Boierii şi sfinţitul arhimandrit se aşezară într-o lături a colibei măriei sale, unde-i ajungea fumul şi-i şfichiuiau cîteodată şi flăcările. Măria sa nu-i băga în samă, cufundat dintr-odată în gînduri.

Într-un tîrziu, măria sa chemă pe lîngă sine pe starostele

Nechifor. Într-această clipă vînătorii se mişcară, sporind năprasnic pojarul.

— Cinstite staroste Căliman, întrebă Vodă, ce răspuns ai de la oamenii domniei tale?

— Măria ta, răspunse bătrînul stînd cinchit lîngă stăpînul său; am eu doi vînători bătrîni cunoscători de bouri. Am umblat ast'dimineaţă împresurînd locurile pînă la culme. Am găsit urme la nişte hoşti. În acele gloduri se vedeau însemnate copite de bour tare alungînd două vaci. Altă urmă de taur, în acea parte de munte, nu s-a aflat. Alţi vînători au găsit în partea Bistriţei, drept cînd a stat soarele la amiază, un buluc de şase tineri, care se jucau într-o poiană. Vor fi fiind şi alţii, dar nu cutează să vie într-această singurătate, unde stăpîneşte bătrînul. Socoteala noastră este, pe cît înţeleg, să-l urmărim pe acesta. Eu îl cunosc de mult.

Voievodul asculta în tăcere, cu fruntea plecată.

— De cînd, staroste Căliman?

— Măria ta, eu îl ştiu de cînd eram ca aceşti feciori ai mei. Şi eu m-am spăriat ca şi dînşii, cînd mi s-a arătat întăia oară. Ptiu, drace!

— Cîţi ani sînt de-atuncea?

— Întîmplarea asta am avut-o, măria ta, în domnia lui Alexandru-Vodă Bătrînul. Părintele meu m-a mînat la munte să cercetez turmele, cum am mînat şi eu pe Onofrei şi pe Samoilă. Într-o zi, m-a apucat un vîrtej de ploaie şi m-am oploşit subt o stîncă. Cînd a contenit ploaia, am rămas în nour şi nu mi-am mai putut cunoaşte drumul. Cu toate acestea, fiind asupra serii şi temîndu-mă să nu mă apuce noaptea, am ieşit din locul meu, căutînd calea spre stînă. Am umblat o vreme, pînă ce s-au mişcat nourii de deasupra mea. Atuncea m-am aflat într-un loc cu desăvîrşire necunoscut. Nu-l văzusem niciodată. Eram la un prag, deasupra prăpăstiilor. Am ocolit pe după nişte desişuri, mi-am căutat calea înapoi; n-am mai găsit-o. Era încă lumină cînd, dintrodată, am auzit pufnind şi mugind. M-am lipit sub jnepeni. Bourul s-a oprit scurmînd pămîntul cu copitele de dinainte; după aceea a împuns cu coarnele în desime lîngă mine, a făcut o săritură, şi i-am auzit duduitul umbletului la vale.

După ce s-a alinat în mine groaza acelei arătări... Măria ta, era un bour mare cum nu s-a mai văzut niciodată. Cînd a slobozit muget, am băgat de samă cum i se zbate într-o parte limba neagră. Era alb. După ce s-a alinat în mine groaza acelei arătări,

am intrat pe urma lui, unde rupsese desimea cu coarnele. Cum am răzbit prin desime, am găsit alt prag. Bourul sărise de-a dreptul peste rîpă, însă eu am aflat trecere, cotind pe o muche îngustă. Atuncea am văzut în stînga schitul de sub Duruitoare. Mi s-a părut că trece într-acolo ş-o potecă. N-am putut întîrzia: am dat iar de urme şi am umblat la vale, pînă ce am cunoscut locurile.

— Domnia ta crezi că bourul e tot acela?

— Ptiu, drace! Asta-i numaidecît. Deasemeni feciorii mei l-au văzut. Şi ei spun că-i tot el. Bourii ceilalţi sînt murgi; acesta e alb.

Vodă ridică fruntea în lumină. Chemă pe staroste mai aproape.

— Adevărat să fie ce se spune, staroste Căliman, că bourul acela are stăpîn?

— Măria ta, n-am deslegare să vorbesc; e cu primejdie.

— Te dezleagă părintele arhimandrit.

— Dacă părintele arhimandrit mă desleagă şi ameninţă cu aghiasmă asupra pustiei, atuncea aş putea să grăiesc, – poruncindu-mi şi luminăţia ta.

Părintele arhimandrit veni la staroste, apăsîndu-şi mîna pe fruntea lui şi dîndu-i deslegare. Apoi căută lîngă iconostas, în laturea colibei, apă sfinţită, şi stropi în patru vînturi binecuvîntînd.

Starostele se aşeză la pămînt oftînd, cîrnind cu teamă nasul spre măria sa.

— Măria ta, acest bour alb ar fi fiind al Lui.

— Al cui anume?

— Al Lui, măria ta. M-a deslegat părintele arhimandrit, însă nu cutez, ca să nu-mi amorţească limba.

Părintele Amfilohie îi înlesni lămurirea:

— Măria ta, zise arhimandritul, starostele socoate că stăpînul bourului e Demonul, adică un vrăjitor. Bătrînii de demult l-au înfricoşat pe domnia sa; iar domnia sa crede că acesta e un legămînt ca să nu grăiască; şi a poruncit şi feciorilor domniei sale să tacă.

— Întocmai aşa este; ptiu, drace! răsuflă cu greutate starostele Nechifor. A fost obicei să lăsăm, noi stăpînii de oi, tain într-o ocniţă a muntelui, în dosul schitului de sub Duruitoare. Aşa s-a urmat pînă acum. Bourul vine, ia darul şi-l duce la peştera unde acel vrăjitor ar fi sălăşluind. Dacă n-am face aşa, s-ar isca asupra oilor o primejdie de vîrtejuri, ori o bolişte.

— Din vremuri mai vechi, a rămas cunoştinţă că la peşteră s-ar fi adăpostind un părinte schivnic.

— Măria ta, noi am ştiut altfel. Dacă ar fi fost un sfînt schivnic, l-ar fi văzut unii. Aşa, noi numai l-am auzit cîteodată strigînd şi am văzut bourul. I-am dat tainul, ca să n-avem din partea lui smintealã. Aşa se urmează şi acuma; păstrăm datina.

Starostele tăcu. Jarul focului creştea, clipind din ochi nenumăraţi de pietre scumpe. Împrejurimea era covîrşită de tăcerea muntelui şi a singurătăţii. Vînătorii, trudiţi, dormitau de cealaltă parte a vîlvătăilor. În văzduhul negru, pe sub stele, trecură cîrduri de paseri străine. Unele trîmbiţară la mari depărtări ca nişte cocoare; altele se chemară, mai aproape, cu găgăiri de gîşte sălbatice.

Căliman bătrînul le ascultă un timp; după ce se făcu iar tăcere, îşi scutură fruntea.

— Mărite stăpîne, începu el din nou cuvînt; dac-ar fi fost un sînt schivnic, nu ni s-ar fi întîmplat nouă, atunci, să vedem om fărmăcat trecînd calare pe tîrş, deasupra pădurii. Stînd noi mai mulţi la foc, în altă parte a muntelui, fiind noaptea tîrziu, ca şi acuma, l-am auzit venind ca un vînt şi strigînd: apă! apă! Unii au zis că-i om vrăjit şi trimes pe sus. Alţii ne-am temut să nu fie chiar El.

Domnul rămase un timp cu privirile visătoare aţintite asupra jaraticului schimbător. Starostele se trase la o parte.

Arhimandritul veni lîngă triptic. Măria sa se ridică, apoi îngenunche şi-şi făcu rugăciunea cu mare evlavie. Clipa aceasta o aşteptau şi străjile din fundul poienii; îşi făcură semnul sfînt şi se închinară. Jderul cel mic dormea fără nici o grijă. Postelnicul al doilea Simion trecu spre tabăra slujitorilor, în altă poiană, la un pîrău.

Nevoia sufletului măriei sale de a desface o taină, de care era legat trecutul părinţilor săi, stărui şi-n somn. Măria sa avu un vis tulburat, din care se trezi la un ceas după miezul nopţii.

În acel ceas al tăcerii de piatră se iscă în pustie un muget, care se rostogoli ca tunetul, din ponor în ponor.

Măria sa avu o înfiorare. Se trezi deplin.

Aşteptă un timp, pînă ce se înălţă din nou boncăluit, cu alt viers. Acesta era mai prelung, ameninţător şi mînios. Unul dintre vînători se sculă din locul său din umbră şi hrăni focul. Văzu pe măria sa treaz, ascultînd. Grăi pentru sine, însă aşa ca să audă şi stăpînul:

— Se bat cerbii de la ciute.

Se puse la pămînt şi adormi îndată.

Într-alt răstimp, dintrodată, detună iar pustia de mugetul cel dintăi. Măria sa cunoscu singur că acela trebuie să fie glasul bourului alb.

Căliman se ridicase în lumina jarului, ca o fantasmă, ascultînd şi el cu urechea aţintită şi cu o mînă încovoiată spre tîmplă.

— Ai auzit, măria ta? şopti el.

— Am auzit. Dintre copoi numai unul dă răspuns.

— Acela-i căţelul… lămuri starostele.

Era vorba de Pehlivan, care mîrîia foarte încet şi din cînd în cînd pufnea, cu botul înăbuşit în spuză.

Noaptea era înaltă şi senină. Găinuşa scăpătase din catapiteasmă spre asfinţit. Postelnicul Simion se întoarse de la schimbul străjii a treia. Căută în culcuş pe Jderul cel mic; îl scutură de umăr şi-i trecu mîna peste frunte. Îi şopti la ureche:

— Scoală, Ionuţ. Trebuie să te duci.

— Îs gata, bădiţă Simioane, răspunse Ionuţ, ridicîndu-se cu grabă. Aşa cum era, încă ameţit de somn, ghionti cu mănunchiul ţepuşii de vînătoare pe tovarăşii săi. După ce mormăiră răsucindu-se de două ori, Călimanii crescură în sus. Se desmeticiră şi începură a-şi culege de pe jos sculele. Gheorghe Tatarul vîrî pe Pehlivan în desagă şi se duse să-l anine la oblîncul unui cal.

Cînd cei patru vînători – Ionuţ, feciorii lui Căliman şi Botezatu – trecură printre străjile care închideau poiana, era încă întuneric, dar se simţea deasupra, în văzduh, o aburire argintie. Steaua Ciobanului săltase deasupra răsăritului. Onofrei Căliman umbla înainte, ca cel ce cunoştea mai bine drumul.

Spre revărsarea zorilor, erau intraţi pe pîrăul Buhalniţei şi de acolo ocoliră numaidecît spre zidăria muntelui, umblînd în tăcere şi înşiraţi unul după altul. Într-o margine de brădet tînăr săriră ierunci, cîrcîind. La zborul lor, Ionuţ tresări din gînduri. Pehlivan lătră o dată de la oblîncul lui Botezatu. Slujitorul îl strînse de bot şi-i porunci să tacă. Cînd începu să se lumineze stîncăria, Ionuţ se văzu între păreţi de rîpă. Caii suiau harnic o cărare destul de lină, ocolind necontenit risipituri din munte.

— Pînă la răsăritul soarelui, trebuie numaidecît să ajungem în acel loc, grăbi într-o vreme Jder pe soţii săi vînători.

— Cred că s-ajungem, răspunse Samoilă; numai dacă n-a fi rătăcit Onofrei calea.

— Dumneata n-o cunoşti? Nu vezi dac-a rătăcit ori nu?

— Ba o cunosc; dar poate mă înşel şi eu. Pe cît se vede, pînă acuma n-a rătăcit-o; dar poate s-o rătăcească de acuma înainte. Aicea, în acest munte, să ştii domnia ta că se află duhuri şi înşelări.

Onofrei îşi opri căluţul.

— Jupîne Ionuţ, grăi el întorcînd obrazu-i pălit de îngrijorare; drumul îl cunoaştem, să n-ai nici o grijă; trebuie să ne oprim puţin, ca să răsufle dobitoacele. Dacă s-aud în pisc cucoşii sălbatici, atuncea sîntem şi mai încredinţaţi că ne aflăm pe cale bună. Pe aicea nu umblă niciodată ciobanii, fiind un loc primejdios la vreme de ploi repezi; cad risipituri din păreţi şi omoară oile. Ascultaţi.

Sus, într-un pisc depărtat al înălţimii, apăruse răsfrîngerea zorilor pe luciu de stîncă. Se auzea într-acolo zuzuind un gotcan.

Mestecenii de pe coastă începură să se legene la adieri uşoare. Lumina creştea. Jder împinse înainte pe Onofrei, care rămăsese uitat ascultînd înălţimea.

Poteca dădu întăi într-o vale. De acolo se vedea luminiş de drum la stînga. Însă Onofrei coti în loc spre dreapta şi începu a sui pieptiş. După o jumătate de ceas de umblet prin întunecime, într-o rovină de izvor, ieşiră în lumină la un prag.

Soarele încă nu răsărise. Dar se vedeau deplin frămîntări de rîpi şi costişe care, din alte părţi, erau cu totul ascunse privirilor. Undeva foarte departe, sub rîpa dreaptă a muntelui, scînteia o pînză de apă în cădere: acolo era o duruitoare. Se bănuia şi un colţ de turn al unei mănăstioare. Într-acolo, înspre acel schit, trebuia să se mişte vînătoarea domnească. De la schit, în rîpile şi frămîntările care se vedeau din pragul unde cei patru vînători se opriseră, cotea o cărare. Cînd o vedeau, cînd o pierdeau din ochi, o dată într-un bunget, a doua oară printre nişte zimţi de ţancuri. În valea pe care părea că o urmează acea cărare răsucită, se învolbura cu spume o altă apă, izbucnind din afund.

— Acolo-i Izvorul Alb, dădu lămurire Onofrei Căliman.

Erau acolo nişte singurătăţi pe care, dintru începutul zidirii, oamenii nu le călcaseră. Muntele îşi risipea necontenit rîpile, şi costişele erau cu totul lipsite de păşune. Înspre Izvorul Alb locul era aşa de prăpăstios, încît numai o sălbătăciune ar fi putut avea pe acolo hăţaş cotit de intrare. Dinspre schit locul iarăşi era tare: duruitoarea curgea pe stînci oable. Prin fundul pustietăţii cărarea arăta că o fiinţă bătucise loc de umblet.

Din cele ce înţelesese de la sfinţitul arhimandrit Amfilohie, numai aici ar fi putut să aibă sălaş pustnicul – pe care vînătoarea măriei sale îl căuta. După arătarea lui Onofrei şi a lui Samoilă, de aici, din acest prag, bourul sare în desime nestrăbătută şi iese după aceea la poteca din fund.

— Aceea-i poteca bourului celui bătrîn… dădu el încredinţare. Dacă domnia ta, jupîne Ionuţ, socoţi că putem sări şi noi pe unde sare el, atuncea porunceşte să dăm pinteni cailor şi sărim.

Înţelegînd ce va să spuie fratele său, Samoilă rînji adăogind şi el o încredinţare:

— Pînă jos, ne facem mii şi fărîme.

— Totuşi, zîmbi Ionuţ, pe unde trece sălbătăciunea pot trece şi eu.

Din porunca lui Jder, descălecară şi-şi adăpostiră caii într-un brădăţel din apropiere. Ionuţ cercetă cu luare-aminte împrejurimile pragului. Se strecură în desime, într-o rîpă care părea fără fund. I se auzi glasul într-o vreme dintr-o mare depărtare, ca de pe ceea lume. Într-alt răstimp, răzbi chemarea lui din altă parte. Călimanii îi răspunseră îngrijoraţi, aplecîndu-se către întunericurile de jos.

— Strigă şi cere ceva, se desluşi la urmă Samoilă, făcîndu-şi cu amîndouă palmele pîlnie la o ureche.

— Ce cere? întrebă cu nelinişte Onofrei, Poate porunceşte să ne ducem şi noi după el.

Veni şi Gheorghe Tatarul, aplecîndu-şi urechea.

— Cere să dăm drumul cînelui, lămuri el.

Intră în brădăţel, ca să sloboadă pe Pehlivan din dăsagă. Îl aduse la prag şi-l puse pe urma lui Jder. Auzind glasul, copoiul începu să schiaune numaidecît. Se strecură în desime şi dispăru.

Dintr-altă parte a muntelui de dincolo de ţancul Izvorului Alb, începură să sune cornurile vînătorii domneşti. Răsăritul lucea înspre Panaghia, însă pe plaiul Ocolaşului se tîrîiau neguri.

Ionuţ se sui din rîpă cu cînele după el.

— Este loc de coborît, zise el. Se află un loc de trecere şi prin altă parte. Trebuie să căutăm acest coborîş de deasupra, ca să trecem cu caii în vale. Vînătoarea măriei sale rămîne în afară de rîpa asta; trebuie să ne aţinem noi la ţiitorile ei. Întăi ne lăsăm spre izvor; pe urmă încercăm să ne ridicăm la schit.

Trecerea pentru cai era mai greu de găsit. Ocoliră un gorgan de piatră, căptuşit cu tufe de afine. Desimea în partea aceea era ca o perie.

În înaintările ei cotite, vînătoarea domnească urma de la o vreme aceeaşi linie pe care o străbătuse Ionuţ cu soţii săi. Copoii ţăhneau, cînd cu glasuri înalte pe pripoare, cînd cu glas stîns, în adîncimi.

Se bănuia, din înălţimea pragului, o altă urmărire pe după laturea cealaltă a pustietăţii. Cîntau şi într-acolo cornuri şi ţăhneau înăbuşit cînii.

Vînatul fusese deci sculat şi era prigonit din două părţi, în acelaşi timp. Urmînd porunca anumită a măriei sale, postelnicul Simion Jder împînzise o parte din slujitori către acele locuri ascunse unde era bănuială, după credinţile localnicilor şi vorbele bătrînului Căliman, că-şi are aşezarea schivnicul, cel ce nu se arată niciodată oamenilor de rînd. Oştenii aveau poruncă anumită: îndată ce dau de peştera lui, stau pe loc şi trimet vestire. Căci numai măria sa poate avea îngăduinţă să intre acolo, să audă prorocire pentru gîndul cel nebiruit al măriei sale. Dacă, precum se spune şi precum se ştie că e adevărat, iese la arătare bourul cel bătrîn al schivnicului, atunci fie oştenii, fie vînătorii aveau îndatorirea să-l ţie de-aproape, căci calea bourului era tocmai aceea pe care o căutau.

După o socotinţă bună, deşi nemeşteşugită, a feciorilor lui Căliman – pe unde a trecut bourul într-alte rînduri nesilit, va să treacă numaidecît şi acum, cînd i-au adulmecat copoii urma. Fiind pustia aceasta a muntelui numai în stăpînirea lui, pe el trebuia să-l fi sculat şi-l alungă cînii vînători.

Aşa era. Ţăhnitul copoilor se apropia; într-o vreme stătu cu îndîrjire într-un pisc; după aceea înmulţi ecouri în altă vale, mai apropiată.

Jder cel mic îşi conteni cercetările şi porunci soţilor săi să stea cu luare-aminte.

Ţepuşile pîrlite la vîrf pe care le purtau nu trebuiau să le slujească decît de apărare, dacă fiara ar fi dat năvală asupra lor; însă porunca măriei sale era ca acel bour să nu fie jertfit, ci numai urmărit, – pentru ca să se afle ceea ce dorea măria sa să găsească.

Pe neaşteptate poteca pe care suiseră ei la prag începu să sune. Călimanii se holbară unul la altul şi se vîrîră cu spatele în păretele de stîncă. Ionuţ abia avu vreme să se ferească din marginea rîpii, cuprinzînd pe după cap pe Pehlivan şi grămădindu-l în pămînt. Tatarul năvălise la cai, ca să-i stăpînească. Bourul veni năprasnic la deal, fumegînd şi pufnind.

Aducea din cînd în cînd coarnele scurte spre genunchi şi împungea într-o lătură, zvîrlind spumă pe nări. Din urmă îl goneau adulmecînd patru cîni, înşiraţi unul după altul şi chefuind cu glasuri diferite. Era un bour bătrîn cu coama murgă, însă cu celălalt păr deschis aburiu. Ochii bulbucaţi negri priveau cercuiţi cu roş. Veni ca într-o bătaie de furtună, ocoli pe la prag, se cumpăni o clipă şi făcu o săritură sprintenă peste peria de afiniş.

Îndată Jder dădu drumul lui Pehlivan, care-şi scurmă drum pe dedesubt. În curînd glasul lui subţire prinse a suna în rîpă. Îmbulziţi la prag, vînătorii căutau să vadă fiara între stîncile sure din prăpastie. N-o vedeau nicăieri; căţelul totuşi o urmărea.

Cei patru cîni domneşti se opriră sus, amirosind urmele. De două ori se întoarseră îndărăt, ocoliră şi veniră iar la gorganul de piatră. Numai după ce Jder îşi dădu iarăşi drumul în rîpă, ei aflară din nou putoarea bourului şi începură să alunece la vale. Glasul căţelului se depărtase spre Izvorul Alb.

Cu multă chibzuinţă, căluţii munteneşti fură coborîţi sub mal, printr-o hrubă astupată de perdele de verdeaţă. Era un loc care părea închis ochilor. Bourul îl străpunsese cu uşurinţă pe deasupra; căţelul ajunse la el pe dedesubt. Urmînd glasul depărtat şi cotit al cînilor, Jder cel mic coborî cu piciorul rîpa, ducîndu-şi calul de căpăstru. Veneau cu anevoie şi ceilalţi după el. Cînd ajunseră destul de departe în fund, Jder se întoarse şi văzu pragul de stîncă, în înălţimea cerului. Doi vînători domneşti priveau de acolo împrejurimea pustie, neînţelegînd cum ar putea un om trece în prăpastie, fără ajutor de la paserea măiastră.

Ionuţ şi soţii săi stătură un timp pe loc, chibzuind. Cealaltă parte a vînătorii era către valea Izvorului. Într-acolo li se părea că au mînat şi cînii. Deci încălecară şi urmară cu repeziciune fundul rîpii. Nu vedeau deasupra lor decît o dungă de cer, în care umbla rotindu-se şi ţipînd din cînd în cînd un vultur negru.

Ieşiră din rîpă la o culme de piatră; după aceea ajunseră la un tăpşan pravălatic. Sub molizii cei mai din fund forfotea Izvorul Alb. Drept lîngă coamele de spumă ale izvorului, se deschidea o uşă îngustă de peşteră. Vînătorii descălecară. Jder aşteptă un timp cercetînd împrejurimea, înainte de a păşi mai nainte. Nu era nici un semn că ar fi vieţuit acolo fiinţă omenească. Nu se afla urmă de vatră afară; dinlăuntru nu ieşea fum.

Bătătura era căptuşită cu iarbă şi cu fragi. O veveriţă roşcată ieşi prin firida peşterii, care ţinea loc de fereastră; la vederea oamenilor se căţără înfricoşată pe un trunchi de molid; se duse

înşurubat pînă sus şi se dosi după o crenguţă; apoi pluti prin aer cu coada răsfirată şi ajunse în furca unui frag.

— Unde a putut trece bourul? se întreba Jder.

Glasul copoilor nu se mai auzea.

Descălecă şi lăsă în urmă pe tovarăşii săi. Păşi cu fereală pînă la intrarea peşterii. Se descoperi lîngă izvor; privi de-acolo înlăuntrul încăperii. Nu era nimic înlăuntru. Îndrăzni să pătrundă doi paşi în acea încăpere în care se mai păstra un miros vechi de fum. Cîndva, trăise aici un om. Era ş-un loc de hodină scobit în părete. Acolo îşi adunase veveriţa alune şi jir.

Ieşind la lumină, Jder îngenunche la marginea grumazului alb de ape şi-şi potoli setea. Atuncea îşi aduseră aminte şi ceilalţi vînători, ieşind din uimirea lor, şi se adăpară odată cu caii. Pe pîrăul care se împînzea la vale din bulucul izvorului, înverzea o ţesătură de buruiană străină, cu foaia grasă şi lucie. Tatarul o cunoscu; o culese şi o mestecă în gură.

— Asta-i frunza-pustnicului, zise el; stă vie şi verde în puterea iernii.

După ce au înţeles şi treaba asta, vînătorii se traseră îndărăt ascultînd pe spinările de deal din laturile acelei închisori zvonurile vînătorilor măriei sale. Nu s-auzea nimic. Nici copoii care răzbiseră în rîpă nu mai dădeau semn. Valea pustie, ocrotită de orice adiere de vînt, începea să-şi înfierbînte în soare stîncile.

Într-un tîrziu găsiră o frîntură de potecă, pe spinarea unui muncel. Din locul acela mai înalt văzură turnul schitului şi, ţinînd sfat, se îndreptară într-acolo. Porunca lui Vodă era că acolo urma să fie popasul de seară al acelei zile. Cum mişcară de pe muscel, nu mai văzură turla şi crucea schitului. După ce coborîră, doi dintre copoii domneşti le ieşiră întru întîmpinare, trudiţi şi cu limbile atîrnînd. Tatarul puse cornul la gură şi dădu şi el semn lui Pehlivan. După un sfert de ceas, îl găsiră cu pîntecele la pămînt, cu botul lîngă o umezeală ce se prelingea din stîncă. Se bucură numaidecît că a fost găsit de stăpînul său. Înştiinţare că ar fi aflat ceva despre bourul cel bătrîn nu putu da. Deasemeni veniră şi ceilalţi copoi domneşti, trudiţi de umblet. Era tîrziu şi soarele se aplecase dincolo de crucea amiezii; în toate împrejurimile depărtate nu s-auzea nici un fel de zvon, nici ţăhnit de cîne, nici glas de corn. Vînătoarea măriei sale contenise. Cei patru vînători singuratici descălecară, pentru hodina amiezii.

Oamenii n-aveau merinde cu ei; se mulţămiră să ciugulească cîteva afine. Caii găsiră, printre pietrării, puţine smocuri sărace

de iarbă. Cît statură pe loc, după obiceiul muntenilor, scăpărară şi aprinseră un foc de vreascuri. Abia după ce stîlpul subţire de fum se ridică în înălţime, auziră cornul de pe munte, din partea schitului, şi înţeleseră că e chemare pentru ei. Deci se ridicară flămînzi şi trudiţi, închingară caii şi luară drumul la deal, cotind necontenit.

Cînd se coborî soarele spre săgeţile brădeturilor, auziră aproape zvonind toaca mănăstioarei şi clopotele. Slujitorii le ieşiră întru întîmpinare, chiuindu-i. Măria sa Vodă se afla la schit şi intrase la slujba de vecernie.

Mănăstirea aceea a Duruitoarei era un adăpost numai pentru trei monarhi: un cărturar şi doi muncitori de rînd. Era ţărcuită între munţi, cu împrejmuire de zid tare şi porţi ferecate. Lîngă bisericuţă, cîteva chilii în care locuiau cuvioşii monahi şi unde aveau şi o trapeză, precum şi arhondaric, întru aşteptarea unui slăvit oaspete, care abia acum sosise.

Bourul alb fusese văzut de toţi vînătorii, însă acuma nimene nu mai ştia nimic despre el. Întîmplarea aceasta era de mirare pentru toţi şi părea o minune.

Postelnicul Simion şi Căliman bătrînul cercetară pe cei patru vînători despre cele ce văzuseră şi aflaseră şi avură un adaos în uimirea acelei zile. După ce desăvîrşiră rînduiala slujitorimii între ziduri şi la intrarea văii, postelnicul intră în bisericuţă la măria sa, ca să-i împărtăşească cele ce se mai aflaseră.

Era o bisericuţă de lemn, nu mai înaltă decît două staturi de om, avînd toate icoanele şi toate podoabele la locurile lor – însă mai grămădite şi mai mici.

Măria sa stătea în strana domnească. Părintele ieromonah Ioil slujea singur. În umbra punctată de cîteva făclioare şi candele, părea că stă în tăcere duhul lui Dumnezeu şi al muntelui.

După ce cîntă un axion întru slava măriei sale, părintele Ioil se închină către strana domnească şi pătrunse în palatul cel tainic al altarului. Măria sa ieşi la lumină urmat de postelnic.

După ce înţelese cele aflate de Jderul cei mic, chemă la poruncă pe părintele Ioil. Acesta veni cu supunere, îmbrobodit în camilafca-i cernită şi barba-i căruntă şi dădu măriei sale toate lămuririle, grăind cu supusă sfială şi stînd plecat lîngă jilţul stăpînitorului.

— Într-adevăr, slăvite stăpîne, mărturisi părintele ieromonah Ioil, la peştera de lîngă Izvorul Alb s-a aşezat acum treisprezece ani un sfinţit schivnic, carele a fost venit de dincolo de munţi,

aducînd cu el acel bour alb, pe care vînătorii măriei tale l-au văzut. Să ştii, Doamne, că acel bour e îmblînzit şi nu face nici un rău nimănui. Şi acel bour a fost slujitorul schivnicului, cît sfinţitul schivnic a trăit. Avînd ciobanii obicei să puie pentru sfinţia sa daruri într-o ocniţă în dosul schitului nostru, noi i le trimeteam legîndu-le în coarnele bourului. Cînd i se poruncea, bourul venea aici şi noi îl împovăram, după care el se întorcea devale. Voie ca să ne ducem şi să ne închinăm acelui sfînt părinte n-aveam decît după sfînta Înviere, cînd ne coboram la el cu lumini, dîndu-i vestea. Dar dacă era încă iarnă şi vifor în munte, nici atunci nu ne duceam. Aşa că schivnicul trăia singur, poruncind să nu-l cerceteze nimeni din lume, avînd el canon singurătatea şi muţenia. Era un om schilav şi bătrîn tare, slab de vîrtute, şi nouă ni se părea că-i şi cu mintea tulbure, dar el vedea şi auzea altfel decît noi, atît în somn cît şi în trezie. L-am văzut în cîţiva ani, primăvara, după sfînta Înviere, ieşind în răsăritul soarelui, îngenunchind şi punînd urechea la pămînt, – ca s-audă glasul pămîntului. Atîta ne putea spune în acea zi sfîntă, cînd avea slobozenie să grăiască. Şi ne-a mai spus că rînduiala lui a fost să ajungă pînă la măria sa; dar e slab şi a îngenunchiat aici şi are să vie măria sa la dînsul. „Căci noi sîntem prorocii acestor voievozi”, a adăogit el. După ce s-a alinat iarna, acu doi ani, de ziua lăsatului de sec, cap de primăvară, s-a întors bourul cel alb cu darurile şi atunci am înţeles că pustnicul a trecut în limanul cel fără de vifor. Ne-am coborît şi l-am căutat ca să-i aducem sfinţitul trup aici. Fusese slab, numai ca o vedenie. N-am găsit nimic la peşteră. Poate să-l fi furat puhoiul, cînd s-a dus să ia apă şi a căzut; ori poate să se fi înălţat cu aburii cînd s-a aplecat după cum îi era rînduit, ca s-asculte glasul din afund. N-am putut afla nimic. A rămas bourul singur. Uneori, cînd îl supără cînii ciobanilor, ori vînătorii, vine la noi la schit; bate cu fruntea în poarta de dindos, iar noi îi dăm aici sălaş. Cînd se cere, noi îl lăsăm iarăşi slobod.

Măria sa a stătut mult pe gînduri auzind acestea şi părea apăsat de mare părere de rău.

— Altceva nu s-a ştiut nimic? şi nu s-a aflat nimic?

— Nu s-a mai ştiut şi nu s-a mai aflat nimic, slăvite stăpîne.

— Ce glas spunea c-ascultă?

— Noi n-am putut să ştim, slăvite stăpîne. Poate cunoştea el ceva, noi însă nu înţelegeam. Avea o cunoştinţă ascunsă despre mersul stelelor şi al soarelui; cetea pe cer zodiile; ştia întocmai

noaptea sfîntă cînd se vesteşte învierea Domnului. A spus odată că ascultă să audă tropot, cînd se va ridica sfîntul mare-mucenic Gheorghie împotriva balaurului, dar eu am socotit că acestea-s vorbe de om slab.

După ce ieşi ieromonahul Ioil, ca să se îngrijească de cină şi de aşternutul măriei sale, Vodă rămase într-aceeaşi întristare plină de gînduri. Sfinţitul Amfilohie îşi desfăşură cărţile şi desfăcu iconostasul. Înălţimea sa ascultă cu gîndul dus stihurile sfinte, care totuşi pătrundeau ca o dulceaţă în simţurile sale.

Într-un tîrziu cunoscu, între vînători, lîngă uşă, pe Jder cel mic şi se întoarse spre el, cercetîndu-l chiar măria sa cu luare-aminte, asupra tuturor lucrurilor văzute la Izvorul Alb. Măria sa se miră de fragi: unii cu roadă roşie ca mărgeanul, alţii numai înfloriţi.

— Aceştia-s drept dinaintea uşii, unde stătea el şi se închina, fu de părere Ionuţ. Deasemenea, am văzut, măria ta, pe pîrău, iarba care se chiamă a pustnicului, care nu se usucă niciodată. E pusă acolo ca să-şi aducă oamenii aminte de cel ce-a sămănat-o.

Măria sa asculta, dus.

— Se închina lîngă uşa peşterii?

— Da, înălţate stăpîne. Este acolo prag de piatră. Şi de cît a îngenunchiat ani şi ani numai într-acelaşi loc, lespedea e roasă şi scobită.

— Mîni, înainte de plecare, trebuie să cobor şi eu acolo să văd acel loc... suspină măria sa.

Starostelui Căliman nu-i plăcea mîhnirea măriei sale.

— Slăvite stăpîne, fu el de părere, eu socot că nu-i adevărat.

— Ce nu-i adevărat, staroste? tresări Vodă.

— Ptiu, drace! Nu-i adevărat că schivnicul ar fi murit. Ciobanii din munţi spun că s-ar fi aflînd în viaţă la un loc cu bourul său.

Vodă îşi clăti fruntea.

— Unde putem noi găsi cheia de deslegare, părinte Amfilohie?

— Slăvite Doamne, răspunse arhimandritul, nu ne este îngăduit să credem în vrăjitorii; deci acel om sfînt s-a săvîrşit. Prorocirea pe care a ţinut-o închisă în el va lua fiinţă tot prin voia Celui-prea-înalt, cînd se va plini timpul şi cînd se vor mişca împăraţii şi craii, şi va ieşi Veneţia cu năvi pline de galbini, şi sfinţitul urmaş al apostolului Petrea de la cetatea Romei va binecuvînta pentru biruinţa dreptăţii noroadele din acea parte de lume. Atunci se va mişca şi aici pămîntul cu toate ale sale.

Vodă cugeta, cu sprînceana coborîtă pe luminile ochilor. Avea

în sine o şoaptă: Adîncurile s-au mişcat, dar noi n-am fost gata.

— Doresc să fiu singur numai cu sfinţia ta, urmă luminăţia sa cu glas. În astă sară să nu mi se aducă cina.

În acea noapte, adormind tîrziu după rugăciune, Domnul a avut o vedenie în vis, întocmai cu cea din ajun. I se arătă schivnicul înălţat pe munte şi binecuvîntînd un pojar uriaş care cuprinsese satele şi tîrgurile ţării. Însuşi măria sa stătea acum lîngă bărbatul sfînt şi simţea în sine cu mare cutremur tîlcuirea aevea a visului.

Capitolul X

Despre nunta domnească şi despre năcazurile lui Niculăieş Albu, jitnicer

Voievodul se întoarse fără întîrziere la Cetatea Sucevii, ca să gătească primirea Doamnei Maria. Pe urmă, gîndul său era statornicit în hotărîrea de a-şi desfăşura cătră miazăzi cît de degrabă amenințare de război spre hotarul ismailitenilor.

Cel dintăi boier tînăr care-i ieşi întru întîmpinare cînd se întoarse din petrecerea de vînătoare fu domnia sa Mihail Vrînceanu, spatarul cel nou. Pe acesta îl orîndui măria sa ca să iasă întru întîmpinarea împărătiţei la Iaşi, cu boieri şi călăreţi din Ţara-de-Sus. Prea vrednic şi credincios i se arăta acest boier mare-spatar. Încă n-ajunsese la căruntеţă, nici purta barbă, nici nu era mare. Dar în acel trup puţin de om negricios şi uscat era o putere de dragoste în Domnul său, ce se răsfrîngea în afară prin ochii lui mari şi bulbucaţi. După pilda lui Mihail spatar, măria sa nu înceta de o vreme să suie în trepte oameni noi, preţeluindu-i numai după vrednicie. La alte vremuri, trebuiau alţi oameni: bătăliile jertfei, pe care măria sa urma să le viseze în nopţi de nelinişte, cereau inimi arse de credinţă.

Odată cu Mihail spatar, trebuia să încalece şi postelnicul Simion Jder, cu două sute de slujitori.

Vremea de toamnă urma să fie lină; întinderile de cătră Marea scînteiau în ţesături de funigei, aninate în bolîndarii stepei.

Împărătiţa Maria ieşi de la Cetatea Albă în ziua de 8 a lunii septemvrie, după sfînta leturghie la biserica Sfîntului Ion cel Nou. Cerînd ocrotire de la acest sfînt mucenic, cum şi de la prea curata Fecioară, a cărei naştere cădea în acea zi luminată, măria sa îşi luă rămas-bun de la unii din neguţătorii genovezi care o

întovărăşiseră pe mare şi care aveau a se întoarce la Cafa cu caravela lor. Trimese printr-înşii închinăciune părinţilor săi prea iubiţi şi grădinilor încîntate de la Mangop. Niciodată în viaţă n-avea să mai vadă trandafirii de-acolo atîrnaţi pe coasta Mării Pontice; iar cu Olobei, părintele său, şi cu Despina Maria, maica sa, aveau să se adune întru duh în veacul veşnic, sub lumina cea fără de amurg.

Cu lacrimi deci se desfăcu Doamna Maria de aceste fiinţi ce se întorceau în patria sa. După ce-şi şterse pleoapele cernite cu năframă de borangic, măria sa oftă şi văzu înaintea sa pustia deşartă de toamnă şi cerul miezului-nopţii. Într-acolo, departe, erau Cetatea Sucevii şi soţul său, pe care încă nu-l cunoştea.

Pîrcalabul Luca de la Cetatea Albă îşi rîndui oştenii; trîmbiţile sunară pe ziduri; flamura domnească se sui în boldul suliţii pe turnul cel mai înalt. Caleaşca cu opt cai se urni. Doamna avea lîngă sine patru din slujitoarele sale, înveştmîntate în feregele ţesute cu fir de aur. Însăşi măria sa purta asemenea haină răsăriteană şi conduri persieneşti trandafirii. Pe sîni i se revărsau şiraguri lungi de mărgăritare. În laturile căleştei şi în urmă avea şase slujitori tatari cu coif şi suliţă, încălecaţi în şăi nalte cu scări scurte. Apoi în jur erau slujitorii Voievodului. Cel mai apropiat în laturea stîngă a căleştei se afla Luca pîrcalabul ca să deie Doamnei desluşiri în limba grecească, singura pe care măria sa o vorbea.

Alaiul merse destul de spornic pînă la cel dintîi popas, care a fost Vîrtejeni. Acolo au ieşit înaintea măriei sale optzeci de răzăşi tineri de la ţinutul Lăpuşnei, călări pe cai albi. Căpitanul lor Leca Tătăranu a închinat măriei sale pîne şi sare.

În ziua de 9, s-a făcut popas la tîrgul Lăpuşnei. Acolo s-a adaos la alaiul domnesc sfinţitul Varlaam, egumenul de la mănăstirea Zografu din Sfîntu Munte, cu soţii săi monahi. Sfinţitul Varlaam a binecuvîntat pe Împărătiţă şi i-a dăruit un firişor de lemn din crucea răstignirii, învălit într-o foiţă de aur.

Al treilea popas a fost la tîrgul Fălciului. Părintele episcop Inochentie a ieşit cu clerul său şi cu mult norod înspre laturea Prutului cădelniţînd şi binecuvîntînd pe măria sa, dînd slavă lui Dumnezeu că s-a învrednicit să vadă cinstit obrazul miresei domneşti. Hodina Împărătiţei a fost la sfînta episcopie. Cum a coborît măria sa la odăile domneşti, s-a înfăţişat domnia sa Mircea, vornic al Ţării-de-Jos, care ţine scaun de judecată la tîrgul Bîrladului, avînd cu sine doi vornicei ai săi şi o sută de călăreţi

bîrlădeni, cu cercei de flori la urechile cailor.

Foarte s-a bucurat măria sa de această privelişte pe care o vedea din cerdac. Călăreţii şi norodul înălţau cuşmele hăulind. Nu era nimene între cei de faţă ca să dea lămurire ce se spune şi ce se strigă, deoarece pîrcalabul Luca, după două zile de cale, se întorsese la Cetatea Albă. Cinstitul boier vornic de Ţara-de-Jos se trudea, fel şi chip, scurmîndu-şi barba pe dedesubt cu degetele, să grăiască în limba măriei sale, însă, neavînd suflare de la Duhul Sfînt, nu putea rosti decît cuvinte moldoveneşti şi acelea cu totul neînţelese. Deci de la un timp Împărătiţa a prins a zîmbi şi a rîde, după care a rîs şi vornicul; molipsindu-se după aceea de veselie toţi cîţi erau de faţă în cerdacul episcopesc. Băgînd de samă norodul asemenea plăcută înţelegere, a prins a rîde şi norodul, chiuind. Din porunca vornicului, umblau în preajmă, printre noroade, opt cară cu opt buţi de vin nou. Unii aprozi vorniceşti împărţeau oale nouă; alţii slobozeau vin prin cepurile buţilor: cîte patru cepuri la fiecare bute.

A fost după aceea un popas la Iaşi, în Cetăţuia Domnească. Acolo, în calea măriei sale Împărătiţa, a ieşit Simion Jder postelnic cu cei două sute de slujitori în armuri de fier luciu, pe cai negri. Singur Jder era pe cal alb. Aşa fel s-au înfăţişat acei oşteni sunînd din arme şi coborînd odată toţi din scări în aceeaşi clipă, încît inima Împărătiţei a tresărit de spaimă.

Prea sfinţitul vlădică Tarasie de la Roman a binecuvîntat şi a dat şi deslegare limbii măriei sale. Căci prea sfinţitul Tarasie grăia slobod greceşte. Adăogindu-se şi sfinţitul Varlaam de la Aton, s-a ţinut sfat despre puterea măriei sale Ştefan-Vodă, care se vădea în oştenii săi. Postelnicul Simion a păşit pînă la carîtă, a pus genunchiul stîng în pămînt şi s-a închinat. În acea clipă slujitorii cu caii de dîrlogi au stat neclintiţi, ca de stîncă. Cînd, la un semn al postelnicului, călăreţii au bătut c-un picior în pămînt şi s-au zvîrlit în şa, ridicîndu-şi caii pe loc într-o învăluire, Domniţa şi-a simţit a doua oară inima înfricoşată. Totuşi i-au plăcut acei oşteni şi a poftit să afle cine-i boierul care le porunceşte:

— E un postelnic al măriei sale, cu numele Simion Păr-Negru, a dat lămurire prea sfinţitul Tarasie.

— Văd lîngă el un alt boier mai tînăr, cu surguci alb la coif, a urmat a întreba Împărătiţa.

— Slăvită Despină, acela e fratele mezin al postelnicului, răspunse vlădica.

Domniţa zîmbi acelui mezin cu ochi îndrăzneţi.

Din Cetăţuie, în amurg liniştit de toamnă, se vedeau în mari depărtări păduri ruginite pe coaste de dealuri, şi printr-o vale, într-acele păduri curgea o apă. Sub Cetăţuie, acea apă se aduna într-un iaz întins al Domniei pe care umblau la pescuit luntri cu pînze. Pîrcalabul de Iaşi dăduse poruncă să se caute numaidecît în acea zi, fie cu năvoadele fie cu ostia, un crap de şase ocă, pentru cina Doamnei.

Întăia oară de cînd intrase în Ţara Moldovei, Împărătiţa Maria avu o simţire de linişte şi de tihnă. Călăreţii domneşti descălecaseră la odăi şi mezinul postelnicului rînduia străjile pe ziduri. Slugile de la cuhnii umblau cu grabă. Pe rîpa dinspre iaz suiau pescari, purtînd crapi ai căror solzi scînteiau în bătaia asfinţitului de soare. Dincolo de iaz, în tîrg departe, s-auzea un pristav strigînd poruncă pîrcalabească neguţătorilor, meşterilor şi mişeilor – să se bucure de sosirea luminăţiei sale Doamnei Maria. După ce se alină glasul pristavului, începură a trece pe deasupra Cetăţuiei, cu vîjîiri de vînt, raţe sălbatice venind de cătră răsărit, din bălţile de la Jijia şi curgînd înspre pojarul asfinţitului. Unele cădeau pe luciul iazului din vale. O luntre cu vîntrele umflate de boarea înserării pluti încet-încet pînă în fund, sub sprînceana pădurilor.

Însfîrşit, cel din urmă popas al Doamnei înainte de Suceava a fost tîrgul său Botoşani. Carîta s-a oprit la curţile măriei sale, sub paza aceloraşi slujitori ai postelnicului, pe care măria sa îi priveghea cu deosebită plăcere. Melinte, marele cămăraş al Doamnei, s-a înfăţişat cu cheile pe tabla de argint, îngenunchind.

— Cine este acest boier şi ce pofteşte? a întrebat zîmbind măria sa Împărătiţa.

Melinte, marele cămăraş, era prea gras şi gîfîia de trudă stînd în genunchi.

Prea sfinţitul Tarasie a dat lămurire:

— Înălţată Doamnă acesta este jupîn Melinte, mare cămăraş al măriei tale. Căci acest tîrg întru care ne aflăm în popas e tîrgul măriei tale. Aici se află buni neguţători, precum şi iscusiţi vameşi. Neguţători armeni duc mărfuri la Lehia; jidovi din Lehia şi din Ţara Nemţască vin cu postavuri şi cu piei căutînd fie miere, fie lînă, fie vite. De la toţi aceştia vameşii măriei tale iau dreptul domnesc. Deasemenea de la roadele pămîntului lasă băştinaşii partea cuvenită la cămările măriei tale.

Atunci a înţeles Doamna Maria de ce se află cămaraşul său

întru atîta îndestulare a trupului şi a poftit pe cei de faţă să binevoiască a-i ajuta acelui boier să se ridice din genunchi.

În ziua de 14 septemvrie alaiul a ajuns în vederea Cetăţii Sucevii. Puntea era lăsată; porţile se aflau deschise; străjile pe ziduri. Un pîlc de călăreţi a purces dintr-acolo în trap mare. Se vedeau între ei bărbaţi în strălucite vestminte. În frunte, cu platoşă de oţel şi coif cu pană de struţ, călărea Vodă pe harmasar alb.

Cînd fură la o bătaie de săgeată unul de altul, amîndouă alaiurile se opriră. Boierii descălecară întăi. După ce puse şi măria sa piciorul la pămînt, dregătorii îl împresurară. Coborîtă din carîtă, Împărătiţa stătu pe loc, cu vălul de matasă acoperindu-i faţa. Vodă veni repede către ea; îşi descoperi fruntea dînd unui copil de casă coiful; îşi desfăcu de pe el platoşa dînd-o altui copil de casă şi rămase în straiul său de catifea vişinie, cu cruciuliţa de aur atîrnîndu-i pe piept. Se apropie de Doamnă. Se închinară unul altuia, cuprinzîndu-şi mînile. Domnul îi ridică apoi vălul şi o îmbrăţişă cuprinzînd-o cu dreapta de după umăr.

Oştimea stătea neclintită; boierii priveau în tăcere; din tunurile cetăţii detunară bombardele. Împărătiţa tresări; apoi zîmbi; oştenii înălţară cuşmele şi coifurile cu mare glas, urînd bună venire Doamnei Moldovei. În laturea Cetăţii, spre rîpă, stătea bulucit norodul tîrgului care şi acesta dădu mare glas. Clopotele bisericilor din vale prinseră a suna toate odată. Ţinînd mîna dreaptă a miresei sale, Domnul o călăuzi cîţiva paşi; apoi iarăşi se închinară unui altuia; Împărătiţa se sui în căleaşcă; surugiii pocniră din harapnice. Domnul îşi puse iar jumătatea de armură încălecînd şi venind în laturea dreaptă a căleştii. Împărătiţa îşi lăsase vălul.

În răstimpul cît i se dezvălise faţa, Doamna cea nouă arătase supuşilor săi ochii cei mai migdalaţi şi mai sprîncenaţi cu putinţă, negri ca pana lăstunului; însă obrazul său nu avea o deosebită frumuseţă. Nas uşor încovoiat şi bărbie puţină; o albeaţă palidă şi fără strălucire. Cînd zîmbea nu-şi arăta dinţii; zîmbetul îi era întristat, însă plăcut. Nu părea să fie în întăia tinereţă, totuşi era subţire în boi şi mlădioasă ca o copilă.

Curţile din Cetate şi din jur erau pline de oaspeţi mari. Sosise solul veneţian Chiaparelli cu daruri de vestminte; deasemeni Ludovic Sforţa Maurul, ducele Milanului, trimesese doi nobili ai săi cu dar de arme scumpe. Doi soli de la Matiaş-Crai şi doi de la Cazimir-Crai. De cîteva zile se afla la Cetate, cu şase boieri,

Birtoc-Voievod de la Maramureş, cu care Ştefan-Vodă avea planuri de încuscrire, măria sa Ştefan avînd cocon în vîrstă şi măria sa Birtoc avînd o domniţă. Legătura aceasta avea să sporească o înrudire mai veche – de pe descălecătorii cei de demult ai domniei Moldovei. Sosise de la Ardeal, între boierii de acolo, şi Laiotă Basarab-Voievod, avînd a rămînea la Cetatea lui Ştefan-Vodă pînă la plinirea războaielor măriei sale Ştefan-Vodă, împotriva Radului-Vodă. Acest Basarab Laiotă era ajuns la bătrîneţă şi slăbie, totuşi pofta stăpînirii stăruia în el neînduplecată. Cum ajunsese la Cetatea Sucevii, pusese un genunchi pe lespedea paraclisului şi se legase cu jurămînt de supunere către măria sa Ştefan. În alaiul acesta, călărea în stînga lui Vodă Ştefan, avînd pe chica sa albă cucă domnească.

În sara aceea de 14 s-a făcut la Cetate slujbă de vecernie. A doua zi curtea întreagă a coborît în tîrgul de scaun, la sfînta mitropolie, şi înalt prea sfinţitul Teoctist, cu mare sobor de episcopi, a desăvîrşit prin taina nunţii legămîntul lui Ştefan-Vodă cu Împărătiţa Maria. Se cuprindea în acest legămînt nu numai o taină sfîntă ci şi una politicească.

De şi părinţii şi uncheşii Doamnei Maria se aflau de multă vreme desfăcuţi de scaunul Ţarigradului şi unii se amestecaseră cu hanii şi mîrzacii tatari, lepădînd legea adevărată, totuşi se păstra între ei amintirea unui drept al sîngelui lor de Comneni. În sipetele lor se mai aflau rămăşiţi de odoare. Crucile de olmazuri ale coroanelor, smaragdele de la cerceii împărăteselor, inelele cu peceţi îngemănate ale autocratorilor alături de despine ţineau în ascuns o legătură între trecut şi viitor.

De la Dumnezeu, prin înţelegerea iscusită a patriarhului celui bătrîn din Ţarigrad, a ieşit această unire a Împărătiţei de la Mangop cu luptătorul cel mare care-şi gătea jertfa pentru Hristos; şi în numele sfîntului patriarh sta la acea ceremonie sfinţitul Varlaam de la Zografu. Către această unire cele opt cară de zestre, care veneau de la Cetatea Albă sub privighere tare de slujitori, aduceau unele odoare împărăteşti cum şi multe postavuri şi ţesături rare.

Din petrecerea aceea strălucită, lumea nu înţelegea decît ceea ce se arăta ochilor: lumini, colori, cîntece, prin fumul de miresme, sub bolta sfîntului lăcaş. Jupînesele din Ţara-de-Sus, dintre care nu lipsea nici una, arătau frumuseţi care de care mai slăvite – unele slăvite cu treizeci de ani în urmă, altele slăvite în vremea de faţă, – şi pîndeau înlăturarea hobotului miresei dintre

rîurile de beteală de aur, ca să aibă încredinţare de bucurie. Împărătiţa nu-i frumoasă; în schimb nu-i nici tînără! Are pe ea însă nestemate care nu s-au văzut niciodată în Ţara Moldovei. Se zice că ar fi fiind la Mangop în Cetate optsprezece haznale în care stau tăinuite şi alte juvaeruri fără preţ ale Împărăţiei de la Ţarigrad. Ciudat este cum frăgezesc asemenea podoabe obrazul unei femei!

Cîţi ani va fi numărînd Doamna Maria?

I se pot socoti anii şi după creţurile de la coada sprîncenelor şi după colţurile gurii. Însă nici nu s-ar fi cuvenit să fie altfel, căci şi măria sa Domnul e cărunt şi văduv. Alexandru-Vodă lipseşte, ca să nu pară măria sa prea vîrstnic; însă ceilalţi coconi domneşti sînt de faţă între Doamna Cătălina şi Domniţa Chiajna, mătuşele măriei sale: stau trei la rînd: Petru, Bogdan şi Iliaş.

Doamna Cătălina, – cea mai veche mătuşă a măriei sale, – s-a trudit poate de cea din urmă oară din singurătatea schivniciei sale. Cuvioşia sa şi-a căutat pacea şi iertarea într-o singurătate a unui schit cu puţini monahi, care se chiamă Pîngăraţi. A venit subt ocrotirea sfinţitului Teodor de la mănăstirea Bistriţa. Încă e obosită de cale şi ascultă cu ochii pierduţi cîntările nunţii, – visînd pentru sine izbăvirea altei nunţi, a ispăşirii celei din urmă. Schilavă ca şi măria sa Cătălina, cu privirile umplute de vise de spaimă, Domniţa Chiajna suspină din cînd în cînd, străină de cîntece şi de strălucire. Sînt ceasuri cînd nu mai poate deosebi pe cei de azi de cei de ieri şi amestecă pe coconii de astăzi: Iliaş, Bogdan şi Petru cu ceilalţi Muşatini care au fost copii altădată. E soră măria sa cu aceştia ori cu cei de demult? Cei de demult nu mai sînt; s-au omorît unul pe altul. Poate aceştia de acum nu sînt decît o răsfrîngere a celor de odinioară. Măria sa plînge încet clătindu-şi fruntea. Cu toate acestea se înalţă sub bolta sfintei mitropolii cîntări de bucurie şi de slavă.

Părintele Teoctist a aşezat pe frunţile mirilor cunună şi i-a binecuvîntat. După o rînduială de la Bizanţ, mireasa s-a închinat întăi Împăratului său. Apoi a primit de la Birtoc-Voievod şi de la Basarab-Voievod două făclii, cîte una în fiecare mînă. Cu aceste făclii Doamna mireasă s-a întors spre boieri, înclinîndu-se; apoi a venit şi către jupînese cu aceeaşi înclinare a frunţii. Obrazul îi era descoperit, ca să fie cunoscut de toţi. După ce s-a închinat boierilor şi dregătorilor, Doamna Maria a trecut printre cei de faţă, cu pas măsurat. Din naos a ieşit în pronaos, salutînd. Însfîrşit a dat în pridvor şi în lumina soarelui de amiază asupra

ogrăzii, unde stăteau bulucite rîndurile de slujitori şi noroadele. Cătră toţi s-a închinat din nou, ţinînd în mînă făcliile. Apoi s-a întors cătră stăpînul său, dîndu-i făclia din dreapta şi punînd mîna sa dreaptă în dreapta măriei sale, cerînd milă şi apărare.

Psalţii cîntau cu glasuri înalte prin fumegarea binemirositoare a lumînărilor de ceară. Prin acel fum ţesut subţire cinstitele jupînese ale tuturor boierilor de faţă băgau de samă cu cea mai mare luare-aminte la toate cîte se săvîrşeau şi, prin zvon, îşi ţineau aţintite urechile una către alta, ca să nu piardă nimic din ce se putea spune. Dintr-aşa adunare măreaţă nu se putea să lipsească mai cu samă jupîneasa Candachia. Ochii ei mari, sprîncenele arcuite, obrajii rumeniţi erau desfătare pentru mulţi bărbaţi, în privirile cărora dumneaei îşi cetea propria sa bucurie. Tot bucurie erau pentru jupîneasa Candachia şi căutăturile piezişe ale celorlalte jupînese, care de care mai frumoasă şi mai semeaţă.

Binecuvîntată este muierea ce-şi cinsteşte soţul, îşi zicea în acelaşi timp în sine vistier al doilea Cristea Păr-Negru. Toţi o privesc pe Candachia, ştiind că este soţia unui bărbat ca domnia sa. E de văzut cum vor rîndui locurile la masa cea mare, cum vor sta boierii şi din ce loc îi va privi măria sa mirele. Dacă măria sa, întru bucuria în care se află, îl va vedea pe jupîn Cristea, nu se poate să nu-şi aducă aminte de vrednicia şi înţelepciunea acestui boier care cunoaşte toate cîte sînt pe lumea asta; deasemeni, dacă măria sa va vedea obrazul slăvit al Candachiei, îşi va aduce aminte şi de soţul ei. Nu se ştie însă cum va fi făcut domnia sa marele logofăt Toma orînduirea meselor. Se zice că o parte a ospăţului va avea loc în palatul cel mare domnesc din Tîrg. Măria sa Voievodul se va arăta numaidecît între străini, cu Împărăţia sa, dar nu va sta multă vreme. Va sta ca să guste cu Doamna dintr-un ou şi să soarbă cîte o picătură de vin dintr-o cupă. Atunci îşi vor închina toţi oaspeţii cupele cătră măriile lor. După asta, Vodă se va duce la Cetate, unde este altă masă în palatul de acolo cu mătuşa măriei sale Doamna Cătălina şi cu Domniţa Chiajna, cu Doamna Ana, cu unchiul şi vărul măriei sale pîrcalabii de la Hotin, cu Birtoc-Voievod cuscrul său, cu Basarab-Voievod şi alţii puţini, neamuri ale măriei sale.

Dacă asta este rînduiala marelui logofăt, se gîndea cu supărare vistiernicul Cristea, apoi nu-i bună rînduială.

Cineva îl întrebă la ureche:

— Cum îţi place nunta măriei sale?

Jupîn Cristea tresări, înturnînd fruntea. Îi zîmbea Ionuţ Jder în strai strălucit de curtean.

— Îmi place, răspunse jupînul vistiernic, dar aş vrea să cunosc cum va fi rînduiala mesei mari.

— Va fi o rînduială ca a tuturor meselor mari, răspunse Jderul cel mic. Nunii şi mirii, şi solii crailor, şi dregătorii cei mari au loc deoparte, după izvodul pe care l-a poruncit însuşi măria sa.

— Aşa crezi tu, Ionuţ?

— Aşa ştiu.

— Iar măria sa nu se mai duce la Cetate?

— Ba se duce.

— Atunci noi ceilalţi boieri ce ne facem într-o zi ca asta?

— Bem şi mîncăm, fiecare la mesele ce ne sînt hotărîte, – cinstiţii boieri de o parte, şi cinstitele jupînese de altă parte.

— S-auzea într-o vreme că măria sa aduce alt obicei la curte, amestecînd muierile cu soţii lor, cum se face la Curtea de la Buda şi la curtea de la Cracovia. Deasemeni se spunea c-au să vie muzici nemţeşti şi leşeşti la curtea măriei sale după ce măria sa îşi va aduce Doamnă nouă.

— După cît ştiu eu, măria sa are să mai aducă oşteni. De muzici nemţeşti nu cred că are nevoie.

În această clipă jupîneasa Candachia zîmbi cu plăcere cumnatului său Ionuţ. Auzise cele din urmă vorbe ale lui.

— Atuncea cum rămîne cu noi? suspină ea, pe cînd ieşeau îmbulziţi prin una din uşile pridvorului.

— De cine e vorba, cumnată Candachie?

— De noi, jupînesele. De cele vechi nu spun nimica, deoarece acelea au apucat a se bucura la domniile care au fost. Vorbesc de noi cele tinere şi de jupîniţe. Încă nici de jupîniţe, căci acestea au să se bucure la Alexăndrel-Vodă şi la alţii. Vorbesc de ceasul de acuma întru care ne-a înflorit Dumnezeu.

— S-aşteptăm şi să nădăjduim, cumnată Candachie.

— Pînă cînd s-aşteptăm?

— Pînă ce şi-a bate măria sa războaiele.

— Iar războaie? Domnii se gîndesc numai la asta. Să ne întrebe şi pe noi jupînesele. Ori să întrebe pe copila asta care trece pe lîngă noi.

— Asta-i jupîniţa lui Iaţco, cumnată Candachie.

— Asta-i? Aşa este, are dreptate cumnatul Ionuţ, se răsuci ea, zîmbind dulce, către vistiernic. Aproape să n-o cunosc; s-a împuţinat şi s-a făcut mai urîtă.

Ionuţ se veseli.

— Să nu te audă postelnicul Simion, jupînească Candachie.

— Cum se poate? Încă nu i-au trecut frigurile cele rele? Ai! Am ştiut eu că acest frate al nostru e slab de inimă şi-l poate ademeni orice venetică de pe lume. Aşa i s-a întîmplat cîndva cu o greacă, încît s-a pustiit de lume; iar acuma, cum l-a scos măria sa la Domnie, şi-a plecat grumazul la alt jug. Are dreptate soacră-mea să-l jelească. S-ar putea să fie adevărate şi altele cîte s-aud...

— Dacă n-ar fi, nu s-ar povesti, hotărî cu înţelepciune vistier al doilea Cristea. Mama noastră jupîneasa Ilisafta le ştie mai bine decît oricine, batîr că stă la Timiş şi nu umblă ca noi la nunţi domneşti.

Candachia rîse subţire:

— A umblat şi dumneaei destul în zilele sale. Se aud şi altele decît cele pe care le spune domnia sa.

Ionuţ se miră, trăgînd la o parte pe fratele său şi pe jupîneasa Candachia, pe cînd lumea curgea în preajma lor fără întrerupere. Domnia nu ieşise încă din sfîntul lăcaş. Oştenii aşteptau alaiul descălecaţi lîngă caii lor şi stînd neclintiţi ca un zid. Soarele amiezii le punea picături de foc în boldurile suliţilor. Postelnicul Simion veni asupra şiragurilor, fluturîndu-şi pana cuşmei. Avea un port falnic, către care privea acea copilă urîtă a lui Iaţco întorcînd capul şi rămînînd întruna în urma mamei sale. Jupîneasa Anca o smuncea din cînd în cînd uşor de mînă. Ea rîdea, urmînd să privească îndărăt. Avea plăcere şi jupîn Iaţco să vadă pe oştenii lui Vodă şi pe mai-marii lor.

Înghesuite în zid şi ridicate pe zid, priveau şi mulţimile. Se învăluiau şi boierii de rînd şi unii dintre cei mari către aceeaşi ieşire a ogrăzii. Jitnicerul Niculăieş Albu se opri un răstimp înainte de a trece pe sub bolta porţii, întăi ca să urmărească din ochi pe jupîn Iaţco cu jupîneasa şi jupîniţa lui, după aceea ca să facă un semn spre careva din înghesuiala norodului. Răspunse, la acel semn al stăpînului său, un slujitor bine îmbrăcat şi armat. Era Drăghici, într-o stare destul de veselă. Lăsă în urmă cîteva vorbe către cineva care-i ţinuse pînă atunci tovărăşie, şi grăbi spre jitnicer, făcîndu-şi loc prin îmbulzeală.

Jderul cel mic văzuse mişcarea aceasta, dar n-o urmărea cu luare-aminte avînd a asculta ceea ce-i lămurea Candachia.

— Jupîneasa Ilisafta mi-a spus atîtea, rîdea el spre cumnată-sa, încît nu ştiu ce s-ar mai putea şti.

— S-ar mai putea şti unele care se spun mai puţin şi care socotim noi că-s cele mai adevărate.

— Anume ce, dragă cumnată Candachie? se linguşi Jderul cel mic.

Jupîneasa Candachia se apără:

— Tinerii nu trebuie să afle prea multe, ca să nu îmbătrînească degrabă.

— Atuncea vei binevoi să-mi spui mie, porunci vistiernicul Cristea.

— Cinstite vistiernice, nu vreau să îmbătrîneşti nici domnia ta. Însă, dacă poftiţi să ştiţi numaidecît şi altfel nu se poate, aflaţi că jupîniţa aceea nu-i copila lui jupîn Iaţco Hudici.

— Asta se ştie.

— Ce ştii domnia ta, Ionuţ?

— Asta se ştie de la comisoaie; că jupîniţa Maruşca ar fi copila unui boier străin, care a pierit la turci, în închisoarea de la Şapte-Turnuri.

— Atuncea nu ştii nimica.

— Se ştie că jupîniţa e copilă numai a jupînesei Anca.

— Puţin ştiu comisoaiele şi feciorii lor. Aflaţi că nici a jupînesei Anca nu-i.

— Atunci va fi căzută din nouri în casa lui jupîn Iaţco? zise Ionuţ.

— Într-adevăr.

— Ş-a ouat-o un balaur?

— Întocmai precum spui. Nu te uita la mine aşa de holbat, ca să mă sparii şi să-mi muşc limba. Numele acelui balaur, cumnate Ionuţ, nu se poate rosti, căci e cu primejdie. Are cunună de domn, şi şi-a mai pus una de mire chiar acuma.

— Cum se poate? se miră Jderul cel mic. De unde ştii?

— Pe lumea asta, toate se află şi se ştiu.

Ionuţ îşi scutură fruntea:

— Eu nu cred nimica. Este însă altceva adevărat: că Vodă a hotărît lui jupîn Iaţco Hudici că-i va alege însuşi măria sa mire pentru jupîniţă. De zestre nu-i nevoie; are jupîn Iaţco sodom de galbini, să cumpere cu ei Ţara Ungurească.

— Atuncea e ceea ce am spus eu şi spun şi alţii. Aşa că, dragă cumnate Ionuţ, poţi să dai ştire postelnicilor celor fără minte, că trebuie să-şi scurteze boala. Oricît e de urîtă, copila asta are o priveghere de sus; şi cel care-i va fi fiind tată cu adevărat are să-i găsească mire după osul ei. Bine-i rînduit de la

Dumnezeu că oasele sfinte n-au şi chip frumos, altfel norocul ar fi împărţit fără măsură.

După acest sfat, domnia sa a ieşit din sfînta mitropolie şi Ionuţ s-a strecurat repede la locul său, ca să încalece şi să se arate cu fudulie între rîndurile slujitorilor. Clopotele începură a bate pretutindeni în toate turnurile bisericilor Sucevii, iar la Cetate trăsneau din răstimp în răstimp bombardele, cutremurînd dealul.

Alaiul se îndrumă spre palatul din tîrg.

În vremea asta, Niculăieş Albu mustra pe slujitorul său Drăghici. Înainte de a trece la gazda unde-i era rînduită şi lui masă domnească, împreună cu soţii săi boieri din aceeaşi treaptă, poftea să afle ce s-au făcut poruncile sale pe care le înşiruise una cîte una lui Drăghici, încă din ajun.

— Au plecat oamenii de la Cuejdiu?

— Au plecat, măria ta. Toate sînt în bună stare la vadul Prutului. S-au înţeles cu boierinaşul de acolo să plătească brudină zece zloţi; cîte doi zloţi de car şi, cum înserează, cum trec apa. Iar podul umblător rămîne de ceea parte pînă dimineaţă, şi orice fel de oameni ar sosi şi ar striga fie pentru treaba lor, fie pentru slujba Domniei, nimenea n-aude. Apoi, după o noapte, căruţele măriei tale nu se mai văd şi au ajuns la locul lor, unde avem să le găsim noi.

— Ai vorbit tocmai aşa cu logofătul Stîrcea?

— Întocmai; iar Stîrcea-i om care ştie să lucreze întocmai. Dacă ţi-a spune logofătul Stîrcea că-ţi clădeşte biserică într-o noapte, să ştii măria ta că ţi-o clădeşte.

— Poftesc, meştere Drăghici, să vorbeşti mai puţin. Ai nasul prea îmbujorat.

— E îmbujorat, căci se bucură de slujba măriei tale. Mă aflu de ieri într-o cinstită crîşmă, cu călugărul meu, ca să ne bucurăm de nunta măriei sale.

— Nu bănuieşte nimica?

— Cum are să bănuiască, măria ta, cînd stă de vorbă cu Drăghici? Drăghici ştie să se apere: una la mînă; ş-al doilea, Drăghici ştie să-l tragă de limbă pe cuvioşia sa.

— Ţi-a mărturisit ceva?

— Mi-a mărturisit că iese altă carte pentru jupîn Mihu. Nu se ştie cine are s-o ducă în Ţara Leşască. Poate s-o ducă singur părintele arhimandrit, s-o înfăţişeze şi luminăţiei sale Craiului, cerînd luminăţiei sale să-i sloboadă pe acel boier.

— I-ai spus că măria sa Craiul are să-l deie?

— I-am spus că măria sa Craiul are să-l deie numaidecît. Dar monahul e destul de viclean: nu vrea să creadă. Totuşi, sol de la domnie se duce cu acea carte. Mai mult decît o săptămînă nu întîrzie.

— Atunci e bine, Drăghici. Într-o săptămînă avem vreme pentru toate dacă şi Dumnezeu ne stă într-ajutor.

— Dumnezeu e puterea măriei tale şi îndrăzneala noastră, se veseli Drăghici.

— Îndrăzneala cată să fie întovărăşită de cuminţenie, Drăghici. Cum spune şi în cartea acelui retor: Viteazul ce se chiamă Îndrăzneală se cuvine să călărească pe un harmasar bătrîn căruia-i zice Cuminţenie.

— Aşa-i, întocmai, măria ta.

— Oamenii tăi sînt gata?

— Gata. Meşteşugari vechi; şi-au curăţit de rugină săbiile. În ziua de azi li s-au împuţinat vadurile şi le merg în scădere negoţurile.

— I-ai pus poate să aştepte la o crîşmă?

— Nu se poate, măria ta; eu nu uit ce mi s-a poruncit. Fiecare se află la o gazdă deosebită; nici unul nu ştie de ceilalţi. Însă desară, cînd s-or aprinde ceaunele cu catran pe zidurile Cetăţii, ei ies şi vin în dosul poştei Rădăuţilor. Acolo eu îi opresc şi-i cercetez, să aibă armele şi caii în bună stare, precum ne-a fost tocmeala. Am dat fiecăruia cîte un zlot; desară le dăm al doilea zlot. Mai primesc cîte trei zloţi după ce-or ajunge dincolo.

— Le-ai hotărît să fie treji?

— Le-am hotărît; prin urmare au să vie ameţiţi atîta cît trebuie.

— E bine aşa.

— Atuncea măria ta nu mai eşti supărat pe mine?

— Nu. Du-te şi fii cu luare-aminte.

— Doamne-ajută! murmură vatavul Drăghici, făcîndu-şi cruce şi închinîndu-se după aceea cătră stăpînul său.

Jupîn Niculăieş Albu, de şi se afla încă într-o treaptă de jos a dregătorilor domneşti, avea neamuri suspuse şi se bucura de ocrotire şi de dragoste, cu toate nebuniile pe care le săvîrşea de o bucată de vreme. Ba încă unele fapte ale lui se bucurau de laudă între jupînese, căci patima dragostei şi patima băuturii găsesc iertare şi la Dumnezeu după cît ştiau domniile lor; iar mai ales aceste patimi ale lui Niculăieş Albu jitnicer trebuiau iertate,

fiind domnia sa bărbat frumos şi falnic. Muierilor moldovene le-au plăcut totdeauna necumpătarea şi nebunia junilor.

Deci jitnicerul îşi căută soţii în altă parte decît la gazdele treptei sale. Nimeri la casa domniei sale Dajbog, mare cupar al măriei sale şi cîrmuitor al Cotnarilor. Domnia sa marele cupar era la palat, ca să dreagă cupa de aur măriei sale mirele şi Împărătesei mirese; dar neamurile erau adunate şi începuseră ospăţul. Jupînesele din acea casă îl primiră cu bucurie pe Niculăieş Albu jitnicer şi unele dintre cele mai în vîrstă nu uitară să puie pe un lăutar ţigan cu numele Costrăş şi vestit atunci la Suceava, să cînte un cîntec pentru boierii iubitori de zurbale:

Am fost tînăr şi brudiu;
Pare-mi rău, dar e tîrziu...

Niculăieş Albu nu poposi mult la casa paharnicului. Avea în el ca o nelinişte care-l mîna de colo-colo. Într-o vreme, descălecă în ograda domniei sale marelui logofăt Toma. Acolo găsi la masă bărbi cărunte. La dreapta lui Toma logofăt stătea însuşi Iaţco Hudici.

Jitnicerul se închină din prag către acele înalte obraze, zîmbi cu supunere uncheşului Toma logofăt şi trecu după aceea la soborul jupîneselor. În acel sobor, după cît înţelegea el, se afla şi jupîniţa Maruşca. Poftea s-o vadă cu un obraz mai vesel decît îi arătase pînă atunci.

Într-adevăr, jupîniţa lui Iaţco cronţăia aluat dulce şi-şi subţie buzele cu mirare, arătîndu-şi dinţişorii.

— Pe cine cauţi domnia ta, jitnicerule?

— Aş putea să-ţi spun, jupîniţă Maruşca, dar sînt prea multe urechi care ascultă.

— Atunci să ne dăm mai aproape de mama, ca s-audă numai ea.

— Ba aş vrea să m-asculte numai nişte urechiuşi cu cercei de smaragd.

Jupîniţa Maruşca trecu pe lîngă oglinda de lîngă fereastră, ca să se uite cu coada ochiului să vadă cît de bine îi stau cerceii. După ce se încredinţă şi de alte frumuseţi, lăsă pe Niculăieş altor jupînese şi jupîniţe şi părăsi soborul ca să cerceteze vremea de afară. Din cerdac, se lărgeau zări line, sub cerul curat; însă trăgea o adiere subţire dinspre miazănoapte.

Se înfioră şi se pregătea să intre iarăşi în camera soborului,

cînd veni către dînsa Niculăieş Albu, sunînd grăbit din pinteni.

— Jupîniţă Maruşca, zise el deodată c-un glas plin de tulburare, vreau să-mi dai un răspuns la toate vorbele pe care ţi le-am spus într-atîtea rînduri.

— Care vorbe, Niculăieş jitnicer? Nu-mi aduc aminte.

— Atuncea vrei să ţi le spun din nou?

— Nu. N-ai să ai vreme; vreau să mă întorc la mama.

— Totuşi ai ieşit ca să pot veni să-ţi vorbesc numai între patru ochi. De ce mă pedepseşti?

— Iarăşi mă miră vorbele domniei tale, jupîn Niculăieş.

— Ştii că-mi eşti dragă. Ţi-am spus.

— Ştiu. Tata zice că nu trebuie să te cred; domnia sa are alte gînduri. E supărat şi pentru ceea ce s-a întîmplat în pădure, lîngă Cracău.

— Au fost nişte lotri.

— Ba au fost oameni ai domniei tale. Numai fetele prostimei se bucură de asemenea dragoste. Eu nu mă tem: pe mine nu mă poate fura nimeni.

— De ce-mi vorbeşti aşa, ca să-mi rupi inima?

— Îţi vorbesc ca unuia care ai îndrăznit asemenea faptă. Să fii domnia ta mulţămit că tata nu s-a plîns măriei sale.

— Într-adevăr, nu înţeleg de ce nu s-a plîns; ca să se dovedească nevinovăţia mea.

— Nu s-a plîns, pentru că m-am împotrivit eu.

— Atuncea nu mă urăşti.

— Nu te urăsc, jupîne Niculăieş.

— Aş putea avea bucuria să aud mai mult decît atît?

— Nu, îi răspunse fata, privindu-l cu ochii ei verzi şi neclintiţi.

— Se poate asta? aud bine? Vrei să-mi răpun viaţa?

— Nu, răspunse ea a doua oară, cu acelaşi glas şi cu aceeaşi privire.

— Să fie adevărat ce spun mătuşile mele, că ţi-i drag altcineva?

— N-am spus nimănui taina asta.

— Şi îndrăzneşti să mi-o spui mie, acuma?

Ea îi întoarse o privire în care nu era nici răutate, nici înfruntare, nici teamă. Trecu pe lîngă el şi intră în sobor. Îi rămăsese în mînuţa stîngă o bucăţică de aluat dulce: începu iarăşi să-l cronţăiască.

Jitnicerul se uită pe urma ei ameţit şi clătinîndu-se: parc-ar fi băut un vin tare. O clipă se născu în el hotărîrea să-şi puie barba

în piept şi să intre pe urmele jupîniţei, ca să-i spuie cîteva cuvinte. După aceea, întîmple-se ce s-a întîmpla! După ce-i trecu această fierbinţeală a mîniei, se simţi cu mult mai împovărat de dragoste pentru cele două frunzuţe de leuştean şi cei doi cercei de smaragd.

Înţeleptul nu se supără, îşi făcu el socoteală; înţeleptul rîde şi aşteaptă. În acelaşi timp, înţeleptul cugetă cine poate să fie acel altcineva despre care i s-a vorbit. Pe acel altcineva nu-l tăgăduieşte nici fata. Dacă nu-i din partea ei altă desmierdare şi altă răutate, ca să-l vîre mai adînc pe el în focul nebuniei, atunci acel cineva trebuie aflat şi judecat.

Jupîn Niculăieş Albu încălecă şi porni înspre gazda unde trebuia să se afle credinciosul său Drăghici. Trecînd domol prin forfota de iarmaroc a norodului, făcea în gîndul său o numărătoare a boierilor tineri de la curtea măriei sale. S-ar putea să fie Mihail? Ce frumuseţă ar putea deosebi o femeie la un asemenea bărbat uscăţiv şi boldit? Dintre ceilalţi, cine ar putea fi? Grigoraşcu Jora nu se mai află la curte; e trimes la stărostia de Putna, ca să privegheze alcătuirea cetăţii de deasupra Milcovului. Costea Sturza, al doilea cupar, e trimes de măria sa la Cetatea Nouă, la Roman, ca să fie aproape de Alexandru-Vodă. Nu cumva Alexăndrel-Vodă să fie gîndul acestei jupîniţe? Numai una ca dînsa putea îndrăzni să privească atît de sus dar aici ar fi cea mai mică primejdie. O singură încruntare de sprîncene a lui Vodă ar pune rînduială şi într-o parte şi în alta. Dacă ne întoarcem la Suceava şi la curtea măriei sale, nu putem găsi nici un boier tînăr vrednic să se măsoare în fală şi frumuseţă cu jitnicerul Niculăieş. Dintre cei doi Jderi, care au venit de cîteva zile la Cetate, s-ar putea să fie cel mezin; dar pe acela Niculăieş îl înlătură numai cu dosul palmei şi trece mai departe. Simion Păr-Negru postelnicul e mai mult călugăr decît oştean. Cînd e treaz, nu rîde; la beţie, se posomorăşte.

Unei copile ca jupîniţa Maruşca îi trebuie un bărbat cu strălucire de soare.

Jitnicerul oftă. Parcă poţi ceti în sufletul femeiesc? În asemenea suflet se pot găsi întortocheri ciudate. E cu putinţă orice. E cu putinţă să-l iubească chiar pe el. S-a văzut de multe ori asta. Îl îndepărtează, ca să se întoarcă asupra ei cu mai multă suferinţă de dragoste. S-ar întoarce înapoi, ca să cunoască asta în ochii ei; ori, mai ales, să ceară deslușiri jupîneselor soborului, care-i sînt lui neamuri: cine să fie acela despre care i s-a mai dat

a înţelege?

Dacă află şi se încredinţează de adevăr, atunci jupîn Niculăieş ştie ce are de făcut. Vai aceluia! Mai fericiţi decît el se vor simţi, mîni, aceşti mişei care umblă lărmuind prin preajma sa; căci mîni mişeii se vor mai putea bucura de lumină.

Jitnicerul simţea că naşte iar în el mînia.

Găsi la gazda lui Drăghici adunare de popor. La crîşma aceea a lui Antohi, în uliţa săidăcarilor, erau două odăi deosebite. În una, către partea tîrgului, aveau intrare numai oameni de soi cu slujitorii lor; în cealaltă se adunau mişeii. Obişnuit, aici era tot cheful şi toată veselia. Cîteodată era chef şi veselie şi dincolo, cînd cinstitele obraze uitau dregătoriile şi măririle. Atuncea şi boierii aveau îngăduinţă să se bucure, întocmai ca şi prostimea.

În laturea odăii celei mari, unde se destrăbălau mişeii cu oale de vin, se afla o camară mai mică. Acolo de două zile avea sălaş logofătul Drăghici. Lăsîndu-şi calul în partea boierească în sama slujitorilor hanului, jupîn Niculăieş Albu îşi făcu loc prin mulţime. Erau acolo oameni de toată mîna. Unora le cîntau lăutari la ureche. Alţii închinau oalele pline întru lauda măriei sale şi nu le lăsau de la gură pînă ce nu suflau în fundul lor. Se aflau, între aceşti băutori, şi gospodari îndîrjiţi, care, după ce deşertau oalele, le spărgeau îndată de pămînt.

Toţi se bucurară văzînd boier fudul în mijlocul lor şi-i făcură loc. Antohi hangiul, cel mai gros şi mai spătos om din Suceava, se ploconi de la taraba lui cu oale.

Boierul găsi pe slujitorul său în bună tovărăşie pe de o parte şi în slabă tovărăşie pe de alta. Tovărăşia cea bună era un bărbat nalt şi voinic, încins cu sabie şi cu pinteni la ciubote. Îşi lepădase pe pardoseală cuşma cu pană de păun şi era obosit la obraz de truda acelei zile. Tovărăşia slabă era cuvioşia sa părintele Stratonic. De două zile sta strîmb în acel loc. Îi crescuseră ochii în cap ca de o spaimă; însă se ţinea neînduplecat şi fără somn. Cînd ceilalţi doi înghiţeau din oale, gusta şi el plescăind din limbă. Din vreme în vreme, cînd simţea nevoie de băutură proaspătă, cuviosul zvîrlea pe fereastră ce-i mai rămăsese, după care umplea iarăşi oala, din ulcior.

În după-amiaza acelei zile, de mare mirare erau cuviosului monah nişte meşteşuguri pe care le săvîrşise logofătul Drăghici. Întăi şi întăi, logofătul sorbea trei înghiţituri de vin; după asta scotea din taşca de la şold un taler de argint. Acel taler îl punea pe limbă şi-l înghiţea numaidecît. După ce-l mistuia în sine, îl

chema cu degetul, de jos în sus; ducea mîna dreaptă cătră tîmplă şi scotea talerul din ureche. Îl vîra înapoi în urechea dreaptă, şi-l scotea din urechea stîngă. Îl vîra iar în ureche, după care îl stupea pe masă. De pe masă îl lua şi-l vîra la locul dintăi, în taşcă.

Mai făcea una. Trîntea cuşma pe masa goală. Cînd o ridica, apucînd-o de vîrf, rămîneau pe masă trei taleri. Înainte de a întinde părintele Stratonic ghiara, Drăghici lăsa cuşma asupra arginţilor, apoi îngăduia cuviosului monah să-şi ia talerii. De două ori cuviosul Stratonic a dat cuşma şi a rămas cu gura căscată. Pe masă nu se mai afla nimic.

— De mirare mi se pare mie mai ales, glăsui într-o vreme cuvioşia sa, de mirare mi se pare mai ales că ai atîţia taleri.

— Totuşi, cum se vede, nu este nici unul. Şi chiar dacă sînt acuma, n-au să mai fie după aceea.

— Ce fel de ghicitoare-i asta, frate Drăghici?

— Nu-i ghicitoare, e taler, răspunse vesel logofătul Drăghici, punînd iar banul pe limbă şi înghiţindu-l.

— Ce fel de taler?

— După cum se vede cînd îl scot din ureche, e taler leşesc. Însă, cînd îl stupesc în cuşmă, e nemţesc.

— Şi domnia ta spui că sînt, de şi nu sînt?

— Nu. Eu spun că de şi sînt, n-au să mai fie.

Slujitorul cel mare cu pinteni şi sabie rîdea. Scoase şi el un taler pe palmă.

— Şi domnia ta poţi săvîrşi minunea asta? se uimi Stratonic.

— Minunea mea-i alta: că pînă desară talerul meu se preface în doi taleri.

Monahul stătu un timp cugetînd şi ciugulindu-şi barba. Se răsuci spre logofăt, aplecă ulciorul şi-i umplu cănăţuia.

— Văd, frate Drăghici, vorbi el, că toate le ştii şi le faci: însă nu le spui toate. De ieri poftesc să ştiu care-i acea faptă neauzită pe care vrea s-o săvîrşească stăpînul domniei tale jitnicerul, şi dumneata m-ai amînat pe astăzi.

— Am amînat pînă ce mă îmbăt; numai atuncea pot mărturisi.

— Încă nu te-ai îmbătat?

— Încă nu m-am îmbătat destul. Văd numai doi călugări. Se chiamă că m-am îmbătat destul, cînd oi vedea trei.

— Vra să zică acuma eu sînt doi?

— Acuma cuvioşia ta eşti unul, şi părintele Stratonic e al doilea.

— Fiind aşa, atuncea nu-mi spune numaidecît mie; spune celuilalt.

— Îi spun dacă pofteşti, dar cuvioşia ta să n-asculţi.

— Bine, n-ascult.

— Să n-asculţi. Şi chiar dacă-i asculta, să nu care cumva să spui cuiva – fie mirean, fie monah de rînd, fie arhimandrit.

— Nu spun nici arhimandritului… rîse strîmb Stratonic.

— Nici cuvioşia ta să nu spui; nici celalalt să nu spuie.

— Bine; aşa să fie; amin. Binecuvîntată fie limba care rosteşte adevărul.

— Sărut dreapta cuvioşiei tale şi mărturisesc, grăi meşterul Drăghici, stînd într-o parte ca şi călugărul pe scaunul său. Tu ce zici, Toader Calistrat, – să spun ori să nu spun?

— Să spui, dar să ştii că nu faci bine, îngîna slujitorul cel mare. Părinte Stratonic, desleagă-l, să nu spuie, căci e primejdie.

— Primejdie pentru cine?

— Pentru grumazurile noastre.

— Ba eu am să spun! se smunci cu putere meşterul Drăghici. Află, părinte Stratonic, că stăpînul meu jitnicerul s-a pus rămăşag cu alţi nebuni să iasă într-o zi în Suceava calare, nici gol, nici îmbrăcat. Întăi bea trei zile, după aceea face isprava asta. Coboară de la livezi, trece în goana mare, ajunge la biserica Mirăuţilor, se suie în clopotniţă, trage clopotul cel mare şi chiuie că au intrat tatarii în pradă.

Cuviosul Stratonic stătu un timp gîndindu-se. Zîmbi.

— Trebuie să fie altceva.

— Vra să zică nu mă crezi cuvioşia ta? se tîngui Drăghici.

— Ba da; însă trebuie să fie altceva. Asta nu-i nebunie. Aş putea zice chiar că-i o înţelepciune. Slujitorii măriei sale îl prind şi-l vîră la beci, ca să se răcorească. Potrivit ar fi să făptuiască ceva nu ca să se coboare în beci, ci să se suie sus.

— Ba stăpînul meu e boier şi nu se suie în spînzurătoare ca orice mişel, hotărî Drăghici. Iar de prins îţi spun eu că nu-l prinde nimeni. Cuvioşia ta crezi că-i aici şi domnia sa e în altă parte.

Cu toate acestea jitnicerul era acolo. Stătea în prag şi privea la petrecerea celor trei, ascultînd şi sfatul lor. După înfăţişarea ce avea, se vedea că nu-i displac vorbele slujitorului său. Cuviosul Stratonic se ridică din loc şi se închină cuviincios, cu mîinile pe piept. Slujitorii se sculară în picioare, schimbînd o căutătură repede.

— Dacă a venit cinstitul boier, stăpînul domniilor voastre,

vorbi monahul, atuncea eu mă pot duce. Mă închin cu sănătate la luminata domniei tale faţă, jupîne Niculăieş, şi m-am dus.

Jitnicerul rîse uşor, numai într-un dinte:

— Întristat ar fi sufletul meu, cuvioase părinte, dacă ai săvîrşi asemenea faptă. Pînă mîni mai este vreme.

— Atunci cine să îndeplinească slujba paraclisului, jupîne Niculăieş? Stareţul meu are să mă mustre cu asprime.

— Are să te mustre şi are să te ierte, cuvioase părinte. Dacă vrei să-mi fie plăcerea deplină, fii pe potriva treimei.

Stratonic privi în juru-i cu nelinişte. Fereastra avea zăbrele.

Fără să-şi schimbe înfăţişarea binevoitoare a obrazului, jitnicerul chemă la prag pe logofătul Drăghici. Îl trase în tîndă şi închise uşa.

— Drăghici, vorbi el repede, să ştii că am o supărare.

— O cunosc, stăpîne, răspunse cu supunere slujitorul. Nu mai departe decît desară, supărarea asta se alină. Să ştii, măria ta, că eu îs gata, precum ne-am înţeles şi am jurat. Poate ţi-ai schimbat măria ta gîndul?

— Nu mi l-am schimbat, Drăghici. Aş putea spune că acel gînd s-a întărit. Dar mai este ceva. Am văzut acuma un ceas pe jupîniţa Maruşca. Am avut cu domnia sa nişte vorbe, care au pus în mine o tulburare nouă. Venind într-acoace, ca să mă sfătuiesc cu tine, m-am oprit la curtea lui Iurie cupar al doilea. Jupîneasa domniei sale, Ruxanda, îmi este mie mătuşă dreaptă, soră cu mama. Aflînd năcazul meu de dragoste, nu s-a mirat; ba chiar mi-a dat îndată o dezlegare pe care nu nădăjduiam s-o aflu aşa de curînd. Cunosc acuma cine i-i drag jupîniţei Maruşca şi, înainte de-a ieşi din Suceava, trebuie să-l străpung.

— Nu crede vorbelor, măria ta. Eu am părere că nu se poate să-i fie drag jupîniţei altcineva decît măria ta. Se alintă ca să-ţi simtă puterea. De aceea-i bună rînduială din vechi ca să furi pe fată; după aceea-i pare bine.

Jitnicerul ascultă neguros aceste cuvinte. Îşi scutură pletele.

— Nu se poate să lăs. Jupîneasa Ruxanda i-a spus numele. Măcar că postelnicul mi-e prietin, nu am altceva de făcut.

— Care postelnic?

— Postelnicul al doilea, Simion Păr-Negru.

Drăghici îşi scărpină vîrful nasului cu degetul arătător şi-şi înălţă sprîncenele cu îngrijorare.

— Măria ta, asta nu-mi place.

— Ce nu-ţi place? Eşti slujitorul meu; mă urmezi.

— Unde? cînd? Noi avem oameni năimiţi pentru astă sară şi nu-i putem întrebuinţa la altceva decît la lucrul pentru care i-am tocmit. E adevărat că-l putem găsi pe dumnealui postelnicul Simion între slujitorii săi, la palatul domnesc; dar cum îndrăznim ceva, sîntem ca într-o capcana a primejdiei. Să zicem că l-aş pofti eu pe postelnic într-un loc şi că l-aş hotărî, ori ar fi norocul nostru să vie singur. Să-mi îngădui măria ta să nu mă socot în putere faţă de el. Nici noi doi nu sîntem destui împotriva lui.

— Să-l luăm şi pe Calistrat.

— Calistrat are învoială cu noi pentru alta; afară de asta, Calistrat păzeşte pe călugăr. Cum l-a lăsat slobod, călugărul se duce unde trebuie, ca să-şi ascută limba. Îl port cu mine de mai multe zile, de cum am simţit c-ar fi oblicit ceva. Chiar acuma să-l lăs să iasă din stăpînirea mea?

— Ai dreptate, Drăghici, scrîşni jupînul jitnicer; dar şi eu ştiu, precum scrie într-o carte pe care am învăţat-o la Cracovia, că, dacă nu săvîrşesc ce se cuvine şi nu-mi sărez inima, apoi am să am calare lîngă mine amărîtă grijă. Pun mîna la oblînc să m-adăp: beau venin. Dacă nu-l putem înjunghia noi pe acel blăstămat prietin, să punem oameni. Vreau să am din partea asta o linişte. Pînă acuma toate s-au făcut bine şi acuma aflu ceva care nu-i bun.

— Într-adevăr, măria ta, cugetă Drăghici, este ceva care nu-i bun şi care n-am ştiut nici eu. N-ar fi nimic dacă jupîniţa s-ar uita la el; e bărbat cum puţini sînt. Nu vorbesc de măria ta, care nu suferi asămănare. Eu vorbesc de alţii. Între aceia sînt puţini ca postelnicul. N-ar fi nimic dacă jupîniţa Maruşca s-ar uita la dînsul, – ca o jupîniţa de boier ce se află. Ar fi rău dacă postelnicul ştie şi dacă s-a prins şi el. Atuncea vine după noi.

Jitnicerul zîmbi.

— Eşti tu încredinţat de asta, meştere Drăghici?

— Nu sînt încredinţat, numai mă tem. Mai sînt şi altele amestecate, de care grăiesc unii şi alţii. Aşa că eu spun, măria ta, să nu întîrziem la fapte necugetate. Lucrul de azi să nu-l lăsăm pe mîne, şi pe urmă, ce-a da Dumnezeu!

Niculăieş Albu urmă a zîmbi, privind într-o parte cu ochii micşoraţi.

— Sfatul tău e bun, meştere Drăghici, zise el; dar teama ta e o prostie. Postelnicul nici n-ar şti unde să ne caute; şi dacă ne-ar căuta unde ne ducem, în primejdie e viaţa lui, nu a mea. Aş avea chiar părere de bine să-l văd în Ţara Leşască.

Drăghici îşi scarpină iarăşi nasul rumăn, clătinînd din cap.

— Stăpîne, înţelepciunea măriei tale e desăvîrşită. N-am să îndrăznesc eu, Drăghici, să mă împotrivesc la cele ce hotărăşti şi cugeţi măria ta.

— Foarte bine faci, meştere Drăghici.

— Aş cuteza totuşi să spun stăpînului meu că pînă mîne sară nu mai este taină. Ştie toată ţara cine a furat pe copila lui Iaţco. Să zicem că am omorî pe călugăr: nu-i de folos; s-ar şti că măria ta ai trecut în Lehia.

— Cine ar putea şti? Aş fi tare doritor să aflu cine poate ceti vîntul şi pulberile.

— Cer iertare măriei tale. Să ştii că este un arhimandrit la Cetate, care ceteşte vîntul şi pulberile. Am aflat asta mai cu samă de la călugărul nostru. Îmi închipuiesc că ştii şi măria ta; acel arhimandrit a cetit altădată aşa de bine, încît au căzut capetele unor dregători mari, şi s-a aflat unul, tatăl stăpînului meu, care a murit de inimă rea tot din pricina acelor cetiri. Iată cum ceteşte el şi cum zice: Jupîn Niculăieş Albu jitnicer e nepot de pe soră lui Mihu logofăt, pribeag la Ieşi. Niculăieş jitnicer duce cu el pradă pe jupîniţă lui Iaţco. Unde ar putea fi înduplecat jupîn Iaţco să binecuvinteze acest furtişag? În Ţara Moldovei n-ar putea fi înduplecat; aici măria sa ar putea trimete pe făptaşi la ocnă, ori la Dimcea gîdele. Dar în Lehia poate fi înduplecat de Mihu logofăt şi de luminăţia sa Craiul, căci unele moşii şi unele case de negoţ ale lui jupîn Iaţco se află în Lehia, sub mîna Craiului.

— Mie mi se pare ciudat alta, se miră Niculăieş jitnicer. Cum ai putut ceti tu toate acestea, meştere Drăghici?

— Am cetit şi eu cum am putut, măria ta, se umili slujitorul. N-am fost la învăţătură la Cracovia, dar cîte ceva cunosc şi înţeleg. Altminteri nici n-ar fi fost bună treaba noastră. Rămînînd zestrea în Ţara Moldovei, mireasa ne-ar fi fost de puţin folos. Am fi călărit nu numai cu grija ci şi cu o povară primejdioasă. Aşa că îngăduie, măria ta, să-ţi duc la capăt treaba pentru care ne-am tocmit. Ce zici, măria ta, bun cuvînt?

— Bun cuvînt; numai mie mi se pare că ai ridicat prea des oala şi pe de o parte ţi s-a ostenit mîna, iar pe de alta ţi s-a întărit îndrăzneala limbii. Poftesc ca sluga mea să grăiască mai puţin şi să făptuiască mai mult. Nu lipsi să fii în ceasul hotărît, cu soţii tăi, la vama Rădăuţilor.

— Am înţeles, măria ta, se închină cu umilinţă meşterul

Drăghici.

În curgerea acestui sfat şoptit, tulburarea boierului se potolise deplin. Mai mult decît atît: unele cetiri prea agere ale lui Drăghici îi desluşeau lui însuşi că cele folositoare se află mai bine orînduite decît îşi închipuise în cea dintăi clipă. Aşa era: nunta şi zestrea se găseau mai cu samă dincolo de hotar. Deci pornirile năprasnice trebuiesc lepădate.

Logofătul Drăghici îi cetise şi această schimbare pe obrazul bucălat şi mai cu samă în ochii negri, luminaţi de alt foc decît cel al agerimii. Îl lăsă să se ducă; îşi mîngîie nasul ofilit şi intră iar la soţii săi.

Cuviosul Stratonic părea mîhnit. Îşi rezemase tîmpla dreaptă în palmă şi privea spre lucirea tot mai împuţinată a ferestrei. Soarele asfinţise şi se apropia sara.

— Amară-i pînea boierească, vorbi Drăghici aşezîndu-se la locul său, pe scaun. De aceea, adaose el rîzînd silit, trebuie s-o îndulcim cu vin.

Apucă pe monah de braţ şi-l trase spre sine.

— Părinte Stratonic, vrei cuvioşia ta să binecuvîntezi vinul? Oala asta o beau şi mă ridic, ca să mă duc la slujba mea. Dumnezeu ştie dacă mai găsim asemenea vin unde mă duc eu.

Părintele Stratonic ieşi din mîhnirea sa şi binecuvîntă vinul. Gustă şi cuvioşia sa.

— Te duci undeva?

— Mă duc, părinte.

— Te duci departe?

— Mă duc departe.

— Nu s-ar putea şti anume unde, iubite frate Drăghici?

— Anume unde, nu se poate şti acuma. Se va putea şti mai tîrziu, cînd călugării cei nebuni vor ajunge la cei înţelepţi.

Cuviosul Stratonic holbă mai tare ochii, cumpănindu-se pe scaunul său. Cunoscînd deodată ceva în privirea precum şi în rîsul crud şi rînjit al slujitorului, se trase îndărăt, ghemuindu-se şi încîrligîndu-se ca un vierme. Voi să strige şi n-avu glas. Drăghici trăsese de la coapsa dreaptă jungherul.

— Frate Toader Calistrat, vorbi slujitorul boierului cu un glas care păru dintr-odată altul; ridică-te şi-ţi strînge brîul. Ţi l-ai strîns?

— Mi l-am strîns, răspunse gros şi liniştit slujitorul cel mare.

— Acuma primeşte această năframă şi acest căluş. Vîră căluşul în gura cuviosului părinte Stratonic şi leagă cu năframa

strîns pe după ceafă. Primeşte şi aceste curele, ca să cetluim cu ele de mîni şi de picioare pe cuvioşia sa. Să ştii tu, frate Toader Calistrat, că au plîns multe muieri şi mulţi copii după ce s-au mărturisit acestui cuvios. Porunca noastră este să nu-i ridicăm viaţa ci să-l scrijelăm, ca să-l cunoască Domnul Dumnezeu la judecata cea de-apoi.

Monahul se zbătea strîmb, numai în partea unde îi era umărul mai înalt. Răcnetul îi ieşea înfricoşat din ochi şi din spaima obrazului. Drăghici îl smunci în sus şi-l crestă la frunte. Îl lepădă la pămînt şi-i trecu jungherul sub foale, înţepîndu-l.

— Nu te zbate, ca să nu intre prea adînc.

Stratonic avea un fel de freamăt în cărnuri. Stătu liniştit, primind înjunghietura. După ce slujitorul trase cuţitul, trupul se zgîrci şi se destinse. Chinuitul îşi pufni pe nări sîngele scurs de pe frunte şi închise ochii plini de lacrimi, încredinţîndu-şi sfîntului său trupul bolnav şi sufletul înfricoşat.

Cei doi slujitori îl împinseră sub laiţă şi prăvăliră lîngă el masa, ca să-l ţărcuiască acolo. Ieşiră, punînd zăvor şi încuind cu lacată.

— Păzeşte să nu intre nimeni în camară, porunci Drăghici hangiului. Ne întoarcem tîrziu la noapte.

După ce îşi căutară caii şi încălecară, Drăghici zvîrli cheia în stogul de fîn. Apoi îşi puseră caii în trap spre cîmp, prin adierea rece a serii.

Capitolul XI

Cînd s-a aflat că a fost furată jupîniţa lui Iaţco Hudici

În tîrg, întîmplarea se vestise mai din vreme, fără ca să se ştie bine despre ce anume e vorba. La al şaptelea ceas al nopţii dormeau toţi nuntaşii domneşti şi boierii, unii la casele lor, alţii la gazde; Cetatea era închisă de cu sară, ca de obicei, şi străjerii dădeau glas din cînd în cînd pe ziduri. Un om singur a nimerit prin întuneric, la dumnealui Ştefan Cernat, jude al tîrgului. S-a pălit cu capu-n poartă, a stîrnit cînii şi a dat cătră slugi răcnet de primejdie. Să fie lăsat să intre; s-a întîmplat o faptă nemaipomenită: de ani de zile nu s-au mai arătat hoţi în preajma tîrgului de scaun şi, în noaptea asta, iată, au lovit pe unul dintre cei mai mari boieri ai lui Vodă. Domnia sa Iaţco Hudici se ducea acasă, în carîtă, cu jupîneasa şi cu copila măriilor lor, avînd două

slugi cu făchii şi două cu suliţi. Vizitiul era cam băut, ca unul ce stătuse la petrecere de nuntă. Era chiar acesta care venise şi izbise cu fruntea în poarta lui jupîn Ştefan Cernat. Dincolo de Fîntîna lui Miron, după ce carîta coborîse în şes, s-au ridicat de după un hindichi oameni înarmaţi, au dat năvală, au apucat cei patru cai răsturnîndu-i pe unii asupra altora şi încurcîndu-i în hamuri; în acelaşi timp, alţii loveau cu săbiile pe slugi. Dintre oamenii înarmaţi ai boierului numai unul a avut îndrăzneala să lepede suliţa şi să tragă jungherul; pe acela l-au pălit foarte tare în cap; încît acuma Roman Spătărelu se află în stare nu tocmai bună, cu ţeasta ruptă, în laturea drumului. Dumnealui Iaţco Hudici s-a zvîrcolit ca să iasă cît mai repede din carîtă, printr-o parte. Şi tocmai cînd ieşea domnia sa în silă, din pricina grosimii măriei sale, s-a răsturnat şi carîta, apucîndu-i un picior sub roată. I s-a rupt piciorul măriei sale. Atuncea acel vizitiu rob, cu numele Haralambie, a auzit şi ţipetele înfricoşate ale cneaghinelor. Prin partea cealaltă a carîtei răsturnate, lotrii le scociorau trăgîndu-le în sus de cîte o aripă, una după alta.

Le-au luat şi s-au dus, după feleşagul meşterilor de drumul mare. Acuma boierul trebuie să le răscumpere. Cînd te gîndeşti cîţi zloţi are să scoată domnia sa Iaţco Hudici, ca să-i trimeată acelor voinici, te-apucă groaza. Ce socoţi dumneata? Boieroaicele sînt o marfă scumpă, care nu se mai află!

Înştiinţarea asta a avut-o domnia sa judele tîrgului de scaun, la un ceas după miezul-nopţii. Pe loc a repezit poruncă la slujitori, să se scoale, să încalece şi să se ducă fără întîrziere cu vizitiul Haralambie, să vadă ce este; să ridice pe boier şi să caute pe hoţi.

— Ce să-i caute pe hoţi? se miră Haralambie Ţiganul, scărpinîndu-se la tîmplă şi rînjind. Unde să-i caute? Ei au luat ce le trebuie şi s-au dus.

După o zi de bucurie a întregii oştimi a Sucevii, capetele slujitorilor se aflau îngreuiate. Însuşi cinstitul jude, după ce dăduse porunca, îşi cufundase iarăşi fruntea în perină. Atunci i-a venit o îngrijorare, că poate are să trebuiască să deie cel dintăi domnia sa răspuns măriei sale, îndată ce se face ziuă; şi a ieşit numaidecît de sub pocladă, umblînd prin iatac ca o stafie în cămaşa cea lungă de noapte, căutîndu-şi straiele. Cînd a ieşit afară să întrebe dacă a venit răspuns dinspre Fîntîna lui Miron, a aflat că slujitorii nici nu-şi încinseseră săbiile.

La Cetate, vestea a ajuns în ceasul întăi al dimineţii. La porţi

erau de rînd slujitorii cei noi, feciorii lui Căliman starostele. Un om călare pe deşelate şi cu capul gol a suit la deal, pe potecă, dinspre tîrg, a ocolit spre poartă, a văzut puntea ridicată şi s-a oprit lîngă şanţ zbătînd în sus braţul drept.

— Mă rog domniilor voastre, oştenilor, daţi înştiinţare. Onofrei Căliman s-a uitat la el de sus şi a văzut că-i nebun.

— Du-te, omule, l-a sfătuit el cu blîndeţă; aici nu-i voie să intri.

— Mă rog domniilor voastre, nu mă lăsaţi, că pe urmă domnia sa Iaţco, stăpînul meu, mă jupuieşte de viu.

— Ce este?

— Daţi înştiinţare că l-au pălit hoţii pe jupîn Iaţco.

— Cui să dăm înştiinţare?

— Daţi înştiinţare lui Vodă.

— Fugi de-acolo, măi nebunule, s-a zbîrlit Onofrei. Cum am să mă duc eu să scol din somn pe măria sa? Pe lîngă asta, noi nici nu ne putem clinti de-aici.

— Chemaţi pe căpitanul de străji, să mă jăluiesc lui. Cum să nu afle măria sa despre o întîmplare ca asta, în care jupîn Iaţco era să-şi piardă viaţa? Abia l-au putut purta slugile pînă acasă. Cum a ajuns, s-a pus în pat, cu piciorul rupt, şi ţipă că de-acuma nu mai ajunge să-şi vadă copila.

— Apoi tot nebun eşti tu, măi creştine! Care picior rupt?

— Al stăpînului nostru.

— Şi care copilă?

— Tot a dumnisale. Asta mi-a poruncit să vin să spun. Că l-au lovit pe cale duşmani ş-au vrut să-l omoare.

Cei doi fraţi s-au uitat unul la altul, nedumeriţi, pe urmă şi-au întors privirile iar spre mişelul de jos, care aştepta frămîntîndu-se, cu ochii holbaţi şi părul vîlvoi.

— Nu mă lăsaţi, fraţilor creştini. Daţi o înştiinţare; altfel mă jupeşte de piele. N-am văzut pe stăpînul nostru într-aşa tulburare de cînd îl slujesc.

— Ce înştiinţare să dăm?

— Daţi o înştiinţare. Cum a afla asta căpitanul străjilor, ştie domnia sa ce să facă. Deasemenea să deie de ştire căpitanul străjilor că vine din urmă jupîneasa Anca. Să se deschidă porţile şi să-i fie lăsată intrare la Vodă.

Feciorii lui Căliman încă se sfătuiau, întrebîndu-se care vor fi fiind rînduielile la porţile Împărăţiei. Cine poate îndrăzni să tulbure chiar în această dimineaţă pe măria sa? Căci jupîn Ionuţ

Jder, căpitanul străjilor din noaptea asta, a hotărît cu străşnicie închiderea Cetăţii pînă la al treilea ceas. Iar de la al treilea ceas pînă la al cincilea nu pot intra în Cetate şi ieşi din Cetate decît slujitorii de rînd. Astăzi, pînă la prînzul măriei sale, este o zi de hodină cum n-a avut măria sa de ani de zile. La prînz au să intre la măria sa boierii din dregătoriile cele mari. Ştiind asta, slujitorii de la poartă se ţineau neînduplecaţi.

De jos sună o poruncă. Toţi străjerii, pe podinele lor, se înturnară cu faţa la palat. Flamura domnească suia în catarg. Ei o priveau, stînd neclintiţi. Trîmbiţaşii dădură un singur sunet. C-un semn, căpitanul le poruncise tăcere.

Vîntul se umflă şi se zbătu în steag de la miazănoapte înspre miazăzi.

Ionuţ Păr-Negru trecu pe pod, ca să cerceteze slujitorii. Găsi pe Călimani făcînd semne unui om călare pe deşelate şi cu capul gol, să se ferească într-o parte, căci vine o primejdie. Acel om îşi începu iar tînguirile, rugîndu-se cu mare glas să fie ascultat şi să se deie o înştiinţare la cei mari ai Cetăţii. Ionuţ prinse două vorbe şi puse o întrebare:

— Cînd şi cine a furat pe jupîniţa lui Iaţco?

— Nu se ştie! strigă omul. Vine jupîneasa noastră să spuie.

— Daţi drumul! porunci Jder. Lăsaţi şi pe jupîneasa Anca a lui jupîn Iaţco să intre, îndată ce se înfăţişează. Intră, omule, strigă el mişelului de jos, şi vină după mine.

Puntea scrîşni pe lanţuri. Omul îşi lepădă calul şi dădu năvală în deschizătura porţii. Se luă după Jder, gîfîind şi dînd răspunsuri încîlcite. După socotinţa lui, cel mai mare năcaz între toate era piciorul rupt al lui jupîn Iaţco Hudici. Cînd a afla măria sa, are de ce să fie supărat.

Jder îl opri.

— Stăi aici, în pridvor. Nu mai rosti nimănui nici un cuvînt.

— Stau, dar daţi domnia voastră înştiinţare?

— Îţi poruncesc să stai aici şi să nu te clinteşti, nici să vorbeşti, hotărî a doua oară Ionuţ, cu mînie.

Intră la fratele său smuncind uşa şi închizînd-o repede. Simion se întoarse.

— Ce este? Mă întreabă cineva?

— Bădiţă Simioane, răspunse Jderul cel mic, şovăind numai o clipă: este afară un om din partea lui jupîn Iaţco Hudici.

Postelnicul tresări, stăpînindu-şi o bucurie:

— Mă chiamă cineva?

— Aşteptai un răspuns? Trebuia să te poftească jupîn Iaţco?

— Aşteptam un răspuns, însă nu de la el. Ce caută omul?

— S-a întîmplat ceva în noaptea asta, răspunse destul de liniştit Ionuţ Jder. Jupîn Hudici a fost lovit pe cale, cînd se întorcea acasă. A fost furată jupîniţa Maruşca.

Simion îşi simţi sîngele grămădit în inimă şi obrazul îi păli. Privi rătăcit la mezinul său. Apoi clipi din ochi, căutînd un sprijin mai mult în lăuntru decît în afară. Totuşi avea nevoie de sprijin şi în afară, căci trecu pe lîngă fereastră şi se rezemă de privaz.

— Unde-i omul? întrebă el încet.

— Aici în pridvor. Nu poate să-ţi dea altă desluşire. Vine jupîneasa lui Iaţco să se jăluiască măriei sale. Atîta se ştie.

Simion făcuse asupra sa însuşi o silinţă crîncenă, stăpînindu-se.

— Cine a săvîrşit fapta asta?

— Avem să aflăm. Domnia ta crezi, bădiţă Simioane, că furtişagul s-a făcut în silă, şi fără ştirea jupîniţei? Nu te supăra, bădiţă Simioane. Eu nu ştiu nimic; întreb.

Ochii postelnicului îl fulgerară, cu mînie.

— Am încredinţare desăvîrşită, răspunse el; că e o faptă silnică. Am văzut, ieri, pe jupîniţa. I-am spus cîteva cuvinte şi mi-a răspuns aşa, încît, în noaptea asta, am avut cel mai frumos vis. Nu m-ar putea nimeni încredinţa că s-ar putea să fie altfel. De unde ai înţeles tu că asta va fi spaima mea cea dintăi? Am avut-o numai o clipă şi mi-a trecut. Mulţămesc lui Dumnezeu. Doresc numai să aflu cine-s acei îndrăzneţi, ca să rog pe măria sa să nu le hotărască nici o pedeapsă; să-mi dea învoire să-i caut şi să-i judec eu.

Ionuţ clătină din cap, îngrijorat încă. Deschise uşa şi chemă pe om.

Acesta privi pe cei doi oşteni şi i se păru că nu vede în ochii lor nici o milă pentru năcazul său.

— Spune ce ştii; spune repede! porunci postelnicul. Sluga mărturisi tot, dintr-o singură răsuflare şi încîlcit.

— Întăi s-a crezut că a fost furată şi jupîneasa Anca, adause el. Dar pe dumneaei au lăsat-o, fiind o povară mai grea. Dar dac-o puteau aburca pe-un cal, o puteau duce.

— Tu crezi deci, omule, că au fost nişte hoţi de rînd, urmărind de la jupîn Iaţco o răscumpărare a prăzii?

— Aşa spun şi unii şi alţii, jupîne. Însă jupîneasa noastră strigă că-i altfel. De aceea vine să se jăluiască măriei sale.

Postelnicul Simion umblă împrejurul cămării, cugetînd încruntat şi cu buzele strînse.

— Vină după mine, porunci el slugii.

Ionuţ Jder îl întrebă numai din ochi ce vrea să facă.

— Deocamdată nu pot face alta, răspunse Simion, descleştînd un zîmbet rău în partea stîngă a gurii; nu pot face alta decît să apropii mărturia asta de uşa lui Vodă. Găsesc în paraclis pe sfinţitul Amfilohie. Numai sfinţia sa poate cuteza să dea mai departe ştire.

Postelnicul ieşi, cu omul după el. Mezinul îi urmări de aproape. Ograda Cetăţii era încă goală. Poarta rămăsese deschisă pentru trecerea poruncită. Se auzeau dintr-acolo schimburi repezite de glasuri. Cineva cerea intrare şi străjerii încrucişau suliţile, oprind.

Ionuţ se repezi în fugă într-acolo. Nu era jupîneasa lui Iaţco. Erau tîrgoveţi de devale, care aduceau în părîngă o mogîldeaţă neagră. Căpitanul străjilor găsi numaidecît în acea mogîldeaţă neagră, înfăşurată strîns peste foale c-un brîu roş, pe cuviosul Stratonic. Călugărul se tînguia şi gemea, ţinîndu-şi obrazul acoperit cu palmele. Se ruga să fie dus numaidecît la stareţul său părintele Amfilohie Şendrea.

Într-o clipă, fără vreo pregătire anume şi fără o cercetare de mai înainte, mezinul avu în el înţelegere că lipsa lui Stratonic din Cetate şi ivirea lui, la asemenea ceas şi în aşa stare, pot să aibă o legătură cu întîmplarea ce se vestise.

Lăsă slobodă şi intrarea nebunului. Călăuzind pe tîrgoveţi în urma postelnicului, Ionuţ îi cerceta.

Acei tîrgoveţi, slugi la hanul lui Antohi, aflaseră şi ei despre întîmplarea cu hoţii, căci în tîrg se stîrnise zvoană despre asta încă din vremea nopţii; însă cu acest monah era altceva. Îl cetluiseră şi-l scrijelaseră nişte soţi ai săi, lepădîndu-l subt o laiţă, la han. Cu acei soţi benchetuieşte cuvioşia sa de două zile şi acuma iată în ce stare l-au lăsat. Cuvioşia sa zice că nu-s soţi ai săi, ci-s tot lotrii care au lovit pe Hudici; dar cine poate da crezare unor asemenea vorbe?

— Tot aceiaşi sînt! strigă ascuţit Stratonic, printre palmele care-i acopereau obrazul şi holbîndu-se numai c-un ochi spre Jder. Mărturisesc eu că sînt tot aceiaşi. Duceţi-mă numaidecît la părintele arhimandrit; altfel, unde vă stă căpăţîna au să vă steie picioarele!

Auzind asemenea ameninţare neaşteptată, slugile lui Antohi

au lepădat de pe umeri prăjina de care era atîrnat leagănul de lăvicere al monahului, au dat la o parte mogîldeaţa încinsă cu brîu roş şi au lăsat-o să se tîrîie strîmb spre pridvorul paraclisului. Cînd a intrat postelnicul, a fost pe urma lui şi Stratonic, cu aceleaşi gemete şi tînguiri neîntrerupte.

— M-au omorît! ţipa cuvioşia sa, înăbuşit.

Simion Jder îl privea cu mirare. Cînd călugărul năzui să treacă înainte, îl opri. Aprozii din gangul unde răspundea paraclisul grăbiră întru întîmpinare, ca să cunoască cine tulbură liniştea măriei sale, căci măria sa nu s-a arătat şi poate hodineşte încă. Sfinţitul arhimandrit Amfilohie veni pînă la uşa paraclisului, tulburat şi el de acele ţipete neomeneşti.

Sfinţia sa dădu un pas înapoi cînd văzu pe Stratonic în aşa stare; cînd îl văzu mai ales încins cu brîu roş.

— O, ticăloasă fiinţă! rosti sfinţia sa, c-un glas în care era mai mult milă decît ameninţare.

— Stăpîne, strigă Stratonic, îngenunchind şi bătînd metanie, pedepseşte-mă şi dă-mi canon, căci sînt cel din urmă dintre viermii pămîntului.

— Ce s-a întîmplat, Stratonic?

Călugărul înălţă obrazul. Cele două crestături piezişe închegate pe frunte către rădăcina nasului păreau al doilea rînd de sprîncene.

Arhimandritul fu într-adevăr cutremurat ca de o vedenie a Demonului.

— M-au scrijelat şi m-au înjunghiat, sfinţite stăpîne.

— Intră după mine; vorbeşte desluşit.

Stratonic se tîrî în genunchi peste pragul paraclisului, bolborosind o istorisire încîlcită pe care mai cu samă Ionuţ Jder o urmărea cu deosebită luare-aminte. De la o vreme, lăsînd la o parte pe sluga lui jupîn Hudici, se apropiase, ascultînd mirat, şi postelnicul Simion.

De două săptămîni – mărturisea cu lacrimi Stratonic – apăruse în laturea tîrgului un vînat nou, pe care cuvioşia sa îl adulmeca, jucîndu-se cu el, deslegîndu-i prefăcătoriile şi aşteptînd ceasul să-l găbjească în cotlon şi să-l prindă. La început n-a desluşit bine despre ce-i vorba; a socotit că-i ceva tot în legătură cu uneltirile unora dintre boieri; deci iar va fi nevoie să-şi ascută paloşul Dimcea Tatarul, gîdea. Pe urmă i-a venit în înţelegere altfel de înştiinţare, mai puţin primejdioasă pentru măria sa. Cînd a înţeles bine, i se părea că mai are vreme să dea

înştiinţare. Chiar stătea la îndoială dacă trebuie ori nu să dea înştiinţare, căci nebuniile de dragoste se pot risipi într-o noapte ca nişte fumuri; din ameninţări nu mai rămîne nimic. Însă n-a fost numai o nebunie de dragoste ci a fost mai cu samă o îndîrjire a lui Niculăieş Albu jitnicer împotriva lui jupîn Iaţco Hudici, ca să-l ruşineze. Întîmplarea de care s-a zvonit e tocmai această faptă a jitnicerului. Stratonic poate da încredinţare că făptaşul, cu soţii săi şi cu prada, va să treacă hotarul în Ţara Leşască. Acolo are neamuri.

— Într-adevăr Niculăieş Albu e nepot lui Mihu logofăt, încuviinţă sfinţitul Amfilohie. Cum ai putut tăcea? Cum n-ai dat înştiinţare din vreme?

— Mărturisesc cu umilinţă păcatul îngîmfării, urmă a se tîngui monahul, rămînînd îngenunchiat la picioarele stareţului său. Căci am vrut, sfinţite părinte, să cetesc şi eu. Am vrut să am nu numai ochi şi urechi, ci şi înţelegere. Deci am împresurat vînatul, ca să-l aduc eu singur la cuhnia domnească. Am greşit şi am avut numaidecît pedeapsa cuvenită. Dă-mi canon, sfinţite părinte, ca să-mi aduc aminte în toate zilele vieţii mele şi să nu mai păcătuiesc.

— Pasă în chilia ta şi mă aşteaptă! porunci cu tulburare sfinţitul arhimandrit. Eu trebuie numaidecît să înştiinţez pe măria sa.

Stratonic se ridică strîmb şi şchiopătă către chilia lui, stăpînindu-şi c-o mînă, pe sub brîu, deşertul străpuns. Din cînd în cînd se oprea, ca să se tînguie.

După ce se depărtă şi arhimandritul, Jder cel mic se alătură, curios, de fratele său. Căuta în sine o înţelegere, ca să descurce înfăţişarea oarecum bucuroasă pe care o avea acum postelnicul Simion. Însă subt acea bucurie stătea gata să detune şi o mînie înfricoşată, care se vădea într-un tremur al nărilor şi într-o măcinare necontenită a măselelor.

— Te-ai liniştit, bădiţă? întrebă el încet, zîmbind alintat.

Simion răsări, ieşind din adîncul său la lume.

— Cum vrei să mă liniştesc? Nu vezi ce se întîmplă?

— Ai să te liniştesti deplin, bădiţă Simioane, cînd vei dobîndi învoire de la măria sa să te duci să urmăreşti pe lotri şi s-aduci înapoi prada.

Simion bătu pe umeri pe mezinul său. Cuprins apoi de-o frămîntare năvalnică, făcu prin gang cîţiva paşi repezi. Jder cel mic îl cuprinse de braţ.

— Stăi, bădiţă Simioane; aşteaptă să te cheme măria sa; căci domnia ta ai şi altă solie la Craiul. Cînd va înţelege măria sa că şi domnia ta ai pricină să cauţi acea pradă, are să-ţi dea toate împuternicirile şi deslegările.

Postelnicul se domoli în mişcări şi-şi făcu o înfăţişare de linişte înşelătoare.

Arhimandritul Amfilohie se întorcea frămîntîndu-şi mînile.

— De mirare este cum pătrund veştile rele prin uşi închise, zicea sfinţia sa cu o voce şoptită şi întărîtată. Am socotit că am să spun eu întăi, măriei sale; şi au fost alţii care au îndrăznit să-i spuie, înaintea mea. A intrat în cămara măriei sale, nu cu mult înaintea mea, şi jupîneasa Anca a lui jupîn Hudici. Şi această venire a fost deasemeni vestită măriei sale. Iată ce pot făptui slujitorii cei răi şi monahii necumpătaţi. Canonul lor nu poate fi decît la bolniţa de unde au fost aduşi.

Se răsuci aprig către cei doi fraţi.

— Să nu vă clintiţi de-aici. Măria sa are să aibă numaidecît nevoie de domniile voastre. Ciudat este să aflaţi cum pricini mici stîrnesc năcazuri mari. Aşa s-a întîmplat cu războiul Troiei. Cel puţin acolo a fost la mijloc o muiere frumoasă.

Postelnicul Simion îşi întoarse privirile într-o parte, ca să nu-i vadă ochii sfinţitul arhimandrit. Trecu pînă la o firidă şi se rezemă acolo, hotărît să aştepte pînă la sfîrşitul timpului. După o clipă îşi schimbă locul şi trecu la altă firidă. Apoi privi printre zăbrele afară. Mişcarea Cetăţii începea să se înteţească.

De cum sosise, gîfîind şi aburită la faţă, jupîneasa Anca primise poruncă prin Ciornei, starostele copiilor de casă, să intre numaidecît în camara măriei sale.

Domnul intrase cu o clipă mai înainte şi avusese răgaz să se închine la sfintele icoane, făcîndu-şi semnul crucii şi murmurînd laudă Luminii ce ne călăuzeşte. Copiii de casă ciocăniră în stejar şi deschiseră uşa. Jupîneasa Anca intră sunîndu-şi foile largi; îşi desfăcu de pe ochi vălul de matasă cernită, izbucni dintr-odată în lacrimi şi se revărsă la genunchii măriei sale.

— Milostiveşte-te asupra mea, stăpîne, şi nu mă lăsa. Mi s-a furat astă-noapte copila. Acuma se ştie cine e furul şi unde o duce. Toată noaptea m-am zbătut, întru neştiinţă. Eram şi prea tulburată, din pricină că soţul meu s-a ales cu piciorul stîng stricat, din acea învălmăşeală. Au trebuit să aducă slugile pe sus pe baba Sofronia Doftoroaia, ca să potrivească oasele şi să lege în lopăţele glezna. Iar jupîn Iaţco gemea întruna cerînd moartea,

pe cînd eu mă băteam cu gîndurile şi mă frămîntam: cine să fie? Cum m-am întors la Suceava ş-am trecut pe la dumneaei logofeteasa şi pe la dumnealui judele tîrgului, am înţeles că nu se putea să săvîrşească asemenea faptă altcineva decît jitnicerul Niculăieş. Ne-a mai năcăjit domnia sa şi-n alte rînduri cu peţiri; acuma socoate că poate să ne înfrunte pe noi şi pe măria ta.

Domnul asculta neclintit, în picioare, cu sprînceana încruntată.

Jupîneasa Anca îşi ridică iar asupra măriei sale ochii şi şi-i coborî îndată, cuprinzîndu-şi tîmplele.

— Luminate stăpîne, plîngea ea cu glas aproape stîns, temîndu-se să nu fie auzită de cei din gang; ai fost cîndva oaspete la noi şi ai binevoit să mă chemi, într-un ceas cînd îţi era urît. Mi-ai dăruit o bucurie pe care n-o puteam avea de la soţul meu. Pînă acuma n-am îndrăznit să-ţi aduc aminte; acuma îndrăznesc, din amărăciunea în care mă aflu. Dacă-s vinovată că am cutezat a veni să cerşesc milă de la stăpînul meu, atunci să fiu pedepsită; dar rog în acelaşi timp pe măria ta să deie poruncă: acolo unde se va fi aflînd, hoţul să fie ajuns şi apucat de grumaz. Ştiu că puterea măriei tale bate şi cetăţile crailor.

— Bine, bine, zise Vodă cu îngăduinţă, fără a zîmbi; linişteşte-te, jupîneasă Ancă.

Dar jupîneasa lui Hudici nu se putea linişti. Vodă îi aruncă o privire repede, o lăsă îngenunchiată, trecu spre uşă şi bătu din palme. Aprozii deschiseră numaidecît.

— Să vie la mine părintele arhimandrit, porunci Domnul.

Părintele arhimandrit Amfilohie era acolo; îşi căuta un loc tihnit şi nu putea să-l găsească; aşteptase această poruncă a măriei sale, însă, înainte de-a intra, pregetase o clipă, căci cunoscuse ceva deosebit în mlădierea glasului stăpînului său. Acel glas pătrunsese pînă în capătul gangului, unde aşteptau copiii de casă. Cum îl auziră, aceştia dădură îndărăt, parcă i-ar fi măturat un vînt. Părintele Amfilohie cercetă o clipă, în urma sa, pe Jderi, care rămăseseră în uşa paraclisului. Îi opri din ochi, în locul unde stăteau. C-o mişcare de braţ, porunci aprozilor să se depărteze înspre ceilalţi copii de casă. Îşi rezemă barba-n piept şi făcu faţă măriei sale, ferind uşa numai atît cît trebuia, şi închizînd-o numaidecît după ce răzbătu în camară.

Domnul îl întîmpină c-un zîmbet îngheţat. Jupîneasa lui Hudici se ridicase într-un colţ. Nici Voievodul, nici monahul nu păreau s-o bage în samă.

— Ascult porunca măriei tale... se închină părintele arhimandrit Amfilohie cu glas de mare blîndeţă.

Vodă se răsuci, întorcînd spatele. În aceeaşi clipă se întoarse, arătîndu-şi dinţii ascuţiţi şi mărunţi.

— Văd că năravurile rele n-au contenit.

— Măria ta, cei care păcătuiesc să-şi primească osînda.

— Despre cine vorbeşti, părinte arhimandrit?

— Despre jitnicerul Niculăieş Albu. Am descusut fapta lui; am înţeles de ce-a săvîrşit-o, ştiu unde se duce; să poruncească măria ta să fie urmărit; să rînduieşti măria ta pe postelnicul Simion.

— Într-adevăr, pe postelnicul Simion trebuie să-l trimeţi măria ta, se amestecă jupîneasa lui Hudici, cu mare însufleţire.

— De ce?

— Avem noi ştiinţă, măria ta, că postelnicul aşteaptă să i se dea poruncă numaidecît, urmă jupîneasa, rîzînd dintrodată, – apoi întristîndu-se iarăşi.

Domnul o fulgeră cu ochii şi se întoarse la arhimandrit. „Tocmai această căutătură o are uneori Maruşca”, se bucura în sine jupîneasa lui Iaţco.

— Sfinţite părinte, năravurile rele de care vorbesc eu sînt mai cu samă altele, grăi Voievodul. De cincisprezece ani de cînd m-a învrednicit Domnul Dumnezeu să mă întorc în moştenirea mea părintească, n-am arătat decît prietinie şi supunere lui Cazimir-Crai, ca unui frate al nostru mai mare. Am primit cuviincios soliile măriei sale; i-am trimes solii noştri; m-am milostivit către neguţătorii care veneau cu cărţi de la măria sa. Iar în aceşti cincisprezece ani măria sa Cazimir-Crai a ocrotit în hotarele sale şi în cetăţile sale pe duşmanul domniei mele şi ucigaşul părintelui meu. A ocrotit de asemeni pe boierii pribegi; pe unii chiar îi ţine în cinste în apropierea sa. Va primi oare acuma şi pe cei care fură pe copilele boierilor mei?

— Pe cît înţeleg, îi va primi, slăvite stăpîne, se smeri părintele arhimandrit, căci sînt rude cu cei pe care măria sa Craiul îi are în cinste.

— Atuncea nu atît nebunia jitnicerului Albu urmează să fie lovită, cît vicleşugul neprietinilor mei!

Glasul măriei sale se ridicase deodată cu mare asprime. Bătu din picior. Clopoţelul pintenului rămase singur sunînd în tăcerea cămării.

— Din hotarul Craiului a pornit şi uneltirea aceea împotriva

coconului nostru, încît s-ar fi putut să-l pierdem pe Alexandru-Vodă, urmă domnul. Neguţătorii noştri sînt asupriţi în acel hotar şi jalobele noastre nu găsesc ascultare. Dregătorii noştri au fost iarăşi înlăturaţi din olatul Pocuţiei.

Cu mînile la spate şi cu fruntea plecată, măria sa trecu de la uşă la iconostas şi înapoi. Se opri.

— Pînă cînd?

Arhimandritul tăcu, înmărmurit.

— Pînă cînd? întreb: pînă cînd?

— Nu ştiu, slăvite stăpîne, suspină arhimandritul: poate pînă cînd te vei hotărî măria ta să pui rînduială.

— Sfinţite părinte, porunceşte numaidecît să vie grămăticii cu toate cele de trebuinţă, ca să scriem cărţi boierilor leşi. Adă-mi numaidecît aici pe postelnicul Simion. Să poftească deasemenea jupîn Petrea, hatmanul nostru. Ia pe această cinstită jupîneasă şi o trimete boierului său.

— Jupîneasă Ancă, urmă cu glas îmblînzit măria sa, să-i spui lui jupîn Iaţco multă sănătate din partea domniei mele; şi să-i împleteşti o păreche de colţuni de iarnă, pînă ţi se întoarce copila.

Jupîneasa Anca începu a plînge iar cu lacrimi bogate, îndrăznind să se apropie şi să sărute dreapta măriei sale. Ieşi, foşnind cu foile-i multe. Uşa rămase un răstimp deschisă. Simion Jder sosi cu grabă. După dînsul, întru aceeaşi smerenie, se întoarse şi părintele arhimandrit.

Domnul primi pe postelnic în tăcere, măsurîndu-l de sus pînă jos. Îl lăsă şi se întoarse iar, privindu-l acuma pieziş:

— Ce s-a întîmplat, postelnice Simioane? Ochii postelnicului se umbriră.

— Cartea pe care diacii noştri au scris-o, pentru întoarcerea slobodă a boierului nostru Mihu, e gata, cu peceţile puse. Poruncesc îndată să se mai scrie una, pentru alt boier al nostru care se află fugar spre Ţara Leşască, de astă-noaptea. Pe cel bătrîn poţi să-l leşi; are grijă de el şi Dumnezeu; la vîrsta în care se află, miroase a pămînt; însă te poftesc să găseşti pe cel tînăr.

— Îl găsesc, măria ta.

— Şi să cauţi şi pe una din copilele noastre, care ne-a fost răpită.

— O caut, slăvite stăpîne, şi o aduc, răspunse încet Simion Jder.

— Ştii cine-i? O cunoşti?

— O cunosc. Dacă-mi dai voie măria ta, mă duc numaidecît; viaţa mea nu mai are nici un preţ.

Vodă privi stăruitor pe postelnicul său.

— Ascultă, Simion Jder, rosti cu hotărîre şi încet măria sa. Mînia nu trebuie să stea în domnia ta ca o otravă îngheţată, ci trebuie să-ţi deie agerime şi tărie. Ai să te duci; dar să lepezi aici în clipă arşiţa şi nebunia. Eu nu vreau să cunosc dragostea pe care-o ai; agoniseşte-ţi-o, dacă eşti vrednic; însă ia aminte şi-ţi păstrează capul, căci viaţa domniei tale ne face nouă trebuinţă. Deci te vei duce să cauţi pe fur. Ai să-l găseşti pe cale; ori la Liov; ori la Cracovia; pune pe un slujitor să-l lovească; n-avem nevoie să ni-l aduci aici; e boierul nostru şi avem asupra lui drept de viaţă şi moarte. Află unde-i jupîniţa lui Hudici şi ridic-o. Însă nu-ţi închipui că amîndouă aceste isprăvi le vei săvîrşi cu fraţii domniei tale, cum e naravul vostru, al Jderilor, şi cu slujitorii ce veţi lua. Craiul are oşteni mai mulţi decît mine, cazaci sprinteni, castelani cu mare iscusinţă. Lucrarea pe care o întocmim trebuie săvîrşită cu rînduială de ceasornic. Cum umblă soarele pe clipe şi ceasuri, aşa trebuie să umbli domnia ta, cunoscînd toate cîte voi pune la cale, şi avînd sprijin necontenit de la cele văzute şi nevăzute. Aşa îţi poruncesc să fii, căci astfel este slujba la domnia mea. Iar cînd vei afla pe acea copilă, pune pe altcineva s-o poarte, ca şi cum ar fi moartă, ori n-ai fi auzit de ea niciodată. Dacă faci aşa, te întorci cu izbîndă. Altfel, mă îndoiesc.

— Măria ta, răspunse postelnicul, punînd un genunchi în pămînt, nu te îndoi de mine; aşa voi face.

În el era cutremur şi vifor; şi le stăpînea scrîşnindu-şi măselele, încît simţea durerea lor pînă în tîmple. Vodă îi puse mîna pe umăr:

— Stăi aici, pînă ce vine hatmanul. Avem s-avem cu el şi cu sfinţia sa arhimandritul un sfat de taină.

— Am înţeles, slăvite stăpîne, se supuse Jder, gemînd în adîncul lui.

— Aşa-i că acuma vrei să fii calare, sub furtună? îl străbătu cu privirea Domnul.

— Într-adevăr, stăpîne, aş vrea; însă rămîn aici, cum mi se porunceşte. În vremea asta lotrul îşi duce prada nestingherit; trece ape, cîmpii, sate, şi se pune la adăpost în altă ţară.

— Aşa crezi, pentru că vii de la hergheliile de la Timiş, zîmbi Vodă. Acolo ai trăit întru schivnicie şi neştiinţă; de aceea te-am îndemnat să mă urmezi, cum a îndemnat Hristos pe Filip.

Întreabă pe sfinţitul arhimandrit dacă n-au purces pe urma acelui hoţ alergătorii domneşti. Şi n-au purces numai spre hotarul leşesc. Cînd s-a dat semn, s-au desfăcut în patru zări; din poştă în poştă schimbă caii şi întreabă. Domnia ta pleci numai dacă nu mi-l aduc pe fur pînă mîne sară. Răspunde, sfinţite părinte Amfilohie, dacă s-a făcut aşa, ori nu s-a făcut aşa.

— Asta-i rînduiala măriei tale, suspină cu aceeaşi smerenie arhimandritul. Măria ta binevoiai să te hodineşti cînd a aflat de faptă judele Sucevii, iar la ziuă slujitorii lui au şi fost repeziţi, căci dacă slujitorii dumnisale judele s-ar afla şi acuma la odăi, atuncea ar fi oarecare primejdie pentru capul domniei sale judele.

Măria ta, au sosit grămăticii.

— Să intre; să se aşeze.

Pe cînd scriitorii îşi rostogoleau şi-şi aşezau măsuţele rotunde şi-şi potriveau sculele şi hîrtia, Vodă urma să-şi cheltuiască nelinştea în acea plimbare necontenită de la iconostas la uşă. Intră şi bătrînul logofăt Toma, închinîndu-şi în faţa măriei sale uscăciunea înaltă şi fuiorul bărbii.

Domnul îi răspunse cu bunăvoinţă, privindu-l lung, – pînă ce domnia sa logofătul se simţi stînjenit, începînd a-şi pipăi hainele. Dar Voievodul nu-l privea pe el ci se căuta pe sine însuşi, – deplin liniştit înlăuntrul său.

— Întăi să ne întoarcem către Stăpînul vieţii şi al morţii, zise măria sa c-un glas cumpănit, şi să-i închinăm sfinţiei sale cuvenitele daruri, pentru sufletul nostru, al copiilor noştri şi al Doamnei noastre. Să se scrie o sută de zloţi sfîntului schit de la Bisericani, unde a stat vieţuind un timp maica noastră. Să se închine sfintei mănăstiri Probota moşiile noastre Roşcani şi Fîntînele de la apa Siretului şi două sute de zloţi, pentru că acolo e locul de veşnică hodină a Doamnei maicii noastre. Întru odihna sfînt răposatului părintelui nostru, cu inimă curată şi luminată şi din toată voia noastră, dăruim cinci sute de galbini pe fiecare an sfintei mănăstiri Zografu de la Aton, şi să se dea hrisovul în mîna părintelui Varlaam egumenul.

Toate aceste închinări s-au scris scîrţîit cu pene de hultan, în vreme ce măria sa îşi găsea înseninare deplină pentru cele ce aveau să urmeze.

Măria sa se opri dinaintea măsuţelor.

— Acuma să scrieţi aşa.

Grămăticii înălţară nasurile cu mare luare-aminte.

— Scrieţi aşa: „Cartea măriei sale Ştefan-Vodă către boierii Ţării Leşeşti, domnia sa castelanul de la Colomeea şi domnia sa castelanul de la Halici şi domnia sa Voievodul Podoliei. Noi Ştefan-Vodă domnul Ţării Moldovei vă facem cu aceasta cunoscut şi vă rugăm pe domniile voastre să opriţi pe boierul nostru fugar Albu jitnicer, care s-a făcut vinovat către domnia noastră, şi să binevoiţi a-l da în mîna slujitorilor noştri. Iar cu această carte a noastră se înfăţişează domnia sa părintele arhimandrit Amfilohie, duhovnicul nostru.”

— S-a scris întocmai, măria ta, se închină logofătul. Domnul îşi jucă o clipă degetele în giuvaerul sfînt ce-i strălucea pe piept.

— Mai adăugiţi aceste cuvinte, porunci măria sa. „Vă poftesc să nu faceţi altfel.”

— Asta e o ameninţare de război, suspină părintele Amfilohie.

Vodă se uită în juru-i. Hatmanul încă nu sosise.

— Domnia sa hatmanul Petrea soseşte acuma... vestiră cu grabă aprozii.

Măria sa pofti să rămîie numai cu aceia cu care avea a ţine sfat tainic.

Capitolul XII

Jderii s-au dus în Ţara Leşască

Sfinţitul arhimandrit şi postelnicul Simion plecaseră, cu cărţile lui Vodă, către Ţara Leşască într-o luni. Abia după o săptămînă cuviosul Stratonic se înfăţişă la curtea lui jupîn Iaţco Hudici, ca să deie înştiinţare. Jupîneasa Anca se învălui îndată spre camera unde zăcea bolnavul; iar boierul se bucură şi pofti să audă chiar cu urechile sale această bună vestire. Ticăitul monah îşi venise în ori de spaima ce îndurase; semnele spaimei, însă, îi stăteau încă pe frunte în scrijelături roşe. Intră cu umilinţă la jupîn Iaţco şi-l întrebă de sănătate.

Baba doftoroaie Sofronia era de faţă şi privi pieziş pe călugăr, trăgîndu-şi broboada mohorîtă peste clonţul gurii.

— Mulţămim lui Dumnezeu, părinte, zise jupîneasa Anca; descîntecele şi irurile au făcut bună lucrare.

— Descîntecele şi irurile, dar mai ales voia Celui-preaînalt, se răsuci monahul întăi către jupîneasa Anca, apoi către bolnav. Aşa alcătuiesc eu scrisorile de friguri ori de lungoare; îi scriu lui Dumnezeu şi-l rog, iar demonul boalei fuge de ameninţarea

scrisorii. Fără asta, cu doftoria nu faci nimica. Am cunoscut noi, cinstite jupîne Iaţco, un vraci leah care se lăuda cu dresurile lui; şi avînd un boier al nostru Ştefan Calomfir o boală de-i tot pocneau încheieturile cînd se mişca, i-a dat acel vraci să beie o doftorie amară, cîte un pahar în fiecare zi. Aşa că peste zece zile boierul nostru Calomfir nu-şi mai auzea încheieturile pocnind, căci surzise.

Baba Sofronia mormăia singură la gura sobei ascultînd asemenea vorbe ale călugărului celui nebun şi stupea în cotruţă, ocrotind acolo ulcelele cu unsori. Descîntînd şi îndepărtînd pe Necuratul, fulgera cînd şi cînd spre Stratonic. Înfăţişarea ei strîmbă şi ciolănoasă avea oarecare asemănare cu a monahului. Hotărîndu-se dintr-odată să se puie cu desăvîrşire la adăpost de orice răutate şi viclenie a acelui duşman, îşi luă în poală ulcelele şi se duse.

Iaţco rîdea, săltîndu-şi pîntecele sub pocladă. Cu toată suferinţa, domnia sa nu se dezumflase. Har Domnului: putea mînca şi bea bine.

— Fuge baba de popă, zîmbi el. Dar să ştii, părinte Stratonic, că Sofronia aceasta are bun meşteşug de pus şi potrivit lopăţelele.

— Cînd vrea Domnul Dumnezeu, cinstite jupîne, vin lopăţelele singure şi se aşează la locul unde trebuie.

Boierul gemu înturnîndu-se pe o coastă şi aşezîndu-şi mai bine piciorul bolnav.

— Spune-mi, părinte Stratonic, cum a fost plecarea sfinţitului Amfilohie. Eu socoteam că să pornească mai curînd; aşa am avut răspuns de la înălţimea sa.

— A plecat cînd a sosit vremea, răspunse călugărul. Mai întăi, măria sa a mai repezit un rînd de porunci la toţi căpitanii de hotar. După aceea a trimes pe Jder cel mititel la mănăstirea Neamţu şi la Timiş. Acolo dumneaei comisoaia Ilisafta iar s-a tînguit că rămîne singură ca o cuculeasă, căci i se duc şi feciorii şi i se duce şi soţul domniei sale într-o altă nebunie.

— Care nebunie? Asta nu-i nebunie, părinte. Asta-i suferinţa noastră, asta-i copila noastră; noi sîntem gata să ne dăm viaţa ca s-o dobîndim îndărăt.

— Nu-i nevoie de viaţă, cinstite jupîne, rînji monahul; mai degrabă să fii gata domnia ta să înjunghii sipetele şi să scoţi galbinii şi zloţii.

Iaţco oftă:

— Om face şi asta, dacă aşa-i porunca înălţimii sale.

— Apoi are să-ţi vie porunca, să n-ai grijă. Iar viaţa şi-o pun unii oşteni, tineri. Saraci fiind, ei n-au de dat altceva.

— De cine vorbeşti cuvioşia ta?

— Vorbesc de oarecare postelnic, cu numele Simion Păr-Negru.

— Precît ştiu, domnia sa postelnicul împlineşte porunca înălţimii sale. Îi doresc să se întoarcă sănătos şi cu izbîndă. Înţelegem noi ce vrei să spui cuvioşia ta; dar află că eu şi jupîneasa mea avem gînduri mari pentru copila noastră. Oricît om înjunghia sipetele, tot ne mai rămîne pentru ea destulă zestre, ca să vie să ne-o ceară Voievodul Litvaniei ori Voievodul Ardealului.

— Vai şi of! se tîngui jupîneasa Anca. Domnia ta visezi la nunţi domneşti şi copila noastră poate-i moartă.

— Ba nu grăi aşa, jupîneasă Ancă. Dau eu încredinţare, dau şi zapis scris, că unei asemenea copile nu i se poate întîmpla nimic. Fiecare fir de păr al ei are preţ. Cine-a fi, unde va fi, are s-o împresure ca pe un odor, să n-o ajungă nici vîntul. Iar cînd o afla Craiul, din cărţile măriei sale Ştefan-Vodă, cum stă pricina, numai un cuvînt are să strige şi are să se cutremure Ţara Leşască. Pe lîngă mila Craiului asupra noastră, avem noi acolo şi neguţătorii noştri cu care sîntem în bună prietinie; le-am trimes tuturor răspuns şi se vor ridica punînd pungi de matasă cu cele de trebuinţă pe mesele juzilor şi boierilor. Ş-atunci acel îndrăzneţ care a cutezat să se ridice asupra noastră îşi va primi plata cuvenită, într-o creangă de copac, cu juvăţul de gît.

— Doamne, soţul meu, cum vorbeşti domnia ta... se miră jupîneasa Anca. Eu, dacă mi-oi dobîndi îndărăt fără stricăciune copila, nu mai am nici o supărare împotriva lui Niculăieş Albu. Aşa-s obiceiurile şi nebuniile tinerilor, din care ei se trezesc cu mare amărăciune. Aşa el nu poate face nimic, căci copilei i-i drag altcineva.

— Asta ţi se pare domniei tale, jupîneasă Ancă; vom hotărî noi, la vremea anumită, cine trebuie să-i fie drag. Dar domnia ta nu spui nimic şi uiţi de piciorul acesta care mi-a fost stricat. Ce iertare mai pot dobîndi lotrii, cînd săvîrşesc asemenea fapte? În juvăţ şi într-o creangă de copac! Îţi spun eu că altă judecată nu poate fi pentru Niculăieş Albu, măcar că-i rudă cu casele boiereşti cele mai mari. În juvăţ şi într-o creangă!

— Ba să mă ierţi domnia ta, jupîne Iaţco, se amestecă

monahul Stratonic: eu socot că măria sa are să-l ierte şi are să-l deie lui Dimcea. Numai mişeii pier în ştreang; boierilor li se taie capul.

— Ba eu vreau să fie suit într-o creangă de copac! hotărî cu mare mînie jupîn Iaţco.

Stratonic făcu spre boier un semn tainic din ochi, pe care, fără să pară, îl văzu foarte lămurit şi jupîneasa Anca.

— Am ca o arşiţă, se tîngui deodată boierul, aducîndu-şi aminte de suferinţa întru care zăcea. Te rog, jupîneasă Ancă, să-mi aduci domnia ta singură o cupă de vin. Lîngă cupa mea, pune una şi pentru cuviosul părinte Stratonic.

— Numaidecît, soţul meu, se grăbi jupîneasa Anca.

Ieşi repede închizînd uşa. După doi paşi se întoarse, lipind cu luare-aminte o ureche de ţîţînă.

— Jupîne Iaţco! strigă înăbuşit călugărul, aplecîndu-se spre boier; să ştii domnia ta că măria sa Ştefan-Vodă a rînduit război în Ţara Leşască.

— Foarte bine face măria sa Vodă, se învoi Iaţco Hudici cu linişte.

— A poruncit hatmanului să împingă spre hotar în anumit loc care nu se ştie, călăreţi din trei ţinuturi. De două zile a plecat jupîn Petrea Hărman. Spun curtenii că s-ar fi dus la Cotnari; dar noi ştim că s-a dus să ia în stăpînire călărimea. Mai este ceva, jupîne Iaţco, de care trebuie să te bucuri.

— Ascult; văd că Dumnezeu şi măria sa mi-au auzit strigarea.

— Jupîn Ionuţ Jder, urmă Stratonic, va să se înfăţişeze astăzi, ori cel mult mîni, aici la curtea domniei tale, din porunca lui Vodă. Şi trebuie domnia ta să-i dai în samă tamazlîcurile de boi graşi ce ai pregătit pentru Ţara Nemţască. Domnia sa are să-i călăuzească prin Lehia.

— Nu-i nevoie; am oamenii mei aici; cînd trec boii dincolo, am alţi oameni; iar de la Liov iau marfa neguţătorii nemţi. Am primit jumătate din bani; la Liov credinciosul meu primeşte cealaltă jumătate.

— Cîţi boi ai?

— Trei cîrduri de cîte cincizeci. Iar la Sfinţii Arhangheli trebuie să mai trimet pe atîta.

— Să lăsăm deoparte pe cei de la Arhangheli. Aceste tamazlîcuri de acum ai să faci bine să le dai în sama lui jupîn Ionuţ. Nu-ţi poruncesc eu: are să-ţi poruncească măria sa. Pe lîngă asta, ai să pui pe masă toţi banii de cheltuială pentru

oşteni.

— Care oşteni?

— Cei care au să călăuzească tamazlîcurile.

— Nu-ţi spun că am oamenii mei?

— Ba îţi spun eu că şi Vodă îşi are oştenii măriei sale. Aceşti oşteni se îmbracă în straie de rînd şi se duc prin Ţara Leşască, pe trei drumuri, cătră Liov. Să mai ştii domnia ta, cinstite jupîne, că mai sînt şi alţi mulţi oşteni şi neguţători ai măriei sale, care, la vremea asta, încep a umbla în Pocuţia şi Podolia, cercetînd şi întrebînd felurite lucruri.

— Acuma am înţeles, se supuse Iaţco. Să vie jupîn Ionuţ Păr-Negru şi-i dau pe samă tamazlîcurile. De bani îmi vine mai greu, că nu mă pot scula, ca să deschid sipetul. Ce fac eu dacă nu mă pot scula? se tîngui boierul. Nu pot da banii şi pace! Ce fac eu? ce fac eu? Iaca, a început să mă doară iar piciorul.

Jupîneasa Anca se întorcea grăbită, aşa cum plecase, purtînd pe tabla trei cupe. Aşează tablaua cu grijă la căpătîiul bolnavului.

— Precum a arătat cuvioşia sa părintele Stratonic, dădu ea lămurire, chiar în clipa asta a descălicat jupîn Ionuţ. Aşteptaţi să intre şi domnia sa. Vine cu poruncile. Să n-ai nici o grijă, soţul meu, decît să te faci sănătos, rîse ea cu şiretenie; îţi deschid eu sipetele.

Se auzea pasul îndesat şi repede, cu sunet de pinteni, al Jderului celui mic. Uşa se deschise. De şi părea nelinştit, boierul întoarse cătră oaspetele domnesc un obraz plin de voie bună ş-un glas destul de vesel:

— Laudă Domnului!

— În vecii vecilor, amin, binecuvîntă monahul. Jder se închină:

— Aduc sănătate de la măria sa, şi poruncă.

— Mulţămesc, suspină Hudici. S-auzim porunca.

— Am venit cu treizeci de slujitori, lămuri Ionuţ; şi chiar în acesta ceas trebuie să pornim cătră vadul Prutului, la Simioneşti, cu tamazlîcurile domniei tale, dacă le ai gata. Le luăm căci ne fac trebuinţă, şi n-am să-ţi mai dau samă domniei tale de ele.

Hudici oftă, tînguindu-se şi netezind poclada în locul unde era durerea.

— Pe lîngă aceasta, cinstite jupîne Iaţco, binevoieşte a porunci să se sloboadă de la cămările şi de la chilerul domniei tale treizeci de ocă de slănină afumată şi patru sute de ocă de făină de mălai şi zece burdufuri de brînză – tain pentru slujitorii mei. Deasemeni să-mi pui în mînă simbria lor pe două săptămîni:

cincisprezece zloţi. Să nu te superi şi să nu-ţi pară prea mult: e simbrie pentru ţară străină. Deasemeni şaizeci de taleri pentru alte cheltuieli care vor fi de trebuinţă, căci noi ne ducem cale lungă şi încîlcită. Să deie Dumnezeu s-avem noroc, să-ţi aducem bucuria pe care o căutăm.

Jupîneasa Anca se plecă smerită către icoane:

— Maica Domnului are să vă fie ajutor. Au să se deie toate cîte se cer.

— Mai este ceva? întrebă jupîn Iaţco, întorcînd ochii cu sfială.

— Mai este. Sfătuindu-se măria sa cu sfinţitul arhimandrit Amfilohie, au stat şi s-au gîndit asupra vremii. Deci m-au trimes pe mine la sfînta mănăstire Neamţu, să cercetez pe părintele Nicodim fratele meu, şi pentru asta şi pentru alte lucruri. Deasemenea am avut poruncă să cercetez pe starostele Nechifor: pentru asta şi pentru alte lucruri – fiind noi deprinşi unii cu alţii în treburi ca aceea către care mergem; avînd noi vîrît în primejdia asta şi pe un frate al nostru.

— Care primejdie? Eu ştiu că e vorba de copila noastră.

— Întocmai aşa spunem şi noi, zîmbi Jder către jupîneasa Anca.

Ea îl ameninţă cu o încruntare de sprîncene şi rîse la el cu toţi dinţii. Hudici se ridică într-un cot, gemînd, şi se holbă la el cu uimire:

— Despre ce-i vorba?

— Linişteşte-te, urmă a rîde jupîneasa; despre fata domniei tale e vorba.

— Nu, se împotrivi Jder. E vorba despre vreme... S-a aflat de la starostele Nechifor şi de la alţi vînători vechi că cerbii au boncăluit mai devreme în ist an. Cocoarele au plecat înainte de Ziua Crucii. Şoarecii de cîmp şi-au făcut cuiburile sus în spinării, la două palme de la pămînt. Deasemenea splina porcilor înjunghiaţi şi desfăcuţi se arată mai plină unde începe. Căutînd oamenii vechi să-şi aducă aminte cum a fost ş-acum optsprezece ani cînd a căzut Ţarigradul, – s-au gîndit că iarna are să înceapă foarte devreme ş-acuma. Deci am pus la căruţele noastre, după porunca domniei sale hatmanului, straie de pănură, cojoace şi căciuli. Iar măria sa a poruncit să nu uităm potcoavele cailor, pe care noi, în graba noastră, le-am uitat. Deci să porunceşti domnia ta faurilor să bată degrabă o sută douăzeci de potcoave, cîte două de fiecare cal, – fiind numărul cailor noştri şaizeci, cîte doi de fiecare slujitor. Cum dă un îngheţ, cum ţintuim potcoave

la copitele de dinainte. Învăţătura asta a scornit-o măria sa şi noi ne-am mirat. Văzînd asta, am luat şi eu înţelepciune, adică zece părechi de tălpi de sanie, pentru care măria sa m-a lăudat, bătîndu-mă pe umăr.

Ascultînd, jupîn Iaţco Hudici se bucura şi se lumina încet-încet, scurmînd sub perină cheia şi întinzînd-o pe furiş jupînesei sale. După ce primi cheia, înainte de a ieşi ca să deie şi toate celelalte porunci, jupîneasa Anca luă pe rînd cupele de pe tabla, gustă cîte o picătură din fiecare şi le trecu celor de faţă, îndemnîndu-i să cinstească pentru izbînda măriei sale.

— Mai este ceva, grăi Jder, după ce deşertă cupa. Fratele meu părintele Nicodim a cercetat zodiile şi a găsit întocmai precum arată sfinţitul Amfilohie, – ceea ce dovedeşte neştiinţa dascălului nostru Pamfil de la Timiş. Scrie la zodie că, sub stăpînirea Soarelui, întru care ne-am aflat în ziua de 30 august, – „de va fi cutremur spre miazăzi, împăraţii şi domnii se vor tulbura”. Ceea ce se adevereşte şi se va mai adeveri. Iar acuma noi fiind sub semnul planetei Vinerea, se spune că, „de va tuna în numărul racului, va fi tulburare pentru o domniţă, şi în laturea despre apus va fi pace şi friguri multe; şi în legume va fi scădere; şi iarna va fi grea şi devreme”. Ceea ce adevereşte celelalte semne despre care am pomenit.

Ce să spun jupîniţei domniilor voastre?

Îndată ce a rostit Jder întrebarea asta, jupîneasa Anca a prins a-şi frămînta mînile şi a plînge cu mare jale. S-au înceţoşat de lacrimi şi ochii lui jupîn Iaţco. Din plînsetele ei, jupîneasa conteni fără să mai aştepte mîngîieri; îşi şterse roua de pe obraji cu dosul palmei şi se duse să deie cele mai straşnice porunci slugilor.

Cînd îşi isprăvi Jder toate socotelile de bani şi primi de la cămări toate cîte ceruse, îşi strînse în cătărămi chimirul pe straiul lui de şiac, pofti rămas bun celor de faţă, ieşi şi încalecă strigînd la slujitorii săi. La covălia din capătul celălalt al ogrăzilor boiereşti, faurii băteau pe nicovale fierul încovoiat; slugile umblau forfota de la cămări; slujitorii cei mai de căpetenie ai lui Ionuţ, adică feciorii lui Căliman, primeau sacii şi-i lepădau în căruţe ca pe nişte mărunţişuri de nimic. La ocoale se adunaseră tamazlîcurile, cu mugete.

Cînd soarele se sui la amiază, toate se aflau gata de drum. De la căruţa cu coviltir a Călimanilor, unde îşi avea Jder hodina, cîntă un cucoş de trei ori în şir.

— Acesta-i privighetorul pe care mi l-a dăruit comisoaia, rîse

el cătră jupîneasa Anca. Ne arată că nu mai putem întîrzia şi că va fi schimbare de vreme. Mărturisesc eu că nu este pe lumea asta învăţătură mai mare decît aceea ce se află în cărţile părintelui Amfilohie şi a părintelui Nicodim. Cît m-am năcăjit eu în doi ani, tot n-am putut să le desleg. De la cucoşul muţei înţeleg mai lesne.

Pornirea se făcu dintr-odată. Jupîn Iaţco Hudici sprijinindu-se puţin într-un cot, putu vedea pe fereastră pe Jder şi pe slujitori încălecînd. Apoi, după ce căzură zăvoarele de la ocoale, unii dintre slujitori îşi îndemnară caii într-acolo, cu răcnete, învîrtind harapnicele. Mugind şi boncăluind, vitele se îmbulziră la drum. Jder trecu săltînd în şa pe departe, prin lumina ferestrei; un nour de pulberi ascunse acea privelişte vederii boierului. „Nu se află nicăirea lupi care să facă dintr-odată atîta pagubă”, cugetă domnia sa, lăsîndu-se să cadă cu ceafa pe perină. După această pagubă, au să urmeze altele şi altele, fără sfîrşit. Toate se trag dintr-o tinereţă înflorită, pe care a avut-o domnia sa odată. Căci numai tineri fiind, oamenii se însoară; mai tîrziu, nu mai săvîrşesc asemenea prostie. Cîte parale, cîte vite, cîţi saci cu pîne se duc în apă, în cer şi-n pămînt!

— Of şi iar of! care-i răsplata mea în lumea asta, pentru toate? Nu se ştie nici dacă mi-oi putea dobîndi copila!

— Cinstite jupîne, îl mîngîia părintele Stratonic rînjind, răsplata noastră a tuturor celor năcăjiţi nu-i pe lumea asta. Răsplata domniei tale va fi în altă lume, la judecata de pe urmă, cînd toate au să-ţi fie înfăţişate şi întoarse îndărăt – bani, boi şi slănină. Deci, bucură-te.

În vremea asta tamazlîcurile de vite suiau din valea Siretului pe-o coastă lină, umblînd domol subt un nour uşor de pulbere spre miazănoapte. Înaintea acestor îmbulzeli se înşirau căruţele cu tainuri şi straie, avînd şi arme subt aşternuturile şi paiele cele mai dedesubt. Lîngă căruţa din frunte călărea Jder, făcîndu-şi socotelile pentru toate cîte le mai avea de îndeplinit, după poruncile ce i se dăduseră. Nu prea era împăcat în sine cu slujba aceasta de vornic de turme, nici cu încetineala de melc la care era supus. Îşi rodea frîul şi n-avea ce face; aştepta întîmplările şi se îndoia că s-ar putea să iasă ceva din asemenea lîncezeli.

Cătră sară porunci popas pe nişte întinderi goale în care, cît bătea ochiul, nu se zărea nici o aşezare de sat.

Tamazlîcurile se împărţiseră în trei, cu cîte zece slujitori, şi vitele fură lăsate la păşune în ierburile arse de brumele toamnei.

La căruţe se aprinse foc din tufărişuri şi spini uscaţi. După ce se întunecă, rămase sub stele numai tăcerea întinderilor, în care picurau lin din cînd în cînd tălăngi. Într-un tîrziu privighetorul de la căruţa lui Jder dădu semn. Găinuşa se urcase în crucea bolţii şi vitele se alinară la hodină.

A treia zi, cu asemenea popasuri şi înaintări, Jder văzu vadurile Prutului. Pînă a nu ajunge acolo, tamazlîcurile străbătură printre bălţi şi stufuri. Apoi la locul care se chiamă Simioneşti găsiră pod umblător. Ionuţ Păr-Negru chemă la sine pe podar şi-i puse în palmă de mai înainte brudina, poruncindu-i să înceapă trecerea îndată după miezul nopţii, aşa ca să fie vitele dincolo înainte de ziuă.

— Se poate face aşa?

— Se poate, frate creştine, răspunse moşneagul podar, numai dac-a răsări luna, ca să nu ne batem în capete şi să nu se năruiască vitele în baltă, şi dacă nu mi-a fi prea somn la acel ceas.

— Te deştept eu, cînd cîntă cucoşul.

— Aşa este, frate creştine şi vrednice meştere, însă chiar la miezul nopţii să ştii că nu-i bine să lucrăm. La acel ceas să ştii domnia ta că amorţeşte şi glasul cucoşului o vreme, cît ai număra trei sute. Deasemenea la acel ceas putem fi în primejdie, căci uneori începe a sufla vîntul cel rău. Se întîmplă cîteodată, în crucile nopţii, de curg neguri pe Prut şi din acele neguri se arată ştima. Umblă într-un strai alburiu şi se uită cu ochi de pucioasă aprinsă.

Jder privea departe spre afundul zării, unde i se părea lui că se întinde ţara străină.

— Ascultă, brudnice, zise el cu linişte. Eu am dat poruncă şi dumneata s-asculţi. După ce cîntă cucoşul meu a doua strajă, iese un sfert de lună şi se zăreşte bine la faţa apei.

— Atuncea-i mai dulce somnul omului, rînji podarul. Jder se veseli şi el.

— De cîţi ani eşti dumneata?

— D-apoi dă, frate creştine şi vrednice meştere, eu banii de brudină îi număr, căci se poate să mi-i fure cineva, dar anii vîrstei nu-i mai socotesc, căci nu-i fură nimeni. Aş pofti eu să mi-i împuţineze cineva, dar nu se poate. De ce mă întrebi domnia ta?

— Vei fi avînd şaptezeci?

— Oi fi avînd.

— Ţi s-a întîmplat, în şaptezeci de ani, vreun năcaz? Să te

împungă cineva cu suliţa, să te deie cu capu-n jos în Prut, ori să te înalţe într-un copac?

— Nu mi s-a întîmplat. De ce să păcătuiesc şi să spun că mi s-a întîmplat?

— Ei, apoi atunci află dumneata că-n noaptea asta are să ţi se întîmple.

Podarul conteni dintr-odată din rîs, înfricoşat de privirea aţintită a Jderului. Clătină din cap şi se duse să cerceteze pripoanele podului. Se întoarse iarăşi la loc, pîndind din vreme în vreme, cînd pe acel neguţător tînăr şi mînios, cînd pe unii din soţii lui, între care se aflau doi cu deosebire de nalţi. Jder le făcuse numai un semn c-un deget şi ei se şi apropiaseră de vatră.

— Care-i porunca domniei tale, jupîn Ionuţ? întrebă Onofrei.

— Porunca mea n-are putere destulă la podarii de la Prut, răspunse Jder, deşi li s-au pus mai nainte paralele în palmă.

— Atuncea cum să facem? întrebă cu blîndeţă Onofrei. Tu ce zici, Samoilă?

— Eu zic să-l pălim în numele tatălui şi să luăm noi în stăpînire podul.

Podarul începu a se tîngui trăgîndu-se la o parte:

— Înduraţi-vă, fraţilor creştini.

— Bine, hotărî Jder, treci lîngă foc şi aşteaptă ceasul pe care ţi l-am poruncit.

— Eu tot socot că ar trebui să-l apuc de grumaz... era de părere Onofrei.

Pe cînd se întindea pe ape şi-n bălţi amurgul, începu a spori suflarea vîntului. Într-o vreme se arătară sub cer neguri despletite, care fugeau cu grabă spre miazăzi. În urma negurilor sosiră stoluri de gîşte sălbatice, din soiul acelora sprintene şi ascuţite la viers care se chiamă gîrliţi. Se năpustiră asupra bălţilor acoperindu-le şi asupra stufurilor, dărîmîndu-le. Mulţimea lor era aşa de mare şi zvoana aşa de întinsă, încît se întunecă de istov împrejurimea şi turmele de vite se neliniştiră căutînd să iasă la o lărgime. Încet-încet, la poruncile şi harapnicele slujitorilor, boii se alinară pe cînd, prin întunericul nopţii, chemările gîrliţilor şi zbucnirile lor de aripi se prelungeau în lungul Prutului pînă la mare depărtare.

Cătră miezul nopţii, asupra zvonului de jos, se lăsă alt zvon al înălţimilor. Erau alte paseri străine, de felurite neamuri, care alungau unul după altul stoluri repezi, fugind de o spaimă pe

care oamenii încă nici n-o bănuiau.

Podarul veni prin întuneric la Jder.

— Nu ştiu dacă domnia ta, frate creştine, simţeşti în nări miros de omăt, pe vînt. Eu simţesc, ca şi-n alţi ani cînd vine iarna năprasnic. Ai avut dreptate să te grăbeşti. Mă duc să cercetez pripoanele de dincolo şi îndată după aceea trecem vitele. Oamenii domniei tale or aprinde făchii, luminînd balta.

Bătrînul se grăbi, încingîndu-şi dulama cu frînghioară şi îndesîndu-şi căciula pe cap. Ca şi cum l-ar fi biciuit spaimele sosite pe vînt ale pustietăţilor de la miazănoapte, coborî pe pod şi scripetele începu să scîrţîie către ţărmul dimpotrivă.

I se păru lui Jder că bătrînul întîrzie prea mult şi puse pe Onofrei să-l chiuie de două ori. Nu răspunse nimeni. Poate nu se auzea dincolo din pricina vîntului sporit, ori de larma gîrliţilor.

Însfîrşit, la ceasul al treilea al nopţii, podarul se întoarse şi slujitorii aprinseră făchiile de răşină. Trecură pe pod rînd pe rînd căruţele şi caii de schimb. Aduseră după aceea pe podină boii bătrîni cu tălăngi; şi, în patru soroace, mînară în baltă părţi din tamazlîcuri. Cum se urnea podul şi sunau tălăngile, vitele împinse se duceau după ele înotînd cu uşurinţă. Astfel după miezul nopţii lucrarea era săvîrşită. Cucoşul cîntă la celălalt mal şi pătrarul de lună se arătă printre nourii sfîrtecaţi. Se arătă numai cîteva clipe, căci negurile îl acoperiră. Atuncea se zăriră în vîlvătăile focului cei dintîi fluturi de zloată.

— Rămîneţi cu bine, fraţilor şi creştinilor, se închină podarul. De acuma se chiamă că iarna a scos din grajd iepele cele albe, la împăratul din Miezul-nopţii. Vă poftesc cale bună pînă la moara lui Onisifor. Acolo, dac-a fi viscol, să staţi şi să vă hodiniţi.

Oameni şi dobitoace au stătut sub lapoviţă pînă în zori de ziuă. Atuncea au pornit prin mîzgă, alunecînd şi adunînd gloduri. Tavanul de nouri se coborîse şi stropea întruna umezeală rece. Nu se zărea nicăieri nici casă, nici pădure. Înaintau cu anevoie împotriva biciuirilor vîntului. Vitele, mai simţitoare de ameninţarea timpului, se buluciseră în şiraguri, strînse una în alta şi una după alta, grăbind spre zarea necunoscută care se trăgea întruna din calea lor.

Către amiază trecură un pîrău al lutăriilor printre rovine de pămînt galben şi, lîngă o iezătură, văzură moara. Acolo era stăpîn alt moşneag, care semăna cu cel de la pod. Avea aceeaşi înfăţişare ferită, stînd mai mult într-o lături, şi aceiaşi ochi iscoditori. Lîngă moară se înşirau şoproane. Sub rîpa unui mal,

săivanuri pentru oi. Gospodari nu se aflau în bătătură, fiind zi de sărbătoare a Sfîntului Apostol Toma.

Un slujitor al morarului încăleca chiar atunci cînd intrau pe iezătură tamazlîcurile.

Morarul ieşise cu capul gol şi-şi scutura pletele spre el făcîndu-i semn c-o mînă să se ducă în treaba lui, să nu mai întîrzie căscînd gura la oameni străini. După aceea rămase în zloată, privind lung la şiragurile de vite porumbe. Cînd veni Jder asupra lui cu calul, el se feri şi aşteptă să vadă ce este.

— Noroc bun. Dumneata eşti moş Onisifor?

— Mulţămim domniilor voastre. Eu sînt. Care vi-i voia? Pe cît se vede, vă întîlniţi la moara noastră cu Zabava, căci pînă în sară se pune vreme tare. Ia uitaţi-vă domniile voastre cum se învăluiesc pe vînt cîrdurile de ciori.

— Ba după ce facem popasul care se cuvine, ne ridicăm şi purcedem mai departe.

— Să iertaţi domniile voastre, dar mie nu-mi vine a crede una ca asta. Iaca, aveţi săivanurile pentru vite; căci oile noastre nu-s acasă; se află sub munte.

— Mulţămesc de bunătate, dar noi om sta numai cît trebuie.

— Bine. După ce-or rîndui slujitorii domniei tale vitele şi căruţele, să vie în moară la foc.

Jder descălecă, cu fruntea încreţită, mai cercetînd o dată zările. De şi era ceas de amiază, lumina se mai împuţinase şi vîntul îşi sporise asprimea. Dulama de pe el era scorţoasă şi pătrunsă de umezeală. Cu privirile întunecoase, slujitorii mînau vitele la adăposturi.

Ionuţ intră sub şandramaua morii, în miros de făină şi fum rece. Morarul Onisifor veni după el şi deşteptă focul din mijlocul încăperii, cu găteje. Sosiră de afară şi Călimanii; după aceea, cîte unul, şi alţi slujitori. Se încălzeau şi se zbiceau în bătaia flăcărilor. Îşi ştergeau cu dosurile cuşmelor obrazurile ude şi-şi uscau în faldurii de dedesubt ai straiurilor mînile pătrunse de zloată.

Onisifor morarul rîdea, ferindu-şi de fum barba şi închizînd într-o parte ochii:

— Iaca, să ştii domnia ta, cinstite neguţătorule, că, de cînd ţin eu minte, în opt rînduri am apucat asemenea iarnă devreme. Apoi după aceea omătul acesta al lui Sfîntu-Toma se duce la rîpă, ca să facă loc altuia. Dar se chiamă că ne cuprinde iarna şi trebuie să scoatem săniile. E mai greu de dumneavoastră cei cu căruţele.

— Ar fi fost greu dacă n-ar fi poruncile lui Ştefan-Vodă.

— Este vreo poruncă de la Ştefan-Vodă?

— Este.

— Ce fel de poruncă?

— Sînt mai multe, care nu se pot spune. Dar este una pe care trebuie s-o afle toţi drept-credincioşii. Măria sa se ridică la primăvară, ca să bată război cu ismailitenii.

— E-hei! suspină morarul, frecîndu-şi cu palma barba încălzită; e-hei, frate creştine şi cinstite neguţătorule, văd că se ridică voievozii pentru lege; iar Craiul nostru stă şi doarme.

Să ştiţi domniile voastre c-a ieşit pe lume o poveste adevărată: cum că papistaşii s-au încuscrit cu păgînii, ca să piardă de pe faţa pămîntului pe pravoslavnici. Nu demult a stat aici unde stai domnia ta un monah de la Sfîntu Munte, care avea într-o răcliţă în sîn lemn sfînt de la crucea Mîntuitorului şi un piron în care a fost bătut piciorul Domnului nostru Hristos. Acele odoare sînt fără preţ şi numai boierii cei mari care au sodom de bani pot să cumpere cîte o fărîmă. Dau o stamboală de bani şi călugărul le pune pe vîrful unghiei o aşchiuţă... Zice acel călugăr: Să ştiţi că Litovit-Craiul de la franţuji a avut numai o fată. A pus pe acea fecioară a lui cu toată zestrea într-o corabie şi a trimes-o la Mehmet împăratul turcilor; să fie Mehmet fiicei lui soţ, iar măriei sale prietin. Iaca ce zile am ajuns noi creştinii. Asta s-a întîmplat în ziua de Sfîntu-Ion. De aceea s-a cutremurat pămîntul. Nu se poate să nu se fi auzit şi în Ţara Moldovei de asta.

— S-a auzit, cum nu?

— Ei, apoi de asta se vede că se scoală Ştefan-Voievod. S-a vestit de faptele măriei sale pînă la noi în Pocuţia şi în Podolia. A fost nuntă mare la Suceava?

— Fost.

— C-o Împărătiţă, care are moştenire Ţarigradul?

— Întocmai precum spui, moş Onisifor.

— Asta îmi place mie mai mult decît orişice. Se află la noi oameni care se gîndesc să treacă subt aripa măriei sale Ştefan-Vodă, cum au mai făcut şi alţii. Sînt şi nişte cazaci care vor să intre în leafă la măria sa; dar se tem. Zice că-i mare strînsoare la Ştefan-Vodă. Dar tot ei se întorc şi spun că, fără străşnicie, nu se poate oaste bună. D-apoi şi cînd or ajunge la Sultan Mehmet ş-or dărîma zidurile, deschizînd comorile... Fiecare oştean îşi pune piatră de olmaz la frunte şi surguci de aur. Dac-aş fi tînăr, m-aş vîrî şi eu între acei cazaci. Dar, numărîndu-mi anii, văd că la altă

împărăţie nu mă pot duce decît la aceea unde nu-i durere, nici întristare. Bucuraţi-vă, cei tineri, zic.

Eu am trăit o zi-două
Şi v-am lăsat lumea vouă.

Moş Onisifor rîdea fără veselie, privind cu luare-aminte la Ionuţ şi la slujitorii săi şi iscodindu-i pe fiecare cu ochii.

— Ciudat mi se pare că n-aveţi arme.

— N-avem, nu ne trebuiesc, răspunse Ionuţ. Noi avem carte de la Domnie. Şi toţi dregătorii Craiului trebuie s-o cunoască lăsînd slobodă trecerea. Am plătit vămile măriei sale la Moldova; plătim cu dreptate vămile Craiului, – cine ce are cu noi? Sîntem creştini buni, nu facem nimănui nici un rău.

— Dă, mai ştii domnia ta ce se întîmplă? În Ţara Leşască sînt şi altfel de vameşi decît ai Craiului.

— Cum se poate? Apoi atuncea nu-i bine şi încep să mă tem.

Morarul clătină din cap. I se părea că n-are destulă minte acest negustoraş de la Moldova.

Slujitorii aduseră sub şandramaua morii tăbultocul de făină, ceaunele şi brînza, ca să gătească prînzul. Jder ieşi în vîntul de afară. Subt un şopron, între căruţe, Călimanii aprinseseră un foc al lor. Îl potriviseră în adăpost bun, după porunca lui Ionuţ, şi-l aşteptau numai pe el.

Subt învăluirile ciorilor, care se legănau în văzduh, se răsuceau în înălţime şi se lăsau dintr-odată asupra pămîntului, se desluşea abia un sat. Dinspre acel sat, pe drumul desfundat, venea un călăreţ. Era tocmai vremea hotărîtă; la amiază, în ziua de Sfîntul Toma, duminică 6 octomvrie. Acel călăreţ era Gheorghe Botezatu Tatarul şi venea cu viforul în spate şi cu veste de la tîrgul Liovului.

Cum descălecă, lăsă calul în sama vînătorilor şi veni către stăpînul său, închinîndu-se în tăcere, desfăcînd de pe el dulama şi gluga şi scuturînd în dreapta şi în stînga lapoviţa. Se încălzi cîteva clipe la foc şi tuşi, dorind să vorbească.

— Aduci veşti bune, Botezatule? întrebă Ionuţ.

— Aduc veste, măria ta; încă nu se ştie dacă-i bună ori nu. Părintele arhimandrit şi cu jupîn postelnicul au umblat cu bine, pînă ce am ajuns la Colomeea. Acolo am aşteptat o zi. Domnia sa castelanul era la vînătoare. După ce s-a întors de la vînătoare, fiind domnia sa castelanul prea vesel pentru doi cerbi pe care-i

alungase cu cînii şi-i prinsese, a poftit numaidecît la cina sa pe oaspeţii străini. Deci ne-am dus la curtea măriei sale castelanului şi stăpînii noştri au fost întîmpinaţi cu cinste. A ieşit domnia sa castelanul în straie roşe cum e cîrmîzul, cu lanţug la gît şi cu sabie cu strajă de aur. Jupîn postelnicul şi părintele arhimandrit s-au închinat, dorindu-i înălţimii sale castelanului sănătate, iar domnia sa castelanul s-a bucurat, fiind doritor să afle starea bună a sănătăţii măriei sale Ştefan-Voievod.

— Măria sa Ştefan-Vodă e întru toată sănătatea şi puterea sa, a dat răspuns părintele arhimandrit. Şi îţi trimete domniei tale, pan Tadeus, frăţeşti închinăciuni, împreună cu această carte.

Domnul castelan a primit cartea şi a poftit pe oaspeţii săi într-o odaie împodobită cu arme de vînătoare şi capete de cerbi şi mistreţi. A poruncit slugilor să aducă bere, ca să se răcorească domnia sa împreună cu oaspeţii săi iubiţi. Eu am stătut lîngă uşa deschisă, în gang, împreună cu alţi slujitori.

Pînă ce nu s-a adus berea, în pocaluri mari, domnia sa castelanul n-a deschis cartea. După ce a luat în mînă pocalul, s-a sculat şi a închinat în sănătatea Craiului şi în sănătatea lui Vodă. După aceea s-a uitat de aproape, a cunoscut pecetea şi a rupt-o. A poftit pe un popă papistaş, ce se chiamă capelan, s-o cetească.

Părintele capelan a cetit cartea. Pan Tadeus a rămas pe gînduri, cu fruntea încreţită. Apoi s-a întors cu mare dulceaţă spre oaspeţii săi.

— Iubite al meu prietin părinte arhimandrit şi iubite al meu prietin domnule postelnic, aş fi prea fericit să pot răspunde chiar în această clipă la cartea măriei sale Voievodul. Căci o dorinţă a măriei sale Voievodul este pentru mine poruncă. Însă trebuie să fac cunoscut frăţiilor şi domniilor voastre că în Republica noastră pribegii au ocrotire de la Craiul.

— Prea mărite castelan, aici e vorba de un furtişag.

— Într-adevăr, a răspuns pan Tadeus, din cartea măriei sale se vede că ar fi vorba de furtişag. Însă nu e un furtişag ca oricare altul; e un furtişag de fecioară; şi furul e de neam. Deci numai luminăţia sa Craiul ar putea să judece dacă vinovatul trebuie întors la urma sa. Sînt prea întristat că nu pot să fac numaidecît plăcere măriei sale Ştefan-Vodă.

Părintele arhimandrit a zîmbit:

— Pribeagul se află poate în ţinutul domniei tale? Ai aflat vreo veste? Înainte de a trece la înălţimea sa Craiul, am fi doritori să ştim unde ar putea fi găsit pribeagul, ca să putem da răspuns

luminăţiei sale Craiului.

— Nu sînt în stare să spun nimica în privinţa asta, s-a apărat pan Tadeus. Se pare că s-ar fi vestit trecerea acestui boier tînăr cu numele Albu. Se zvoneşte că ar fi un nepot al logofătului Mihu. Ar fi vorba ca însuşi domnia sa logofătul Mihu să iasă din Liov şi să se ducă la înălţimea sa Craiul la Cracovia. Veştile umblă, dar nu le putem da crezare pînă ce nu le cercetăm noi singuri de aproape. Aşa că ceva se ştie, dar prea puţin. Nu mai poftiţi un pocal de bere? Vă rog să nu fiţi supăraţi pe mine, eu rămînînd prietinul domniilor voastre cel mai bun, pînă la cea din urmă a mea suflare.

Atît a fost, sfîrşi Gheorghe Botezatu. Trebuie să spun că am gustat şi eu bere din aceea şi nu mi-a plăcut. Am rămas c-un gust sub limbă ca şi acela pe care l-au avut stăpînii noştri cînd au ascultat răspunsul boierului leah. Slujitorul cel bătrîn al domnului castelan, care m-a cinstit cu bere, mi-a mărturisit că într-adevăr ar fi trecut pe la curtea de la Colomeea un boier tînăr cu slujitori frumos îmbrăcaţi şi c-o carîtă în care spunea rîzînd că are o comoară.

În tot răstimpul cît s-au spus acele vorbe, jupîn Simion postelnicul n-a scos un singur cuvînt. L-am înţeles eu că mai degrabă ar fi poftit să tragă sabia decît să rostească o vorbă.

Cînd i-am dat vestea slujitorului celui bătrîn, s-a luminat. Deci – a zis domnia sa – Niculăieş Albu a trecut mai departe pe acelaşi drum pe care umblăm noi.

Ne-am ridicat noi de la Colomeea şi am călătorit mai departe, după ce am lăsat unii oameni ai noştri ca să scurme veşti.

Am umblat cu pace. Am ajuns cu bine la Halici. Acolo, castelan, un vlădică papistaş. Era bolnav în pat. A primit pe părintele arhimandrit; a deschis cartea măriei sale şi a cetit-o de două ori. A rîs către părintele arhimandrit şi a zis:

— Vrednică de luare-aminte e porunca ce ni se dă. Să nu îndrăznim a face altfel. Îţi spun drept, sfinţite părinte arhimandrit, mie vorba asta îmi place foarte mult. Scrisoarea, ca scrisoarea, arată un fapt. Dar poftirea de la urmă îmi place foarte mult. Îmi pare rău că nu sînt sănătos, ca să mă sui numaidecît în carîtă şi să mă duc la curtea înălţimii sale Craiului, ca să văd ce ochi face înălţimea sa auzind asemenea cuvinte.

— De ce par aşa de ciudate înalt prea sfinţiei tale asemenea vorbe? a întrebat cu umilinţă părintele arhimandrit.

— Doreşti să-ţi spun de ce?

— Doresc, înalt prea sfinţite.

— Dacă doreşti, am să-ţi spun. Eu de mult urmăresc vorbele şi faptele Voievodului domniei voastre de la Moldova. Acele vorbe sînt ale unui om înţelept; iar faptele sînt ale unui bărbat care are de la Dumnezeu harul stăpînirii. Războaiele măriei sale cu Riga Matiaş şi cu Mamac-Han au fost scurte şi înfricoşate. Aflăm deasemeni, cei care credem cu adevărat în lumina lui Hristos, că Ştefan-Voievod găteşte în braţul său drept fulgere împotriva ismailitenilor. Sîntem întrucîtva mîhniţi că nu se învrednicesc craii să fie mai harnici, ridicînd sabia pentru credinţă. Deci cînd un asemenea bărbat şi Domn scrie asemenea cuvinte, ele au o însemnare. Trebuie să fie la mijloc jigniri multe. Despre unele ştim şi noi. Trebuie să fie la mijloc multe jigniri şi ameninţarea nu-i deşartă.

— Măria sa Domnul nostru doreşte pace, a răspuns părintele arhimandrit.

— Ştiu; şi noi dorim pace. De aceea am să trimet carte de sfat Craiului, la Cracovia, poftindu-l să lese balurile curţii şi să-şi întoarcă puţin urechea spre Ţara Moldovei.

— Înalt prea sfinţia ta nu poţi să ne dai pe pribeag?

— Să ştii că l-aş da, părinte arhimandrit. Nu este însă sub braţul meu; nici n-a trecut pe la Halici. Se află adăpostit în altă parte, poate la alţi pribegi de la Moldova. Doresc din inimă să cunoaşteţi locul; ca să se îndeplinească mai curînd ceea ce bănuiesc eu. Astfel se vor trezi din somnie craii şi împăraţii. Te încredinţez, frate al meu întru Hristos, dragă părinte arhimandrit, că aceştia nu sînt crai şi împăraţi, ci muieri.

Acel vlădică papistaş, bălan, slab şi uscat, a tras către sine pe părintele arhimandrit şi l-a sărutat. După aceea a închis ochii, sfărîmînd între gene lacrimi.

Postelnicul Simion s-a mirat foarte mult aflînd cum a fost acel sfat. Şi eu încă nu pot să-l spun bine; dar părintele arhimandrit îl rostea întocmai, cu acele vorbe îngînate moale. Deci părintele arhimandrit a poruncit să ne grăbim.

De la Halici, tot în sus pe apa Nistrului, ne-am mai oprit în două locuri cîte o zi, cercetînd; după ce am trecut de Komarna, am pălit de-a dreptul la Liov. Acolo la Liov, am găsit pe fratele domniilor voastre jupîn Dămian, la casa sa şi în negoţurile sale. Pe cît mărturisesc slugile domniei sale, jupîn Dămian are atîtea dugheni şi atît bănet, încît nu-i mai trebuie nimic decît sănătate. Sănătos să fie, să mînînce galbenii cu lingura. Dar asta nu i-ar

putea ţine de saţ – rîdeau ei – de aceea jupîn Dămian Păr-Negru s-a hotărît să-şi ia soţie.

Acum cîţiva ani fusese întăi vorba de o fată a unui neamţ, pîrgar la tîrgul Liovului. Era mare zestre, dar frumuseţă puţină. Deci jupîn Dămian s-a răzgîndit. Acuma iată că s-a întîmplat să moară de holeră, tocmai la Crîm, feciorul starostelui neguţătorilor din tîrgul Liovului. Văduva acelui fecior de staroste a plîns, care nu s-a mai auzit pe lumea asta cît a plîns văduva aceea. Îşi număra băneturile şi straiele şi plîngea. De tînără era tînără; de frumoasă era frumoasă: aşa că ce poate hotărî o văduvă fără mîngîiere, decît să se ducă la o sfîntă mănăstire? Fiind ea de neamul ei malorosiancă şi drept-credincioasă, a zis aşa că se duce să se călugărească la lavra sfintei Teodora de la Chiu, tocmai la apa Niprului. Pe cînd îşi gătea ea zestre de pustie, s-a înfăţişat acasă la dînsa, cu treburi de negoţ, domnia sa jupîn Dămian. A văzut-o că plînge, a întrebat-o de ce plînge, s-a uitat împrejur la toate cîte erau acolo; şi a poftit-o el să nu mai plîngă, căci tinereţa-i scurtă şi nu înfloreşte decît o dată. Apoi de la aceste vorbe au stătut de istov lacrimile jupînesei Teodora; şi acuma se găteşte de nuntă. Dar înainte de toate, cum e rînduiala, jupîn Dămian a poruncit chervan să-şi ducă întăi mireasa la Ţara Moldovei, că s-o înfăţişeze jupînesei Ilisafta. Odată cu această înfăţişare, s-a pregătit şi o căruţă cu daruri şi bunătăţi, ca să pară dulce jupînesei soacre vederea nurorii.

Cînd am ajuns noi acolo şi au stat în sfat fraţii amîndoi cu părintele arhimandrit, s-a sculat jupîn Dămian şi a zis:

— Bag de samă că domniile voastre vă grăbiţi; iar eu nu pot întîrzia. Deshamaţi domniile voastre şi om porni odată la Ţara Moldovei. Cît or aştepta caii, să ne întoarcem şi să ne uităm în jurul nostru, să vedem ce este. Să vie numaidecît la mine credinciosul meu Iosip.

S-a înfăţişat numaidecît Iosip, bucuros că s-a putea abate pe la aşezarea părinţilor lui, la Nimirceni.

— Veste bună, Iosip, i-a spus jupîn Dămian. Află că nu plecăm azi, nici mîni, şi poate nu plecăm nici în zece zile. Dar tu nu te bate cu pumnii peste tîmple, nici nu te trage de cap. Dacă pofteşti să plecăm înainte de zece zile, desfundă-ţi urechea şi ascultă ce-am să-ţi poruncesc eu.

Să ştii că bădiţa meu Simion postelnic are o pagubă.

— Ce pagubă, stăpîne?

— A prăpădit un ac într-un car cu fîn, şi trebuie numaidecît

să-l găsim noi.

— Şi cum e acel ac, stăpîne? Ce fel de ochi are?

— Văd că eşti om înţelept, Iosip, precum ai fost totdeauna. Acel ac e jupîniţa Maruşca a lui jupîn Iaţco.

— Ac de aur, stăpîne. E mai uşor de găsit.

— Aşa este. Acel ac de aur e jupîniţa Maruşca a lui Iaţco Hudici. L-a furat şi l-a dus în Ţara Leşască un boier al măriei sale, cu numele Niculăieş Albu.

— Cu voie ori fără voie s-a făcut furătură asta?

— Întrebarea asta, Iosipe, a răspuns jupîn Dămian, arată că nu eşti chiar aşa de cuminte precum te-am socotit eu. Dac-ar fi fost furătură cu voie, ce-ar fi căutat în ţară străină bădiţa Simion, fratele meu? Că au strigat părinţii fetei, n-ar fi nimica. Dar înainte de furătură, a dat strigăt fata către postelnicul Simion. Acuma ascultă şi ia aminte. Se ştie că acest Niculăieş Albu e nepot a lui Mihu logofăt. Se mai ştie că Niculăieş Albu a făcut, cu carîtă şi cu slujitori, popas în tîrg la Colomeea. A trecut de Colomeea; dar alta nu s-a mai aflat, cu toate întrebările ce s-au făcut şi cu toate cercetările oamenilor postelnicului. Cu toate acestea carul cu fîn nu-i prăpădit şi trebuie să-i luăm urma începînd de aici din Liov – şi anume de la casa logofătului Mihu. Tu pune oamenii să iscodească, trimete şi după cazacii aceia de care se slujeşte Mihu logofăt cîteodată. Tu n-ai alta de făcut decît să afli unde-i popasul jitnicerului Niculăieş. Cum vei afla, înhămăm caii şi ne ducem la jupîneasa Ilisafta, luînd pe cale înc-o nuntă, cu ajutorul lui Dumnezeu. Ai deschis urechile?

— Le-am deschis cît toartele cristelniţii.

— Ai băgat în cap?

— Da, stăpîne.

— Atuncea, înainte de toate, treci prin Uliţa Crăiască şi vesteşte pe jupîneasa Teodora că mă înfăţişez la domnia sa numaidecît cu jupîn Simion fratele meu şi cu sfinţitul Arhimandrit Amfilohie. Să lepede caţaveica, deoarece nu plecăm la drum acuma. Mai întîrziem puţin. Şi să se bucure de oaspeţii pe care-i aduc dumnisale.

Aşa s-a făcut. Iosip de la Nimirceni s-a dus cît ai scăpăra; şi-a căutat în zece locuri oamenii şi i-a mînat la felurite treburi şi a dat şi înştiinţarea poruncită. Apoi a încălicat şi nu s-a mai văzut două zile.

Jupîn Dămian a poftit pe părintele arhimandrit şi pe jupînul postelnic în Uliţa Crăiască.

Acolo, într-o casă cu două rînduri, au găsit o muiere frumoasă, naltă şi oacheşă. În puţine vorbe, jupîn Dămian a lămurit jupînesei Teodora de ce se întîmplă asemenea întîrziere, pentru care întîrziere inima lui e în grea suferinţă. Dar nu se poate să nu se steie pe loc, pînă ce s-a alina amărăciunea fratelui său bădiţa Simion.

— Vai de mine! a strigat dumneaei jupîneasa Teodora. Dar nu plecăm pînă ce nu se găseşte logodnica domniei tale. Să-mi spui dacă ţi-i dragă tare.

— Mi-i dragă tare, a mărturisit postelnicul.

— De aceea eşti aşa de întunecat şi spui vorba asta fără bucurie? Mă duc acuma pe loc la Trofim, în mahalaua jidovilor, ca să verse în apă chipuri de plumb topit, să descopere taina asta; ori la părintele Policarp de la Vovidenie, să găsească scris în Faptele Apostolilor acolo unde voi deschide la întîmplare, punînd degetul pe foaie. Să ştiu bine că fac şi vrăji şi cheltuiesc de la mine zece galbini, nu se poate să nu-ţi stau într-ajutor.

Rostind aceste vorbe, jupîneasa Teodora a cuprins de după grumaz pe postelnicul Simion şi l-a sărutat pe amîndoi obrajii.

Pot să-ţi spun, jupîne Ionuţ, că văduva fratelui domniei tale are o inimă plină de milă şi-i frumoasă cît se poate. Are să fie şi mai frumoasă cînd s-a împlini, rotunjindu-se. Eu socot că are să-i placă jupînesei Ilisafta. Au să se îmbrăţişeze rîzînd; pe urmă au să plîngă amîndouă pentru fericirea lui jupîn Dămian.

„Mi se pare, cugeta Ionuţ, că Dămian intră la grea ascultare.”

Porunci slujitorului:

— Leapădă vestea din urmă, cu care vii de la Liov.

—Vestea-i asta, stăpîne, răspunse cu jumătate de glas Botezatu, priveghind în juru-i să vadă dacă n-ascultă cineva. Domnia ta ai poruncă să nu mergi mai departe decît la un popas dincolo de tîrgul Colomeea. Acolo este un sat cu numele Slonim. Staţi acolo. În cel mult trei zile, vine Iosip să vă aducă veste. Căci s-a aflat de oprirea lui Niculăieş; dar nu se ştie de ce, şi nu se ştie anume unde. A venit vestire la casa lui Mihu logofăt. Pînă acuma însă Mihu logofăt nu s-a mişcat. E vorba să trimeată un om al lui. Poate chiar să iasă el singur din Liov şi să se ducă acolo. Deci noi trebuie să fim gata asupra lor. Eu de aici am poruncă să iau un om al domniei tale şi să nu mă opresc pînă la locul ştiut, la Ceremuş, la Stejari, unde se găseşte tabăra lui Petrea hatmanul. După ce dau ştire acolo, iau cu mine pe omul domniei tale şi venim către Slonim. Îndată ce-s toate gata şi se

ştie locul unde stă jitnicerul, amîndoi ne întoarcem spre hatman. Unul din noi stă la jumătate de cale. Celalalt ajunge în cea mai mare grabă la Stejari. Asta-i porunca de la Liov. Acuma dă-mi învoire, stăpîne, să mă trag lîngă foc, să-mi usuc straiele şi să dorm. Altceva nu-mi mai trebuie pe lumea asta: nici mîncare, nici vin.

Capitolul XIII

Într-o noapte s-a întîmplat o minune

Jder rămase pe gînduri, lîngă foc, un lung răstimp. Apoi simţi că trec pe lîngă el de două ori, încoace şi încolo, vînătorii săi, Onofrei şi Samoilă. Se frămîntau, aveau a-i spune ceva, dar nu îndrăzneau. După ştiinţa lor, cînd acest boiernaş era dus pe gînduri, apoi într-adevăr era dus şi cufundat pe alt tărîm, unde îşi avea vedeniile lui. Cînd îl chemi, tresare şi se uită cu mirare împrejur.

— Ce este? întrebă Ionuţ.

— E gata de mult mîncarea, zise gros Onofrei. Poate n-ar fi rău să te întorci domnia ta în lumea noastră. Acolo unde eşti, nici mînînci, nici bei. Asemenea şi acest tatar. A căzut şi doarme lîngă foc.

Jder se întinse în sus, cu braţele înălţate deasupra capului. Simţi deodată în nări o suflare aspră şi pe obraz ţurţuri de ghiaţă.

— Vremea se îndîrjeşte, zise el, păşind de sub şopron în izbelişte a viforului.

— Ehei! se fuduli Onofrei. Să fii domnia ta sănătos. Pînă mîni se schimbă lumea.

Din miazănoapte, vîntul zvîcnea şi detuna în volburi cenuşii, spulberînd cu repeziciune la faţa pămîntului trîmbe de ninsoare şi ace de sticlă. Pe tapşanurile cu iarbă uscată albea omătul nou.

— Asta nu-i bun, îngînă Jder. Samoilă se miră.

— De ce să nu fie bun? Asta-i puterea lui Dumnezeu. Omul se simte mai tare iarna, şi mînîncă mai vîrtos.

— Ai dreptate, ai dreptate, zîmbi Jderul. Dar după asta, în loc să ne culcăm în sumane şi sub şoproane trebuie să desfacem roţile şi să punem căruţele pe tălpi. Deasemena meşterii să bată cîte două potcoave la fiecare cal, căci după ce stă viscolul numaidecît înghiaţă, iar noi nu putem sta pe loc; avem poruncă să umblăm înainte.

Onofrei se zgrepţenă la tîmplă.

— Pînă unde şi cît?

— Pînă într-un loc, unde voi porunci eu. Acolo stăm şi tragem de sub poclăzi săbiile.

— Atuncea se chiamă că ne batem cu cine-a fi, şi după aceea ne ducem acasă. Avem vînătorile de urs şi de mistreţ şi starostele nu mai poate face nimica acuma fără noi.

În mai puţin decît un ceas de vreme, cît dură prînzul sub şandramaua morii, împrejurimile îşi schimbară înfăţişarea. Iazul singur rămase negru, într-un cearcăn de albime. La dosuri, se grămădeau viscolituri. Nourii se grămădeau şi se zbăteau ca nişte site uriaşe sub care se învolbura vîntul cu şfichiuiri de ger, spulberînd puzderiile. În priveliştea îngustă, dintr-odată apăruseră măcălendri şi stigleţi, ciugulind cu hărnicie canafurile scailor voiniceşti. De pe cîmpuri şi din frămîntarea stuhului ţupăiau umbre mari de iepuri, căutînd sălaş nou cătră o vălcică, în marginea unui sat. Lumina se împuţina şi moara păru că se strînge asupra ei însăşi, strecurînd prin pod plîngeri şi de pe roţi lacrimi de apă amestecate cu lapoviţă.

Slujitorii ieşiseră la căruţe şi faurii aprinseseră mangaluri ca să călească potcoavele. Onisifor morarul priveghea toate cu cea mai mare uimire. Căci nu numai o dată trecuseră pe acel drum cirezile de boi de la Ţara Moldovei către Ţara Nemţască şi nu numai o dată făcuseră popas lîngă moară. Neguţătorii se aşezau la taifas: haidamacii se culcau cu pletele în ochi pe sub şoproane; şi cînd se întîmpla – cum sînt treburile pe lumea asta – să deie lupii într-o vreme de iarnă, ori să pălească lotri, toţi săreau bătîndu-se în cap şi nu se pricepeau ce au de făcut. Era mai lesnicios cu lupii decît cu lotrii; căci vitele, fiind slobode, ieşeau la lărgime, făceau faţă dihăniilor scurmînd cu copitele şi cu coarnele în omăt, mugind, şi se apărau ele singure. Dar cînd năvăleau oamenii din pustie, cazaci înţelepţi şi obişnuiţi la asemenea treabă, – unii scoteau vitele cu strămurările din saivane, iar alţii veneau asupra neguţătorilor cu săbiile. Pe loc păzitorii împungeau cu fruntea într-o parte şi se tot duceau. Îşi puneau la adăpost vieţile, ca şi cum săracele lor vieţi preţuiau mai mult decît trei parale. Atît preţuieşte viaţa unui năcăjit. Şi încă din cele trei parale una se plăteşte pentru naştere şi alta pentru vama morţii. Pentru viaţa lui îi rămîne una.

Iată că acest neguţătoraş şi aceşti haidamaci au o rînduială care nu s-a mai văzut. Îşi pun căruţele pe tălpi de sanie şi-şi

potcovesc caii. Pe lîngă asta, de unde au ieşit atît de mulţi? căci la început păreau mai puţini. Pentru trei tamazlîcuri de cîte cincizeci de boi fiecare, trebuiesc cel mult zece feciori. Trei de fiecare grămadă, – şi al zecelea, căpitan. Dar aicea se văd de trei ori mai mulţi. Pe lîngă asta nu par să fie oameni care să se înfricoşeze cu uşurinţă. Totuşi, dacă s-ar întîmpla, cumva, să aibă înştiinţare un oarecare Grigorie Gogolea, apoi cît par ei de tari, s-ar supune cu frică. Căci Grigore Gogolea este tata lotrilor şi el are obicei să vămuiască cirezile, lepădînd, precum se cuvine, podarilor şi fraţilor lor morarii, o bună folosinţă. Numaicît Gogolea nu-i totdeauna acasă, avînd şi alte treburi prin alte părţi din lume. Dacă nu-i Gogolea acasă, apoi să ştiţi domniile voastre că degeaba se duce înştiinţare în pustie; altcineva se poate pune cu greu împotriva acestora.

Ionuţ sosise în preajmă dintr-odată, dînd ocol din trei părţi lui Onisifor morarul. Cînd îi auzi glasul, bătrînul tresări. Era totuşi un glas plin de blîndeţă.

— Se vede că-ţi place, moş Onisifor, ce vezi; de acea te uiţi cu aşa luare-aminte.

— Îmi place, de ce să spun că nu-mi place? Se cunoaşte că sînteţi oameni vrednici. Dar nu era nevoie să vă trudiţi chiar azi; viforniţa asta ţine trei zile.

— Poimîni ne strălucesc ochii în altă parte, moş Onisifor.

— Cum se poate una ca asta? Domniile voastre nu sînteţi creştini pravoslavnici şi nu cunoaşteţi hodina?

— Ba o cunoaştem; şi ne place. Şi mărturisim şi credinţă în Domnul Hristos.

— Atuncea binevoiţi să şedeţi la hodină, cît vremuieşte. Este în sat şi crîşmă.

— Apoi dacă este în sat crîşmă, nu ne urnim de-aici trei zile. Beţivi ca noi cei de la Moldova, n-aveţi domniile voastre în Ţara Leşască.

— Am auzit că băutura domniilor voastre e mai mult vinul.

— Nu te îngriji dumneata de asta, moş Onisifor; noi bem de toate: chiar apă.

Morarul se înveseli deci de asemenea oaspeţi, care nu cunosc întrebuinţarea zilelor, după cum le-a alcătuit însuşi Dumnezeu. Vara, omul leapădă tot de pe el şi munceşte pe cîmpuri. Iarna se vîră sub cojoc şi doarme pe cuptor. Cînd şi cînd se dă jos de pe cuptor, iese pe colţul prispei ca să miroasă de unde adie vîntul şi se duce la moară, ori la crîşmă. Dacă aşa-i rînduiala lui

Dumnezeu, cum poţi face altfel? Numai asemenea neguţători strică legea şi umblă prin furtuna omătului; de aceea le-a pus Dumnezeu împotrivă pe alţi înţelepţi.

Sara sosi cu grabă, ca o altă spaimă a stihiilor. Focurile rămaseră aprinse sub şopron şi la saivane.

Unii din slujitori vegheau, grăind în şoaptă. Alţii se hodineau, pătrunşi de somn şi umezeală, în bătaia flăcărilor. Altă ciudăţenie a acestor străini, după cît băga de samă moş Onisifor, era că şi-au pus străji. Care străji aveau suliţă. Erau doi străjeri. Cînd intrau unii la foc, ieşeau alţii.

Într-un tîrziu, după straja a doua, iată că se auzi cîntînd cu spaimă subt un coviltir, privighetorul lui Jder. Ionuţ, de lîngă foc, se trezi şi ridică fruntea de pe şaua pe care o avea căpătai. Cucoşul cîntă de şase ori şi se miră el singur de glasul său; după care, dintrodată, cîntă a şaptea oară, mai prelung, ca să se audă pe celalalt tărîm. Căci cucoşii de aici aud glasul cucoşilor de dincolo şi dau semn aici după semnele de dincolo. Altfel, de unde ar cunoaşte ceasurile? Căci nu-s nici vraci, nici grămătici.

Jder ascultă a şaptea cîntare, zbucnită c-un fel de supărare. După aceea cucoşul amuţi şi se ghemui la locul său, închinîndu-şi creasta.

— Ce crezi dumneata, Onofrei, de-a şaptea chemare? întrebă el în şoaptă.

— D-apoi ce să cred, jupîne Ionuţ? Nu cred nimica. Strigă ceilalţi, răspunde el. Şi noi ştim că trebuie să ne ducem să vedem ce mai fac dobitoacele.

— N-ai auzit cît de supărat a răspuns? Parc-ar fi spus: destul! am auzit! am înţeles!

— Ce poate el auzi şi înţelege? Dac-ar fi năzdrăvan, da; dar acesta e un cucoş ca toţi cucoşii.

Samoilă rîse de acest cuvînt. Rîse şi Onofrei.

— De ce rîdeţi, Strîmbă-Lemne şi Sfarmă-Piatră? Să ştiţi voi că pe acest cucoş mi l-a dăruit comisoaia Ilisafta şi nu-i un cucoş ca ceilalţi. A strigat că-i destul şi că a înţeles, deoarece, pe celalalt tărîm, la miazănoapte, s-a domolit viforul, în peştera lui de ghiaţă. Ascultaţi-l şi deasupra, în văzduh, cum vine cu mai puţină putere. Cătră ziuă se alină; şi stă şi ninsoarea. Iar dacă se înseninează, are să scapere gerul.

În zori-de-ziuă nu mai putea fi nici o îndoială că acel cucoş porumbac, cu creasta pieptene şi cu coada secere, a dat dovadă de năzdrăvănie.

La răsărit se deschisese o poartă de rubin. Deasupra ei suia pe cerul verde ca ghiaţa flacăra care se chiamă Steaua Ciobanului. Vîntul contenise. Întinderile cătră zări erau albe. Peste baltă se durase pod de argint. Zvonurile căzuseră la pămînt şi stăpînea peste toate numai puterea de cremene a gerului. Acest farmec se săvîrşise în răstimpul cît ţine un somn. Ionuţ ieşi în larg şi-şi boldi ochii asupra acestei lumini nouă peste care fulguiau lin trandafiri de zori.

Porunci străjerilor:

— Daţi glas să se ridice oamenii şi să înhame. Alţii să scoată boii din saivane.

În toate ale lui Dumnezeu se cetea, într-adevăr, poruncă fără întîrziere. Căci în Ţara Moldovei, ca şi în Ucraina, este o vreme în tot lungul anului, cînd puterea cea mai presus de fire o durează drumuri şi punţi, cum nu se află în nici o împărăţie din lume. Cunoscînd pămîntenii asta, nu-şi mai dau osteneală să săvîrşească ei asemenea lucrări. Aşteaptă minunea, şi fac bine, ca nişte dreptcredincioşi ce sînt. Asemenea zi a lui Dumnezeu vedea în jurul său Jder; deci trebuia să purceadă pe drumul Colomeei, fără nici cea mai mică întîrziere.

Ridică în şa şi pe Botezatu c-un slujitor tovărăşie, mînîndu-l spre hotarul Ceremuşului. Şi lăsă pe moş Onisifor întru mare nedumerire şi mirare.

Se afla, în acea vreme, în laturea Haliciului, la o zi de cale către asfinţit, un tîrguşor cu numele Volcineţ. Acest tîrguşor, împreună cu altele din alte părţi, şi cu moşii şi castele, făcuse parte din zestrea Doamnei Maria, soră cu Regina Elisaveta, a Craiului Vladislav.

Această Doamnă Maria avusese soţ pe Ilie-Vodă, fecior dintăi al lui Alexandru-Vodă Bătrînul. Pe Ilie-Vodă, cum se ştie, l-a fost prins în Suceava, arzîndu-i ochii, fratele său prea iubit Ştefan-Vodă. Deci Doamna Maria, după ce a rămas văduvă, s-a aşezat la Volcineţ şi aici a primit ajutoare de la Crai şi de la şleahticii cei mari ai Lehiei, ca să dobîndească iar Ţara Moldovei pentru feciorii săi Alexăndrel-Vodă şi Roman-Vodă. Apoi în împărecherile acelor timpuri, după ce a omorît Alexăndrel-Vodă pe Ştefan-Vodă şi a fost omorît şi el de altul; şi după ce a pierit şi Roman-Vodă, – Doamna Maria a rămas să-i bocească pe toţi aceia la Volcineţ, după care s-a dus să-şi isprăvească viaţa într-o sfîntă mănăstire. La curtea de la Volcineţ a rămas numai icoana ei, în straie cernite, pe păretele dinspre răsărit al sălii celei mari de oaspeţi.

Pe păretele dinspre apus, în faţă, se arătau, în cadre aurite, imaginile lui Ilie-Vodă, iar de o parte şi de alta a lui Ilie-Vodă, feciorii săi, Alexandru-Vodă şi Roman-Vodă; deci amărîta Doamnă îi privea de dincolo de moarte şi în ochii portretului păreau că au îngheţat lacrimile întristării celei de-a pururi.

Acest tîrguşor Volcineţ fusese lăsat în dar de cătră Crai lui Petru Aron-Vodă, după ce acesta pribegise în Ţara Leşască, la venirea lui Ştefan-Voievod. Fugind Petru Aron-Vodă în Ţara Ardealului, îl ajunsese şi acolo sabia lui Ştefan-Voievod, luîndui capul, plată pentru uciderea lui Bogdan-Vodă, tatăl lui Ştefan-Voievod. După această pieire, Craiul Cazimir lăsase lui Mihu logofăt folosinţa tîrguşorului.

Era vestit deci acest loc pentru toate cîte le spunem. Şi mai avea faimă pentru un pojar din vremuri mai vechi, cînd l-au fost pîrjolit tatarii de Crîm; şi pentru un al doilea pojar, cînd au lovit călăreţii lui Ştefan-Voievod, cu zece ani în urmă, ca să prindă pe Petru Aron-Vodă. Atuncea au ars iară Volcineţul; însă curtea n-au ars-o; şi a scăpat călare, numai în cămaşa de noapte, spre Cetatea Peremisla şi Petru Aron-Vodă; iar călăreţii lui Ştefan-Voievod s-au dus pînă la acea Cetate Peremisla şi au bătut cu buzduganul în poartă. Multă suferinţă au avut într-amîndouă rîndurile bieţii tîrgoveţi; iar acuma jidovii neguţători îşi clădiseră iar dughenile şi se bucurau de mult folos de la ţăranii de prin împrejurime.

Vechil la curtea din Volcineţ rămăsese tot credinciosul de demult al Mariei-Doamna. Era un moldovan din ţinutul Cîrligăturii. Îl chema Gligore Mustea; şi la vîrsta de şaptezeci şi doi de ani întru care se afla, surzise de istov.

Asculta cu foarte mare luare-aminte cele ce-i spunea Niculăieş Albu jitnicer, fără să înţeleagă bine despre ce-i vorba, şi răspundea, încet, aproape în şoaptă, jucînd întruna, între obrazul său şi al oaspetelui, degetul arătător de la mîna dreaptă.

— Ce spune, astăzi, cneaghina noastră? întrebă jupîn Niculăieş Albu, părînd vesel de întrebarea pe care o punea.

— Care veste? n-a venit încă nici o veste, şopti Mustea bătrînul, jucîndu-şi degetul.

— Te întreb de cneaghină; ce spune cneaghina? îşi îngrămădi din nou întrebarea jitnicerul, în urechea vechilului.

— Aha. Nu spune nimica.

— S-a mai domolit?

— N-aud tocmai bine.

— Te întreb dacă s-a mai domolit.

— S-a domolit; întăi era tare supărată; acuma se uită la icoane şi grăieşte cu ele.

Jupîniţa Maruşca se aşezase în sala cu cele patru portrete. Nu suferea lîngă sine decît pe moaşa Irina Vorniceasa. Sta într-un jîlţ lîngă Maria-Doamna şi jelea şi ea din cînd în cînd pe voievozii cei morţi; după aceea, rîdea ascuţit şi scotea limba cătră domniile lor.

Moaşa Irina Vorniceasa o înconjura cu dragoste şi cu grijă şi mai cu samă cu vorbe multe.

Moaşa Vorniceasa fusese cel dintăi furtişag al lui Niculăieş Albu. Trecuse întăi pe la căsuţa dumnisale, în marginea tîrgului Sucevii, o ridicase şi o vîrîse în rădvan, poruncindu-i să tacă, sub pedeapsa morţii. Vorniceasa fusese mai mult mirată decît înfricoşată, căci nu se aştepta ca, după ce fusese de patru ori văduvă, să mai rîvnească cineva soarta răposaţilor ei. Numai după ce s-au întîmplat cele ştiute, lîngă vama Rădăuţilor, cu mare învălmăşeală şi vărsare de sînge, dumneaei a înţeles că acea trăsură uşoară cu şase cai a fost gătită pentru altcineva. Jupîniţa Maruşca a lui laţco Hudici, cu mînuţele legate la spate cu frînghioară de matasă şi picioarele înfăşurate într-un sac, a fost lepădată alături de dumneaei Vorniceasa.

— Ce este? a strigat cu spaimă la ea moaşa Irina. Jupîniţa Maruşca n-a putut răspunde, deoarece i se pusese şi căluş.

Numai cu moaşa şi cu jupîniţa, rădvanul a prins să alerge în goana cea mare. La dreapta şi la stînga călăreau bărbaţi înarmaţi. Unul din ei, vestit pentru semeţia şi frumuseţa lui, era Niculăieş jitnicer. Vorniceasa îl cunoştea. Niculăieş jitnicer călărea în partea jupîniţei. Din cînd în cînd se apleca adînc în şa, încercînd să străbată cu privirea în fundul rădvanului. Ghemuită şi strînsă asupra sa însăşi, jupîniţa Maruşca aproape nici nu se băga în samă în perinile rădvanului. Partea cea mai mare a locului era cuprinsă de moaşa Irina. Cînd se aşeza într-un loc, dumneaei avea o putere de a se revărsa în laturi.

Deci, după socotinţa Vornicesei, nu era vorba decît de o răpire de fecioară.

Întîmplări de acestea se vedeau prea ades la sate. Mai ales fetele mişeilor au asemenea plăcere, să fie răpite. Se zbat, plîng şi după aceea le pare bine, aşa fiind datina şi furtişagul fiind cu voia lor. Cîteodată se întîmplă de le fură şi unul cu care nu se au bine şi care nu li-i drag. Atuncea n-au ce face şi se supun celui

vrednic, care a îndrăznit să puie stăpînire pe ele. Neamurile n-au alta de făcut decît să se adune şi să puie la cale tocmeala nunţii.

Mai rar se întîmplă să fie furate fete de neam. Altădată, în vremuri mai bune, se vedea şi în boierime destul de des asemenea obicei al pămîntului; dar de cînd se statorniciseră boierii în putere, le plăcea să aleagă ei singuri soţ pentru fetele domniilor lor. Iar din vremea venirii lui Ştefan-Voievod era primejdie să încerce careva silnicie asupra unei cneaghine.

Mişeii plăteau gloabă; boierii plăteau cu capul. Mai îngăduitoare se arăta Domnia înspre partea prostimii, – căci gloaba era drept domnesc şi sporea veniturile vistieriei. Boierii, fiind scutiţi de dări în bani, nu-şi puteau răscumpăra fapta decît cu viaţa.

Socotind şi cumpănind în sine, cît fugea rădvanul prin întunericul nopţii, moaşa Irina era bine încredinţată că răpirea nu se putuse săvîrşi decît cu voia cneaghinei, ca să fie înlăturată împotrivirea acelui boier căpăţinos, Iaţco Hudici. Acuma i-a venit vremea să-şi deschidă lăzile. Cine are fată, are şi năcaz. Împotriva unei fecioare viclene nu poate sta nici părintele mitropolit.

— Drăguţa mea jupîniţă, suspină cu dragoste moaşa Irina Vorniceasa. Asta-i cea mai grabnică treabă. Şi pe mine m-a furat soţul meu cel dintăi, Sandu Rintea, vornicel. Ia să-ţi scoată mama căluşul, ca să mai răsufli puţintel.

Cum i s-a scos căluşul, jupîniţa a răsuflat de două ori pînă în adîncul plămînilor, ca să prindă putere, după aceea dintr-odată a început să răcnească ascuţit, ca înjunghiată de moarte. A prins a i se zbate în legături şi trupuşorul.

Rădvanul s-a oprit îndată. Caii s-au bulucit unul lîngă altul. Jitnicerul Niculăieş Albu a sărit din şa, a venit şi a vîrît fruntea în rădvan, căutînd să înţeleagă ce se petrece.

Jupîniţa slobozi al doilea rînd de strigăte, mai înfricoşate.

— Ce este?

— I-am dat drumul la glas, mărturisi cu nevinovăţie Vorniceasa, ca să aflu dacă-i pare bine de întîmplare. Eu, în vremea mea, nu pot spune că n-am fost bucuroasă. De ce ţipă dumneaei aşa de cumplit?

Jitnicerul îi răspunse cu asprime:

— Vornicească, dumneata n-ai a întreba nimic.

— Atuncea de ce m-ai luat şi pe mine? se tîngui moaşa. De ce mă vîri domnia ta şi pe mine, jupîne Niculăieş, în asemenea

bucluc?

— Amestecul dumitale e cu folos, vornicească.

— Ba mă rog domniei tale, jupîne jitnicer, mai bine mă lăsai în sărăcia mea. Domnia ta săvîrşeşti faptă cu primejdie.

Jupîniţa Maruşca dădu al treilea rînd de strigăte.

— Degeaba strigi, jupîniţă, se aplecă asupra ei Niculăieş Albu, cu blîndeţă. Aici sîntem în locuri singuratice, nu te-aude nimeni. Îţi strici pieptul şi glasul, şi-mi pricinuieşti şi mie suferinţă.

— Fugi! mişelule! se încordă răguşit şi cu disperare jupîniţa.

— Atunci am să fiu nevoit să-ţi pun iar căluşul, jupîniţă.

— Lasă-mă! lasă-mă! piei din ochii mei! am să mă omor!

— Ba asta să nu faci, jupîniţă Maruşca. Atîta bun am eu pe lume. Sînt singur şi orfan; nici prietini nu mai am; numai dragostea ce am asupra domniei tale mă poate răscumpăra; încolo, viaţa mea nu mai are rost. Să-ţi pun iar căluşul?

— Pune-mi-l.

— Ba am să te lăs slobodă, jupîniţă Maruşca, şi ai să fii cuminte, o mîngîia el ca pe un copil.

Ea clămpăni cu dinţişorii asupra degetelor lui. Jitnicerul îşi retrase mîna cu frică, apoi începu a rîde.

— Văd că ai să te domoleşti. Mergem înainte. Nu facem nici un popas; am cai pregătiţi în trei locuri. Şi dincolo te schimb într-o carîtă leşască.

Jupîniţa Maruşca se răsuci asupra lui cu răutate:

— Au să te ajungă din urmă slujitorii tatălui meu.

— De asta n-am grijă; noi fugim cu cai hodiniţi. Jupîn Iaţco nu mai are nici o putere asupra mea.

— Atuncea au să te ajungă oştenii măriei sale.

— Pînă ce-ajung ei la hotar, noi sîntem dincolo.

Jupîniţa Maruşca strigă iar cu mînie, zbătîndu-se. Stătu o clipă, gîfîind, apoi îşi înghiţi mînia:

— Au să te ajungă alţii! N-au să mă lese în mîna dumnitale. Au să te găsească oriunde.

— N-am eu grijă de asta, se veseli Niculăieş Albu. Am mai multă grijă să te domoleşti şi să nu ţi se facă rău. De asta am pus eu aici pe moaşa Irina Vorniceasa. Să te sfătuiască. Să te stăpînească, dac-a fi nevoie. Dacă, Doamne fereşte, ţi-i rău, să te îmbrăţişeze ocrotindu-te. O femeie cuminte înţelege ce e viaţa şi ştie ce are de făcut. Ştie deasemeni că răsplata sa va fi în galbini buni, cu zimţi.

Albu se înturnă spre vizitiu:

— Mînă înainte, nu mai opri nicăieri. Dacă auziţi ţipînd în rădvan, dă tu chiot mai mare, ca să-l acoperi pe al măriei sale.

Mîni, trebuie să ajungem dincolo. Cum am făcut popas în pămîntul Craiului, faceţi-vă cruce şi scoateţi-vă cuşma, ca să v-o umplu cu taleri.

Vizitiul dădu îndemn: surugiii puseră pinteni şi pocniră din harapnice. Rădvanul se zgudui şi porni huruind şi clătinîndu-se în curelele lui.

— Vai, drăguţa mea jupîniţă, strigă Vorniceasa, pocnindu-şi palmele: de ce te zbaţi aşa? să nu ţi se aplece; ori să nu se rupă ceva în măria ta.

Cneaghina se zvîrcoli asupra moaşei cu ură:

— Cum cutezi să-mi vorbeşti astfel, cînd eşti în înţelegere şi în unire cu acest lotru?

— Eu! în unire şi în înţelegere cu lotrii? Vai de mine şi de mine! S-ar putea vreodată una ca asta? Doar n-ai auzit măria ta singură, cu urechiuşele măriei tale, că Niculăieş Albu abia acuma mi-a spus de ce m-a ridicat din casa mea în puterea nopţii şi m-a trîntit ca pe un sac aici în rădvan? Am crezut că mă fură pentru altceva, vai de păcatele mele. Socoteam şi eu, ca o muiere nebună, că nu mi-a trecut vremea şi pofteam să aflu cine va fi fiind acel Făt-Frumos, care să vîre întăi mîna şi să mă pipăie... Nu rîde, drăguţa mea jupîniţă...

— Nu rîd.

— Ba ţi-am văzut dinţişorii scînteind prin întuneric. Chiar ai de ce rîde, căci pentru alte frumuseţi suspină junii din ziua de azi. Of! Of! nurii mei au fost altădată, draga mea jupîniţă, şi acuma nu mai sînt. Află că eu am fost vestită frumuseţă şi am avut patru bărbaţi. Stau şi mă uit la acest jitnicer şi văd că-i întocmai cum a fost vornicelul meu cel dintăi. Am trăit cu el doisprezece ani; şi numai la picioarele mele a stat şi în ochii mei s-a uitat. Aş putea spune fără să mint că s-a topit de dragoste. S-a stîns şi s-a dus. După ce l-am plîns destul, am ieşit iar la lume şi s-a aflat pentru mine al doilea soţ: Cristea Mănăilă, vornicel. Am fost prea fericită şi cu acesta alţi doisprezece ani şi mă bătea din cînd în cînd, din dragoste, temîndu-mă pentru frumuseţile mele. Pe urmă s-au găsit alţi vornicei, căci locul fericirii mele a fost la Dorohoi, unde ţine scaun de judecată vornicul cel mare de Ţara-de-Sus şi unde au mare căutare vornicei de poartă; s-au găsit alţi vornicei, unul Iordache Buză şi altul Stroia Munteanu, cu care am petrecut paisprezece ani: cu fiecare cîte şapte ani. A

slăbit şi s-a împuţinat fiecare în timpul său, din dragostea cea mare ce au avut asupra mea; şi s-au dus; a rămas din toate cele trecute ca un fum. Deci eu îi cunosc pe aceştia.

— Pe cine?

— Pe aceştia. Adicătelea pe cei ca jitnicerul. Am ştiut să-i stăpînesc. Fă şi domnia ta astfel, ca să-ţi fie bine. Să-ţi şterg ochişorii. Şi nu mai striga, ca să nu ţi se asprească glasul. Îmi place cum te împotriveşti, chiar dacă ţi-i drag.

— Nu mi-i drag! strigă cu hotărîre şi tăios jupîniţa.

— Cum s-ar putea una ca asta? Atuncea de ce te-a furat?

— M-a furat pentru că-i nebun. Ori pentru că a avut o pricină de ură împotriva tatălui meu. Ori pentru bogăţiile pe care le are părintele meu, nu numai în Ţara Moldovei ci şi în Ţara Leşască.

— Poate mai degrabă din pricina asta din urmă. Atuncea-i destul de cuminte şi nu-i nebun, cum spui măria ta. Dacă are prietini şi sprijin la leşi, se poate face.

— Cum se poate face?

— Se poate face, fiind la mijloc şi voia măriei tale. Acuma îl îndepărtezi de la faţa măriei tale. Dar mîni poate să fie schimbare, văzîndu-l cum se mistuie de dragoste. Care femeie poate sta multă vreme nesimţitoare?

Jupîniţa tăcu. Moaşa rîse singură. Dintrodată, prin întuneric, copila întoarse asupra tovarăşei sale un şuier de viperă.

— Vornicească nebună! nu cuteza să-mi vorbeşti astfel. Află că mi-i drag altcineva.

— Vai, draga mea jupîniţă, iartă-mă pentru vorbele mele proaste. Trebuia să-mi spui de la început asta. Atuncea de ce răcneşti aşa de tare cătră acest biet jitnicer? Şi de ce te zbuciumi aşa de tare? Să-ţi spun eu o taină pe care nişte copii ca măria ta n-o ştiu, iar bărbaţii, ca nişte proşti, n-au s-o afle niciodată. Dacă nu ţi-i drag, şi dacă nici nu-i chip să-ţi fie milă de el, apoi degeaba se străduieşte. Poartă în mînă o răcliţă scumpă, la care n-are cheie. Dacă vrea s-o deschidă numaidecît, o sfarmă. Iar dacă se teme s-o sfarme, răcliţa rămîne închisă. Mi se pare că acest Niculăieş are să se teamă s-o sfarme, dacă gîndul lui e acela pe care mi l-ai spus. Eu, drăguţa mea, ca una care am petrecut patru de-aceştia în curgere de treizeci şi opt de ani, te sfătuiesc să nu-ţi primejduieşti viaţa zbătîndu-te şi răcnind, ci să fii cuminte şi mai ales vicleană. Ridicîndu-mă de la casa mea şi de la liniştea mea, jitnicerul socoate că-i sînt slugă şi-i stau într-ajutor. Domnia sa nu cunoaşte cine-i Vorniceasa; dar are să

afle cît de degrabă.

De la acest sfat în fuga rădvanului, jupîniţa Maruşca a simţit în sine oarecare linişte şi s-a rugat în gîndul său, cerînd sprijin de la prea curata Fecioară. N-a mai slobozit ţipete ascuţite, nici nu s-a mai zvîrcolit. A înţeles că rădvanul umblă cu mare repeziciune şi că schimburile de cai se fac fără nici o greutate. A doua zi, către sară, se făcu oprirea. Niculăieş Albu descălecase între slujitori ai Craiului şi îşi arătă îndreptările, cerînd să fie îndrumat către unchiul său jupîn Mihu mare logofăt, om cunoscut, preţuit şi iubit de către strălucirea sa Regele Cazimir.

Cînd jupîniţa Maruşca a văzut că acei slujitori crăieşti se închină către jitnicer şi jitnicerul se închină către ei, şi-a prăpădit iarăşi firea şi a ţipat din adîncul fiinţei sale cu străşnicie. Numaidecît vorniceasa Irina a cuprins-o pe după spate ş-a adus-o către sînul său, înăbuşindu-i al doilea răcnet...

— Ce este? au întrebat slujitorii.

Zîmbind, jitnicerul Niculăieş s-a plecat către ei şi le-a şoptit o lămurire la ureche; după care ei şi-au mîngîiat mustăţile şi s-au închinat din nou către jitnicer, rîzînd.

— Daţi drumul! a strigat unul din ei către vizitiu poruncă în limba leşască.

— Ai auzit? ai auzit? şoptea Vorniceasa lîngă tîmpla jupîniţei Maruşca. De ce nu înţelegi, drăguţa mea, să fii cuminte?

— Ce să fac! se tînguia cu desnădejde copila. De-acuma mă duce fără oprire înlăuntrul împărăţiei. Pînă la hotar am nădăjduit să-l ajungă pe hoţ gonacii domneşti.

Am mai nădăjduit să fi aflat şi altcineva, acel care ştiu eu că trebuie să vie să mă caute. Dar iarăşi acesta n-a putut să m-ajungă din urmă la vreme. De acuma, dacă nu se întîmplă o minune de la Dumnezeu, nu-mi rămîne decît să mor.

— Vai, nu grăi aşa, puiu mamei. Minunile se pot întîmplă oricînd: puterea lui Dumnezeu e nesfîrşită şi pretutindeni.

Aşa, din înţelepciunea veche a Vornicesei au ieşit o judecată dreaptă şi o întîmplare la care Niculăieş Albu jitnicerul nu se putea aştepta.

Dreapta judecată era asta. Dacă fata lui Iaţco se supune, cum le vine de multe ori să se supuie unora dintre fete, chiar de boieri din cei mai mari, atunci ori aici, ori la Cracovia, e tot atîta. Nici fata n-a rămînea supărată, nici jitnicerul nemulţămit. Dacă fata nu se supune şi dacă în răstimpul cît nu se supune îi poate veni un ajutor din urmă, atunci nu trebuie să se afle prea departe. A

fost tălhar Niculăieş Albu; se vor găsi alţi tălhari mai mari decît Niculăieş Albu. Acei tălhari mai mari pot veni din Ţara Moldovei, ca nişte vînători care au adulmecat vînatul şi-l caută în pripă. Dar acei tălhari s-ar putea găsi şi-n Ţara Leşască printr-o sîrguinţă ascunsă, ştiindu-se că Iaţco Hudici îşi poate desface jumătate din comoară pentru treaba asta. Deci aici ar fi mai bun cîştig decît la un tînăr boier nebun care e Niculăieş. După ce a ajunge el să-şi împlinească gustul, are să-i rîdă în nas Vornicesei. Parcă Vornicească nu ştie cum merg patimile si înflăcărările lumii?

Deci după cîteva popasuri, fie la Sniatin, fie la Halici, fie în altă parte, moaşa Irina Vorniceasa a tras într-un colţ pe jitnicer şi a stat cu el în sfat îndelungat de taină.

— Să ştii dumneata, cinstite Niculăieş jitnicer, a zis Vorniceasa cu mare oţărîre, că jupîniţa se prăpădeşte.

— Spune repede ce este.

— Întăi să-ţi spun alta, cinstite Niculăieş jitnicer. Un suflet am şi o cruce; mă jur şi pe sufletul meu şi pe legea ce mărturisesc, că jupîniţa asta se înduplecă. Mă ştii că nu-s de ieri de alaltăieri şi-s învăţată cu de-acestea. Văd că începe să se aline. Oricîte nazuri ar face, oricît ar ţipa şi ar bate cu fruntea şi cu corniţele încolo şi încoace, nu se poate să nu vadă în domnia ta bărbăţia şi frumuseţa pe care le ai, căci nu-i oarbă: ba încă are nişte priviri prea ascuţite. Deci văzînd eu la domnia ta atîta patimă şi spunîndu-i şi eu cele de cuviinţă, ai s-o vezi într-o zi desfăcînd braţele şi întinzîndu-se în sus de mijloc. Cînd se întinde aşa o femeie, domnia ta trebuie să înţelegi o bucurie la aşternut pentru domniile voastre. Însă mai este ceva ce trebuie să-ţi spun. Nici jupîniţa nu înţelege şi nu ştie, fiind o copilă. Dar eu, ca moaşă, ştiu că, dacă vă duceţi aşa înainte, o prăpădeşti pe dînsa şi vă prăpădiţi amîndoi. De-atîtea zile umblă hurducată. A ţipat, s-a zbătut. În cinci rînduri, şi-a muşcat limba şi i-au ieşit la colţurile gurii clăbuci de sînge…

— Dar bine, Vornicească Irină, a prins a se tîngui Niculăieş Albu; de ce nu mi-ai spus din vreme?

— Stăi, jupîne jitnicer. Asta, ce ţi-am spus eu, nu-i nimica. Dar ştii domnia ta şi dacă domnia ta nu ştii, îţi spun eu, – că noi femeile avem suferinţi şi boli ale noastre. Ferească Dumnezeu, dacă nu-i atunci băgare de samă, putem fi apucate de ducă-se-pe-pustii, cînd se spune că intră în noi dracii, de nu-i mai pot scoate decît popii cu cetanii sfinte; şi mai putem fi cuprinse de aşa slăbăciune, încît rămînem albe şi slabe. Cum bate un

fluture din aripi numai o dată, aşa închidem ochii şi ne-am dus… Aşa-s rînduite de la Cel-de-sus slăbăciunile noastre. Cîteodată ne vine nebunie, parc-am fi băut zamă de mătrăgună. Să ştii că dacă nu poposeşti undeva, pentru hodină de-o săptămînă, o prăpădeşti pe jupîniţa Maruşca.

— Atuncea să ne oprim; dar n-avem unde ne opri. Eu socoteam că să mergem întăi măcar pînă la Liov. Doar am schimbat-o într-o carîtă uşoară.

— Fă cum ştii domnia ta; eu am spus ce-am avut de spus; îmi spăl mînile ca Pilat din Pont.

— Stăi, stăi, Vorniceasa, nu grăi aşa. Dacă trebuie să ne oprim, să ne oprim. Cîtă vreme?

— Trei zile; patru zile.

— Nu-i prea puţin?

— Bine, fie şi o săptămînă. Cu atît va fi mai bine.

— Atuncea n-avem alta decît să ocolim la Volcineţ, la tîrgul unchiului meu Mihu logofăt. Dar mai poate răbda jupîniţa Maruşca pînă acolo? Sînt pînă la Volcineţ două poşte şi mai bine.

— Dă, ştiu eu? Să încercăm. Dacă umblă carîta numai în pas, atuncea poate s-ajungem cu bine. Te-ai uitat să vezi cît e de albă şi de stinsă?

— M-am uitat, scrîşni Niculăieş Albu. Să ştii, moaşă, că dacă se întîmplă ceva, te despic în două cu sabia. Istoria asta trebuia să mi-o spui mai din vreme, nu acuma.

Vorniceasa Irina s-a înspăimîntat nespus de asemenea ameninţare şi s-a suit în carîtă, cuprinzînd fruntea jupîniţei şi rezemînd-o de umărul său.

Astfel de cîteva zile fata lui Iaţco se găsea în popas la Volcineţ, în curţile cele vechi ale Doamnei Maria. Cîte-un răstimp de vreme stătea toropită pe un divan. Altă dată se aşeza în jilţul de lîngă portretul Doamnei şi privea cu ochii înlăcrimaţi spre imaginile acelor voievozi pieriţi de moarte cumplită.

Bătrînul credincios Gligore Mustea, slujitorii şi roabele umblau în vîrful degetelor pe la uşa cămării domneşti. Femeile îşi plecau urechile şi ascultau ce se întîmplă înlăuntru. Unele dintre slujitoare, la ceasul hotărît, băteau încetişor în uşă şi lăsau pe o măsuţă scundă mîncarea măriei sale. Gligore Mustea asculta şi el cu luare-aminte, fără să audă nimic. În ziua de sărbătoare a Sfîntului Toma, cînd a început vîntul de iarnă din miazănoapte, jupîn Niculăieş Albu s-a hotărît, după alt sfat cu jupîneasa Irina, să se înfăţişeze la uşă şi să bată încet, cerînd intrare.

Era la un ceas după masă, deci în vremea amiezii.

— Cine-i acolo? a întrebat dinăuntru Vorniceasa. N-a răspuns nimeni. Jitnicerul a ciocănit a doua oară.

Vorniceasa Irina s-a dus domol pînă la uşa de stejar; a tras zăvorul; uşa s-a deschis făcînd loc lui Niculăieş Albu. Îndată ce l-a văzut, jupîniţa Maruşca şi-a şters repede lacrimile cu năframa de borangic pe care o ţinea în mîna stîngă şi şi-a descoperit dinţişorii, părînd că zîmbeşte. Apoi dintr-odată s-a sculat, zbîrlindu-se oarecum şi desfăcîndu-şi în sus ghiarele. A început să scîrţîie aşa de înfricoşat, aşa de zguduitor şi cu atîta desnădejde, încît Niculăieş Albu s-a dat înapoi numaidecît, închizînd uşa. Odată cu ţipetele acelea fără nume, ca din strune amestecate, a venit asupra uşii o izbitură de talger. Talgerul a căzut zîngănind pe pardoseală. Strigătul fără nume a încetat.

— Ce este, nu s-aude nimic? a întrebat Gligore Mustea, cu glas moale, la urechea lui Albu.

— Ba s-aude.

— Cum spui domnia ta?

— S-aude.

— Ce s-aude?

— Încă nu ştiu bine. Dumnezeu ştie! a răspuns pe gînduri jitnicerul.

Capitolul XIV

Unde s-arată alţi cunoscuţi ai noştri

Sub paza oamenilor lui Jder, tamazlîcurile de boi umblau cu destulă încetineală. Pătura subţire de omăt acoperise o zloată ce îngheţase dintr-odată în grunzuri. La locurile povîrnite boii alunecau învălmăşindu-se. Cu toate harapnicele şi răcnetele lor se vedea că slujitorii comisului celui mic erau deprinşi cu alt meşteşug decît cel pe care-l îndeplineau. Totuşi mergeau înainte, pe drumul Colomeei, poposind din cînd în cînd în marginea satelor.

Se aflau în unele locuri sate sărace, cu bordeie pe jumătate îngropate în pămînt. Ca şi în multe părţi din locurile descoperite ale Moldovei, băştinaşii erau deprinşi din veacuri să nu aibă aşezare trainică, deoarece valurile şi vînturile băteau necontenit asupra acestor hotare. Într-o mie de ani, de la huni pînă la tatari, aceste vînturi şi valuri învăţaseră pe năcăjiţii oameni că

nestatornicia este legea ce stă deasupra vieţii şi morţii prin voia lui Dumnezeu. Casele de piatră, grădinile irigate, îngrămădirile de bogăţii aici n-aveau noimă: în orice clipă se puteau preface în fum si flăcări. Aici omul se mulţămea cu înflorirea fiecărei primăveri şi cu rodul fiecărei toamne. Astăzi dormita tihnit la vatra lui; mîni era nevoit să se bejănească în codri. Răpirea holdelor, pojarul bordeiului erau socotite o fericire dacă omul se putea astfel pune la adăpost în pustie; căci deseori nomazii îi prindeau cu arcanele şi-i grămădeau ca pe vite sub harapnic pe drumul robiei răsăritene, de unde nu se mai întoarce suflet viu. Cînd nu erau nomazii, îi asupreau domnii pămîntului fie cu biruri, fie cu podvezi, fie cu războaie; şi cînd se nimerea să fie şi din partea acestora o milostivire a blîndeţii ori a uitării, se ridicau sălaşurile de lotri care veneau să-i vămuiască, prădîndu-le vitele. Munca, privegherea şi cuminţenia gospodarului, deci, nu preţuiau nimica în aceste părţi de lume. Dacă avea mişelul noroc să-i cînte cucul în faţă, primăvara, putea să-şi întărească în el o nădejde şi să rîdă la soare; dacă nu, se culca cu grija şi se scula cu întristarea.

Cum sosise din miazănoapte iarna asta năprasnică, ţăranii îşi vîrîseră vitele la ocoale şi oile la perdele. Cînii sosiseră şi ei odată cu vitele şi cu oile, scurmîndu-şi alte covruri în preajmă. Dacă năzuiau lupii, cînii dădeau bătălie; oamenii chiuiau de pe prispe. Cînd dădeau lotrii, iarăşi alegea norocul, ca şi la lupi: unii gospodari aveau mai multă pagubă, alţii mai puţină; unii n-aveau nici o pagubă şi uitau să închine lui sfîntu Neculai, în biserică, lumînările juruite.

În lungul zilelor se coceau mai mult pe lîngă jarul din vatră, mîncînd şi dormitînd. Cînd şi cînd ieşeau, ca să lepede nutreţ la boturile animalelor. Sara, bătrînii istoriseau celor tineri acea poveste minunată a lui Făt-Frumos, care-i sortit din leagăn să ajungă la împărăţie. N-are nevoie nici de înţelepciune, nici de vitejie prea mare. Cînd greşeşte, îi stau în ajutor fiarele şi gîngăniile; cînd se luptă, îl sprijină nişte tovarăşi cu mare vîrtute care îl urmează din bunătatea inimii lor şi din porunca sfintei Vineri; în toate ale lui îl urmăreşte norocul, fiind fudul şi fără grijă, deoarece aşa i-a fost scrisă în stele soarta. Pe acelaşi temei, omul poate găsi comori; fericirea lui atîrnă de minunile întîmplării, nu de acele deşărtăciuni cărora filosofii le-au spus muncă şi statornicie. Mai mult decît atît: se dovedeşte că aceşti boieraşi frumoşi şi fără grijă, care se duc la împărăţie, se bucură

de o tinereţă fără sfîrşit, cu bencheturi şi dragoste.

După ce ascultau poveştile, flăcăii lăsau pe bătrîni să se suie pe cuptor, iar ei ieşeau să vadă stelele nopţii şi să audă glasul depărtării, nădăjduind într-ascuns că va bate în preajma lor un vînt al întîmplării, care să-i scoată din valea lor ticăloasă şi să-i ducă spre lumina de aur a altei vieţi.

Printre aceste sate Jder umbla cu slujitorii săi şi cu tamazlîcurile, făcînd din cînd în cînd popas şi stîrnind pe gospodari din bordeie. Cum se ridicau aceştia din adîncime în albul iernii, vedeau o minune. Căci din promoroaca depărtării sosise un negustoraş tînăr care le poruncea să desfacă stogurile de fîn. Cum se supuneau poruncii, negustoraşul le punea în palmă cîteva grivne. Fînul se împrăştia între cîrdurile de vite; stogul nu mai era; însă minunea celor cîţiva bani de aramă strălucea în palma gospodarului.

— Trece un negustor bogat de la Ţara Moldovei, se auzea de la bordei la bordei şi de la sat la sat. Cînd ajunse la un popas de Slonim, Ionuţ Jder găsi un sătişor într-o gură de vale. Balta era oglindă lucie; dincolo de baltă, pe coastă, începea o pădure. Pînă în zări, depărtările erau goale. Cerul deasupra era verde ca balta îngheţată; pădurea fumurie.

În gura văii, cîţiva gospodari aşteptau pe negustoraş cu cuşmele în mînă şi cu pletele retezate deasupra sprîncenelor.

— Vă poftesc ziua bună, fraţilor creştini, îi întîmpină Ionuţ cu glas vesel.

— Mulţămim dumilorvoastră, cinstite neguţătorule, răspunse cel mai în vîrstă dintre săteni.

Erau, de toţi, şase gospodari.

— Unde călătoriţi domnia voastră, cinstite neguţătorule? Poate vă duceţi la Cracovia, la Împărăţie?

— Din ce cunoşti asta, moşnege? rîse Ionuţ. Mi-i scris în frunte?

— Ba nu, cinstite neguţătorule, dar aşa s-aude. Cum s-a pus iarna, umblă săniile şi vorbele între sate. Să ştiţi, zice un cumătru al nostru de la Perival, că vine un neguţător tînăr, care duce trei rînduri de vite de la Moldova la curtea Craiului, la Cracovia. Aşa neguţător nu s-a văzut de mult. Cum s-a oprit lîngă Colomeea, a plătit vama. N-a stat să se sfădească cu vameşii. S-a pus să numere boii, a tras punga şi a plătit o grivnă de fiecare vită. Şi a mai pus pe deasupra un ban în palma vameşului. Cum i-au ieşit slujbaşii vămii la Halici, deasemeni, i-a chemat de departe cu

degetul. A scos punga şi a plătit. Deasemenea, mai spune ceva acel cumătru al nostru.

— Ce mai spune?

— Acel cumătru al nostru spune că, îndată ce ajunge la un popas, neguţătorul face strigare pentru un stog de fîn. Şi plăteşte numaidecît zece grivne.

— Ba nu plăteşte, moşule, decît şapte grivne.

— Cum se poate una ca asta? Noi am auzit de zece.

— Însă neguţătorul nu dă decît şapte. Şi dacă se face vorbă şi sfadă, dă numai şase.

— Asta-i legea lui?

— Întocmai, fraţilor creştini.

— Atuncea să ne deie şapte grivne, şi noi desfacem stogul.

Ionuţ Jder se scociorî la şold şi trase punga. Era o împletitură de fir de matasă, pe care jucau două inele de argint, deosebind în două părţi banii: într-o desăguţă argint şi în alta aramă.

Gospodarii se înălţară în vîrful degetelor, ca să vadă mai bine acea bogăţie. Ionuţ numără grivnele şi le puse în palma întinsă a moşneagului. După aceea veni către sănii, unde îl aşteptau Călimanii şi alţi cîţiva slujitori, – care nu erau încălăraţi, nefiind de rînd la vite.

— Apoi mai este ceva, cinstite neguţătorule, grăi moşneagul, venind după Jder.

— Ce mai este, moşule?

— După obiceiul domniei tale, trebuie să-mi mai pui în palmă un ban. Precît am înţeles, şi aceea-i lege.

— Ba aceea nu-i lege, moşule, ci buna mea plăcere.

— Atuncea să fie şi pentru noi buna domniei tale plăcere; ca să-ţi spunem şi alte veşti, pe care le duc săniile de la sat la sat.

— Este vreo veste pentru noi? se întoarse Ionuţ.

— Este. Binevoieşte a veni mai aproape de mine.

Moşneagul clipi tainic din ochi. Zîmbetul lui Ionuţ pieri o clipă, apoi apăru iar. Se alătură de moşneag şi trase iar punga de matasă.

— Despre ce-i vorba, moşule?

— Să nu te superi domnia ta, cinstite negustoraşule; umblînd prin sate şi prin tîrguri şi tot scoţînd punga asta, oamenii au luat aminte că trebuie să fie ceva la mijloc, şi unii cred că în săniile acestea domnia ta ai pungi mai mari şi mai grele decît asta de matasă.

— Aşa cred unii şi alţii? se veseli Jder.

— Aşa cred unii şi mai cu samă alţii. Domnia ta îmi dai banul pe care l-am cerut şi eu îţi dau sfatul.

— Dumneata mi-l dai, însă eu nu ţi l-am cerut, moşule.

— Totuşi eu ţi-l dau şi te poftesc să fii cu luare-aminte, ca un om bătrîn, nu ca unul tînăr.

— Bine, moşule, ţi-oi da banul şi-ţi mulţămesc; dar află că eu sînt un om care nu mă tem de nimica.

— Cum se poate! Spui vorbă mare, cinstite negustoraşule. Nu te temi nici de cazaci? Se află la Pragurile Niprului bărbaţi care-şi cunosc bine meşteşugul.

— Nu mă tem, moşule, căci eu îs descîntat de comisoaia Ilisafta, şi afumat cu păr de urs.

Moşneagul primi banul de aramă şi rămase clătinînd din cap şi mirîndu-se de prostiile tinereţelor.

— Tot am să-ţi spun ceva, cinstite negustoraşule.

— Cum văd eu, aici este mai multă vorbă decît fîn, se întoarse iarăşi Ionuţ. Stogul mi se pare mai mic decît în alte părţi.

— Despre asta să nu-ţi faci supărare; vor rămînea boii mai sprinteni la o vreme de nevoie. Află, cinstite negustoraşule, că numele meu este Aloman şi eu îs fugar de la Moldova încă din vremea cînd s-au prigonit şi tăiat feciorii lui Alexandru-Vodă. Atunci am venit în Ţara Leşască după Maria-Doamna.

— Să fii sănătos, moş Aloman. Pofteşti să-ţi mai dau un ban cu chipul Craiului?

— Dacă vrei, dă-mi. Dar nu mai este vorba despre ban; ci fiind eu de-o lege şi de-o limbă cu domnia ta şi văzîndu-te isteţ şi fudul, nu mă îndur de tinereţele domniei tale. Dacă te întorci la Halici, scapi. Acolo sînt boierii şi slujitorii luminăţiei sale Craiului. Dai în sama lor plocoanele domneşti pe care le duci Craiului şi ceri slujitori împărăteşti ca să-ţi apere tamazlîcurile, dacă trebuie numaidecît să le duci pînă la Cracovia.

— Ba eu, uncheşule, trebuie să ajung astăzi cu toate ale mele pînă la Slonim.

Moşneagul clăti iarăşi din cap, mirîndu-se.

— Pînă la Slonim nu-i departe. Întîrziere nu poţi avea domnia ta decît la un loc greu care se chiamă Rîpile Babei. Ia aminte la aceste vorbe ale mele, cinstite negustoraşule. Să te ferească Dumnezeu de primejdie.

Cu toată înfăţişarea lui de fecioraş fără grijă, Jderul fusese foarte băgător de samă la toate vorbele amestecate pe care i le rostise ţăranul cel bătrîn şi pe care el le plătise un bănuţ. Fără

îndoială că se punea la cale ceva care preţuia mai mult, căci, în vremea popasului, Ionuţ îndemnă pe slujitorii săi să pipăie sub poclăzi armele.

Era soarele suit la amiază cînd convoiul porni iar.

După ce urcară din rîpa bălţii pe lîngă pădure, lăsînd în urmă bordeiele sătişorului sub fumuri uşoare şi sub pulberea de lumină, Ionuţ Jder văzu deschizîndu-se înainte, spre Slonim, o aşezătură dreaptă, un loc de mirişti şi de păşuni pînă într-o zare neagră. Totul era alb şi curat în acea întindere. În fundul îndepărtat al priveliştii, sub ceaţă, se afla altă pădure, ca şi cea pe care o aveau acum necontenit în mîna dreaptă.

Jder încălecase ocolind cu repeziciune cirezile şi săniile, ca să le poruncească o altă alcătuire. Pîn-aici tamazlîcurile se înşiraseră unele după altele. În întinderea aceasta slujitorii aveau putinţa să le desfăşure în larg – umblînd un tamazlîc la mijloc şi două pe de laturi. Patru sănii ţineau fruntea; celelalte îndată în urmă. Afară de călăuzii săniilor, ceilalţi slujitori primiseră poruncă să încalece. Feciorii lui Căliman erau sub coviltirele din urmă.

Asemenea alcătuire, mai mult ostăşească decît negustorească, o mai întrebuinţase Jder după ce intrase în hotar străin. Dar după ce au trecut de Halici, în preajma celui din urmă popas poruncit, după atîtea zile în care nu se petrecuse şi nu i se întîmplase nimic deosebit şi nimic supărător, grija i se împuţinase.

Iată că-i ieşise în cale moş Aloman. Pentru un solz de aramă, moş Aloman îi dăduse o învăţătură, care de altminteri era rînduită din veci în soarta lui Jder.

Se afla în acel fund negru un loc de primejdie care, în zilele vechi, se chemase Rîpile lui Behadîr. Aici Subotai-Behadîr, vestitul urhan al lui Ghinghiz, prinsese armiile de la Lehia şi Litvania, înconjurîndu-le cu mongolii săi şi căsăpindu-le, la anul de la zidirea lumii 6748, luna noemvrie, pe o vreme de iarnă tare. Nici un filolog din aceste părţi de lume n-a putut da lămurire de ce numele acela de groază fusese schimbat şi de ce acuma malorosienii spuneau, rîzînd, acelui loc Rîpile Babei. Noi ştim, dar vom păstra taina. De altfel chiar dacă învăţaţii, chinuindu-se treizeci şi trei de ani, ar ajunge să arate cum şi de ce s-a săvîrşit prefacerea, nu s-ar schimba nimic din cîte sînt să fie sub cer şi sub vifor şi locul ar rămîne tot aşa de prăpăstios şi de înfricoşat. Mai degrabă a putut avea înrîurire asupra întîmplărilor solzişorul de aramă, aruncat de Ionuţ în palma

uscată şi noduroasă a lui moş Aloman.

Singurătăţile pădurii din dreapta păreau încremenite într-o tăcere de ghiaţă. După ce ieşiră din preajma lor la o lărgime cu desăvîrşire albă, vînătorii din sania din urmă băgară de samă un lucru ciudat. Un cîrd de căprioare ieşise din umbra cafenie a pădurii, cu toate semnele de spaimă că sînt alungate. Într-adevăr, într-o după-amiază aşa de însorită şi de liniştită, fără ger prea mare, lupii au obicei să iasă la vînătoare. Unii se aţin la anume hăţaşuri; alţii adulmecă şi alungă căprioarele. După ce cîrdişorul de sălbătăciuni dădu în cîmpie, Samoilă ridică fruntea de sub coviltir urmărind mişcarea lor cu luare-aminte şi aşteptînd să vadă şi pe lupi apărînd de sub streaşină pădurii. Însă lupii întîrziau să iasă. Caprele începură a sălta în copce înspre linia drumului. Curînd simţiră în partea aceasta convoiul de vite şi săniile. Atuncea se abătură iar în fugă în partea dimpotrivă. Acolo cîmpia se încovoia într-o rîpă – la marginea unde începea acel loc vestit între toate. La cealaltă pădure din zare, Rîpile Babei se închideau ca de un zid.

Curînd căprioarele nu se mai văzură. Coborîseră în rîpă. Dar nu mult după aceea, vînătorii le văzură iar izbucnind în şes din rîpă chiar în laturea tamazlîcurilor.

Deci lupii urmăreau din rîpă... Totuşi acei lupi nu apărură în lumina cîmpiei, de şi căprioarele îşi ţinură neîntrerupt înainte fuga, înspre pădurea cealaltă de la capătul rîpilor. Era fugă nu prea repezită; nu era fugă de spaima unor vînători neînduplecaţi cum sînt lupii. Cunoscînd obiceiurile unor asemenea sălbătăciuni, Onofrei şi Samoilă judecau întîmplarea ca nişte vechi vînători şi se înţeleseră ei în de ei că n-au izgonit lupii caprele din pădure; şi că sub rîpă nu umblă lupi vînători, căci acei lupi vînători s-ar fi arătat numaidecît. Fuga caprelor e pricinuită de oameni, iar acei oameni nu umblă după capre, ci după altfel de vînat.

Pe cînd cugetau aşa cu glas şi se descurcau ei în de ei Onofrei şi Samoilă, săniile dinainte începeau să încline spre strîmtoarea rîpilor. Caprele de mult se mistuiseră în pădurea cealaltă. Atunci apărură cu mare repeziciune în strîmtoare cîţiva călăreţi. Iar din coastă, de sub rovina din dreapta, săltară alţii. Dînd glas de năvală, şi unii şi alţii aplecară suliţile.

Cei din strîmtoarea rîpii ocoliră în stînga şi în urmă, cei din dreapta veniră de-a dreptul. Mişcarea lor tindea să împingă convoiul în rîpi, acolo unde odinioară mongolii lui Behadîr vărsaseră puhoi de sînge. Dar aceşti vînători de oameni, care se

arătaseră atît de sprinteni şi cu asemenea repeziciune, erau creştini. Unul din ei se oprise o clipă şi striga cu străşnicie acea poruncă de război vestită la Pragurile Niprului, – după care fiecare frate întru Hristos, înţelegător al primejdiei, trebuie să-şi plece grumazul dînd tot ce are, ca să-şi păstreze viaţa.

— Supuneţi-vă! strigase încă o dată acel crainic. Apoi îşi ridicase în două picioare calul şi trăsese o sabie încovoiată, pe cînd în mîna stîngă urmă să ţie înălţată suliţa.

La cea dintăi arătare a lotrilor, săniile din frunte se opriseră. Jder îşi învăluise în fugă calul asupra slujitorilor săi, dîndu-le porunci. În acelaşi timp oamenii săi îi întindeau sabia, arcul şi cucura de săgeţi. Şi în acelaşi timp oamenii de la sănii săreau pe omăt, întru întîmpinarea lotrilor, cu armele sclipind în soare. Tamazlîcurile se opriră o clipă pe loc, îmbulzindu-se; apoi la chiotele înfricoşate ale lotrilor, care năvăleau din urmă, prinseră a boncălui împingîndu-se către rîpă. Oamenii lui Jder din acea parte, şi el însuşi, fură un timp strînşi de acel puhoi de animale speriate şi-şi făcură anevoie loc în lărgime. Slujitorii din săniile din urmă fuseseră mai slobozi; însă mai cu samă asupra lor se îmbulzea stolul de cazaci.

Cea dintăi lovitură a celor de către rovină se îndreptă către sania Călimanilor. Onofrei şi Samoilă îşi încetaseră în sfîrşit sfatul şi socotelile lor cu lupii. În clipa cînd înţelegeau ce fel de vînători pot fi în preajmă, acei vînători se şi ridicaseră şi veneau asupra lor.

Ca oameni mari şi greoi, feciorii starostelui puseseră oarecare timp ca să se desfacă de coviltire şi sănii şi să cotrobăiască sub poclăzi armele. Cînd traseră însfîrşit bucăţile de fier luciu, băgară de samă că ţin în pumnii lor nişte unelte prea uşoare şi prea subţirele. Onofrei înfipse în pămîntul îngheţat arma şi trase de sub covergă un par ascuţit, gătit după rînduiala vînătorii de mistreţ. Samoilă făcu în pripă aceleaşi mişcări. Înfipse sabia: trase ţăpuşa.

— Cum să facem, bădică? întrebă rînjind Samoilă. La trîntă să ne luăm, ori în săbii să ne tăiem? Ori să-i pălim tare?

Cînd a spus Samoilă vorba asta, Onofrei a şi pălit cu ţăpuşa de stejar pe cel dintăi călăreţ care năvălea cu suliţa asupra sa. Din pălitură, i-a rupt şi suliţa şi l-a dat şi jos de pe cal. Cînd a pălit şi Samoilă, s-a întîmplat acelaşi lucru cu al doilea călăreţ cazac. Amîndoi fraţii au ridicat parii asupra celui de-al treilea. Acesta a ocolit în laturi, strigînd către soţii săi. Atunci au întors

caii spre acel loc toţi cei de la rîpă năvălind în sprijinul celor bătuţi.

Erau zece ori doisprezece, îndemnîndu-se cu mare glas. Cînd se văzură într-asemenea stare de primejdie, feciorii starostelui începură să se mişte cu o hărnicie, al cărei argint viu nici nu se bănuia a fi în mădulările lor mari. Încordîndu-se cu străşnicie şi îndemnîndu-se cu glasuri groase, repeziră de la zece paşi asupra năvălitorilor ţepuşile lor grele. Vîjîind şi zbîrnîind stejarii intrară între lotri stricînd capetele şi mînile. Călimanii smulseră odată săbiile, dar le lepădară numaidecît. Întinzînd mînile înspre coşurile săniilor răsturnate de cai, apucară roţile desfăcute. Cumpăniră cîte una în fiecare mînă; se opintiră trimeţîndu-le ca pe nişte ghiulele de balimezuri. După ce împroşcară cu una, pe urmă apucară în dreapta şi pe cealaltă, făcîndu-i vînt ca dintr-un braţ de moară.

Nu se mai aflau înaintea lor decît trei oameni călări. Ceilalţi stăteau prăvăliţi în omăt; unii mai dădeau dintr-un picior; alţii nu mai mişcau. Căzuseră şi unii cai; alţii fugeau pe cîmp cu scările zbătîndu-se. Harţul nu mergea în spor pentru lotri nici în altă parte, căci ori erau săgetaţi ori bătuţi de săbii agere. Toată puterea lor fusese aici în urmă, lîngă sania Călimanilor, şi aici se dovedise dintr-odată a fi un fel de prăpăd al lui Dumnezeu.

— Pe care să te mai pălesc? striga Samoilă holbat, învîrtindu-şi roata.

Atunci a înălţat mare glas cazacul cel cu sabia şi cu suliţa:

— Staţi! staţi, fraţilor şi creştinilor! cu asemenea putere noi nu ne punem. Cine sînteţi domniile voastre?

În clipa aceea, încordînd asupra lui arcul, Jder îl cunoscu pe cel care strigase. Era Grigorie Gogolea, lotrul, poreclit Răţoi, cel care cutezase cîndva să intre la Timiş, ca să fure ori să înjunghie harmasarul alb al măriei sale Ştefan-Vodă.

Desfăcu săgeata din coarda arcului şi-şi mînă calul înainte. Răcni poruncă spre Strîmbă-Lemne şi Sfarmă-Piatră să steie pe loc şi să lepede roţile. De jos din apropierea lui Gogolea, se ridică, cumpănindu-se cu mînile la frunte, un cazac bătrîn şi chior de un ochi. Acesta era moş Ilia Alapin.

— Unde eşti, atamane? bîlbîia el, pipăind în jurul lui în vînt ca să se sprijine de ceva.

— Aici-s, moş Ilia; am dat peste mare noroc.

— Oi, căpitane, norocul nostru e c-au să ne ia vieţile şi avem să scăpăm de orice năcaz pe astă lume.

— Încă nu-i vremea, moş Ilia. Aceştia nu-s neguţători. Am greşit. Noi n-am găsit ce căutăm; iar domniile lor n-au ce face cu nişte mişei ca noi.

Jder îşi opri calul. Încă se frămînta în el mînia. Îşi potrivi arcul la oblînc şi-şi căută sabia, ca să deschidă judecată.

Gogolea se uita la el cu mirare.

— Fac cruce, jupîne, şi mă jur că eu te cunosc şi am mai avut de la domnia ta pagubă. Moş Ilia, acesta-i feciorul cel îndrăcit de la Ionăşeni.

— Aha! mormăi moş Ilia, aşezîndu-se cu trudă la pămînt.

— Fac cruce şi mărturisesc, urmă Răţoi, că n-am ştiut cine sînteţi. Iaca folosul nostru, se vede de jur-împrejur.

Unii dintre tovarăşii lotrului se trăgeau pe brînci la o parte ca să-şi oblojească rănile; alţii, încă teferi, fugeau pe şes, ca să prindă caii. Tamazlîcurile de boi se năruiseră în rîpă. Săniile începeau să fie adunate şi puse în rînduială de slujitori. Omătul fusese frămîntat pretutindeni şi pătat de sînge în multe locuri. Printre cai şi oameni căzuţi, Onofrei şi Samoilă îşi căutau roţile şi ţăpuşile, cu totul nepăsători de partea ce luaseră ei la bătălie. Părea chiar că li-i ruşine de cele întîmplate şi nici nu cutezau să întoarcă privirile spre Jder.

— Ascultă, Răţoi, vorbi Ionuţ, zîmbind cu răutate. Dacă ar fi aici bădiţa Simion, poate ai scăpa iar, căci tu ai avut o tocmeală cu domnia sa. Eu însă trebuie să-ţi ridic viaţa, ca să nu te mai poţi întoarce la stăpînul tău.

— Care stăpîn al meu? urmă să se mire Gogolea.

— Cel care te-a trimes împotriva noastră. Atunci însemnează că ştie despre fratele meu şi despre sfinţitul arhimandrit Amfilohie şi va fi pus şi împotriva lor ceva la cale.

Jder încordă braţul pe sabie. Gogolea răcni cu cutremur:

— Pe legea mea, care-i una şi sfîntă, nu înţeleg ce vrei să spui, jupîne Ionuţ. Stăpîn, pe care-l slujesc din cînd în cînd, am într-adevăr. Dar asta a fost o treabă a mea, cătră care m-au chemat prietini ai mei de la un pod peste Prut şi de la o moară. Nu ştiu de altceva nimica. Ştiu numai că aveam poruncă de la boierul meu să mă abat la curtea de la Volcineţ, unde trebuie să vie însuşi jupîn Mihu, azi ori mîni.

— Şi jupîn Mihu nu ştie nimic?

— Ce să ştie?

— Te întreb dacă nu ştie nimic; răspunde numaidecît, dacă vrei să-ţi mai steie capul pe umeri.

Răţoi scrîşni, înghiţindu-şi veninul:

— Căpăţîna asta proastă ţi-o dau, jupîne Ionuţ; nu mai am ce face cu dînsa şi nu mai este bună de nimic. Nu înţeleg ce vrei să spui. Taie-mă; însă nu înţeleg.

Moş Ilia Chiorul stătuse toată vremea în loc, ascultînd cu luare-aminte. Abia acum îşi aţinti ochiul cel sănătos asupra lui Jder.

— Să ştiţi, fraţilor creştini, se tîngui el lăcrămînd, că aici este la mijloc un drac, adică o muiere. Va fi fiind fata cu care s-a oprit la curtea din Volcineţ acel boier de la Moldova, către care ne-a trimes jupîn Mihu.

Jder se frămîntă dintr-odată în şa la aceste vorbe. Gogolea îi ceti cu mare uşurinţă în ochi o bucurie aprigă, înţelegînd întrucîtva acea neguţătorie înarmată care umbla pe drumurile Lehiei.

— Tare mă tem că nu-i în primejdie numai căpăţîna mea, rînji el.

Ionuţ îl privi crunt...

— Da, da, urmă Gogolea, veselindu-se. Înţeleg eu acuma ce căutaţi domniile voastre. Eu v-am lăsat sănătos şi m-am dus.

Cu aceste vorbe, îşi strînse năprasnic calul în pinteni, punîndu-l în două picioare. Dar Ilia Chiorul răcni asupra lui cu turbare:

— Stăi, nebunule.

Ionuţ pusese iar săgeata în arc. Onofrei şi Samoilă cumpăniră asupra lui Gogolea ţăpuşile.

— Stăi, nebunule, ţipa moş Ilia cuprinzînd frîul calului lui Gogolea şi atîrnîndu-se în el cu toată greutatea. Tu nu vezi că Dumnezeu rînduieşte anume drumurile noastre? Întăi, cînd am fost la Timiş, Domnul Dumnezeu ne-a dat ştiinţă. Noi n-am luat aminte. Nici n-am dobîndit căuşul de galbini care ni s-a juruit. Ne-am pus în primejdie vieţile pentru gustul unui cneaz buiac. Acuma iar sîntem în slujba lui jupîn Mihu, şi Dumnezeu iar ne dă de ştire, bătîndu-ne peste fălci. Acu vine vremea să facem şi noi o dreptate pe lumea asta, atamane Gogolea. Tot era vorba să zidim o sfîntă mănăstire şi să ne facem în ea schivnici. Eu zic aşa, să facem cu aceşti boieri care se află aici o neguţătorie mai bună decît toate: dacă domniile lor vin pentru logofătul Mihu, să-i sprijinim ca să-l ieie şi să-l ducă Domnului lor, precum s-a auzit că este dorinţa şi porunca măriei sale Ştefan-Voievod. Numaidecît să ni se deie dreptul nostru, ca să zidim acea sfîntă

chinovie despre care e vorba.

Ionuţ asculta cu uimire vorbele lui moş Ilia Chiorul.

— N-am venit pentru asta, zise el. Dar este cu cine să faceţi neguţătorie şi vă pot jurui şi eu acel căuş de galbini de care aveţi nevoie, şi-l juruiesc de la jupîn Iaţco, ori vă dau vouă aceste trei tamazlîcuri, pînă ce vine prea sfinţitul Amfilohie.

— N-avem încă nevoie de prohod, mîrîi Răţoi. Şi nici nu înţeleg nimica.

— Supune-te, Răţoi, se tîngui iar moş Ilia Alapin. În starea în care am ajuns nu-i nevoie să mai înţelegem nimica. Să ne plecăm capetele, rugîndu-ne Domnului Dumnezeu pentru ctitoria noastră.

Lotrul n-avea alta de făcut decît să se supuie. Era stropşit şi ticălos. Şi în preajma lui se aflau, pîndindu-l pieziş, feciorii lui Nechifor Căliman.

Capitolul XV

În care se vede că femeile au totdeauna dreptate

După ce fură adunate tamazlîcurile risipite în Rîpile Babei, Ionuţ Jder şi slujitorii săi ieşiră la Slonim. Acolo, în margine de sat, la o cruce de drumuri, aştepta Iosip de la Nimirceni. Credinciosul lui Dămian Păr-Negru îşi alesese loc singuratic de popas, subt un plop străvechi, de mult uscat, care străjuia căile. Trunchiul, pe care abia îl puteau cuprinde în îmbrăţişare patru oameni, înălţa în albul iernii ramuri încîlcite, pînă într-o mare înălţime, unde, pe un clomb subţire, cloncănea din cînd în cînd un corb, dînd veşti fără înţeles omului descălecat dedesubt. Acel om aprinsese foc în scorbură şi priponise calul alături, punîndu-i în cap traista cu grăunţe. Pe tarhatul calului se hodinea el, pîrjolindu-se la flăcări cînd pe o parte, cînd pe alta.

Jder îşi duse oamenii şi vitele pînă în marginea satului, neguţînd stogul de fîn cum îi era rînduiala şi plătind şapte groşi din punga de matasă, după care venise singur la vatra lui Iosip. Apropiindu-se şi descălecînd, cerceta pe sol, încercînd să cetească pe obrazul lui vestea ce i se trimetea.

Iosip se închină şi aşteptă să fie întrebat.

— Veste bună, precît înţeleg, meştere Iosipe?

— Ai spus singur ce este, jupîne Ionuţ. Dumnezeu ne stă într-ajutor. După ce am fost trimes noi pe Botezatu cu înştiinţare

către domnia ta, n-a mai trecut decît o zi şi a venit la mine o slugă a lui Mihu logofăt. S-a aflat ceva de Niculăieş Albu: ar fi descălicat, noaptea, la odăi unul Drăghici, omul lui Albu, şi a cerut să intre chiar atunci la boier. Era, se vede, vreo vestire grabnică, deoarece, dimineaţa, logofătul Mihu a dat poruncă să i se grăbească plecarea. Cu toate acestea n-a plecat nici a doua zi, nici a treia zi, fiind acest boier prea mare şi prea greoi şi făcînd toate lucrările sale cu întîrziere. De cincisprezece ani stă să se întoarcă în Ţara Moldovei şi pînă acuma nu s-a întors. Sfinţitul Amfilohie zîmbeşte şi zice că poate i-a venit vremea să se întoarcă acuma. Cum s-a aflat încotro anume purcede boierul, omul meu a venit şi mi-a spus. Eu am luat poruncă de la jupînul postelnic Simion şi am încălicat. De aicea pînă la tîrgul Volcineţ, unde am oblicit noi că s-ar fi oprit Niculăieş Albu, nu-i departe; însă porunca lui jupîn Simion postelnic este să stai pe loc. Postelnicul zice că-ţi cunoaşte nerăbdarea domniei tale: deci să nu te clinteşti pînă ce nu ajunge domnia sa. Îşi adună slujitorii pe care îi are risipiţi şi trebuie să ajungă şi domnia sa aici, după miezul nopţii, ori către ziuă. Sîntem înaintea lui jupîn Mihu logofăt; avem vreme. Însă este pentru mine o poruncă mai straşnică; de aceea mă vezi domnia ta pe mine, jupîne Ionuţ, punînd şaua pe cal şi strîngînd chinga. Cum te văd şi cum îţi spun ce am de spus, mă tot duc înainte ca să dau de vestire la Ceremuş. Ştiu că pe cale, în anumit loc, la hanul cel mare al călugărilor franţuscani, în preajma Colomeei, am să-l găsesc pe Gheorghe Botezatu şi pe un tovarăş al lui. Apoi de acolo se dă fără întîrziere vestire la Ceremuş. Aşa-s poruncile. Eu m-am dus.

Ionuţ a rămas singur. Cînd Iosip a purces dintr-odată scăpărînd pe calea îngheţată, corbul s-a spăriat fîlfîind pe deasupra plopului. A făcut un înconjur pe sus, s-a coborît într-o aripă şi a strigat către Ionuţ:

— Clonc-stronc!

Jder a rîs înălţînd fruntea:

— Dar dacă ţi-aş trimite o săgeată, măi cloncane?

Corbul şi-a strigat iar vorbele lui şi s-a aşezat pe clomb, unde stătuse mai înainte. Îşi ciugulea penele şi-şi tot aşeza aripele. O pană veni de sus învîrtejindu-se repede şi căzu pe braţul lui Ionuţ. Deci cloncanul îi da vestire să se astîmpere ca şi el, ciugulindu-şi gîndurile. Foarte cu greu îi venea acestui Jder tînăr, aflînd dintr-odată că nu-i departe de Volcineţ, să stea cu mînile subpuse.

O vreme, în jăraticul din scorbură, văzu felurite năluciri năprasnice, care fulgerau în el însuşi. Apoi îşi luă calul de căpăstru şi umblă pe jos pînă în marginea satului pe costişă, ca să vadă popasul vitelor şi al oamenilor. Vitele mîncau stogul de fîn. Oamenii întocmiseră tabără de sănii în patru laturi şi duraseră la mijloc un foc mare, la care îşi pregăteau cina. Stăteau jur-împrejur tăcuţi. Unii mestecau mămăliga de mei. Alţii frigeau slănină în vergi subţiri de alun. Grigorie Gogolea şi moş Ilia erau şi ei acolo, cu patru dintre oamenii lor, care rămăseseră nestricaţi. Cîţiva rămăseseră pe cîmp, deasupra rîpilor; alţii zăceau sub poclăzi în sănii: din cînd în cînd se tînguiau încet. Moş Ilia se scula în răstimpuri de la foc şi le aducea doftorie dintr-o ulcică. Gusta şi el şi le dădea şi lor. Mai mult din pricina acelei doftorii bătrînul se înveselise, pe cînd Gogolea clocea în el gînduri mîhnite, cu ochii aţintiţi asupra jarului.

Jder trase dintr-o desagă pită şi primi dintr-o frigare o bucată de slănină. Rupînd din pită, muşcînd din slănină, umbla fără astîmpăr de jur-împrejurul săniilor.

După ce isprăviră cina, oamenii se gătiră de hodină.

Multă vreme nu mai era pînă în sară. Asfinţitul se scrijela cu purpură şi aur.

Jder veni lîngă Gogolea şi-l bătu pe umăr, chemîndu-l după sine. Atamanul îl urmă fără de nici un cuvînt. Îndată ce ieşiră în afară de tabăra săniilor, Ionuţ se întoarse spre lotru.

— Atamane Grigorie, zise el, în noaptea asta să-ţi iei oamenii şi să te duci. Cu caii pe care îi ai şi cu haidamacii sănătoşi poţi ridica şi pe răniţi. Pînă ce ţi-a veni vremea să te duci la călugărie cu moş Ilia, ai mai putea cerca alt negoţ. Îţi vînd aceste trei tamazlîcuri de boi. Am purces de la Suceava cu o sută cincizeci; n-am prăpădit pînă acuma decît opt. Ţi-i dau ieftin; nu mai am nevoie de ei. Răţoi îl privi uimit însă cu băgare de samă.

— Cu ce preţ mi-i dai? întrebă el.

— Ţi-i dau cu cît mă costă.

Atamanul îşi scutură fruntea:

— Am aflat de la slujitorii domniei tale cît te costă marfa asta. Nu înţeleg de ce vrei să mi-o dai degeaba. Nu mai ai nevoie de mine? Am stat eu şi m-am gîndit şi m-am sfătuit cu moşneagul meu şi văd că trebuie să ne schimbăm stăpînul. Cu acesta de-acum n-am avut noroc. Şi poate chiar dacă aveam noroc, el ar fi fost tot aşa de zgîrcit cu noi, fiind el un boier mare cu trecere la Craiul şi fiind noi nişte mişei. Dacă am fi strigat împotriva lui, ce

dreptate alta puteam găsi, decît să fim ridicaţi în furci? Aşa că noi ne-am agonisit viaţa voinicind şi slujindu-l şi pe domnia sa cu prea slabă simbrie. Am auzit că Ştefan-Voievod găteşte oştiri împotriva ismailitenilor. Să mă primească şi pe mine, dîndu-mi bună leafă, ca unui om vrednic ce mă aflu. Ajungînd eu să tai numărul de necredincioşi care mi-i hotărît, mă răscumpăr cătră judeţul cel din veac. Iar în vremea asta, moş Ilia s-a ruga la o mănăstire din Sfîntu Munte pentru sufletele noastre. Văd că acest moşneag a slăbit; i-a mai rămas puţin din vîrtutea de altădată. Dacă mai întîrzii pe aici, mîni-poimîni ajung şi eu ca dînsul.

Răţoi oftă, cu fruntea încreţită şi cu ochii înegurаţi de amărăciune.

— Atunci cum facem? întrebă Jder. Eu boii ţi-i dăruiesc.

— Dacă-mi dai drumul, eu m-oi duce aşa, luîndu-mi şi oamenii, răspunse atamanul. Însă dacă mai îngădui, poate ţi-aş fi de folos. Domnia ta vrei să te duci la Volcineţ. Ai o nevoie: să găseşti pe cineva acolo. Poate aştepţi în noaptea asta pe jupîn Simion, fratele domniei tale. Nu te mira c-am înţeles care-i neguţătoria domniei tale; eu sînt învăţat să trag pe oameni de limbă. Pot să-i fac să vorbească nu numaidecît sub fier roş. Bine, dacă m-alungi, eu mă duc. Dar dacă m-ai ţinut pînă acuma, însamnă că te-ai gîndit să-ţi fiu de ajutor la ceva. Ce ajutor aş putea să vă dau?

— N-am nevoie de nici un ajutor, atamane, zîmbi Jder.

— Ştiu, te simţi în putere şi ţi-i uşor a grăi astfel. Dinspre Liov vine fratele domniei tale. Se spune c-ar fi fiind gata pe hotar, să vă deie sprijin, nu ştiu cîte sute de călăreţi. Aşa că luaţi fata ce se află în puterea lui Niculăieş Albu, şi vă duceţi. Dar să vedem dac-aţi fi în stare să săvîrşiţi ce pot săvîrşi eu. Încalici, mergi cu mine şi o luăm. Asta-i voinicie! Însă e adevărat că, după aceea, te ajung slujitorii Craiului şi te taie. Deci văd că tot mai tare-i judecata şi puterea care te-au trimes aici. De aceea vreau eu să-mi schimb stăpînul. Porunceşte-mi să-l prind pe jupîn Mihu şi să ţi-l aduc în sac.

— Măria sa Ştefan-Vodă n-are nevoie de el.

Răţoi oftă iar.

— De ce grăieşti aşa cu mine, jupîne Ionuţ? Văd că n-ai în mine nici o credinţă. Poate ai dreptate. Sînt un lotru de rînd. Dar să ştii că am şi eu o lege ş-un Dumnezeu. Să nu socoteşti domnia ta că noi ne ducem în pustie la Pragurile Niprului, ori în altă

parte, pentru că huzurim în domnia Craiului Cazimir. Viaţa noastră a creştinilor, în aceste părţi, e blăstămată să fie fără spor şi fără judeţ. Pe mişel îl poartă stăpînul său în sfîrcul harapnicului; dăbilarii îl secătuiesc; neguţătorii îl înşală; popa îl lasă neîngropat. Ni-i dor şi nouă de o dreptate; aşa că mulţi ne-am gîndit să ne ducem s-o căutăm la alt Domn. Dacă nu vrei să mergi cu mine acuma la Volcineţ, să-mi cerci credinţa, lasă-mă să stau în tabăra domniei tale pînă ce vine jupîn Simion şi arhimandritul. Vreau să mă supun lor.

Jder îl înlătură de la sine pe ataman:

— Nu mă ispiti, Răţoi. Du-te şi aşteaptă lîngă foc. Poate-i mai bine s-aştepţi pe părintele arhimandrit. Mai stai puţin.

— Ce mai este? se întoarse zîmbind cazacul.

— Nu mai este nimic. Voiam să te întreb dacă ştii cum e calea pînă la Volcineţ. Dacă-i departe. Dacă este acolo cetate întărită.

— Toate le ştiu, jupîne Ionuţ, răspunse Răţoi, şi toate am să le spun lui Simion postelnic.

Viclean cazac! se gîndea Jder, umblînd singur primprejurul săniilor şi privind de-aproape la străji. Focul urma să ardă cu putere în mijlocul taberii, împrăştiind scîntei. Atamanul se cinchise iar la locul lui şi grăia în şoaptă cu moş Ilia Chiorul.

Noaptea aceea Jder cel mic a petrecut-o cu mare nelinişte şi fără să simtă nevoie de somn. Avea în el şi ca o presimţire nedesluşită. Samoilă şi Onofrei se sculau din cînd în cînd de la foc şi veneau cătră el să vadă ce face. Îl auziră într-o vreme grăind singur.

După a treia cîntare a porumbacului, se auziră în depărtarea cîmpiilor zvonuri amestecate de zurgălăi şi clopote. Cînii din Slonim începură a zăpăi cu mare larmă.

Jder potrivi şi strînse şaua pe cal, încălecînd numaidecît. Porunci străjilor să fie cu mare luare-aminte mai ales spre lotri; îşi luă un tovarăş şi ieşi înaintea zvonului.

Erau două sănii uşoare, împresurate de slujitori călări. În una se afla părintele arhimandrit. În cealaltă postelnicul Simion. Se făcu un răstimp oprire şi Jder îmbrăţişă pe fratele său şi sărută dreapta sfinţitului părinte Amfilohie, după care îndată dădu samă de tot ce ştia şi de tot ce se săvîrşise.

— Am nevoie numai de un ceas de odihnă, pînă ce se face ziuă, hotărî Simion. Pe urmă ridicăm tabăra şi pălim de-a dreptul la Volcineţ. În urma noastră trebuie să fi purces şi jupîn Mihu; dar domnia sa umblă cu întîrziere, mîncînd îmbielşugat şi

hodinindu-se îndelung. Poate unii dintre noi să-l aştepte şi pe dînsul. Deasemenea vine din urmă Dămian cu jupîneasa lui şi cu două sănii pline de daruri.

— Înainte de a ridica tabăra, dădu înştiinţare mezinul, va trebui domnia-ta, bădiţă Simioane, s-asculţi nişte poveşti pe care vrea să ţi le spuie atamanul Răţoi.

La lucirile mai îmblînzite ale pojarului, Simion Jder găsi pe slujitori gata, în arme, aşteptîndu-l. Domnia sa pofti întăi şi întăi să vadă pe cei doi vînători, feciorii lui Căliman, pe care-i cercetă cu mirare, mustrîndu-i că au prăpădit roatele de la o căruţă.

— Cine spune o minciună ca asta? se apără Onofrei. N-am prăpădit nici o roată!

— Ei, dacă n-aţi prăpădit nici una, răspunse postelnicul, măria sa are să fie destul de mulţămit.

Postelnicul Simion se înturnă deodată spre Răţoi, care se sculase din culcuş.

— Cu dumneata, atamane Grigorie, am eu o vorbă, zise el.

— Aştept de asară sosirea domniei tale, răspunse Gogolea. Dar înainte de a mă primi la asemenea cinste, îngăduie-mi să îngenunchez la sfinţitul arhimandrit, cerînd binecuvîntate. Fiind eu şi cu moş Ilia nişte păcătoşi, dorim să ne mărturisim şi să ne poruncească sfinţia sa canon.

Sfinţitul arhimandrit Amfilohie ridică dreapta binecuvîntînd şi se aşează pe o margine de leasă a unei sănii. Lucoarea focului îi fulgeră în luminile ochilor şi-i lumină faţa palidă. Slujitorii se traseră la o parte, punînd caii în hamuri şi pregătind şăile.

— Sfinţite părinte arhimandrite, se tînguia moş Ilia Chiorul, cu lacrimi, am păcătuit greu în zilele noastre. Şi mai cu samă eu, năcăjitul şi amărîtul Ilia, am păcătuit destrăbălîndu-mă în furtişag şi sînge. N-am cruţat pe nimene şi n-am cunoscut mila. După asemenea răutăţi, se mai poate oare dobîndi o iertare, sfinţite părinte?

— Nu ştiu, să vedem, răspunse călugărul, privind de sus la mişeii îngenunchiaţi. Dacă aţi dat lumînări şi acatiste, poate să fie o îmblînzire.

— N-am dat nimica, sfinţite părinte; noi în satele noastre nici n-avem biserici; căci lăcaşurile noastre sfinte, fiind zălogite la zarafi armeni şi jidovi, stau închise şi noi nu avem unde ne închina. Aşa că mai ales eu, păcătosul Ilia, am săvîrşit numai răutăţi.

— Şi nu ţi-a fost niciodată milă?

— Ba da, sfinţite părinte. Milă mi-a fost, dar, cu toate acestea, răutăţile le săvîrşeam. Am găsit odată între oameni străpunşi de suliţi un prunc plîngînd. L-am ridicat şi l-am alinat, dîndu-i puţintel sabia să se joace cu ea, dar priveghindu-l să nu se taie. După ce s-a liniştit, i-am dat pită şi l-am lăsat.

— Acel prunc va mărturisi pentru dumneata la judeţul cel din urmă... dădu lămurire sfinţitul Amfilohie.

Moş Ilia se bucură de prunc şi zîmbi amintirii, privind-o în trecut cu ochiul său cel sănătos, apoi urmă a se mărturisi; pe cînd Gogolea, cu fruntea adînc plecată, se gîndea cu ce vorbă să anine de spovedania sa pe jupîn Mihu, carele, după cît înţelesese el, face trebuinţă măriei sale Ştefan-Voievod.

După ce se făcu ziuă, ajunse la Slonim şi jupîn Dămian Jder cu văduva. Slugile lui luară în primire tamazlîcurile, îndrumîndu-le spre Liov, ca să rămîie negoţurile nepăgubite, – spre deosebire de celelalte treburi ale lumii.

Slujitorii înarmaţi părăsiră popasul de la Slonim şi se mişcară spre Volcineţ. Unii erau călări, alţii în sănii.

Atamanul Grigorie şi cu moş Ilia Alapin încălecară şi ei între oştenii domneşti.

Dis-de-dimineaţă răsărise soarele în neguri; şi stătuseră pîclele asupra întinderilor pînă într-un tîrziu. Abia către al patrulea ceas fulgerară lumini pe întinderile de zăpadă şi negurile rămaseră numai pe văi.

La acest ceas, în curtea domnească de la Volcineţ, se zbătea plîngînd în jîlţ jupîniţa Maruşca, după cum îi era obiceiul. Asta îi era închinarea ei de dimineaţă şi mîncarea ei de la prînzişor. De două zile nu mai avea asupra sa însăşi nici o stăpînire şi slugile palatului clăteau capetele cu îngrijorare, umblînd prin ganguri şi ascultînd la uşă. Jupîniţa aceea străină se prăpădea. Şi de cînd nu mai avea domnia sa pace şi somn, se împuţinase şi sănătatea lui jupîn Niculăieş Albu jitnicer. Nu mai ştia jupîn Niculăieş Albu ce să facă, ce să spuie, cum să umble. Îşi luase asupra sa o povară şi o osîndă. Aştepta dintr-o zi într-alta să-i vie un sprijin de la Liov. Trimesese acolo a doua oară vestire, printr-un om iscusit. Drăghici plecase cu poruncă să nu se întoarcă fără jupîn Mihu. Şi acuma Niculăieş Albu îl aştepta pe unchiul său. Jitnicerul nu nădăjduia de la jupîn Mihu atît o uşurare pentru bolnavă, cît un sfat pentru încurcătura lui. Intrase în casa subpămînteană a minotaurului din care nu mai putea ieşi.

Moaşa Irina Vorniceasa era singura putere şi singurul sprijin

în asemenea năcaz, atît pentru jupîn Niculăieş, cît şi pentru jupîniţa lui Iaţco. În dimineaţa aceasta văzînd-o pe jupîniţă că se află iarăşi sub puterea Demonului şi se zbate, o cuprinsese la sînul său, potolind-o. Apoi îi udase tîmplele cu apă neîncepută, stupind uşor asupră-i şi şoptindu-i descîntecul celor nouă răutăţi şi nouă şerpi.

— S-a trezit fecioară tînără, cu nouă răutăţi în trupul ei; şi a trimes sfînta Duminică nouă şerpi buni în ajutorul nostru. A venit un şarpe şi a înghiţit o răutate şi au rămas opt răutăţi. Şi a venit alt şarpe şi a înghiţit o răutate şi au rămas şapte răutăţi. A venit al treilea înghiţind o răutate şi au rămas şase răutăţi. A venit al patrulea – şi au rămas cinci răutăţi. A venit al cincilea – şi au rămas răutăţile numai patru; pe urmă au rămas trei şi după aceea două. Şi a venit cel din urmă şarpe al sfintei Duminici şi a înghiţit cea din urmă răutate a cneaghinei; şi rămîne cneaghina Maruşca trup luminat şi curat, ca un argint strecurat.

Jupîneasa Maruşca se alinase prea puţin. Îşi strîngea în palme tîmplele. Era învăluită de o mare oboseală. Moaşa Vorniceasa Irina se gîndi cu glas să dea înştiinţare pentru un popă. Să vie un preot bătrîn, care are dar, să cetească bolnavei.

— Nu-mi trebuie nimic! se zvîrcoli cu răutate jupîniţa Maruşca. Nu-mi trebuie nici o cetanie.

— Cruce de aur cu noi… şopti Vorniceasa. Nu-i trebuie Demonului; el ţipă prin glasul măriei tale. Altfel cum s-ar putea suflet creştinat să nu primească pe un slujitor al lui Dumnezeu?

La aceste vorbe ale Vornicesei, izbucniră deodată afară răcnete, ca şi cum frămîntarea de furtună din bolnavă se strămutase într-o clipă dincolo de ziduri. Odată cu răcnetele, se zgudui palatul ca de cutremur.

— Vai! vai! răspunse cu înfricoşare Vorniceasa, înălţînd braţele-i scurte şi lăsîndu-se într-o parte pe-un divan. Maică prea curată, pururea Fecioară, îndură-te şi stai întru ajutorul nostru!

Cneaghina Maruşca ridicase fruntea şi încruntase sprînceana, stînd cu luare-aminte.

Erau afară strigăte de război. Oşteni spărgeau uşile.

Zvîrlită ca de o vargă de criţă, jupîniţa Maruşca se prăvăli într-o fereastră, căţărîndu-se de gratii şi grămădindu-se în firidă, ca să vadă cu o clipă mai curînd ce este. Era tocmai ce aştepta ea în nopţile-i nedormite şi chinuite de vedenii.

Glasul lui Niculăieş Albu sună cu străşnicie în gang. Uşa se deschise şi el însuşi intră cu sabia goală în mîna dreaptă, cu

privirile spăriate şi rătăcite. După ce se încredinţă că bunul său şi dragostea sa erau acolo, se înturnă cu putere spre locul pe unde intrase, chemînd în jurul său slujitori. Dar o putere mult mai mare intrase în palat şi rostogolea întăi tot ce era slujitor al locului, măturînd apoi la o parte totul.

Cel dintăi slujitor al lui Simion care intră în sala Domnilor primi o lovitură tare de la jitnicer şi căzu îndărăt. Ceilalţi slujitori puseră înainte suliţile şi, deasupra suliţilor, scut. Intrară întăi doi; pe urmă alţi doi; împresurară pe boier, proţăpindu-l în bolduri.

Vorniceasa Irina se întinsese la pămînt în marginea divanului, leşinată. Cneaghina Maruşca avea, în firida ferestrei, o răsucire a întregii fiinţi, amestecînd plîns şi rîs cu o holbare de nebunie a ochilor.

Oştenii împinseră afară cu suliţile pe jitnicerul Niculăieş. Îl mînară din gang, la soare. Acolo ograda se afla în deplină stăpînire a slujitorilor domneşti. Slugile, bărbaţi şi femei, îngenunchiaseră în omăt.

Simion Jder era încă în şa.

— Daţi-i drumul, strigă el către slujitori. Lăsaţi-i sabia; daţi-i cal să încalice.

— De ce? răsări cu semeţie Niculăieş Albu, neînţelegînd deocamdată ce se petrece. Aha! domnia ta eşti, postelnice Simion? Ai venit să săvîrşeşti frumoasă faptă; dar te vestesc că ai să dai samă judecătorilor luminăţiei sale Craiului.

Postelnicul Simion îl privi cu mînie.

— Îţi poruncesc să încalici, îi zise el c-un glas înăbuşit şi înfricoşător.

Jitnicerul Niculăieş înţelese şi încalecă.

Privi în juru-i. Slujitorii făcuseră cerc larg, lăsîndu-l slobod. Văzu în pridvor, nu departe, pe bătrînul Mustea, care-i zîmbea nu se ştie din care pricină.

C-o hotărîre, fulgerată în el într-o clipă, Niculăieş Albu îşi făcu semnul crucii cu mîna dreaptă şi sărută fierul pe care-l ţinea în stînga. Trecîndu-şi în pumnul drept sabia şi apucînd frîul cu stînga, dădu pinteni şi se zvîrli spre porţi, ca să treacă. Însă suliţile slujitorilor îl opriră. Îşi răsuci năprasnic calul aducîndu-l în două picioare, şi veni asupra postelnicului cu sabia închinată peste umărul stîng – repezind-o din stînga în dreapta. Simion Jder îi primi tăişul în straja fierului său, apoi îl lovi la greabăn, răsturnîndu-l. Slujitorii opriră calul. Postelnicul Simion descălecă şi se aplecă asupra celui căzut.

— Postelnice Simioane, gîfîi Niculăieş Albu, răsucindu-se pe o coastă şi lăsînd să-i curgă din colţul gurii o aţă de sînge. Postelnice Simioane, nu mă omorî, căci sînt încă tînăr.

— Prietine Niculăieş, răspunse Simion Jder, domnia ta stai acuma subt o hotărîre mai tare decît a mea.

Cu aceste vorbe, postelnicul se îndreptă în picioare, şi chemă lîngă sine pe sluga sa Niţă Negoiţă, om uscat şi smead c-un ochi încrucişat.

— Treci şi-i ia capul, dădu el poruncă.

Niţă Negoiţă lepădă dîrlogii calului şi păşi înainte, trăgînd jungherul. Punînd un genunchi în pămînt, îşi încleştă pumnul stîng în chica celui căzut şi-l străpunse sub beregată, lăsînd să se deşarte sîngele. După aceea îi desfăcu de trunchi căpăţîna, îndesînd-o grabnic în traistă, se ridică în picioare fără a privi împrejur şi se duse să anine traista la oblîncul său.

Larma şi frămîntarea stătuseră deodată; numai nişte muieri se tînguiau în fundul ogrăzii. Bătrînul Mustea îşi astupase obrazul cu palmele şi-şi rezemase fruntea într-un ungher de zid.

Simion Jder pătrunsese în gang. Găsi uşa de la sala Domnilor deschisă. Cînd intră, văzu pe Vorniceasa Irina lepădată moartă pe duşamea, pe partea dreaptă, cu faţa întoarsă în sus. Ridicînd ochii de la Vornicească, găsi pe jupîniţa Maruşca suită în firida ferestrei, cu spatele rezemat de zăbrele. Încerca să strige şi n-avea glas; voia să sară de la locul ei şi n-avea putere. Postelnicul păşi pînă la dînsa şi o cuprinse. Ea se caţără îndată de trupul lui, ca firul de volbură pe o steblă. Îi atîrnau foile rochiei într-o parte şi i se vedeau vîrfurile roşii ale conduraşilor.

Se auzi tînguirea Vornicesei de pe duşamea. Deschisese ochii; căuta un sprijin.

— Maică prea curată! Dar pe mine cine mă ridică de aici? Nu mă lăsaţi!

Postelnicul se întoarse spre ea cu mirare, ţinînd în braţe pe jupîniţă. Îl tulburau zvîcnirea sînului ei şi răsuflarea pripită.

— Cine-i? întrebă el ameţit. Apoi se stăpîni: Dacă vrei, jupîneasă, să ieşi şi domnia ta de aici, atunci grăbeşte-te şi vină după noi; n-avem cînd întîrzia.

— Asta-i Vorniceasa Irina, dădu lămurire jupîniţa lui Iaţco. Nu mai am nevoie de dumneaei. Poate să rămîie la Mustea vechilul. Îi spune orice şi cît pofteşte: el n-aude.

— Vai şi amar! ţipă moaşa Vorniceasa ridicîndu-se cu greutate în sus. Cum poţi măria ta să mă lepezi astfel pe mine,

care te-am slujit, te-am ocrotit şi te-am mîngîiat?

Jupîniţa îşi ascuţi glasul rîzînd:

— Dacă nu-ţi place Mustea, vină repede. Am să rog pe postelnic, ori pe măria sa Vodă, să-ţi găsească al cincilea vornicel.

Deodată începu să se zbată, ca să sară din braţele lui Simion. Dăduse la soare şi-n vederea slujitorilor. Postelnicul o stăpîni, păşind către sania lui Dămian, unde se afla jupîneasa Teodora.

— Lasă-mă, dă-mi drumul, gemea jupîniţa Maruşca, sprijinindu-se cu palma în fruntea lui.

El îi înlătură mînuţa încet, sfiindu-se de mînia ei. Cînd ajunse la sanie şi voi s-o puie în braţele jupînesei Teodora, fata se strînse deodată în el cu disperare, străbătîndu-l ca o flacără pînă în fundul fiinţii.

Vorniceasa venea în urmă, aducînd blăniţa jupîniţei şi o horbotă începută. Avea o privire spăimîntată. Oricît umbla de grăbită, zărise trupul celui căzut. Acuma plîngea rezemată cu fruntea de coviltirul săniei. Apoi, fără noimă, prinse a rîde, ştergîndu-şi lacrimile şi ajutînd pe jupîniţă să se aşeze alături de jupîneasa Teodora. Văduva primise dintr-o dată pe fată ca pe o veche cunoştinţă, îmbrăţişînd-o şi desmierdînd-o. Dar în clipa aceea pentru jupîniţă nu era nici umbră, nici moarte, nici ameninţare de primejdie. Ţinea în degetele-i subţiri mîna grea a lui Simion. El nu îndrăznea să şi-o sloboadă din strînsoare, deşi trebuia să dea poruncă de plecare. Încercă să desfacă un deget. Era cu neputinţă; avea de-a face cu o putere mult mai mare decît bănuise. Acea putere îl trase sub coviltir.

— Spune-mi ceva, îi porunci fata lui Iaţco.

El se cutremură de uimire. Dar trebui să se supuie şi să sărute pe copilă, căzînd într-o fîntînă fără fund, apoi vîslind către albastrul cerului.

Săniile porniră. Încălecă şi el, priveghind ieşirea oştenilor. Era la al şaptelea ceas al zilei. Sfinţitul părinte Amfilohie se afla în sania din frunte. Pe capra săniei sale, lîngă sluga care mîna, stătea umilit zălog Grigorie Răţoi. Celalalt cazac, moş Ilia Chiorul, cu tovarăşii ce mai rămăseseră, se desfăcuse din poarta curţii de la Volcineţ, ca să iasă întru întîmpinarea lui Mihu logofăt, să-l apuce de grumaz şi să-l aducă numaidecît din urmă.

Moş Ilia Alapin pusese numai o întrebare: dacă trebuie să-l aducă viu pe jupîn Mihu.

— Logofătul e subt apărarea măriei sale, răspunsese

părintele arhimandrit Amfilohie. În cartea pe care ţi-am dat-o şi pe care o porţi, se află scris un jurămînt al măriei sale. Deci pe logofătul Mihu trebuie să-l ducem întreg. Mă tem că Domnia va ocroti asemenea răutate îmbătrînită, pe cînd Niculăieş Albu a căzut dintr-o prostie a tinereţii.

Sfîrşitul acestei isprăvi a lui Simion Jder şi a Jderului celui mic a dovedit un alt ascuţiş tainic al întocmirilor măriei sale. De la curtea din Volcineţ pînă la hotarul Ţării Moldovei era cale destul de depărtată; iar zvonurile umblă mai repede decît săniile. Deci castelani şi căpitani ai Craiului, aflînd despre o asemenea lovitură necugetată în mijlocul puterilor Crăiei, au încălecat cu grabă luînd urma acelei cete ce fugea spre miazăzi. Cei dintăi cazaci uşori au ajuns pe Simion la două zile de umblet şi s-au învăluit asupra lui, întîrziindu-l şi pricinuindu-i oarecare pagubă de oameni. Dincolo de Colomeea l-au ajuns şi husarii lui pan Vladislav Komarovski, căpitan al Craiului, lîngă care se adăugase, în ceasul din urmă, şi pan Tadeus, castelanul, cu mazurii. Postelnicul a făcut numaidecît faţă, primind harţul, ca să lese timp săniilor să fugă înainte. Dacă într-acel sfîrşit de zi nu s-ar fi arătat călărimea hatmanului Petrea, repezită grabnic de pe Ceremuş într-ajutor, ieşirea Jderilor din olatul Craiului ar fi fost îndoielnică, cu toate vredniciile despre care vorbesc şi pe care le dovedesc poveştile.

Hatmanul Petrea a împins numaidecît îndărăt pe călăreţii leşi, punînd stăpînire în numele măriei sale Ştefan-Vodă pe şaizeci de sate şi opt tîrguri din Pocuţia veche, care fusese cîndva sub judeţul lui Alexandru-Vodă Bătrînul. În acest hotar nou au hălăduit şi săniile cu prada cea uşoară şi cu adaosurile de jupînese ceva mai grele. Tot acolo a hălăduit şi moş Ilia Alapin, însă fără logofăt. Şi au ţinut sfat, la un foc de popas, comisul Manole Jder şi starostele Nechifor cu părintele Nicodim de la sfînta mănăstire Neamţu.

Era într-o după-amiază cu soare strălucit. Vîntul începuse a sufla dinspre Moldova încă din ajun, iar acuma venea cald, topind deodată omăturile. Pîraiele curgeau prin toate rîpile. La focul de sub Halm, în vederea tîrgului Zăbrăuţi, bătrînii închinau în sănătatea sfinţitului Amfilohie vinars din ploscă, dorind să afle de la sfinţia sa unele şi altele.

— Am dori mai cu samă noi să ştim, întrebă comisul Manole, care ar putea să fie răsplăţile unor slujitori cu dreptate ai măriei sale?

— Răsplăţile măriei sale nu pot fi decît bune... zîmbi sfinţitul arhimandrit.

— Aşa socot şi eu. Avem dintru-ntăi nunta feciorului nostru neguţătorul. Aicea are amestec mult jupîneasa Ilisafta; dar avem să intrăm cu mare supărare şi mînie la noi la Timiş şi dumneaei n-are să aibă multă cutezare de vorbă. Este însă altă nuntă, la care are cuvînt hotărît numai luminăţia sa Vodă. De aici chibzuiesc eu că poate ieşi amărăciune pentru alt fiu al nostru.

— Într-adevăr, încuviinţă părintele Amfilohie, ar fi greu de crezut că măria sa dintr-odată să se înduplece şi să-şi schimbe hotărîrile cele vechi în privinţa fetei lui Iaţco. Totuşi, uitîndu-mă eu de două zile la această jupîniţă, cercetînd cum vorbeşte, cum se uită şi cum se mişcă, socot că e în stare să bată din picior în faţa măriei sale; iar măria sa ce-ar putea face, decît să zîmbească de nebunia ei şi s-o mîngîie pe frunte? Să n-ai grijă, cinstite comise Manole, toate sînt scrise în stele, în lucruri şi-n oameni.

— Poate fi şi aşa, oftă comisul. Unele sînt scrise şi-n ceaslovul fiului nostru, părintele Nicodim.

Părintele Nicodim încuviinţă din cap, îndesîndu-şi în piept barba şi cugetînd că, în adevăr, pe foaia de la sfîrşitul ceaslovului său, deschis pe măsuţă, în chilia de la Neamţu, mai are de însemnat una.

Mai întăi a scris de cutremur. Pe urmă, despre nunta domnească. Acuma vine alta la rînd:

„Cînd am fost în Ţara Leşască, luna octomvrie, anul de la Hristos 1472.”

La căruţele slujitorilor era vorbă şi haz. O clipă se arătă în soare, de subt un coviltir, obrazul bălai al jupîniţei Maruşca. Atuncea găsi de cuviinţă să mormăiască starostele Nechifor:

— Ptiu, drace!

Minunea iernii fugea pretutindeni la vale, scînteind în lumină. Vîntul cald, vestind vara Sfinţilor Arhangheli, învăluia vîlvătăile focurilor. Un slujitor tînăr cînta, lucrînd la schimbul tălpilor de sănii şi la aşezarea roţilor:

Nistrule, pe malul tău
Creşte-or iarbă şi dudău...
Iarba creşte şi-nfloreşte,

Inimioara putrezeşte.

Sfîrşitul volumului al doilea

Cuprins

Cap. I – Cînd a fost cutremurul cel mare.....4
Cap. II – Aici se arată feciorii cei mari ai starostelui Nechifor.12
Cap. III – Vedeniile şi istorisirile lui Stratonic cel nebun.....23
Cap. IV – Mărturisirea măriei sale Ştefan-Voievod.....41
Cap. V – Unde Onofrei Căliman şi Samoilă Căliman duc o scrisoare la Cetatea Neamţului.....50
Cap. VI – Unde se arată şi vorbeşte iar cunoştinţa noastră veche, comisoaia Ilisafta.....59
Cap. VII – Jderii se duc la Domnie.....77
Cap. VIII – Ce au vorbit Jderii cu măria sa.....86
Cap. IX – Vînătoare domnească şi bourul cel tare de la Izvorul Alb.....95
Cap. X – Despre nunta domnească şi despre năcazurile lui Niculăieş Albu, jitnicer.....110
Cap. XI – Cînd s-a aflat că a fost furată jupîniţa lui Iaţco Hudici.....133
Cap. XII – Jderii s-au dus în Ţara Leşască.....147
Cap. XIII – Într-o noapte s-a întîmplat o minune.....166
Cap. XIV – Unde s-arată alţi cunoscuţi ai noştri.....180
Cap. XV – În care se vede că femeile au totdeauna dreptate 191